



รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก  
ชุมชนบ้านกำพวน

โดย

นายอัปดุลเกาะห์

สถิติและคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

31 สิงหาคม 2554



สัญญาเลขที่ RDG53S0001

## รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก  
ชุมชนบ้านกำพวน

โดย

นายอัปดุลเลาะห์

สถิติและคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

31 สิงหาคม 2554

## คำนำ

โครงการแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำแพงน ต.กำแพงน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง ได้ใช้กระบวนการงานวิจัยมาศึกษาหาแนวทางส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน นำผลไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งทางทีมวิจัยได้ศึกษางานวิจัยโดยใช้มิติทางศาสนาเข้ามาปรับใช้ในการทำงานและการศึกษาด้านบริบทชุมชน โครงสร้างวัฒนธรรม สังคมรวมถึงการทบทวนบทบาท ความสัมพันธ์ของสมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่จุดเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมแก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจากการดำเนินงานของทีมวิจัยต้องขอขอบคุณที่ได้รับความร่วมมือ การให้ข้อมูลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากตัวแทนกลุ่มอาชีพ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และพี่น้องชาว ต.กำแพงน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ และภาคีเครือข่าย รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงน อนุเคราะห์สถานที่ห้องประชุมให้ทีมวิจัยได้ตลอดระยะเวลาโครงการเป็นอย่างดี

ท้ายสุดนี้ทีมวิจัยต้องขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ให้โอกาสชุมชนได้เรียนรู้เครื่องมืองานวิจัย ในการสร้างกระบวนการทำงาน สร้างนักวิจัยชุมชนสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนต่อไป

นายอัปดุลละห์ สาลีและคณะ

31 สิงหาคม 2554

## สารบัญ

บทที่	หน้า
1    บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2คำถามวิจัย	3
1.3วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4ขั้นตอนการดำเนินงาน	3
1.5พื้นที่เป้าหมาย	5
1.6ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
2    ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง	6
2.1แนวคิดการพัฒนา	6
2.2แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน	8
3    กระบวนการวิจัย	12
3.1ขอบเขตการศึกษา	12
3.2วิธีการเก็บข้อมูล	12
3.3กระบวนการวิจัย	14
กิจกรรมที่ 1 ประชุมวางแผนทีมวิจัย ประจำเดือนครั้งที่ 1	14
กิจกรรมที่ 2 เวทีชี้แจงทำความเข้าใจต่อชุมชน	17
กิจกรรมที่ 3 ประชุมวางแผนการออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจเก็บข้อมูล กลุ่มอาชีพ	23
กิจกรรมที่ 4 การลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลบริบทชุมชน โครงสร้างทางสังคม กลุ่มอาชีพ	25
กิจกรรมที่ 5 ประชุมทีมวิจัยสรุปข้อมูลการลงพื้นที่เก็บข้อมูล	26
กิจกรรมที่ 6 ประชุมวางแผนเตรียมจัดเวทีประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลและ วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์กลุ่มอาชีพที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ชุมชน	31
กิจกรรมที่ 7 เวทีวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มอาชีพเชื่อมโยงสถานการณ์ชุมชน	33
กิจกรรมที่ 8 ประชุมวางแผนเพื่อกิจกรรมอบรม เชิงปฏิบัติการกระบวนการ เรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการ เพื่อการพึ่งพาตนเอง	42
กิจกรรมที่ 9 อบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหาร จัดการเพื่อการพึ่งพาตนเอง	43

## สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
กิจกรรมที่ 10 เวทีชวนชาวบ้านทำงานวิจัย	81
กิจกรรมที่ 11 ศึกษาดูงาน จ.ภูเก็ต – จ.สตูล	98
กิจกรรมที่ 12 กระบวนการเรียนรู้ชุมชน ลงพื้นที่สัมภาษณ์สมาชิก ผู้นำและชุมชน ท้องถิ่น ครั้งที่ 2	108
กิจกรรมที่ 13 เวทีนำเสนอผลการวิจัย	114
4 ผลการวิจัย	145
4.1 กระบวนการเรียนรู้จากงานวิจัย	145
4.2 บทเรียนจากการทำงาน	151
5 สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	163
5.1 สรุป อภิปรายผล	163
5.2 ข้อเสนอแนะ	165
บรรณานุกรม	167
ภาคผนวก	168
ภาพกิจกรรม	168

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบ้านกำพวน ตั้งอยู่ที่อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง อยู่ในเขตการปกครองของ ต.กำพวน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง มีประชากรทั้งหมด 5,655 คน ชาย 2,902 คน หญิง 2,753 คน มีบ้านเรือน 1,457 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน อาชีพทำประมง อาชีพค้าขาย เมื่อว่างเว้นจากอาชีพหลักชาวบ้านในชุมชนก็จะประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า การเลี้ยงปลา ปลูกผัก การทำขนม ก่อสร้างและรับจ้างทั่วไป เป็นต้น

ต่อมาได้มีความพยายามของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรท้องถิ่นที่จะส่งเสริมอาชีพ พัฒนาอาชีพให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยส่วนมากสนับสนุนในรูปของเงินทุนเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพของอบต. โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) โครงการกองทุนเงินล้าน กองทุนชิบ พอช. ส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2535 มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายสตรีอาสาพัฒนาชุมชน เพื่อการส่งเสริมอาชีพ ให้กับกลุ่มสตรี ในรูปแบบการส่งเสริมอาชีพโดยเน้นการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ เช่น การแปรรูปอาหารทะเล การทำขนม สินค้าทางการเกษตร ในรูปแบบของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อสร้างกิจกรรมร่วมกันของคนภายในชุมชน และขยายเป็นเครือข่ายเครือข่ายสตรีมุสลิมตำบลกำพวน ในปี พ.ศ. 2541 เกิดจากการริเริ่มของสตรีในตำบลกำพวน โดยการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 5 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 50 คน โดยมีจุดประสงค์ในครั้งแรก คือ ต้องการปรับปรุงและพัฒนา สร้างความสามัคคีในชุมชน และที่สำคัญเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ส่งเสริมและพัฒนาบทบาทสตรี ส่งเสริมให้สตรีมีความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มอาชีพการตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล กลุ่มทำข้าวเกรียบสมุนไพร เป็นต้น จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าทางเครือข่ายสตรีมุสลิม การส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มสตรีมุสลิม ควรขยายและเปิดโอกาสให้กับสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมบทบาทสตรี ซึ่งควรเปิดกว้างให้กับกลุ่มสตรีทั่วไปที่มีความต้องการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย ทางสมาชิกเครือข่ายสตรีมุสลิม จึงมีความเห็นว่า ควรขยายเป็นเครือข่ายสตรีสัมพันธ์ ในปี พ.ศ. 2548 เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับสตรีในชุมชนตำบลกำพวน เพื่อการสร้างรายได้ให้กับสมาชิก ทางเครือข่ายสตรีสัมพันธ์ จึงได้ขยายกิจกรรมทำผ้ามัดย้อม ทำผ้าบาติก การตัดเย็บเสื้อผ้า การแปรรูปอาหาร เป็นต้น ให้กับสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมกลุ่ม

นอกจากนี้ทางเครือข่ายสตรีสัมพันธ์ ได้มีกิจกรรมกองทุนข้าวสาร กิจกรรมออมเงินวันละ 1 บาทร่วมกับชุมชน เพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับเด็กกำพร้า เด็กพิการ รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสในชุมชน

การทำงานที่ผ่านมาของเครือข่ายสตรีสัมพันธ์ ประสบปัญหาในการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของกลุ่มโดยภาพรวมพบว่าจะมีปัญหา ในด้านวัตถุดิบ การใช้ปัจจัยการผลิตไม่คุ้มค่า การผลิตขาดความต่อเนื่อง ปัญหาการตลาด การบริหารจัดการกลุ่มขาดประสิทธิภาพ โดยปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก คือ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การขาดความตระหนักในด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาความคิด ซึ่งกลุ่มอาชีพในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการของกลุ่ม

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว ทางเครือข่ายสตรีสัมพันธ์ ได้ประชุมสรุปบทเรียนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน ได้ข้อสรุปตรงกันว่า การสนับสนุนเงินงบประมาณที่อุดหนุนเพื่อสนับสนุนกลุ่มอาชีพต่างๆ ทั้งที่กลุ่มอาชีพที่ตั้งขึ้นนั้น มายังไม่มีความพร้อม ยังไม่มีการดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน บางกลุ่มก็ได้นำไปแบ่งกันใช้ภายในกลุ่ม ตั้งกลุ่มหรือรวมกลุ่มขึ้นเพื่อต้องการรองรับเงินงบประมาณที่รอการจัดสรรอยู่ แต่ก็มีบางกลุ่มที่ได้นำเงินงบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนไปปฏิบัติจริง มีบางกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ แต่ส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จ เกิดความล้มเหลวภายในกลุ่มเนื่องจากปัญหามากมาย เช่น ไม่มีตลาดรองรับ ขาดความรู้ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาตามมา คือ สูญเสียงบประมาณ ผู้นำและสมาชิกกลุ่มเสียเวลา เสียกำลังใจ

ด้วยเหตุนี้ทางเครือข่ายสตรีสัมพันธ์ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวนและชุมชนตำบลกำพวน จึงมีแนวคิดที่จะหาทางออกให้สมาชิกเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม หาแนวทางส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ของสมาชิก เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ บทบาทสตรี ผู้นำอาสา องค์กรชุมชน นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม จึงต้องการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็งจะสามารถช่วยลดการสูญเสียเงินงบประมาณที่อุดหนุนกลุ่มอาชีพไปโดยเปล่าประโยชน์ และชุมชนก็จะมีรายได้เสริมจากการทำกลุ่มอาชีพต่างๆ โดยศึกษามิติด้านบริบทชุมชน โครงสร้างวัฒนธรรม มิติทางศาสนารวมถึงการทบทวนบทบาท ความสัมพันธ์ของสมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่จุดเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมแก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม โดยการนำเทคโนโลยีผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพภายใต้พื้นฐานการมีทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการดำเนินชีวิต และเมื่อกลุ่มอาชีพมีความเข้มแข็งแล้วชุมชนก็จะมีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

## 1.2 คำถามวิจัย

แนวทางพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวนเป็นอย่างไร?

## 1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา ประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และมิติทางศาสนา
2. เพื่อศึกษา ทบทวนบทบาทกลุ่มอาชีพ ความสัมพันธ์ของสมาชิก ผู้นำและชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชน

## 1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ทีมวิจัยจะต้องดำเนินการในพื้นที่ศึกษา การดำเนินงานของทีมวิจัยในโครงการนี้จะมี ทีมวิจัยมาร่วมกันเรียนรู้ร่วมกับชุมชน การเรียนรู้ของทีมวิจัยในชุมชนเริ่มจาก

1) ประชุมวางแผนทีมวิจัย เดือนละ 1 ครั้ง ทีมวิจัยร่วมประชุมวางแผนการทำกิจกรรมประจำทุกเดือน เพื่อสร้างให้เกิดกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

2) กิจกรรมชี้แจงทำความเข้าใจต่อชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ที่ให้การสนับสนุนกลุ่มอาชีพ องค์การชุมชน เครือข่ายสตรีสัมพันธ์ในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้ทีมวิจัย กับชุมชน ผู้นำ และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและความมั่นใจต่อโครงการที่จะดำเนินงานในพื้นที่

3) กิจกรรมสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี มิติทางศาสนา วิถีชีวิตในอดีต จนถึงปัจจุบัน โดยทีมวิจัยร่วมกันออกแบบเครื่องมือแบบสำรวจ/แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้รู้ ปราชญ์ท้องถิ่น

4) เวทีวิเคราะห์ข้อมูลประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และมิติทางศาสนา และทบทวน บทบาท ความสัมพันธ์และการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ เพื่อนำเสนอข้อมูลจากการสำรวจ ประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และมิติทางศาสนา และทบทวน บทบาท ความสัมพันธ์และการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ สะท้อนมุมมอง ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากสมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

5) อบรมปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยเชิญวิทยากรกระบวนการจากเครือข่ายสกว.ภาคใต้และผู้รู้มาร่วมกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการกลุ่ม การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเองให้สอดคล้องกับบริบทและทรัพยากรในชุมชน



6) ศึกษาดูงาน โดยทีมวิจัยประสานงานกับกลุ่มอาชีพที่จะไปศึกษาดูงานเครือข่ายงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นประเด็นการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมอาชีพ

7) ลงพื้นที่สัมภาษณ์สมาชิก ผู้นำและชุมชนท้องถิ่น ด้านบทบาทและความความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์หลังจากการอบรมทีมวิจัยทดลองนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เรียนรู้จากการอบรมไปใช้ในการสัมภาษณ์สมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่น

8) เวทีสรุป/ประเมินผลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ เพื่อติดตามงานและยังเป็นการสร้างการทำงานเป็นทีมโดยคณะทีมวิจัยจะเป็นตัวหลักในการทำงานในชุมชนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและเกิดประโยชน์กับชุมชน

9) เวทีระดมสมองหาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชน ทีมวิจัยจัดกระบวนการเวทีเพื่อหาแนวทางในพัฒนาอาชีพ โดยมีทีมวิจัยนำเสนอข้อมูลจากเวทีแลกเปลี่ยนบทบาทการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ และแบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นสภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม และเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหา และให้ตัวแทนกลุ่มย่อยนำเสนอผลจากการแลกเปลี่ยนในกลุ่มหลังจากนั้นให้วิทยากรมาช่วยกันวิเคราะห์และสรุปแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม

10) ทดลองปฏิบัติการการสนับสนุนกลุ่มอาชีพ ตามแผนพัฒนาอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน โดยการตัดสินใจบนฐานข้อมูล กระบวนการกลุ่ม ภายใต้งบประมาณแผนพัฒนาอาชีพ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพของชุมชน โดยให้กลุ่มนำไปพัฒนาผลผลิต /ผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ เพิ่มเพิ่มพูนความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนและกิจกรรมกลุ่มอาชีพ โดยกลุ่มอาชีพต้องจัดทำแผนงาน โครงการ/กิจกรรม เปิดเวทีนำเสนอแผนงานโครงการ/กิจกรรมของกลุ่มอาชีพ ตามแผนงานการพัฒนากลุ่มอาชีพที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของกลุ่มอาชีพ

11) การติดตามประเมินผล การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเป็น การตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลา ว่าได้ดำเนินการไปในขั้นตอนใดแล้ว บรรลุตาม เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละขั้นหรือไม่รวมถึงทำให้ทราบแนวโน้มของปัญหา อุปสรรค ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน ช่วยให้สามารถแก้ไขได้ทันเวลา

12) สรุปบทเรียนจากการทำงานวิจัย ทีมวิจัยชวนกันสรุปบทเรียนจากการทำงานวิจัย ประสพการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ ทักษะ พฤติกรรม แนวคิดทัศนคติการทำงานชุมชน และการเรียนรู้การบริหารจัดการโครงการวิจัย

13) เวทีนำเสนอผลงานวิจัย ทีมวิจัยนำเสนอผลงานวิจัย ด้านเนื้อหาและกระบวนการที่ได้จากการเรียนรู้การทำงานวิจัยชุมชนต่อสาธารณะ

## 1.5 พื้นที่เป้าหมายและระยะเวลา

หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ

หมู่ที่ 3 บ้านกำแพง

หมู่ที่ 4 บ้านภูเขาทอง

ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี

## 1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และมิติทางศาสนา
2. ได้เรียนรู้บทบาท ความสัมพันธ์ของ สมาชิก ผู้นำและชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
3. ได้แผนงานการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก
4. เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกในชุมชน

## บทที่ 2

### ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ของสมาชิก เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ บทบาทสตรี ผู้นำอาสา องค์กรชุมชน นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและเพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง โดยศึกษามิติด้านบริบทชุมชน โครงสร้างวัฒนธรรม มิติต่างศาสนารวมถึงการทบทวนบทบาทความสัมพันธ์ของสมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่จุดเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการนำเทคโนโลยีผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพภายใต้พื้นฐานการมีทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการดำเนินชีวิต โดยทีมวิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ครอบคลุมเนื้อหาและกระบวนการวิจัย โดยมีประเด็นหลักๆดังนี้

### 2.1 แนวคิดการพัฒนา

#### 2.1.1 ความหมายของการพัฒนา

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (planned change)

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดขึ้น คือเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่สภาพหนึ่งที่ดีกว่า

อมร รักษาสัตย์ และชัตติยา กรรณสูต ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพและปริมาณ

พัทธา สายหู เห็นว่า การพัฒนาแปลว่า การทำให้เจริญ การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงปรารถนา

ทิตยา สุวรรณชฎ ได้อธิบายการพัฒนา ไว้ว่า การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วย สถานะการพัฒนาเป็นสถานะสมาชิกของสังคมได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสถานะครอบงำ

### 2.1.2 แนวคิด วิถีศาสนธรรมเพื่อการพัฒนา

วิถีศาสนธรรมเพื่อการพัฒนา การใช้กระบวนทัศน์อิสลามหรือการใช้กระบวนทัศน์อิสลามหรือวิถีศาสนธรรม หมายถึง การพัฒนาเป็นไปตามวิถีอิสลาม เป็นทั้งระบบความเชื่อและแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ในทุกๆด้าน ตั้งแต่เกิดจนตายโดยมีรากฐานจากคัมภีร์อัลกุรอาน และอัซซุนนะห์ (อัซซุนนะห์ หมายถึง แบบฉบับหรือแนวปฏิบัติ) เป็นธรรมเนียมในการดำเนินชีวิต ของท่านศาสดามุฮัมมัดให้ดำเนินการเจริญรอยตามมีหลักและแนวปฏิบัติวางไว้ครอบคลุมทุกด้าน มีบทบัญญัติกำกับไว้ทุกประการไม่ว่าจะเป็นด้านศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรมและเรื่องสุขภาพ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง มีระบบยุติธรรม การคลี่คลายข้อขัดแย้ง การศึกษา การแต่งงาน การครองเรือน การอยู่ร้าง การแบ่งมรดก และอื่นๆ

ดังนั้นการเคลื่อนงานการพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปตามกรอบ จึงจะนำไปสู่การยอมรับจากชุมชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน และที่สำคัญต้องมีการดูแลจัดการให้เกิดการปรับเปลี่ยนนโยบายรัฐตามวิถีของชุมชน ทั้งด้านสาธารณสุข ด้านสวัสดิการ ด้านการศึกษา และผลักดันให้เกิดกระบวนการจัดการชุมชนด้วยระบบชูรอตามมดีอิสลามการใช้กระบวนกรมีส่วนร่วมทุกฝ่าย(ชูรอ) และชุมชนจัดการตนเองได้การส่งเสริมให้เกิดผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

อาจกล่าวโดยสรุปว่า กระบวนการขับเคลื่อนของชุมชนบ้านกำแพง ในการสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชน วิเคราะห์ และทบทวนศักยภาพทุนทางสังคมของตนเองควบคู่กับการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำแพง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ของสมาชิก เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ เน้นบทบาทภาคประชาชน องค์กรชุมชน ผู้นำทางศาสนา ในการดำเนินงานเพื่อเป็นกลไกกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองให้สามารถขับเคลื่อนประเด็นเฉพาะในพื้นที่ และการเชื่อมประสานภาคี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภาคประชาชน ผู้นำศาสนา กรรมการประจำมัสยิด องค์กรชุมชน เป็นต้นนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและ เพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็งด้วยระบบการจัดการโดยชุมชนด้วยชูรอ เพื่อนำไปสู่การจัดการชุมชนและนำไปสู่การขยายผลสู่ชุมชนอื่นต่อไป

## 2.2 แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

### 2.2.1 ความหมายเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น คือ ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ซึ่งทุนของชุมชนทั้งที่เป็นทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง

นั่นคือ สมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจว่า พวกเราจะผลิตอะไรได้บ้าง ตามศักยภาพ และทุนประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ เราจะผลิตกันอย่างไร แล้วเราจะแบ่งปันผลประโยชน์จากการผลิตกันอย่างไร คือชุมชน คิดเอง ทำเอง แล้วก็ตัวเอง

### 2.2.2 ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน

ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน คือ ครอบครัวยุคใหม่เป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวยุคใหม่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ความพอเพียง ความพึ่งตนเองที่เราพูดถึงขึ้นอยู่กับการใช้แรงงานเป็นอย่างมาก พึ่งแรงงานในครอบครัวยุคใหม่ พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตนเอง และพึ่งกันเองในชุมชนก่อน และหากจะขาย ก็ขายในตลาดใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนนั้น ฝังตัวอยู่ในสังคมและวัฒนธรรม

### 2.2.3 แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในสังคมไทย มีอยู่หลายแนวทาง แต่มีเป้าหมายในการนำชุมชนไปสู่การพึ่งตนเอง ทั้งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ วิสาหกิจชุมชน และอื่นๆ ซึ่งจะได้นำเสนอแต่ละแนวคิดพอสังเขปดังนี้

**เศรษฐกิจชุมชน** แนวคิดที่ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค จากการใช้ “ทุนของชุมชน”

**เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง** ใช้แนวคิดของพุทธศาสนา “ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน”

แนวคิดนี้เห็นว่าฐานที่สำคัญที่สุดของคนคือ คนจำเป็นต้องกิน ต้องบริโภค ดังนั้นการผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดของคน การค้า และการตลาด มีความสำคัญรองลงมา เพราะฉะนั้น ก่อนอื่นต้องให้ชุมชนหรือเกษตรกรผู้ผลิตพึ่งตนเองให้ได้ ชุมชนต้องพึ่งพาตนเองให้ได้ และในท้ายที่สุด สังคมและประเทศจึงจะพึ่งตนเองได้ ก็จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรของท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพึ่งตนเอง แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการค้า หากเกษตรกรสามารถทำการผลิตข้าว ปลา อาหาร ไว้กินในครอบครัวได้อย่างพอเพียง เกษตรกรจะเป็นฝ่ายกำหนดตลาดได้ว่า จะนำผลผลิตส่วนที่เหลือไปสู่ตลาดเมื่อไหร่ และสามารถกำหนดราคาเองได้ ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการเอง ผลผลิตมาจากกระบวนการชุมชน วิถีเริ่มสร้างสรรค์จากชุมชน ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้สมัยใหม่ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ (บูรณาการ) กระบวนการเรียนรู้ และการพึ่งพาตนเอง

#### 2.2.4 แนวคิดและความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

ดร.มงคล ด้านธานินทร์ ได้ให้กรอบแนวคิดในเรื่องของเศรษฐกิจชุมชนไว้อย่างน่าสนใจ รวมทั้งจะทำให้เราสามารถมองภาพของการพัฒนาในอนาคตได้อย่างชัดเจน มิติในการมองของท่านเป็นกรอบคิดเชิง ระบบ



**1) ปลายาน ?** เศรษฐกิจชุมชน อันเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ก็เหมือนกับเรื่อง

ทางการเมือง การศึกษา และการพัฒนาสังคม ที่ผู้เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจ และความมุ่งมั่นร่วมกัน ว่า การกระทำของเรานั้น ก็เพื่อความรุ่งเรืองและความอยู่รอด ปลอดภัยของสังคมไทย และประชาชาติไทยทั้งมวล ในการนี้ก็มีคามจำเป็นที่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับล่าง คือ ชุมชน ชนบทจะต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับบน คือ ประเทศ อีกทั้งต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ การเน้นความสำคัญของ เศรษฐกิจชุมชนใดๆ คงไม่ช่วยให้กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน บรรลุปณิธานดังกล่าวได้

**2) ทำอะไร ?** เศรษฐกิจชุมชนไม่ใช่ของใหม่สุดขีดแต่อย่างใด แท้จริงก็คือการทำงาน

เพื่อการดำรงชีพในแนวสัมมาอาชีพ เพื่อการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์อื่นในหมู่บ้านนั่นเอง ดังนั้น ชาวบ้านที่สนใจจะรวมกลุ่มในการ 1) ปลูกพืช (อันอาจจะได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ สมุนไพร) เลี้ยงปศุสัตว์ และสัตว์น้ำรวมอยู่ในพื้นที่ผืนเดียวกัน 2) กิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องเนื่อง การเกษตร เช่น การแปรรูปข้าว ผลไม้เป็นน้ำผลไม้ และไวน์ผลไม้ การแปรรูปสมุนไพรเป็นสมุนไพรผง เป็นต้น 3) กิจกรรมการผลิตนอกการเกษตร เช่น การร่วมทำอิฐบล็อก การตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น 4) กิจกรรมบริการ เช่น บูรณะโบราณสถานในพื้นที่ร่วมกับผู้นำ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับหารายได้เข้าหมู่บ้าน

**3) ทำกับใคร ?** ชาวบ้านอาจรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ หรือใช้กลุ่มที่เป็นนิติ

บุคคล เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร มูลนิธิ หรือสมาคม เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม ที่กล่าวไปแล้ว หรือเขาอาจจะร่วมกับนักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่พัฒนาของรัฐ (เช่น พัฒนาการ ตำบล เกษตรตำบล) นักวิชาการ ซึ่งอาจเรียกรวมกันว่า พหุภาคีในการแปรรูปผลผลิต หรือทำการ ตลาด อีกทั้ง อาจร่วมทุนกับพ่อค้าหรือนักอุตสาหกรรม ทำการผลิตและแปรรูปเป็นสินค้าตามที่ผู้บริโภคต้องการ

**4) ทำอย่างไร?** โดยรวมกลุ่มดังได้กล่าว แล้วทำการผลิต แปรรูปแลกเปลี่ยนสินค้า

ค้าขาย หรือบริการต่างๆ

**5) ทำทำไม?** เนื่องจากชาวบ้าน มีระดับการทำมาหากินต่างกัน บ้างก็อยู่ในระดับ

พอมีพอกิน บ้างก็อยู่ทุกระดับการค้า ดังนั้น การรวมกลุ่มกันผลิต จึงอาจเป็นไปเพื่อความตั้งใจ เพื่อให้เกิด ความพออยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการ ลงทุน และเพื่อกำไร

6) เพื่ออะไร ? โดยที่รวมกลุ่ม เพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ ถือว่าเป็นการรวมตัวในระดับล่างสุดของสังคม ดังนั้น การร่วมกันทำงานก็เพื่อให้เกิดผลให้คนมีความสุข เมื่อต่างพึงพอใจแล้ว ก็จะทำให้ชุมชน เกิดความเข้มแข็ง

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สภาพปัญหาของการรวมกลุ่มในตำบลกำพวนโดยภาพรวมพบว่าจะมีปัญหา ในด้านวัตถุดิบ การใช้ปัจจัยการผลิตไม่คุ้มค่า การผลิตขาดความต่อเนื่อง ปัญหาการตลาด การบริหารจัดการกลุ่มขาดประสิทธิภาพ โดยปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก คือ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การขาดความตระหนักในด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาความคิด ซึ่งกลุ่มอาชีพในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการของกลุ่ม

หากพิจารณาจากแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน อันเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติก็เหมือนกับเรื่องทางการเมือง การศึกษา และการพัฒนาสังคม ที่ผู้เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจ และความมุ่งมั่นร่วมกันว่าการกระทำของเรานั้น ก็เพื่อความอยู่รอด ปลอดภัยของสังคมไทย ในการนี้ก็มีความจำเป็นที่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับล่าง คือ ชุมชน ชนบทจะต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับบน คือ ประเทศ อีกทั้งต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ การเน้นความสำคัญของ เศรษฐกิจชุมชนใดๆ คงไม่ช่วยให้กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยเหตุนี้ทางเครือข่ายสตรีสัมพันธ์ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน และชุมชนตำบลกำพวน จึงมีแนวคิดที่จะหาทางออกให้สมาชิกเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม หาแนวทางส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ของสมาชิก เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ บทบาทสตรี ผู้นำอาสา องค์กรชุมชน นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมโดยการนำเทคโนโลยีผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพภายใต้พื้นฐานการมีทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการดำเนินชีวิต และเมื่อกลุ่มอาชีพมีความเข้มแข็งแล้ว ชุมชนก็จะมีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป



### บทที่ 3

#### กระบวนการวิจัย

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างเครือข่ายสตรีสัมพันธ์ร่วมกับสมาชิกในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ได้พยายามค้นหากระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการประกอบอาชีพเสริมที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ของสมาชิก เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเองของสมาชิก ให้เกิดความยั่งยืน โดยใช้เครื่องมือ(After Action Review: AAR) เข้ามาช่วยเสริมและพัฒนาความรู้ เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยชุมชนเลือกใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือร่วมเรียนรู้ ให้เกิดความเข้าใจต่อเรื่องราวต่างๆและสามารถเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม โดยการนำเทคโนโลยีผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพภายใต้พื้นฐานการมีทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการดำเนินชีวิต เกิดความสมดุลและพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพที่เข้มแข็งต่อไป

#### 3.1 ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่การเรียนรู้ หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านกำพวน และหมู่ที่ 4 บ้านภูเขาทอง ตำบลกำพวน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง

#### 3.2 วิธีการเก็บข้อมูล

1. กระบวนการเรียนรู้งานวิจัย ผ่านกิจกรรมศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน ทีมวิจัยเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมา โดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้รู้ ปราชญ์ท้องถิ่น และเก็บข้อมูลโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และมิติทางศาสนา โดยทีมวิจัยร่วมกันออกแบบเครื่องมือแบบสำรวจ/แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลบริบทชุมชนของชุมชนแล้ว ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อให้ทีมวิจัยร่วมกันเรียนรู้ นำเสนอข้อมูลจากการสำรวจ สะท้อนมุมมอง ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากสมาชิกผู้นำ และชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

2. ทีมวิจัยใช้กระบวนการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) โดยตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อปรับแนวทางการดำเนินงาน สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ระหว่างกันได้ การใช้ความรู้ในการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วม

### 3. อบรมปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพา

ตนเอง โดยเชิญวิทยากรกระบวนการ และผู้รู้มาร่วมกระบวนการเรียนรู้ชุมชนร่วมกับทีมวิจัย เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้ทีมวิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า เกิดความรักและห่วงใยในชุมชนของตนเอง โดยทีมวิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนมาทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้จนสามารถกำหนดประเด็นของปัญหา ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในเชิงลึก แล้วจึงนำปัญหาที่ได้มาวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา ตลอดจนร่วมกับชุมชนลงมือปฏิบัติการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นจากสถานการณ์จริง สรุปบทเรียนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการอบรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเห็นคุณค่าของกระบวนการเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคนและชุมชน ให้เห็นคุณค่าและศักยภาพของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งนั้น จำเป็นต้องกระตุ้นเร้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับฐานราก โดยมีทีมวิจัยได้เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงด้วยตัวของเขาเอง

### 4. การทดลองนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เรียนรู้จากการอบรมไปใช้ในการสัมภาษณ์

สมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่น ด้านบทบาทและความความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สรุปและประเมินผลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ เพื่อติดตามงานและยังเป็นการสร้างการทำงานเป็นทีมโดยคณะทีมวิจัยจะเป็นตัวหลักในการทำงานในชุมชนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและเกิดประโยชน์กับชุมชน

### 5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ บทบาทการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมที่เหมาะสมและ

ก่อให้เกิด รายได้แก่สมาชิกในชุมชน ทีมวิจัยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยประสานสมาชิก ผู้นำ และผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นบทบาทการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกในชุมชน พัฒนาแนวทางการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชน ทีมวิจัยจัดกระบวนการเวทีเพื่อหาแนวทางในพัฒนาอาชีพ โดยมีทีมวิจัยนำเสนอข้อมูลจากเวทีแลกเปลี่ยนบทบาทการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ และแบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นสภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา และให้ตัวแทนกลุ่มย่อยนำเสนอผลจากการแลกเปลี่ยนในกลุ่มหลังจากนั้นให้วิทยากรมาช่วยกันวิเคราะห์และสรุปแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม

### 3.3 กระบวนการวิจัย

**กิจกรรมที่ 1** ประชุมวางแผนทีมวิจัย ประจำเดือนครั้งที่ 1

**วันที่** 4 มกราคม 2553

**สถานที่** ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง

**ผู้เข้าร่วม** ทีมวิจัย 12 คน พี่เลี้ยง 2 คน

**วัตถุประสงค์**

1. เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่คณะทำงาน
2. เพื่อชี้แจงการบริหารจัดการโครงการ
3. เพื่อเตรียมรายละเอียดการจัดเวทีชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชน

**ขั้นตอนการดำเนินงาน**

1. ประสานทีมวิจัยกำหนดวัน เวลาประชุม
2. แบ่งหน้าที่ทีมวิจัยลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน เพื่อค้นหาผู้เข้าร่วมเวที (จากกลุ่มอาชีพต่างๆ)
3. แนะนำตัวเอง องค์กร วัตถุประสงค์
4. ให้นำหนังสือเชิญเข้าร่วมเวทีตามวัน เวลา ที่กำหนด

**ผลการดำเนินงาน**

จากการประชุมทีมวิจัยได้ข้อสรุปว่า จะจัดเวทีชี้แจงทำความเข้าใจต่อชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในวันที่ 7 มกราคม 2553 โดยได้แบ่งหน้าที่ทีมวิจัยประสานผู้เข้าร่วมแต่ละหมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

พื้นที่เรียนรู้	ผู้รับผิดชอบ
หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ	1. นายอับดุลเลาะห์ สาลี
	2. นายอารีดิน อินตัน
	3. นางสุจิรา อุ่นเรือน
	4. นางสาวสำริยะ สาลี
หมู่ที่ 3 บ้านกำแพง	1. นางล่อมาขวัญ หนูนอนันต์
	2. นางจริยา สาลี
	3. นางซอดียะ สำนัก
	4. นางสาวสนะ กำแพง

พื้นที่เรียนรู้	ผู้รับผิดชอบ
หมู่บ้าน 4 บ้านภูเขาทอง	1. นายชุลกิปลี มาโนชน์
	2. นางรุยียะ มาโนชน์
	3. นางไรหอร สาลี
	4. นางรวียะ ภายสะอาด

ผลการแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบแต่ละหมู่บ้าน

- นำเสนอกิจกรรมอาชีพแต่ละหมู่บ้าน และสถานภาพของแต่ละกลุ่ม
- นำเสนอบุคคลที่เป็นผู้นำในชุมชน และบทบาทหน้าที่แต่ละคน ตามองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- เตรียมหนังสือเชิญประชุม
- เตรียมวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ วัน เวลา ในการจัดเวที

### สรุปผลการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่ไปประสานงานผู้เข้าร่วมในกลุ่มอาชีพและผู้นำในด้านต่างๆ ต่างสะท้อนมุมมอง ดังนี้

หมู่บ้าน	ผลการสะท้อนกลุ่มอาชีพ	การสะท้อนของผู้นำ
2 บ้านเหนือ	1. กลุ่มส่วนใหญ่มีแต่ชื่อไม่ค่อยยั่งยืน 2. กลุ่มส่วนใหญ่มีแต่รายชื่อผู้ปฏิบัติจริงไม่ค่อยมี 3. มีบ้างบางกลุ่มที่ยังเข้มแข็ง และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 4. บางกลุ่มยังคงเสียดายที่กลุ่มไม่ประสบความสำเร็จ 5. โดยพื้นฐานของคนที่ทำงานกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่มีความหวังอยากให้กลุ่มประสบความสำเร็จ และยั่งยืน แต่ยังขาดปัจจัยหลายด้านที่ทำให้ไม่ยั่งยืน เช่น ขาดบุคลากรที่มีจิตอาสาอย่างจริงจัง	1. ผู้นำไม่ค่อยได้รับการประสานงานกับการจัดทำกลุ่ม 2. ผู้นำบางคนอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน 3. เมื่อตั้งกลุ่มแล้วอยากให้มีความยั่งยืน

หมู่ที่	ผลการสะท้อนกลุ่มอาชีพ	การสะท้อนของผู้นำ
3 บ้านกำแพง	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. มีการรวมกลุ่มอาชีพน้อย เพราะว่าส่วนใหญ่คนในหมู่ที่ 3 มีอาชีพหลักเป็นของตนเองและมีอาชีพทางเลือกที่หลากหลาย</li> <li>2. การรวมกลุ่มอาชีพมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพในแต่ละวัน ทำให้คนหันไปประกอบอาชีพอื่นๆ แทนการทำกลุ่มเป็นศูนย์กลางด้านการค้า</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. กลุ่มต้องมีข้อมูลที่ชัดเจน</li> <li>2. บางกลุ่มมีช่องว่างระหว่างกลุ่มกับผู้นำชุมชน</li> <li>3. ให้มีการชี้แจงผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง</li> <li>4. อยากเห็นกลุ่มที่เกิดขึ้นมีความยั่งยืน</li> <li>5. ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ / ทักษะที่ดีต่อชุมชน</li> </ol>
4 ภูเขาทอง	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. หลายกลุ่มในพื้นที่หมู่ 4 อยากเข้าร่วมเวทีวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มอาชีพ</li> <li>2. การลงพื้นที่ไปพบปะพูดคุยที่กลุ่มจะได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากกว่าการเข้าร่วมเวที</li> <li>3. หลังจากมาเข้าร่วมในเวทีวิเคราะห์แล้วกลุ่มมีความคาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนต่อไป</li> <li>4. การแบ่งบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน</li> <li>5. การดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. ให้ความร่วมมือในการจัดทำกลุ่ม</li> <li>2. ให้ข้อเสนอแนะโดยการผ่านประสบการณ์ตรง</li> <li>3. อยากมีส่วนร่วมในการจัดเวทีเพื่อจะได้ช่วยกันเสนอแนะวิเคราะห์ปัญหาต่างๆของกลุ่ม</li> </ol>

### ปัญหาอุปสรรค

- ต้องไปหลายครั้ง (ไปแล้วไม่เจอเป้าหมาย)
- ไม่ชัดเจนในการให้ข้อมูล (ภายในกลุ่มเดียวกัน)
- บทเรียนจาก “สีนาคี” ทำให้กลุ่ม บุคคล หวาดระแวง เบื่อหน่ายในการรวมกลุ่ม เพราะผลจากการช่วยเหลือที่ไม่เป็นระบบ ความไม่เท่าเทียม
- การแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มไม่ชัดเจน
- การถ่ายทอดความรู้และการรับรู้ มีกระบวนการไม่เท่าเทียม
- ทีมงานบางคนไม่มีความชัดเจนในกระบวนการ
- บางกลุ่มมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนทำงานกลุ่ม เช่น กลัวจะถูกล้วงข้อมูลเพื่อหาผลประโยชน์

### ข้อเสนอแนะในการทำงานของทีม

- คนทำงานต้องมีความเข้าใจในโครงการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ วิธีการเป็นอย่างดี
- มีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน “คืองานวิจัย”
- น่าจะมีสัญลักษณ์ที่เด่นชัดว่า “ทีมวิจัย”
- ให้ทีมงานส่วนกลางลงมาพบปะพูดคุยให้ข้อมูล กระบวนการในการทำงานวิจัยด้วย
- ในการลงพื้นที่ควรหาเวลา จังหวะ ที่เหมาะสม
- คนทำงานควรจะต้องศึกษาหาเรียนรู้ด้วยตนเอง ในลักษณะการทำงาน และวิธีการเข้าหาชุมชน
- เรียนรู้ลักษณะนิสัยของกลุ่มเป้าหมาย
- คนทำงานจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในบางโอกาส
- ให้มีการเตรียมการล่วงหน้าอย่างน้อย 3-5 วัน

### กิจกรรมที่ 2 เวทีชี้แจงทำความเข้าใจต่อชุมชน

วันที่ 7 มกราคม 2553

สถานที่ ห้องประชุม โรงเรียนมิสบาสุคติน

ผู้เข้าร่วม

- ทีมวิจัย 12 คน
- พี่เลี้ยง 2 คน
- ผู้เข้าร่วม 34 คน

#### วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำความเข้าใจในความเป็นมาของโครงการ
2. เพื่อค้นหาเป้าหมายในการทำวิจัย
3. เพื่อเป็นการเปิดตัว แนะนำทีมวิจัย
4. เพื่อต้องการสะท้อนมุมมองของผู้นำและตัวแทนกลุ่มต่างๆ ที่เข้าร่วม

#### ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. เตรียมความพร้อมในการจัดเวที วัน / เวลา / สถานที่ /วัสดุ อุปกรณ์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. ลงทะเบียน รับเอกสาร
3. ทีมวิจัยแนะนำตัวเอง

4. หัวหน้าโครงการ (นายอับดุลเลาะห์ สาลี) แนะนำโครงการ

5. สะท้อนมุมมองจากผู้นำ

1.นายทรงศักดิ์ หมานจิตร ประธานกรรมการอิสลามจังหวัดระนอง

2.นายอิสมาแอล หาญจิตร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน

3.นายก่อหนี่ หาญจิตร กำนันตำบลกำพวน

6. พิธีกรกล่าวเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมแนะนำตัว แนะนำกลุ่ม พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานกลุ่ม สรุปประเด็นในการประชุมจัดเวที

กล่าวปิดการประชุมโดย นายอิสมาแอล หาญจิตร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน

### ผลจากการดำเนินงาน

ผู้ดำเนินรายการแนะนำทีมวิจัย ทั้ง 12 ท่าน ผู้ดำเนินรายการได้กล่าวเชิญหัวหน้าโครงการ มาชี้แจงวัตถุประสงค์ และความเป็นมาของโครงการ และมีประเด็นคำถามบนเวที “คำว่าวิจัย” หมายถึงอะไร โดยได้คำตอบจากผู้เข้าร่วมว่า “วิจัย” คือการที่เราจะได้รับทราบเหตุผลในการดำรงอยู่ได้ อยู่ไม่ได้ของกลุ่มอาชีพ และขยายคำตอบของผู้เข้าร่วมโดยหัวหน้าโครงการว่า “วิจัย” คือการร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ ของกลุ่มอาชีพโดยการเก็บข้อมูล วิเคราะห์สรุปผล และประเมินผล

ผู้ดำเนินรายการสรุปประเด็นที่ได้ฟังจากหัวหน้าโครงการว่า : ทิศทางของกลุ่มมีแนวทางในการขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่ม โดยใช้ฐานข้อมูลของแต่ละกลุ่ม มาเชื่อมโยงกับฐานการดำเนินงานของ อบต. เพื่อให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งยั่งยืนต่อไป หลังจากที่คุณดำเนินรายการได้สรุปประเด็นที่ได้รับฟังจากหัวหน้าโครงการก็ได้เชิญวิทยากร

นายทรงศักดิ์ หมานจิตร : ประธานกรรมการอิสลามจังหวัดระนอง สะท้อนมุมมองและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอาชีพตามแนวทางศาสนาอิสลาม ดังนี้ กระบวนการทำงานกลุ่มต้องตั้งเป้าหมายของการทำงานกลุ่มให้ชัดเจน คณะกรรมการและสมาชิกทุกคนต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น โดยแนวคิดนี้สามารถใช้ได้กับการทำงานกลุ่ม ตั้งแต่ ตนเอง เพื่อน และการรวมตัวของสมาชิกกลุ่ม ชุมชน สังคม และควรมีความรับผิดชอบต่อการทำงานกลุ่มอย่างจริงจัง และควรมีการขยายงานไปสู่กลุ่มต่างๆ การพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็ง ผู้นำมีส่วนสำคัญใน

การขับเคลื่อนงาน แนวคิดที่เป็นสิ่งสำคัญในการทำงาน กลุ่มที่เชื่อมโยงกับหลักการสอนของศาสนา การสร้างเสถียรภาพบนโลกดุนยา<sup>1</sup> และอาคีเราะห์<sup>2</sup>

ด้วยการทำความดีเพื่อโลกนี้และโลกหน้า หมายถึง การทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ เช่น กิจกรรม

กองทุนวันละ 1 บาท ในชุมชน เพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาส อาหารที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ มีอยู่ 2 อย่าง คือ อาหารร่างกาย คือ การที่เรากินอาหาร และ อาหารจิตวิญญาณ(ปัจจัย 4) คือ การทำความดี สิ่งเหล่านี้ต้องนำไปปรับใช้ในการทำงานทุกระดับ

### **พิธีกรรมสรุปประเด็นจากคำพูดของประธานกรรมการอิสลาม : โดยประธานได้เสนอ**

แนะในการทำงานให้อยู่บนแนวทางของศาสนาเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องความบริสุทธิ์ใจในการทำงาน (นำฮาดิษ<sup>3</sup>ประกอบ) หลังจากสรุปประเด็นของประธานฯ พิธีกรได้เชื้อเชิญวิทยากร

**นายก้อหนี่ หาญจิตร :** กำหนดตำบลกำพวน สะท้อนมุมมองของการทำงานกลุ่ม กำหนดกล่าวนำด้วยการให้สลาม<sup>4</sup> พร้อมอวยพรปีใหม่ย้อนหลัง แก่สมาชิกผู้เข้าร่วมทุกท่าน มีความสุขสวัสดิ์ ตลอดปีตลอดไป สิ่งที่คุณฝากคนทำงานกลุ่ม ไม่ว่าประธานหรือสมาชิกกลุ่ม ควรที่จะรับความรู้สร้างเข้าใจตรงกัน ในการบริหารจัดการ ให้มีความโปร่งใสตรงไปตรงมา มีความเท่าเทียม ควรเชิญผู้มีประสบการณ์ นักวิชาการที่มีความเข้าใจ เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม มาให้ความรู้ ทำความเข้าใจกับกลุ่มอาชีพต่างๆ ผู้ตามต้องให้ความสำคัญต่อผู้นำ ในขณะที่ผู้นำก็ต้องให้ความสำคัญต่อผู้ตามเช่นกัน การศึกษาดูงาน ควรให้สมาชิกกลุ่มทั้งหมด ได้มีโอกาสศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม

**ข้อคิดเพิ่มเติม :** ให้ทุกคนทำความดี จนชีวิตนี้หมดไป เพราะความดีเท่านั้นจะช่วยเราได้ สิ่งที่ไม่ดีให้ปรับปรุงแก้ไข

<sup>1</sup> โลกดุนยา เป็นคำที่ใช้เรียกในศาสนาอิสลาม หรือโลกปัจจุบันนี้เอง

<sup>2</sup> โลกอาคีเราะห์ คือโลกหน้านั่นเอง เป็นสิ่งที่เชื่อของคนอิสลาม เมื่อทุกคนตายไปแล้วจะต้องไปเจอและรวมตัวกันอีกครั้งในโลกอาคีเราะห์

<sup>3</sup> ฮาดิษ เป็นคำพูดของท่านนบี เป็นหนังสือของศาสนาอิสลาม

<sup>4</sup> การให้สลาม เป็นการทักทายระหว่างบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน หรือเป็นการสวัสดิ์



**พิธีกรกล่าวสรุปประเด็นจากคำพูดของกำนัน :** กำนันได้ให้ข้อเสนอแนะ ในการทำงานว่า ให้มีความเสมอภาคในการทำงานให้ทุกคนพยายามทำงานสิ่งที่ดีและปรับปรุงสิ่งที่ไม่ดี ให้ดีขึ้น หลังจากสรุปประเด็นของกำนัน พิธีกรได้กล่าวเชิญวิทยากร

**นายอิสมาแอล หาญจิตร :**นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน สะท้อนมุมมองของการทำงานกลุ่ม นายก อบต.กำพวน กล่าวทักทายสมาชิก ผู้เข้าร่วมด้วยสโลแกน และกล่าวขอบคุณที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนงานวิจัย หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ตำบลกำพวน ผมขอพูดในเรื่องปัจจุบัน เรื่องของความเข้มแข็งในการทำงานกลุ่ม กลุ่มที่ไม่ยั่งยืนส่วนใหญ่มาจากการบริหารจัดการ ผมคิดว่าการทำงานจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 อย่าง คือ

1. คณะกรรมการบริหารและสมาชิกกลุ่ม
2. ระหว่างผู้ให้กับผู้รับ

และอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มไม่ยั่งยืน คือ ความจริงใจในการทำงานกลุ่มของการทำงานกลุ่มอาชีพ ไม่ใช่ปัจจัยหลักที่จะทำให้เราอยู่รอด เราทำอย่างไรให้กลุ่มเข้มแข็งและเกิดความสามัคคี และอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความแตกแยก คือ เงิน ผมอยากให้คนทำงานกลุ่มมีความรัก มีความสามัคคี มีความเอื้ออาทรต่อกันมีความซื่อสัตย์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สุดท้ายนี้ ขอให้ทุกคนมีความสุข ความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบไป

**พิธีกรกล่าวสรุปประเด็นจากคำพูดของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน :**

นายก อบต.กำพวนได้ให้ข้อเสนอแนะในการทำงานว่า พยายามพูดให้กลุ่มอาชีพฟังว่า เป็นแค่เพียงอาชีพเสริม หรืองานอดิเรก หลังจากที่มีผู้นำได้สะท้อนมุมมองและข้อเสนอแนะในการทำงาน พิธีกรก็เชิญชวนผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนซักถามในการถัดไป

**นายหมวดส้าแฮล เรียบร้อย :**ตัวแทนจากกลุ่มเลี้ยงแพะบ้านทับเหนือ บทเรียนสืนามิ ที่ชุมชนได้รับเป็นบทเรียนที่สำคัญ ที่เราต้องตระหนัก และการไม่รื้อฟื้นเรื่องเก่าที่สร้างความเจ็บปวด ในชุมชนมาพูดนั้นเป็นที่ควรหลีกเลี่ยง และเราต้องมาร่วมกันคิด ค้นหาสิ่งใหม่ๆ ที่จะนำพาชุมชนของเราไปสู่การพัฒนาและอยู่กันอย่างสงบร่มเย็น ดังนั้นการทำงานต้องให้มีความรักสามัคคีต่อกันซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านในการประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางอาชีพทำให้ได้เข้าถึงกลุ่ม เข้าถึงสมาชิกในกลุ่ม ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี และสิ่งที่ผมประทับใจผู้นำที่ได้ให้แนวคิด ในเรื่องการบริหาร กองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง และบทเรียนในการสนับสนุนงบประมาณที่ไม่เกิดผลประโยชน์จะอยู่ในลักษณะ “เงินแลกงาน” ดังนั้นเราต้องทำงานก่อนถึงการสนับสนุนจึงจะตามมา และสิ่งหนึ่งที่ผมอยากให้

ลักษณะการทำงาน มีการพัฒนา ให้เป็นไปในแบบ “ปลูกฝังจิตสำนึก” โดยการใช้ กระบวน การตามหลักศาสนาเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ

**พิธีกรสรุปประเด็นจากแกนนำกลุ่มเลี้ยงแพะ :** การทำงานให้ใช้หลักการทำงานแลกเงิน หมายถึงทำงานให้เสร็จเรียบร้อยค่อยรับเงิน และได้เน้นในเรื่องการนำกระบวนการศาสนาเข้ามาเป็นต้นแบบในการดำเนินงาน

**นายอำหมาด ชือตรง :** ตัวแทนกลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์ หมู่ที่ 2 บทเรียนที่เกิดขึ้นในการทำงานกลุ่มที่ผ่านมา คือ การไม่มีความจริงใจในการทำงาน มองเห็นค่าของงานน้อย ขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น ชอบพูดมากกว่าทำ จึงทำให้การทำงานไม่ประสบผลสำเร็จ ยกตัวอย่างคนเราขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น เช่น เวลาในการทำงานแต่ละนาที มีความหมาย ไปสายบ้าง กลับก่อนบ้าง นั่งคุยโทรศัพท์บ้าง แล้วเราเคยทบทวนกันบ้างหรือเปล่าว่าในหนึ่งวันของการทำงานนั้น เราทำงานจริงๆกี่ชั่วโมง ที่หยิบยกเรื่องเหล่านี้ขึ้นมาเพราะเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้น ดังนั้นการทำงานใดก็ตาม เราต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และต่อผู้อื่นเป็นอย่างมาก และเราต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่เป็นสำคัญอีกด้วย สิ่งเหล่านี้จึงขอฝากไว้เป็น ข้อคิด ลักษณะของผู้นำที่พึงมีในตัว “ต้องมีหัวใจ ใจถึง พึ่งพาได้ ยอมเป็น เย็นได้ มีให้ ได้แจก”

**นางล่อมาขวัญ หนูอนันต์ :** ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสุขสำราญ การทำงานต้องนำบทเรียน ประสบการณ์ ที่ผ่าน มาปรับใช้ในการทำงานในแต่ละครั้ง และการทำงานใดๆก็ตาม เราต้องทำงานด้วยใจรัก ส่วนการทำงานที่ผ่านมานั้นมองว่าชุมชนยังขาดการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ที่มีพร้อมที่จะทำงานเพื่อชุมชนจนประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจ

**นางกานดา เสริมสมบูรณ์ :** ตัวแทนกลุ่มมาดอวน การทำงานของกลุ่มในชุมชนบ้านท่ากลางส่วนใหญ่จะเป็นการรับจ้างมาดอวนให้กับนายหัว ซึ่งมีการแบ่งงานไปทำแต่ละครอบครัว ซึ่งสิ่งที่ทางกลุ่มต้องการคือ อยากให้มีงานทำอย่างต่อเนื่อง ส่วนสาเหตุหนึ่งที่ทางกลุ่มไม่มีงานทำเพราะว่าเกิดการเปลี่ยนอาชีพ จากวางอวนมาทำไขปูกันมากขึ้น

**นายหล่อโพน อนันทชาล :** ตัวแทนจากกลุ่มธนาคารปู กลุ่มธนาคารปูเกิดขึ้นหลัง

เหตุการณ์สึนามิ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สภาพปัญหาที่ทางกลุ่มประสบคือ ชาวบ้านยังไม่ค่อยเข้าใจคำว่า “ธนาคารปู” และเมื่อ ชาวบ้านไม่เข้าใจ ทำให้ไม่มีการนำปูมาเข้าธนาคาร ในการทำให้กลุ่มธนาคารปูอยู่ไม่รอด ซึ่งหากมองภาพรวมคือการทำงานยังขาดความรู้ในการจัดการธนาคารปู และขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อชุมชน

**นายประพิศ ถलग :** ตัวแทนกลุ่มเลี้ยงเป็ดการรวมกลุ่มเพื่อการรับการสนับสนุนส่งเสริมในการเลี้ยงเป็ด ซึ่งทางกลุ่มยังขาดความรู้ในเรื่องเป็ดไม่มีวัคซีนในการป้องกันโรคต่างๆที่เกิดขึ้น ไม่มีแหล่งอาหารราคาถูก สิ่งทางทางกลุ่มเลี้ยงเป็ดต้องการเพิ่มเติมคือการอบรมความรู้การเลี้ยงเป็ดอย่างถูกวิธี และการลดต้นทุนด้านการผลิต แหล่งอาหารที่ราคาถูก รวมถึงต้องการวัคซีนเพื่อป้องกันโรค

**นายสุดดิน ผดุงชาติ :** ตัวแทนกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง ที่ผ่านมาจากกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง ประสบปัญหาด้านการตลาดที่ไม่แน่นอน รวมถึงขั้นตอนการเลี้ยงในบางช่วงเวลาประสบปัญหาปลาตาย เนื่องจากฝนตกหนัก ทำให้ค่าพีเอชของน้ำลดลง ส่งผลให้ปลาตาย ปลาเป็นแผล ประสบปัญหาขาดทุน

**นางรัตนา ชิดเอื้อ :** ตัวแทนกลุ่มค้าขาย เป็นการรวมกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพค้าขาย เพื่อต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ การส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น และสิ่งที่ต้องการคือ อยากให้มีผู้ที่มีความรู้เข้ามาให้คำแนะนำ เพื่อกลุ่มจะได้ก้าวไปอย่างมั่นคง

**นางสาวจงกล แก้วอาร์ตัน :** ตัวแทนกลุ่มแปรรูปอาหารทะเล การดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมายังขาดความรู้ในเรื่องของการแปรรูปและต้องการโรงเรียนในการเก็บรักษาวัตถุดิบ ฯลฯ และการรับการสนับสนุนที่ครบวงจร

**นางจริยา สาลี :** ตัวแทนกลุ่มสตรีสัมพันธ์ จากประสบการณ์ตรงในการทำงานกลุ่มที่เราสามารถที่จะเดินไปด้วยกันได้ต้องมีความซื่อสัตย์ด้วย และการทำงานเราต้องมีความจริงใจในการทำงาน ซึ่งการทำงานของทางกลุ่มได้นำหลักศาสนามาปรับใช้เพราะอิสลามมีธรรมบัญญัติชัดเจน คือ อัลกุรอาน<sup>5</sup> และฮาดิษ เป็นธรรมนูญในการดำเนินชีวิต ดังนั้นกระบวนการกลุ่มนั้นต้องมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย มีความเสมอภาคในการทำงาน มีการกระจายข้อมูลให้สมาชิกกลุ่มได้รับทราบกันอย่างทั่วถึง และสิ่งที่สำคัญต้องมีความซื่อสัตย์จริงใจและพร้อมทำงานทุกกิจกรรม และต้องไม่ทำตนเป็นผู้รับแต่เพียงฝ่ายเดียว

<sup>5</sup> อัลกุรอาน ตามหลักศาสนาอิสลามแล้ว อัลกุรอานคือคัมภีร์ที่มีคำพูดของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าที่ทรงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ที่เหล่าบรรดาอัครสาวกหรือมนุษย์ต้องปฏิบัติตาม

นางซอติยะ สำนัก : ตัวแทนกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า จากการดำเนินงานกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มหลายรุ่น และหลายคนได้นำความรู้ไปประกอบอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า ซึ่งตนเองมองว่า การทำงานจะต้องสร้างคนให้มีความรู้ได้ และการทำงานกลุ่มนั้นจะต้องมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และการประสานหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ทางกลุ่มเองก็ต้องมีกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพื่อกลุ่มจะได้รับการยอมรับ เป็นที่รู้จักของชุมชน และต้องมีการกระจายความรู้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง

### สรุปผลการดำเนินงาน

จากมุมมองและการสะท้อนของผู้นำ ในการทำงานกลุ่ม เราได้แนวคิดที่หลากหลาย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานกลุ่มได้เป็นอย่างดี และในฐานะที่ทีมงานเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลากหลาย ได้มีการทบทวนการทำงานที่ผ่านมาและปรับปรุงแก้ไขในการทำงานครั้งต่อไป จากมุมมองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมเวทีชี้แจง ทีมงานได้รับรู้ข้อมูลเรื่องปัญหา อุปสรรค ในการทำงานกลุ่มที่กลุ่มไม่สามารถเดินต่อไปได้ ด้วยหลายปัจจัย เช่น 1) กลุ่มไม่มีการทำงานที่ต่อเนื่อง เนื่องจากไม่มีตลาดรองรับ การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ครบ วงจรและไม่ต่อเนื่อง และไม่ติดตามผล 2) การที่กลุ่มสามารถมีความเข้มแข็งและเดินต่อไปได้ เพราะส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการอย่างตรงไปตรงมา มีความซื่อตรงต่อกันภายในกลุ่ม 3) ไม่หวาดระแวงซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตนมากเกินไป 4) มีความคาดหวังในผลประโยชน์มากเกินไป 5) ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม ไม่มีความจริงใจในการทำงาน 6) ไม่มีคุณธรรม จริยธรรม

### กิจกรรมที่ 3 ประชุมวางแผนการออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจเก็บข้อมูลกลุ่มอาชีพ

วันที่ 21 มกราคม 2553

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง

ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 10 คน พี่เลี้ยง 2 คน

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อประชุมวางแผนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล แต่ละหมู่บ้าน
2. เพื่อร่วมกันออกแบบสอบถาม และ เตรียมของชำร่วย
3. เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล
4. เพื่อร่วมกันกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล

### ขั้นตอนกระบวนการ

1. วางแผนออกแบบในการสอบถามและเลือกกลุ่มเป้าหมาย
2. จัดทีมวิจัยเพื่อลงเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายในแต่ละหมู่บ้าน
3. กำหนดวัน ลงพื้นที่ ของแต่ละทีม และจำนวนกลุ่มเป้าหมาย
4. กำหนดวันลงเก็บข้อมูลตามเป้าหมายที่กำหนด
5. กำหนดวันเวลา รวบรวมข้อมูล

### ผลการดำเนินงาน

ทีมวิจัยได้แบบสอบถามของกลุ่มผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มอาชีพ โดยมีตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชน หมู่บ้านละ 10 คน และตัวแทนกลุ่มอาชีพและบุคคลทั่วไป อื่นๆ หมู่บ้านละ 30 คน มีผู้รับผิดชอบในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

พื้นที่รับผิดชอบ	ผู้รับผิดชอบ
หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ	1. นายอับดุลเลาะห์ สาลี
	2. นายอารีดิน อินตัน
	3. นางสุจิรา อุ่นเรือน
	4. นางสาวสำริยะ สาลี
หมู่ที่ 3 บ้านกำแพง	1. นางล่อมาขวัญ หนูนอนันต์
	2. นางจริยา สาลี
	3. นางซอติยะ สำนัก
	4. นางสาวสนะ กำแพง
หมู่ที่ 4 บ้านภูเขาทอง	1. นายชุลกิฟลี มาโนชน์
	2. นางรุยยะ มาโนชน์
	3. นางไรหรอ สาลี
	4. นางรอวียะ กายสะอาด

### สรุปผลการดำเนินงาน

ผลจากการประชุมที่ทีมวิจัยลงความเห็นว่าจะลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลพร้อมด้วยของชำร่วยในการเก็บข้อมูลเพื่อให้แต่ละหมู่บ้านได้เก็บไว้เป็นที่ระลึก และรวบรวมข้อมูลก่อนวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553

#### กิจกรรมที่ 4 การลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูล บริบท ชุมชน โครงสร้างทางสังคม กลุ่มอาชีพ

วันที่ 1-15 กุมภาพันธ์ 2553

สถานที่ หมู่ 2 บ้านเหนือ  
หมู่ 3 บ้านกำพวน  
หมู่ 4 ภูเขาทอง

ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 12 คน

#### วัตถุประสงค์

1. เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ มุมมองความคิดเห็น และข้อเสนอจากผู้นำ
2. เพื่อสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลสถานการณ์ ของกลุ่มอาชีพของพื้นที่ หมู่ที่ 2,3,4
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัย จากการเรียนรู้ปฏิบัติการจริง

#### ขั้นตอนกระบวนการ

1. ทีมทำความเข้าใจกับแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความชัดเจน
2. สร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละคน
3. มอบหมายหน้าที่ให้แต่ละคนให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
4. แต่ละทีมลงเก็บข้อมูลตามความเหมาะสมที่ได้รับมอบหมาย
5. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดของแต่ละหมู่เพื่อนำมาวิเคราะห์ ตาม วัน เวลา ที่ได้กำหนด

#### ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำ และได้  
ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ มุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี สามารถนำมาปฏิบัติ  
เพื่อให้เกิดผลตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งผลต่อการทำงานกลุ่มที่ประสบความสำเร็จได้ ในส่วน  
ของกลุ่มอาชีพและกลุ่มอื่นๆ บางกลุ่มไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เพราะมีความอคติต่อผู้นำกลุ่ม  
ขาดความไว้วางใจ คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว และหลายๆกลุ่มให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะต้องการเห็น  
ความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม อยากพัฒนาตนเองและชุมชน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการทำงาน  
สมาชิกกลุ่มหลายคน (ใจไม่มา เวลาเลยไม่มี) ส่วนกลุ่มที่สามารถอยู่ได้ จะต้องมีการปรับตัวเข้าหากัน  
ไม่ตั้งแง่ต่อกัน ต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีกฎกติการ่วมกัน ให้อภัยต่อกัน

## สรุปผลการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลชุมชน โครงสร้างทางสังคมและกลุ่มอาชีพ ทำให้ได้รู้ถึงสภาพปัญหาของแต่ละกลุ่มอาชีพที่ยื่นอยู่ได้และกลุ่มที่เหลือแต่ชื่อ และได้รับรู้ถึงความต้องการของกลุ่มแต่ละกลุ่ม ว่าต้องการอะไรตลอดจนกระบวนการทำงานของแต่ละกลุ่ม อีกทั้งยังได้ข้อเสนอแนะที่ดีๆจากผู้นำหลายๆท่านในการลงพื้นที่ในครั้งนี้

## ปัญหาอุปสรรค

1. บางกลุ่มสถานที่ทำงานทำงานไม่แน่นอน ไม่เป็นปัจจุบัน
2. ผู้นำกลุ่มหลายคนสวามิภักดิ์หลายใบ มีนัดซ้อนกัน
3. มีผู้นำหลายคนมีเวลาจำกัดในการให้ข้อมูล
4. บางกลุ่มมีข้อมูลที่ไม่ชัดเจน และไม่ยอมเปิดเผย
5. สมาชิกกลุ่มบางกลุ่มไม่เรียนรู้ข้อมูลของกลุ่มตนเอง

## ข้อเสนอแนะในการลงพื้นที่ครั้งต่อไป (จากทีมวิจัยด้วยกัน)

1. ก่อนลงเก็บข้อมูลจริงให้มีการประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนก่อน
2. หาเวลาที่เหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายแต่ละคน
3. หาวิธีการเพื่อกระตุ้นให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นจริง
4. ต้องเรียนรู้สถานการณ์การเป็นสมาชิกกลุ่มของแต่ละคน
5. ทีมวิจัยจัดเวทีทำความเข้าใจเป็นรายกลุ่ม

## กิจกรรมที่ 5 ประชุมทีมวิจัยสรุปข้อมูลการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง

ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 12 คน พี่เลี้ยง 2 คน

### วัตถุประสงค์

1. สรุปข้อมูลของแต่ละหมู่บ้านจากการลงพื้นที่สำรวจ
2. เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลกลุ่มอาชีพ และข้อเสนอแนะจากผู้นำ

### 3. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากการลงพื้นที่สำรวจ

#### ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทีมงานแต่ละหมู่บ้านเล่าสู่กันฟังในประสบการณ์สิ่งที่พบจากการลงพื้นที่เพื่อมาเป็นข้อสรุปร่วมกัน
2. ทีมงานแต่ละหมู่บ้านนำข้อมูลจากการลงพื้นที่ เพื่อสรุปผล
3. นำข้อมูลที่ได้มีการสรุป มาสรุปในเวทีประชุมร่วมกัน

#### ผลการดำเนินกิจกรรม

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้นำ มีมุมมองสถานการณ์ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากร เศรษฐกิจ ซึ่งสรุปได้สถานการณ์ปัญหาของชุมชน พบว่า

1) สภาพสังคมเสื่อมโทรม ปัญหายาเสพติด เด็กแว้น เด็กเที่ยว วัยรุ่นติกัน เป็นปัญหาที่ผู้นำชุมชนมีความห่วงใย และพยายามหาแนวทางในการแก้ไข ป้องกัน ด้วยการเชื่อมโยงเรื่องของศาสนา ผู้กิจกรรมของเยาวชน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการจัดค่ายเยาวชน เติมนิคมรณรงค์ด้านภัยยาเสพติด รวมทั้งการทำการพูดคุยกับครอบครัวของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้เฝ้าระวังลูกหลานของตนเองอย่างรู้เท่าทัน

2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาภัยแล้งรุนแรงขึ้นทุกปี รวมทั้งบางปีเกิดน้ำหลาก ดินโคลนถล่มพังทลาย สร้างความเสียหายให้กับคนในชุมชน การเปลี่ยนพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ทางการเกษตรมากขึ้น ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย ซึ่งส่งผลให้ทรัพยากรเสื่อมโทรม และทำให้เกิดภัยธรรมชาติต่างๆตามมา โดยผู้นำมองว่าควรต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชนให้อยู่คู่กับชุมชนนานเท่านาน

3) ด้านปัญหาแรงงานต่างด้าว การว่างงาน และปัญหาที่อยู่อาศัยของคนไทยพลัดถิ่น ซึ่งผู้นำชุมชนมองว่า คนกำแพงพั้งพาแรงงานต่างด้าวในเรื่องของการประกอบอาชีพ ยกตัวอย่างเรื่องของกริดยาง จ้างแรงงานต่างด้าว สร้างที่อยู่ ที่กินให้ในสวนยางพารา และต้องแบ่งผลผลิตยางพาราที่ได้ให้กับแรงงานต่างด้าว เป็นอัตราส่วน เจ้าของสวน 6: 4 และในขณะเดียวกันนั้น ลูกหลานของตนเองเกิดการว่างงาน นี่เป็นอีกปัญหาหนึ่งของคนกำแพงพั้ง ที่ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด การสร้างงาน สร้างอาชีพ สู้ลูกหลานของเราในอนาคต

4) สภาพสังคม ประเพณี เศรษฐกิจชุมชน จัดอยู่ในระดับรากหญ้าเป็นฐานให้กับชนชั้นกลางและชนชั้นสูง โดยผู้นำมองว่า ชุมชนกำแพงพั้งเป็นชุมชนขนาดกลางที่ยังขาดความแข็งแกร่งในเรื่องฐานของการพัฒนาทุก ๆ ด้าน เช่น ยังยึดค่านิยม ผลประโยชน์อยู่ในระบบเครือญาติและพรรคพวก แต่



ทั้งนี้ชุมชนมีความหลากหลายมากขึ้นในเรื่องของศาสนาที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ หากมองในภาพรวมยังคงรักษาไว้ถึงประเพณีต่าง ๆ สภาพสังคมยังเกื้อหนุนซึ่งกันและกันเศรษฐกิจยังสามารถพัฒนาไปสู่แหล่งเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ด้านบุคคลมีความเข้มแข็ง แต่ทั้งนี้ผู้นำมองว่าชุมชนยังขาดโอกาสในเรื่องของปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทุน เทคโนโลยี การศึกษาทรัพยากรบุคคลและการบริหารจัดการ ขาดความร่วมมือจากประชาชน

**ด้านการก่อเกิดของกลุ่ม หรือพัฒนาการของกลุ่ม** ผู้นำชุมชนมองว่า ชุมชนมีความต้องการด้านอาชีพ ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจุบันเกิดจากภาวะวิกฤตร่วมกัน เช่น การว่างงาน ภัยแล้งส่งผลต่อผลผลิตทางการเกษตร สินค้าเกษตรตกต่ำหรือบางฤดูกาลล้มตลาค ทำให้สมาชิกในชุมชน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ซึ่งมีงบประมาณบางส่วนมาสนับสนุน ทำให้เกิดแรงจูงใจของสมาชิกหันมาร่วมกลุ่มกัน โดยบางกลุ่มไม่ได้คำนึงถึงความยั่งยืน มองเพียงงบประมาณและผลประโยชน์ที่จะได้รับเฉพาะหน้า กลุ่มมีการเผชิญอุปสรรค การขาดวินัยการปฏิบัติตามและวินัยทางการเงิน กลุ่มไม่เข้มแข็งเมื่องบประมาณหมด รวมทั้งผู้นำบางคนค่อนข้างเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง

นี่เป็นอีกเหตุผลหนึ่งของการรวมกลุ่มรองรับงบประมาณ และสุดท้ายก็เหลือไว้เพียงชื่อกลุ่มเพียงเท่านั้น แต่ก็มีหลายกลุ่มอาชีพที่รวมกันด้วยใจ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะรวมกันอยู่ได้นาน ซึ่งเกิดจากความต้องการของชุมชนจริงๆ เพื่อแสดงออกถึงการรวมกลุ่ม ได้มาร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อขอความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดจากแนวความคิดเดียวกันเพื่อเป้าหมายเดียวกัน

**กลยุทธ์ความสำเร็จ** โดยผู้นำชุมชนมองว่า ความต้องการของคนในชุมชน เน้นเรื่องของรายได้ในการเลี้ยงชีพ การมีแหล่งทำกินและมีอาชีพ มีงานทำ ซึ่งสมาชิกในชุมชน หรือการรวมกลุ่มอาชีพนั้น ต้องมีพื้นฐานความเชื่อใจกันและกัน ต้องมีความจริงใจ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลาและมีมนุษยสัมพันธ์ ความสามัคคี ช่วยเหลือกันและกันของสมาชิกทุกคน เพื่อเป้าหมายเดียวกันและร่วมกันกำหนดทิศทางในการดำเนินงาน และการดำเนินงานให้มีความโปร่งใสในกลุ่ม ตัวผู้นำมีวิสัยทัศน์มีการจัดระบบการทำงาน และต้องรับฟังความเห็นของสมาชิกทุกคน และกระบวนการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องมีความสามัคคีและนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากที่สุด อย่างนี้ก็ตั้งแต่ตัวเอง ใช้หลักการบริหารแบบธรรมาภิบาลโดยยึดโครงสร้างของศาสนาเป็นหลัก มีความไว้วางใจในการบริหาร และต้องมีการกระบวนการจัดการกับปัญหา เน้นการพูดคุยทำความเข้าใจกัน รวมถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม ช่วยกันแก้ไขปัญหา คนละไม้คนละมือ ความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์อยู่ไม่ไกล ฝึกการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนและทุกคนปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุด ให้เกียรติและให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมงาน

**ระบบความสัมพันธ์ของสมาชิก** ผู้นำชุมชนมองว่า เป็นเรื่องที่สำคัญมากในสังคมที่มี การพัฒนาการเป็นเพื่อนหรืออยู่ในเครือญาติของตนเอง เป็นครอบครัวเดียวกัน และใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม สมาชิกในกลุ่มควรมีการพบปะกันทุกเดือน ร่วมกันสร้างค่านิยมเดียวกัน ไม่แบ่งชนชั้น ลด ความเห็นแก่ตัว มองถึงประโยชน์ของส่วนรวมให้มาก รวมถึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพในการบริหาร กลุ่ม มีการเคารพสิทธิหน้าที่ของสมาชิก ทุกคน รวมถึงบทบาทของผู้นำต้องทราบและเข้าใจว่ากลุ่ม เกิดขึ้นเพื่อใครและจะต้องปฏิบัติที่ใดอย่างไร เพื่อไปสู่ เป้าหมายเดียวกันอย่างไร บนพื้นฐานของการมี ส่วนร่วม และ ผู้นำควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อขยายวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและเกิดการยอมรับมาก ขึ้น ทั้งนี้ต้องมีการประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการบอกต่อหรือการใช้เสียงตามสายเพื่อประชาสัมพันธ์ ส่วนโครงสร้างของชุมชนที่กลุ่มดำรงอยู่ได้ ผู้นำส่วนใหญ่มองว่า การใช้หลักคำสอนของศาสนาเข้ามา บูรณาการในการทำงาน

ด้านความสัมพันธ์กับภายนอก ผู้นำได้ให้มุมมอง ว่าสมาชิกกลุ่มต้องมีการประสานงาน หน่วยงานอื่นๆบ้างเพราะจะได้นำความรู้มาพัฒนากลุ่ม และมองถึงความช่วยเหลือในทางเทคนิค ทักษะ และองค์ความรู้ รวมทั้งทรัพยากรเงิน ภายนอกขาดการตรวจสอบจากหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งการ สนับสนุนที่ผ่านมานั้นมีการสนับสนุนซ้ำกลุ่มเดิม คนเดิมซึ่งไม่เห็นการเปลี่ยนแปลง และนี่คือบทเรียน อย่างหนึ่งในพื้นที่ ส่วนมุมมองด้านความยั่งยืนของกลุ่ม ผู้นำมองว่า การส่งเสริมจากภายนอกต้องมีการ คิดตามผลอย่างต่อเนื่อง และสาเหตุกลุ่มไม่ยั่งยืน นั้นจุดอ่อนมีก็ความเห็นแก่ตัวของคนในกลุ่ม โอกาสที่จะพัฒนาจึงไม่มี ขาดการกระจายงานให้สมาชิกในกลุ่ม หากมองถึงโอกาสที่กลุ่มพัฒนา ต้อง มองถึงความเหมาะสมของพื้นที่ ความโปร่งใสของกรรมการ การไว้วางใจซึ่งกันและกัน ส่วนหัวใจ สำคัญของความยั่งยืนคือการช่วยเหลือตนเองก่อน ก่อนที่จะไปขอรับความช่วยเหลือในด้านต่างๆจาก หน่วยงาน เพื่อสร้างฐานในการปฏิบัติงานและสมาชิกต้องชวนช่วยพยายามสานต่อเจตนารมณ์ กลุ่ม จะต้องยืนได้ด้วยลำแข้งของสมาชิกทุกคนจะพึ่งพิงกับองค์กรภายนอกตลอดไปไม่ได้

**ระบบการจัดความรู้** อบรม ประชุม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาระดับผู้มีความรู้ปานกลาง และและความรู้ต่ำ เน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยการจัดระบบปฏิบัติมากกว่ารูปแบบทฤษฎี รวมทั้ง ส่งเสริมบทบาทตำแหน่งหน้าที่ให้ถูกคน ถูกงาน เพื่อกำหนดมาปรับปรุงกระบวนการทำงาน ประสาน ผู้ชำนาญการ วิทยากร ผู้นำกลุ่มและสมาชิกที่มีศักยภาพในการถ่ายทอด ส่วนสมาชิกต้องหาความรู้ เพิ่มเติมโดยมาจากความต้องการของกลุ่มเป็นอันดับแรก

### ข้อเสนอแนะของผู้นำ

1. มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม
2. มีความซื่อสัตย์ในตัวผู้นำ / โปร่งใส ชัดเจน
3. ต้องให้เป็นที่ยอมรับของสังคม / เชื่อถือได้
4. ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบในคำพูด
5. มีความเสียสละ มีความสามัคคี
6. ต้องให้ความเสมอภาค
7. มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน
8. สามารถชี้แจงต่อสาธารณะชนได้
9. ต้องมีอิหม่าม ไม่ยกตนข่มท่าน ให้เกียรติกัน
10. ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น ยอมรับความจริง
11. ผู้นำต้องกล้าแสดงออก ระวังอารมณ์ได้
12. ต้องมีความอดทน รู้จักให้อภัย
13. ผู้นำต้องเสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวม
14. พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่คาดหวังมากเกินไป
15. ต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา
16. ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาในกลุ่ม
17. กลุ่มต้องมีความตระหนักว่างานกลุ่มคืองานเสริม
18. อย่ามุ่งหวังเพื่อเงินอย่างเดียว

## สรุปผลการดำเนินงาน

จากการประชุมสรุปข้อมูลที่ได้ลงพื้นที่สำรวจสัมภาษณ์ผู้นำ ต่างก็สะท้อนมุมมอง สถานการณ์ปัญหาของสังคม เศรษฐกิจที่เกิดผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่างๆ จากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาของกลุ่มโดยภาพรวมพบว่าจะมีปัญหา ในด้านวัตถุดิบ การใช้ปัจจัยการผลิตไม่คุ้มค่า การผลิต ขาดความต่อเนื่อง ปัญหาการตลาด การบริหารจัดการกลุ่มขาดความต่อเนื่อง โดยปัญหาสำคัญที่ส่งผล ต่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก คือ ปัญหาการบริหารจัดการ กลุ่ม การขาดความตระหนักในด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาความคิด ซึ่งกลุ่ม อาชีพในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

## ข้อเสนอแนะของทีมีวิจัย

1. ต้องมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. มองถึงประโยชน์ส่วนรวมไม่มองแต่ประโยชน์ส่วนตัว
3. ศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา
4. เมื่อต้องการจะจัดตั้งกลุ่มควรศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการจัดกลุ่มและผู้ที่จะมา ดำเนินการควรมีความรู้ในเรื่องนั้นอย่างแท้จริง
5. มีการตรวจสอบที่แข็งแรง และมีความโปร่งใสในการบริหาร
6. มีคุณธรรมจริยธรรมและ มีใจช่วยเหลือชุมชนอย่างต่อเนื่อง
7. เปลี่ยนคนรุ่นเก่าที่มีประสบการณ์การทำงานที่ล้มเหลวมาแล้วเป็นคนรุ่นใหม่ที่มี การศึกษาสูง มีความคิดความอ่าน หูตากว้างไกล มาทำหน้าที่แทนหากยังมีแนวทางเก่า ๆ ก็จะเกิดความน่าเบื่อส่งผล ให้ครั้งต่อไปไม่เป็นที่ยอมรับแก่ชาวบ้าน
8. ขอให้กลุ่มอาชีพทุกกลุ่มเจริญก้าวหน้าตั้งจุดหมายไว้ที่ สำคัญก็คือ...บ้านเกิด ให้ชุมชนมี อาชีพเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายและให้ลูกหลานกลับมาพัฒนาบ้านเกิด
9. ใจมาเวลามี เวทีเกิด คนทำงานกลุ่มต้องมีอิสระ ฉันทไม่ใช่เจ้านาย คุณไม่ใช่ลูกน้อง เราครอบครัวเดียวกัน

## กิจกรรมที่ 6 ประชุมวางแผนเตรียมจัดประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลจากการสำรวจและวิเคราะห์

ข้อมูล สถานการณ์กลุ่มอาชีพที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ชุมชน

วันที่ 19 มีนาคม 2553

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง

ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 10 คน พี่เลี้ยง 2 คน

### วัตถุประสงค์

1. เตรียมข้อมูลนำเสนอในเวทีวิเคราะห์
2. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วม
3. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มอาชีพที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ชุมชน

### ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. เตรียมความพร้อมในการจัดเวที / ป้ายเวที
2. กำหนดสถานที่ วัน เวลา
3. เตรียมกำหนดการ / ทำหนังสือเชิญ / ออกหนังสือเชิญ
4. แบ่งบทบาทหน้าที่ของการนำเสนอในแต่ละกลุ่ม
5. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย มีกลุ่มอาชีพ หมู่ละ 6 คน ผู้นำหมู่ละ 2คนและทีมงาน 15 คน

### ผลการดำเนินงาน

จากการประชุมวางแผนได้กำหนดวันในการจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มอาชีพ ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ชุมชน ในวันที่ 5 เมษายน 2553 โดยสถานที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน (ตึกเขียว) ซึ่งทีมวิจัยแต่ละคนได้รับมอบหมายแต่ละบทบาทหน้าที่ การประสานสถานที่ ผู้รับผิดชอบโดยนางล่อมาขวัญ หนูนอนันต์ ด้านอาหารและอาหารว่าง ผู้รับผิดชอบโดยนายอัฒลเถาะห์ สาลี การประสานผู้เข้าร่วมแต่ละหมู่ 2 ผู้รับผิดชอบโดยนางสารียะ สาลี , หมู่ที่ 3 โดยนางจริยา สาลี และหมู่ที่ 4 โดยนางยุ้ยยะ มาโนชน์ ด้านการจัดเตรียมเอกสารผู้รับผิดชอบโดยนางรุยยะ มาโนชน์ การแบ่งกลุ่มการนำเสนอข้อมูลของแต่ละหมู่บ้าน หมู่ 2,3, ผู้รับผิดชอบ หมู่ที่ 2 โดยนางสุจิรา อุ่นเรือน หมู่ที่ 3 โดยนางล่อมาขวัญ หนูนอนันต์ และหมู่ที่ 4 โดยนาง รุยยะ มาโนชน์

### สรุปผลการดำเนินงาน

จากการประชุมในวันนี้ได้ข้อสรุปร่วมกันในการจัดเวที วันที่ 5 เมษายน 2553 พร้อมปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ตามวัน เวลา ที่กำหนด

### ข้อเสนอแนะ

1. สิ่งที่ดีอยู่แล้วรักษาไว้ให้คงทน (มีความพร้อม)
2. สิ่งที่ยังบกพร่องต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข เช่นมาให้ตรงเวลา
3. ให้ทุกคนกล้าคิด กล้าทำ กล้านำเสนอ

### กิจกรรมที่ 7 เวทีวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มอาชีพที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ชุมชน

วันที่ 5 เมษายน 2553

สถานที่ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน (ตึกเขียว)

ผู้เข้าร่วม

- ทีมวิจัย 12 คน
- พี่เลี้ยง 2 คน
- ที่ปรึกษา / ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 7 คน
- ตัวแทนกลุ่มอาชีพ 30 คน

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอข้อมูลจากการสำรวจ
2. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วม
3. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มอาชีพ ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ชุมชน

### ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ลงทะเบียน / รับเอกสาร
2. แนะนำทีมงานและผู้เข้าร่วมเวที
3. ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดเวทีและกล่าวเปิดรายงานโดยหัวหน้าโครงการ
4. นำเสนอ “สถานการณ์การบริการจัดการกลุ่มอาชีพ” ของหมู่ 2 , 3 , 4
5. วิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนที่เชื่อมโยงสู่ฐานเศรษฐกิจชุมชน
6. สรุปแนวทางจากการประชุมและกล่าวปิดการประชุม

### ผลการดำเนินงาน

ผู้ดำเนินรายการได้กล่าวเชิญโดยหัวหน้าโครงการ นายอับดุลเลาะห์ สาลีได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการจัดเวที จากการที่ทีมวิจัยได้ลงสำรวจข้อมูลกลุ่มอาชีพ สัมภาษณ์พูดคุยกับผู้นำสำหรับในการจัดเวทีวันนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเสนอต่อผู้เข้าร่วมและการสะท้อนมุมมอง ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้นำ และสมาชิกกลุ่มต่างๆ ที่ได้จากการสรุปข้อมูลจากการที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ไป สัมภาษณ์ พูดคุย ได้ให้กรอบแนวทางการวิเคราะห์สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี เชื่อมโยงสู่ฐานเศรษฐกิจชุมชน ที่ใช้หลักการทางศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

หลังจากหัวหน้าโครงการได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ต่อที่ประชุม พิธีกรได้กล่าวแนะนำผู้เข้าร่วมประชุม พิธีกรกล่าวนำให้ผู้เสนอแต่ละหมู่ นำเสนอข้อมูลตามสถานการณ์ การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพตามที่ได้สรุป หมู่ 2,3,4 ดังนี้

#### การนำเสนอข้อมูล หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ โดย คุณสุจิตรา อุ่นเรือนและทีมวิจัย

โดยมุมมองข้อเสนอแนะของผู้นำ สรุปได้ดังนี้ 1) ควรทำงานด้วยใจรัก มีความเคารพซึ่งกันและกัน มีสติในการแก้ปัญหา และเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ 2) ผู้นำควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกควรมีการตรวจสอบที่ชัดเจน มีความซื่อสัตย์จริงใจ ตรงต่อเวลาและ ต้องคิดเสมอว่าฉันไม่ใช่เจ้านาย คุณไม่ใช่ลูกน้อง เราเป็นครอบครัวเดียวกัน รวมถึงผู้นำควรมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน 3) ด้านการบริหารมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนจัดการการทำงานควรใช้หลักคุณธรรมจริยธรรม สมาชิกกลุ่มต้องมีศรัทธาต่อศาสนาธรรม สร้างความสามัคคีภายในกลุ่ม รวมถึงต้องมีการพูดคุยการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง 4) ด้านการพัฒนาทักษะ สมาชิกทุกคนต้องหมั่นศึกษาความรู้ตลอดเวลา เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาทำงาน รวมถึงการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้แก่กัน 5) การประสานงานต้องสานสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก ศึกษาความเป็นไปได้ของกลุ่มก่อนการจัดตั้ง พัฒนาจุดเด่น ปรับปรุงจุดด้อย

ข้อมูลกลุ่มอาชีพที่ทีมวิจัยได้ไปสัมภาษณ์ มีกลุ่มอาชีพ 13 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเลี้ยงปลาชุก
2. กลุ่มเลี้ยงไก่
3. กลุ่มค้าขาย
4. กองทุนฟื้นฟูอาชีพ(รักษไทย)
5. กลุ่มไม้กวาดดอกอ้อ

6. กลุ่มพัฒนาเกษตรบ้านเหนือ
7. กลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์
8. กลุ่มอาสาชากาชาดบ้านเหนือ
9. กลุ่ม SML บ้านเหนือ
10. กลุ่มเลี้ยงโคบ้านเหนือ
11. กลุ่มปักผ้าบาติก
12. กลุ่มสตรีสัมพันธ์
13. กองทุนหมู่บ้าน

#### ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิก

1. สมาชิกต้องมีความสามัคคี
2. การบริหารจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้
3. ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
4. ชุมชนมีบทบาทในการแก้ปัญหาาร่วมกัน
5. การบริหารจัดการเวลาที่เหมาะสม
6. ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง
7. มีความซื่อสัตย์
8. การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้กู้เงิน มีการหมุนเวียนเงินทุน
9. ควรมีการทำประชาพิจารณ์ว่าชุมชนต้องการอะไร (งานหรือเงิน)
10. ไม่ต้องการให้นักการเมืองมาฉ้อฉลในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
11. ส่งเสริมการออมให้กับสมาชิก
12. ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน /อาหารทะเล /ผลผลิตทางการเกษตร
13. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาใกล้ชิดกับสมาชิกให้มาก
14. มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
15. ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้สู่เด็กเยาวชน คนรุ่นหลัง
16. การทำงานกลุ่มควรคำนึงถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
17. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพจากวัตถุดิบในชุมชน
18. ควรมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อภายในกลุ่มให้มาก
19. รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก
20. มีการแลกเปลี่ยนความคิดกับเครือข่ายอื่นๆ
21. ให้ผู้นำเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนทำงานชุมชน



### ข้อเสนอและความต้องการของกลุ่มอาชีพ

1. มีตลาดรองรับ
2. มีมาตรการที่เด็ดขาดภายในกลุ่ม
3. อยากได้เมนูขนมจีนแปลกๆ
4. ให้อีกกลุ่มยั่งยืน มีความเข้มแข็ง
5. อยากได้รับการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานต่างๆ
6. ต้องการพัฒนาด้านฝีมือ
7. อยากเป็นสมาชิกในกลุ่มอาชีพ
8. อยากมีรายได้เพิ่มขึ้น
9. ต้องการความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ
10. ต้องการโรงงานผลิตอาหารไก่
11. ต้องการลดต้นทุนผลิต
12. ต้องการทักษะ เทคนิค ความรู้ในการขยายพันธุ์ไก่
13. ต้องการเจาะตลาดในพื้นที่หมู่ 2 ตอนบน

### การนำเสนอข้อมูล หมู่ที่ 3 บ้านกำพวน โดย คุณจริยา สาลี และทีมวิจัย

โดยมุมมองข้อเสนอแนะของผู้นำ สรุปได้ดังนี้ 1) หัวใจสำคัญคือการมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ในตัวผู้นำ / โปร่งใส ชัดเจนผู้นำต้องมีความรับผิดชอบในคำพูด มีความเสียสละ มีความสามัคคี และต้องให้ความเสมอภาค ผู้นำต้องกล้าแสดงออก ระวังอารมณ์ได้รวมทั้งต้องให้เป็นที่ยอมรับของสังคม / เชื่อถือได้ 2) ด้านการบริหารจัดการ สร้างความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน สามารถชี้แจงต่อสาธารณะชนได้ ต้องมีอิหม่าม ไม่ยกตนข่มท่าน ให้เกียรติกัน ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น ยอมรับความจริง ต้องมีความอดทน รู้จักให้อภัย ผู้นำต้องเสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวม 3) ด้านการพัฒนา ต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่คาดหวังมากเกินไป ต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาในกลุ่ม กลุ่มต้องมีความตระหนักว่างานกลุ่มคืองานเสริม และอย่ามุ่งหวังเพื่อเงินอย่างเดียว

### ข้อมูลกลุ่มอาชีพที่ทีมวิจัยได้ไปสัมภาษณ์ มีกลุ่มอาชีพ 13 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มแปรรูปอาหารด้านการเกษตร

2. กลุ่มสตรีสัมพันธ์
3. กลุ่มค้าขาย
4. กลุ่มสตรีตัดเย็บเสื้อผ้า
5. กลุ่มประมงพื้นบ้าน
6. กลุ่มเกษตรยั่งยืน
7. กลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียน
8. กลุ่มฟื้นฟูอาชีพพริกสามัคคี ม.3
9. กลุ่มสตรีอาสา ฯ
10. กลุ่มชนมไทย
11. กลุ่มออมทรัพย์เครือข่ายสตรี
12. ศูนย์ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตในชุมชน
13. เครือข่ายสตรีมุสลิม จ.ระนอง

#### **ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิก**

1. การสร้างกลุ่มช่วยเสริมรายได้ให้ครอบครัว
2. ลดการว่างงาน
3. ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์
4. ต้องมีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ
5. ที่แตกแยกเพราะประธานไม่โปร่งใส
6. การแบ่งเงินปันผลให้ชัดเจน

7. บริหารจัดการไม่ชัดเจน
8. กลุ่มจะต้องดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
9. กลุ่มอย่าขัดแย้งต่อกัน
10. ต้องการให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
11. คนทำงานกลุ่มต้องมีความพร้อม สร้างคน สร้างงาน
12. ให้สมาชิกเห็นความสำคัญของกลุ่มด้วย
13. สร้างภาวะผู้นำสม่ำเสมอ
14. บูรณาการด้วยหลักการศาสนา
15. ผู้นำกลุ่มต้องเป็นแบบอย่าง
16. ต้องมีใจรักต่อกัน
17. ต้องมีอาชีพหลักเป็นของตนเองด้วย
18. ต้องมีความคิดสร้างสรรค์
19. ให้มีการถ่ายทอดความรู้ให้สมาชิก
20. ให้จัดระเบียบของกลุ่มเพื่อความยั่งยืน
21. ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
22. ให้มีเงินทุนเป็นของตนเอง
23. ไม่ซ้ำเติมเมื่อผิดพลาด
24. ปัญหาในกลุ่มควรพูดคุยในกลุ่ม

#### ข้อเสนอและความต้องการของกลุ่มอาชีพ

1. อาคารเป็นของตนเอง
2. มีเงินทุนสนับสนุนที่เพียงพอ
3. ต้องการให้มีกลุ่มใหม่ ๆ ในชุมชน
4. บริหารให้โปร่งใส
5. ให้สมาชิกช่วยระดมทุน
6. อยากมีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ
7. อยากมีโครงการที่ต่อเนื่อง
8. ต้องมีสมาชิกที่มีความคิดมีความสามารถ
9. คิดไปทิศทางเดียวกัน
10. อยากให้ สกว. สนับสนุนทุน
11. ต้องการตลาดที่ชัดเจนแน่นอน
12. ต้องการเปลี่ยนกลุ่มเดิมทั้งระบบ
13. ต้องการเงินทุนช่วยเหลือสมาชิก
14. ต้องการความรู้เรื่องการค้าขาย
15. อยากมีบรรพบุรุษที่มีมาตรฐาน
16. ให้มีการส่งเสริมภาวะผู้นำ ผู้ตามให้สมาชิก
17. อยากให้ชุมชนยอมรับ
18. แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น ๆ
19. อยากให้องค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือ

20. ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบกลุ่ม

21. ให้สมาชิกคัดกรองปัญหาให้ชัดเจนก่อนตัดสินใจ

#### การนำเสนอข้อมูล หมู่ที่ 4 บ้านท่ากลาง โดย คุณรุยยะ มาโนชน์

โดยมุมมองข้อเสนอแนะของผู้นำ สรุปได้ดังนี้ 1) มีความหลากหลายของสมาชิก เน้นให้มีสัจจะสามัคคีอดทนและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผู้ที่เป็นคนทำงานกลุ่มจะมีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์การตัดสินใจ 2) ด้านการตัดสินใจผู้ที่ทำงานกลุ่มต้องมีความอิสระการทำงานต้องลดความขัดแย้งลดแรงเสียดทาน มีวิธีการ การจัดการกับปัญหา โดยสร้างความเข้มแข็งในการทำงาน ผู้นำของกลุ่มจะต้องมีความซื่อสัตย์และเสียสละ 3) การสร้างเครือข่าย กลุ่มควรสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง โดยต้องมีการประชาสัมพันธ์เมื่อมีการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 4) การบริหารจัดการกลุ่มจะต้องมีการวางกฎระเบียบที่เข้มแข็งต่อการปฏิบัติจริงในการทำงาน การค้นหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ พัฒนาคน พัฒนางาน การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน การพึ่งพาตนเองไม่หวังพึ่งพาผู้อื่น และต้องมีการสรุปงาน ให้กับสมาชิกกลุ่มรับรู้อย่างต่อเนื่อง

#### ข้อมูลกลุ่มอาชีพที่ทีมวิจัยได้ไปสัมภาษณ์ มีกลุ่มอาชีพ 9 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มบาคิก
2. กลุ่มมัดย้อมภูเขาทอง
3. กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง
4. ธนาคารปู (อนุรักษ์ฟาร์ม)
5. ทำขนมข้างออก
6. แปรรูปอาหารทะเล
7. มาดอวน
8. ลูกปิดโบราณ

## 9. กลุ่มเลี้ยงสัตว์

### ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิก

1. อยากให้คนในชุมชนเสียสละให้กับกลุ่มอาชีพ
2. อยากให้ผู้นำกลุ่มมีความไว้วางใจและซื่อสัตย์โปร่งใส
3. การรวมตัวของสมาชิกกลุ่มยังน้อยไปและอยากให้มารวมตัวเป็นกลุ่มกันเยอะ ๆ
4. การที่มีผู้นำกลุ่มควรเป็นคนในพื้นที่มากกว่าเป็นคนนอก

### ข้อเสนอแนะและความต้องการของกลุ่มอาชีพ

1. ต้องการตลาด
2. ต้องการความรู้ การเพาะเลี้ยง ขั้นตอน การบริหารจัดการกลุ่ม
3. ต้องการฝีมือทักษะ
4. ต้องการทุนงบประมาณหนุนเสริม
5. ต้องการสถานที่ตั้งกลุ่มที่ชัดเจน
6. ต้องการการรวมกลุ่มกันกับสมาชิกที่มีการทำงานอยู่จริง

หลังจากทีมวิจัยได้นำเสนอเสร็จสิ้นพิธีกรได้กล่าวเชิญชวนให้ผู้ช่วยวิเคราะห์ให้ข้อเสนอแนะจากข้อมูล ที่ได้รับทราบจากการนำเสนอของทีมวิจัย

**นายอิสหาก สาลี : สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง** ผมคิดว่าข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด หมู่ 2,3,4 คิดว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการลงชุมชน การรวมกลุ่มถือเป็นเรื่องที่ดี สำหรับทุกองค์กรเพื่อสะดวกในการจัดสรรงบประมาณให้การสนับสนุน และในการให้การช่วยเหลือครั้งเดียวจะทำให้กลุ่มอยู่ได้คงเป็นเรื่องที่ยาก การขับเคลื่อนของกลุ่มที่มีอยู่ถึงแม้ว่าจะมีการหยุดบ้าง เดินบ้าง เป็นเรื่องปกติ เพราะงานกลุ่มไม่ใช่งานหลัก อย่างน้อยในวันนี้พอจะสรุปเป็นทางการได้ว่า เรื่องของความคิด ประเพณี วัฒนธรรม ไม่ใช่ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานกลุ่ม สามารถอยู่ร่วมกันได้ การทำงานกลุ่มต้องการพกฎ กติกา และข้อคิดเห็นที่แตกต่าง และยึดหลักในที่ประชุมเป็นมิตรร่วมกัน

**นายก้อเดช อินตัน :** รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงนพ พมคิดว่าจากการที่มี ทีมวิจัยมาทำงานในเรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่ดี กลุ่มทุกกลุ่มเขาต้องการให้ยื่นอยู่ได้แต่ที่ยื่นอยู่ไม่ได้ น่าจะขาด องค์ประกอบบางอย่างที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน น่าจะมีการจัดทำเครือข่ายกลุ่มอาชีพที่ชัดเจน เพื่อช่วยกัน แก้ไขปัญหา ตั้งกฎระเบียบที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง ข้อดีในการทำวิจัยเรื่องนี้ว่า เพราะสาเหตุอะไรที่ เราต้องมานั่งคุยกัน การทำงานกลุ่มให้ใช้หลัก 3 ก 1.กฎระเบียบ 2.กฎหมาย 3.กฎสังคม

**นายแมนพิทักษ์ ฝามังกร :** ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 พมคิดว่ากลุ่มจะเกิด จะสลาย อยู่ที่ จิตสำนึกของคน การสร้างงานให้เหมาะสมกับคน กลุ่มงานที่ภาครัฐลงมาจัดตั้งส่วนใหญ่ไม่เหมาะสม กับคนกลุ่มอาชีพที่ได้รวมตัวกันขึ้น มาจากบุคคลที่หลากหลาย เป็นสาเหตุหนึ่งที่กลุ่มไม่สามารถดำเนิน ไปได้ คนทำงานกลุ่มให้ตระหนักว่า “งานกลุ่มคืองานเสริม” และอย่ามุ่งหวังแต่เงินเพียงอย่างเดียว

**นางสาวสุสนา อาแวถือจิ :** เจ้าหน้าที่มูลนิธิธมมมิตรไทย จากประสบการณ์จากการ สนับสนุนกลุ่มอาชีพของที่ได้สนับสนุน 11 กลุ่ม สามารถยื่นอยู่ได้ 3 กลุ่ม พบว่าการบริหารงานกลุ่มมี คนทำเพียง 1 คน สมาชิกส่วนใหญ่อยากได้การสนับสนุนแต่ไม่อยากทำงาน

**นายมนตรี สาลี :** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ที่ผ่านมามพคิดว่า ความไม่เข้าใจของคนทำงาน กลุ่ม เลยทำให้พื้นที่หมู่ 2 ทำงานยากในเรื่องของกลุ่มอาชีพ ถึงแม้ว่าการเริ่มต้นดี อาจจบลงไม่ดีก็ได้ จากอดีตที่ผ่านมาเป็นการลงทุนที่ไม่เกิดความสำเร็จต้องมีการพัฒนาในการใช้งบประมาณที่ได้มาอย่า มองว่าเงินที่ได้มาก็ใช้ให้หมด ปีหน้าก็มีมาอีก อย่าทำงานแบบเช้าชาม เย็นชาม ดังนั้นผู้นำต้อง ปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ เพราะการทำงานของกลุ่มบางกลุ่มไม่ต่อเนื่องและไม่ชัดเจน ให้มีผลิตภัณฑ์ที่ เป็นของฝากของชุมชนเพื่อเป็นการโปรโมทชุมชน และให้มีการแลกเปลี่ยน ระหว่างกลุ่มน่าจะดีขึ้น

**นายสุตดิน ผดุงชาติ :** ตัวแทนชาวบ้านหมู่ที่ 4 พมมองว่างานกลุ่มมีใช้งานหลัก ให้ถือ เป็นงานเสริม การทำงานอย่าทำตามผู้อื่น ให้ทำด้วยจิตสำนึก ให้ทำตามความถนัด เน้นวัตถุดิบในพื้นที่ และเลือกงานให้เหมาะสมกับคน คนให้เหมาะกับงาน

### สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมทีมวิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการลงพื้นที่ไปสำรวจข้อมูลกลุ่ม อาชีพต่างๆให้ กับผู้ที่เข้าร่วมฟังว่า กลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มมีความต้องการอะไรบ้างและกระบวนการ ทำงานที่มีการจัดการทั้งที่เป็นระบบและไม่เป็นระบบตลอดจนโครงสร้างขั้นพื้นฐานของกลุ่มเป็น

อย่างไร และการบอกเล่าถึงสภาพปัญหาของกลุ่มแต่ละกลุ่มทั้งที่ยืนอยู่ได้และกลุ่มที่ล้มลงไป และการ  
ได้ข้อคิดที่ดีจากการสะท้อนมุมมองจากผู้นำต่างๆ

## ปัญหา / อุปสรรค

ได้ผู้เข้าร่วมไม่ครบตามเป้าหมายเพราะตรงกับกิจกรรมของชุมชนหลายกิจกรรม เช่น  
กีฬาชุมชน สุนัขหมู่บ้าน อสม. การประชุมประจำเดือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กิจกรรมที่ 8	ประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมทีมวิจัยเพื่อกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ กระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเอง
วันที่	11 พฤษภาคม 2553
สถานที่	ห้องประชุมอบต.กำพวน
ผู้เข้าร่วม	ทีมวิจัย 14 คน พี่เลี้ยง 2 คน

## วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้แจงการดำเนินกิจกรรมเพื่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชน  
และการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเองนอกสถานที่
2. เพื่อชี้แจงกำหนดการในการเดินทาง
3. เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ให้กับนักวิจัยในการรวบรวมข้อมูล

## ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ประสานทีมวิจัยและพี่เลี้ยง
2. ชี้แจงการดำเนินกิจกรรมเพื่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและ  
การบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเอง
3. ชี้แจงกำหนดการในการเดินทาง
4. แบ่งบทบาทหน้าที่ให้กับทีมวิจัยในการเก็บข้อมูลแต่ละฐานการเรียนรู้



## ผลการดำเนินงาน

จากการประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ กระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเองได้มีการชี้แจงการดำเนินกิจกรรมในการฝึกอบรมพร้อมกับชี้แจงกำหนดการในการเดินทางตามวันเวลาดังกล่าว ในส่วนของการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลแต่ละฐานการเรียนรู้ทุกคนลงความเห็นให้ทีมวิจัยทุกคนจดบันทึกข้อมูลในการไปเรียนรู้ทุกฐานถึงแม้ว่าจะมีการแบ่งเป็นทีมก็ตาม

## สรุปผลการดำเนินงาน

ผลจากการประชุมทีมวิจัยได้ข้อสรุปว่า การเดินทางในวันที่ 17 พฤษภาคม 2553 ทุกคนพร้อมกันที่นัดหมายนั้นก็คือที่ อบต.คำพวนและรถออกจากอบต.คำพวน เวลา 07.00 น. ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมในการฝึกอบรมมีฐานการเรียนรู้ด้วยกัน 20 ฐาน และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ กระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเองจะต้องเรียนรู้ทั้ง 4 คั่น 5 วันด้วยกัน ดังนั้นจึงมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้กับทีมวิจัยในการรวบรวมข้อมูลแต่ละฐานการเรียนรู้แล้วนำกลับมาสรุปผลจากการเรียนรู้

**กิจกรรมที่ 9**    **อบรมปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเอง**  
**วันที่**                    17 – 21 พฤษภาคม 2553

**สถานที่**                ณ ศูนย์ฝึกอบรม อบต.ขุนทะเล ต.ขุนทะเล อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

**ผู้เข้าร่วม**            ทีมวิจัย 10 คน    พี่เลี้ยง 2 คน    ตัวแทนจากชุมชน 9 คน

**วัตถุประสงค์**

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัย
2. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงานของชุมชนและการบริหารจัดการของกลุ่มต่างๆ
3. เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมกับชุมชนภายใต้โครงการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนร่วมกับ

อบต.คำพวน

## ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ลงทะเบียน / รับเอกสาร
2. แนะนำทีมงาน
3. การกล่าวต้อนรับและเปิดการฝึกอบรม โดย นายกฯต.ขุนทะเล
4. มีการแบ่งกลุ่มในการเรียนรู้แต่ละฐาน
5. สรุปบทเรียน
6. ปิดการฝึกอบรม

## ผลการดำเนินงาน

### เริ่มด้วยการแนะนำ ทำความรู้จัก

นายอารักษ์ มังกรฤทธิ ผู้ประสานงานโครงการ เป็นผู้ดำเนินรายการ : ชี้แจงกระบวนการให้ผู้เข้าร่วมได้ทราบ พร้อมกับให้ผู้เข้าร่วมจากอบต.กำแพงและอบต.แปะระ แนะนำตัวหลังจากได้ทำความรู้จักกันครบทุกคน ผู้จัดกระบวนการให้ร่วมทำกิจกรรมขอพรให้ผู้เข้าร่วมและกิจกรรมขออายุ โดยผู้เข้าร่วมได้ตกลงกันว่า ทุกคนอายุ 18 ปีเท่ากัน พร้อมแจกป้ายชื่อ ผ้าพันคอ และกระเป๋าเอกสาร และตกลงร่วมกันว่าผู้เข้าร่วมจะต้องติดป้ายชื่อ และผ้าพันคอ ติดตัวตลอดระยะเวลาที่มาพักอยู่ชุมชนขุนทะเล หลังจากนั้นผู้จัดกระบวนการ กล่าวเชิญนายกอบต.ขุนทะเล นายโสภณ พรหมแก้ว นำเสนอภาพรวมของชุมชน

นายโสภณ พรหมแก้ว นายกอบต.ขุนทะเล : นำเสนอภาพรวมการบริหารจัดการชุมชน สภาพทั่วไป ชุมชนตำบลขุนทะเล เป็นหนึ่งในจำนวน 5 ตำบล ของอำเภอลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ว่าการอำเภอลานสกา ซึ่งห่างจากที่ว่าการอำเภอลานสกา ประมาณ 9 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 65 ตารางกิโลเมตร หรือเนื้อที่ 40,625 ไร่ มีประชากรทั้งสิ้น 10,054 คน 2,222 ครัวเรือน

### อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลลานสกา อำเภอลานสกา

**ลักษณะภูมิประเทศ** ของตำบลขุนทะเลส่วนใหญ่เป็นที่ราบและพื้นที่ลูกคลื่นลาดในทางตอนใต้ของตำบล พื้นที่สามารถใช้ได้ดีในการทำเกษตร เช่น ปลูกมันฝรั่ง พุริณ เกษะ ลางสาด ยางพารา เป็นต้น

**ลักษณะภูมิอากาศ** จากการตรวจสอบสภาพอากาศของกรมควบคุมมลพิษ จ.นครศรีธรรมราช โดยกองตรวจคุณภาพอากาศ ได้ให้การรับสภาพอากาศที่อำเภอลานสกา ชุมชนขุนทะเล มีอากาศที่ดีที่สุดในประเทศไทย

**การคมนาคม** เส้นทางติดต่อคมนาคมภายในตำบลขุนทะเลและตำบลใกล้เคียงใช้เส้นทางสายลานสกา – นาพรุ เป็นเส้นทางหลัก

**การประกอบอาชีพของประชากร** ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนมันฝรั่ง สวนผลไม้ สวนยางพารา และปลูกพืช ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาจะประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย อุตสาหกรรมในครัวเรือนและอื่นๆ เช่น รับราชการ เป็นต้น

**เป้าหมายการบริหารท้องถิ่น** ข้อค้นพบที่ได้จากการถอดบทเรียน ทำให้มองเห็นเป้าหมายคือ เพื่อให้คุณภาพชีวิตของประชาชนนำตำบลลานสกาดีขึ้น ต้องการสร้างความภาคภูมิใจแก่ประชาชนในท้องถิ่นด้วยการร้อยรวมเรื่องราวประวัติศาสตร์มาเนิ่นนานให้เกิดการรวมคน อีกทั้งยังมุ่งพัฒนาให้ประชาชนในตำบลมีการกินอยู่ที่ดี ประกอบอาชีพเกษตรอย่างเรียนรู้และสร้างรายได้เพียงพอเพียง สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลคือ “การเกษตรก้าวหน้า พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สร้างชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียว ยึดเหนี่ยวคุณธรรม”

## ยุทธศาสตร์การพัฒนา

### โครงการเด่นของอบต.ขุนทะเล

#### 1. ด้านเศรษฐกิจและการแก้ปัญหาความยากจน

(1) โครงการโรงเรียนแก้งเงินตำบลขุนทะเล จัดทำโครงการโรงเรียนเกษตรแก้งเงิน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9 จัดตั้งเป็นโรงเรียนสาธิตขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยให้คนที่ไม่มีที่ดินทำกินและตกเกณฑ์ จ.ป.ฐ. ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเกษตรแก้งเงิน เพื่อต้องการตอบสนองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในอนาคตบริเวณที่ตั้งโรงเรียนแก้งเงิน จะมีการก่อสร้างศูนย์สายใยรักภาคได้อีกด้วย

(2) โครงการแก้ไขปัญหาลูกผลิตมันฝรั่งตกต่ำ ในปี พ.ศ. 2550 มันฝรั่งราคาตกต่ำเหลือเพียงราคา 3 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก อบต.ขุนทะเลจึงต้องบริหารจัดการใหม่ โดยหาเครือข่ายเพื่อนที่กรุงเทพฯ ประชุมหารือกับพ่อค้าคนกลาง และต้องขอ

มติจากประธานสภาในการให้องค์การบริหารส่วนตำบลฯ ลงทุนรับซื้อมังคุดจากพี่น้องเกษตรกร ในกิโกรัมละ 6 บาท แล้วทางองค์การบริหารส่วนตำบลฯ นำไปขายตามเครือข่ายที่มีใน กรุงเทพฯ ช่วงที่มีการรับซื้อจากพี่น้องเกษตรกร ประสบปัญหาเกษตรกรนำผลมังคุดที่แก่ ที่ร่วงหล่น ปนมาขายด้วยทำให้ทางอบต. ขุนทะเล ต้องทำความเข้าใจให้กับพี่น้องเกษตรกร ผ่านเสียงตามสาย จนในที่สุดทำให้พี่น้องเกษตรกรเข้าใจและคัดมังคุดที่สมบูรณ์มาขาย จนแก้ปัญหาราคามังคุดและระบายมังคุดได้ในที่สุด

## 2. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสถานที่ท่องเที่ยว

ทางอบต. ขุนทะเลมีการจัดการ โดยมีการตั้งงบประมาณในด้านโครงสร้างพื้นฐานปีละ 1 โครงการ โดยจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนทั้งนี้มีการทำความเข้าใจการสมาชิก สอบต. ของแต่ละหมู่บ้าน รวมทั้งชุมชน โดยงบประมาณส่วนใหญ่จะมาพัฒนาด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป็นเรื่องหลัก **แหล่งท่องเที่ยว** จัดการฟื้นฟู รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้สวยงาม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

- แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์อนุสาวรีย์หมื่นไกรพลจันทร์ หรือดาขุนพล แม่ทัพของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง
- วัดสระเสริญ (วัดสอ) เป็นวัดเก่าแก่แต่ไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าสร้างขึ้นสมัยใด แต่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นพร้อมกับเมืองนครศรีธรรมราช ภายในวัดมีโบราณสถานและโบราณวัตถุเก่าแก่จำนวนมาก เช่น พระประธานปูนปั้นที่ประดิษฐานอยู่ภายในอุโบสถ อายุกว่า 100 ปี พระพุทธรูปทองเหลืองปางอุ้มบาตรระฆังสำริด เจดีย์โบราณทรงระฆังคว่ำ และภาพเขียนนิทานชาดก
- ถ้ำน้ำศรีธรรมโศกราช เป็นถ้ำที่มีความสวยงาม ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ภายในมีหินงอกหินย้อย และน้ำตกภายในถ้ำที่สวยงาม หาดูยาก นอกจากนี้ยังค้นพบกระดูกมนุษย์โบราณอายุกว่าพันปี เมื่อ พ.ศ. 2539 อยู่ภายในถ้ำ กระดิกได้แทรกตัวอยู่ภายในหินที่ทับถมมานาน

## 3. ด้านสังคมและการศึกษา

### (1) กิจกรรมชมรมผู้ดูแลผู้พิการและด้อยโอกาส ต. ขุนทะเล

ซึ่งดำเนินการมาในปี 2549 อันเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้พิการและผู้สูงอายุ ผู้มีจิตอาสา เจ้าหน้าที่ อบต. และเจ้าหน้าที่อนามัย มีการจัดตั้ง ชมรมผู้พิการ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการดูแลและการบริหารจัดการ โดยมีกิจกรรมการสืบค้นหาผู้พิการ การขึ้นทะเบียน การจดทะเบียน จัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพ การจัดทำประกันชีวิตให้กับผู้พิการ การจัดตั้งกองทุนสัจจะวันละบาท การตั้งร้านค้าสวัสดิการชุมชน และการเยี่ยมบ้าน โดยมีการลงพื้นที่เพื่อพบปะกลุ่มทุกวัน พฤหัสบดี ให้บริการตัดผม ทำความสะอาดบ้าน สอนเรื่องทำอาชีพ เช่น การทำดอกไม้จันทน์ การทำพวงหรีดเพื่อใช้ในชุมชน

## (2) กองทุนสุขภาพ

องค์การบริหารส่วนตำบลขุนทะเล เป็น อบต. นำร่องในการเข้าร่วมโครงการกองทุนหลักประกันสุขภาพตั้งแต่ ปี 2549 ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ และการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ของคนในชุมชนโดยกองทุนดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อการสนับสนุนการจัดบริการหน่วยงานสาธารณสุข ในการสร้างเสริมสุขภาพ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสในตำบลขุนทะเล ได้เข้าถึงการบริการโดยง่ายสะดวก รวดเร็ว และมีคุณภาพมาตรฐานมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาของการดำเนินการประชาชน สามารถเข้าถึงการบริการสุขภาพที่ครอบคลุมได้ทุกด้าน

## (3) การส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉิน

เป็นการจัดการ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย ต่อชีวิตของคนในพื้นที่ส่งผลให้ต้องมีการจัดระบบการดูแลเมื่อยามเกิดเหตุฉุกเฉิน หรือมีผู้ป่วยที่ต้องการขอความช่วยเหลือการนำส่งโรงพยาบาล จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อ รับส่งผู้ป่วย และประสานงานในการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉิน ซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านพาหนะ และจิตอาสา โดยมีคณะกรรมการศูนย์ประสานงาน 15 คน กระจายอยู่ในหมู่บ้าน โดยใช้ระบบวิทยุสื่อสารในการทำงานเมื่อเกิดเหตุการณ์เร่งด่วน

## (4) การดูแลสุขภาพ

ในมิติของการใช้องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นผนวกกับความรู้ด้านการแพทย์สมัยใหม่ เพื่อการสร้างสุขภาพที่ดีของคนในตำบล โดยมีการฝึกอบรมการนวดแผนไทยให้กับผู้สนใจ เพื่อเป็นทางเลือกในการรักษาโรคและการดูแลสุขภาพ แพทย์แผนไทยประยุกต์มีการผลิตสมุนไพรเพื่อสุขภาพ โดยใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชนที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษมีการใช้สมุนไพรในการรักษา บางชนิดเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ บางชนิดปลูกขึ้นเองบางอย่างต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ สมุนไพรบางชนิดมีการจัดทำเป็นแคปซูล เพื่อความสะดวกในการรับประทานสมุนไพรประยุกต์สรรพคุณยังเหมือนเดิม และแพทย์แผนไทยประยุกต์มีการใช้ภูมิปัญญาในการรักษาโดย การฟังการเต้นของหัวใจ การจับแขนเพื่อดูการเต้นของชีพจรซึ่งมีความสัมพันธ์กับอายุ

## (5) กิจกรรมกองทุนสัจจะวันละบาท ต.ขุนทะเล การเก็บข้อมูลและขึ้นทะเบียนคนพิการ ด้วยการจัดทำประกันชีวิต และการจัดตั้งกองทุนสัจจะวันละบาท ทางอบต.มีการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านเพื่อพบปะกลุ่มทุกวัน เป็นการเติมกำลังใจให้กัน ซึ่งในวันพรุ่งนี้จะได้เรียนรู้จากวิทยากรเพิ่มเติม

- (6) กิจกรรมหกรรรมกีฬาทะเลสัมพันธ์ เป็นการจ้ดกีฬาระจำเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ของคนในชุมชน กลุ่มคนชายขอบ
- (7) กิจกรรมทะเลสัมพันธ์วันวิชาการ
4. ด้านสาธารณสุขและความปลอดภัย
  - (1) โครงการสร้างหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น อบต.ขุนทะเล
  - (2) โครงการฝึกอบรม อปพร. มีจำนวน 100 คน
5. ด้านประเพณีและศิลปวัฒนธรรม
  - (1) โครงการงานประเพณีสงกรานต์และวันกัตัญญผู้สูงอายุ
  - (2) โครงการงานประเพณีลอยกระทง
6. ด้านการเมืองและการบริหาร
  - (1) โครงการงานเบิกฟ้า อบต.ขุนทะเล พบประชาชน
  - (2) โครงการก่อสร้างที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลขุนทะเล เปิดใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2552

หลังจากได้ฟังการบรรยายนำเสนอบริบทภาพรวมของชุมชนตำบลขุนทะเล ผู้เข้าร่วมได้ร่วมกันรับประทานอาหารมื้อเย็นที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลขุนทะเล และหลังจากนั้นทางผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ชุมชน ได้จัดเตรียมที่พัก Home Stay โดยให้ผู้เข้าร่วมได้พักกระจายไปตามรายชื่อเจ้าบ้านที่มารอรับ ซึ่งจะเห็นว่าการจัดการเป็นการกระจายไปตามหมู่บ้านครบทั้ง 12 หมู่บ้านอย่างทั่วถึง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม ซึ่งการจัดการเหล่านี้ถือว่าเป็นเรื่องที่ดี และเป็นการสร้างความร่วมมือ การเชื่อมร้อยชุมชนอย่างมีระบบ

วันที่ 18 พฤษภาคม 2553

### ฐานเรียนรู้ที่ 1 ร้านน้ำชาแม่เผ่า

จุดนัดพบในตอนเช้า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มากินน้ำชา กาแฟ ข้าวเหนียวปิ้งบรรยากาศเป็นกันเอง เกิดการแลกเปลี่ยนรู้กันภายในร้านน้ำชาแม่เผ่า สะท้อนให้เห็นว่าเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของหมู่บ้าน (สภากาแฟ) จากการสัมผัสบรรยากาศภายในบริเวณร้านน้ำชาแม่เผ่า ซึ่งให้เห็นว่าเป็นความพยายามของเจ้าของบ้านที่พยายามอนุรักษ์วิถีชีวิต ให้คนรุ่นปัจจุบันเห็นคุณค่าของคนรุ่นเก่า และเป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับคนปัจจุบันอนุรักษ์เครื่องใช้โบราณ การนำของเก่าแก่

มาตคแต่่งประดบบ้านเรื่อน เป็นส่เงเตื่อนใจให้คนรุ่นปัจจุบันไม่ล้มอดิต ซึ่งสรุปได้ว่า ร้ำนน้ำชาแม่เฒ่า เป็นวิถีชีวิตดั่งเดิมผสมผสานกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ และร้ำนน้ำชาในด้าบลขุนทะเลมีทั้งหมด 31 ร้ำน ทำ ให้สามารถเล่าวิวัฒนาการของชีวิตของคนขุนทะเลได้เป็นอย่างดี

**ฐานเรียนรู้อี 2 ซึ่แจงเป้าหมายการเรียนรู้และการก่อเกิดด้าบลเครือขาย ณ ห้องประชุมตาขุนพล นำเสนอโดย คุณเนตรชนก ไชยจิตต์**

ได้ชี้แจงเป้าหมายการเรียนรู้ในครั้งนี และการก่อเกิดด้าบลเครือขายครั้งนี การก่อเกิด ด้าบลเครือขาย ได้มีประสานความร่วมมือของท้องถิ่น โดยมีเงื่อนไขการตัดสินใจในการเลือกเป็นด้าบล เครือขายมาจากชุมชนด้าบลที่เคยร่วมกันทำงาน และจากคำแนะนำของเพื่อนร่วมงาน ประสานงานความร่วมมือท้องถิ่น 20 อบต. ช่วงเดือนสิงหาคม 2552 ลงพื้นที่พบปะพูดคุย 18 ท้องถิ่น ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2552 ลงบันทึกความร่วมมือ MOU เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2553 กำหนดวัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วงเดือนมกราคม 2553 และกิจกรรมสิ้นสุดเดือนสิงหาคม 2553

กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติการจริง ดังนี้ การจัดการHome Stay การจัดการ แหล่งเรียนรู้ โดยวิทยากรชุมชน การจัดการเรื่องอาหาร การจัดการเรื่องพาหนะ และการจัดกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากตารางเรียนรู้ ชุมชนขุนทะเล มี 8 ระบบ โดยที่ทุกระบบจะมีแหล่งเรียนรู้ในแต่ ละเรื่องแต่ละประเด็นที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับด้าบลอื่นๆ ทั้งนี้ระบบการจัดการสุขภาวะ ชุมชนโดยชุมชน ได้แก่ 1) ระบบเกษตรเพื่อสุขภาพะ 2) ระบบเศรษฐกิจพอเพียง (เศรษฐกิจชุมชน) 3) ระบบการดูแลสุขภาพและอาสาศัมคร 4) ระบบองค์กรการเงินและสวัสดิการ 5) ระบบการ มีส่วนร่วม 6) ระบบการจัดการข้อมูลและสื่อสาร 7) ระบบการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อชีวิต 8) ระบบการบริหารท้องถิ่น และ มี 44 ภูมิปัญญา 24 แหล่งเรียนรู้ และแต่ละระบบสามารถดูได้ มากกว่า 1 แหล่งเรียนรู้ แต่ทั้งหมคนีไม่ได้นำมาให้เรียนรู้ทั้งหมด เพียงแต่นำแหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อม มาให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งวิทยากรแต่ละฐานเป็นคนขุนทะเลทั้งหมด อาจนำเสนอได้ไม่ คล่องนัก แต่ถือว่าเป็นสีสัน เป็นธรรมชาติของชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมที่ได้นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้กับ ชุมชนของตนเอง ซึ่งเชื่อว่าในชุมชนด้าบลกำพวน มีต้นทุน มีศักยภาพของชุมชนที่ไม่แพ้ขุนทะเล แน่นอน เพียงยังขาดการจัดการเชื่อมร้อยกิจกรรมอย่างเป็นระบบมากขึ้น

หลังจากผู้ประสานงานโครงการได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการให้แก่ผู้เข้าร่วม ได้รับทราบ แล้ว ผู้เข้าร่วมจึงได้เรียนรู้ในฐานที่ 3

**ฐานเรียนรู้อี 3 “ ระบบการบริหารจัดการฐานข้อมูล เสี่ยงตามสาย” ณ ห้องประชุมตาขุนพล นำเสนอโดย นายเคโซ หนูเขียว ตำแหน่งนิติกร อบต.ขุนทะเล**

ในช่วงแรกของการนำเสนอระบบการบริหารจัดการฐานข้อมูลเสียงตามสาย ทางวิทยากรได้นำเสนอผ่านสื่อวีดิทัศน์ ความยาวประมาณ 45 นาที และหลังจากนั้นวิทยากรนำเสนอข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้ “เสาไฟฟ้าพูดได้ เวลาเที่ยงตรง” การจัดการข้อมูลผ่านระบบเสียงตามสาย ทั้ง 12 หมู่บ้าน ครอบคลุมพื้นที่ 90 % ของพื้นที่

จากเดิมตำบลขุนทะเล มีการสื่อสาร 3 รูปแบบ

1. สื่อสาร ปากต่อปาก เป็นรูปแบบไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับความสนใจเฉพาะกลุ่ม ตามร้านน้ำชา ซึ่งตำบลขุนทะเลมีร้านน้ำชา 31 ร้าน (สภากาแฟ) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแก่กันเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มนกรกรหัวจุก กลุ่มปลาเก็ด และกลุ่มไก่ชน เป็นต้น ซึ่งมีการพบปะพูดคุยกันที่ร้านน้ำชาเป็นประจำทุกวันในตอนเช้า เป็นพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการ และไม่ต้องมีเวลานัด ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารเรื่องใกล้ตัว
2. หอกระจายข่าว ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนประชาสัมพันธ์ แต่การประชาสัมพันธ์ยังไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน
3. การทำหนังสือทางราชการ เป็นรูปแบบมาตรฐาน แต่บางครั้งได้รับข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึง

หลังจากการสรุปบทเรียนจากการทำงานด้านการสื่อสาร พบว่าชุมชนยังประสบกับปัญหาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย เพราะประชาชนมีทางเลือกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารยังน้อย จึงเป็นที่มาของการริเริ่มคิดหาแนวทางระบบเสียงตามสาย โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง
2. เพื่อให้ประชาชนได้ตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น
3. เพื่อการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่ถูกต้อง ครอบคลุม ตรวจสอบได้ตามหลักการมีส่วนร่วม “ธรรมมาภิบาล”

ปี 2544 สภากรรณการบริหารตำบลอนุมัติข้อบัญญัติงบประมาณให้จัดซื้อและติดตั้งอุปกรณ์เสียงตามสายจำนวน 40 ดอก ระยะทางเดินสายติดตั้งลำโพง 10 กิโลเมตร โดยเริ่มจากถนนลานสกา-นาพุ ตั้งแต่แยกบ่อทรายถึงแยกไทรงาม มีห้องส่งเสียงตามสายที่ อบต. เริ่มส่งเสียงตามสายเวลา 12.00-13.00 น. ประชาชนให้ความสนใจมากตอนทำประชาคมหมู่บ้าน หลังจากนั้นได้มีการพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีการขยายการติดตั้งลำโพงจำนวน 248 ดอก มีรัศมีการส่งกระจายเสียงครอบคลุมร้อยละ 90 ของพื้นที่ตำบลขุนทะเล เป็นระยะทาง 57.5 กิโลเมตร ส่วนการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบแบ่งออกเป็น 5 ทีม ทีมละ 4-5 คน มีการประชาสัมพันธ์ทุกวัน เวลาเที่ยงตรง

ส่วนขั้นตอนในการดำเนินการ มีการจัดการดังนี้ เมื่อมีคนต้องการนำข่าวมาให้ประชาสัมพันธ์ ต้องมาติดต่อฝ่ายธุรการ เพื่อกำหนดข้อมูลในแบบฟอร์ม เพื่อการคัดกรองข่าว เมื่อผ่านการคัดกรองแล้วจะส่งไปประชาสัมพันธ์ โดยต้องนำข่าวมาฝากก่อน 11.30 ของทุกวัน ส่วนใหญ่



ข่าวที่มาฝากประชาสัมพันธ์จะเป็นข่าวงานบวชงานบุญ นัดประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน และการประชุมขององค์กรต่างๆ ส่วนข่าวสารของอบต.จะมีนายกอบต.พบประชาชน หรือมีการประกาศข่าวเร่งด่วนต่างๆ ส่วนการดูแลบำรุงรักษาจะมีทีมซ่อมบำรุง 3 คน ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเป็นคนแจ้งข้อมูลมาให้กับทางอบต.ได้ทราบ นายสมบุญ ชัยवाल ชาวบ้านขุนทะเล

“ระบบเสียงตามสาย เป็นระบบยึดยึดข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นสื่อหลักของท้องถิ่น ที่ควรมี เพื่อชาวบ้านจะได้บริโภคข่าวสารได้อย่างทั่วถึง” หลังจากนายเดช หนูเขียว วิทยากรประจำฐานเรียนรู้ที่ 3 ได้นำเสนอข้อมูลแล้ว ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยน ชักถาม แสดงความคิดเห็น

**นายอับดุลเลาะห์ สาดี เลขานุการ นายกอบต.กำพวน :** ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในการประชาสัมพันธ์ มีวิธีการพัฒนาศักยภาพอย่างไรบ้าง ?

**นายเดช หนูเขียว วิทยากร :** ไม่ได้มีการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ แต่ใช้วิธีการฝึกจากการปฏิบัติจริง บุคลากรทุกคนเรียนรู้จากการทดลองทำ ซึ่งในช่วงแรกๆ บางคนก็มานั่งดูเพื่อนคนอื่นๆ ปฏิบัติการ พอได้ทดลองทำหลายๆครั้ง ก็เกิดความมั่นใจ และสามารถประชาสัมพันธ์ได้ในที่สุด และที่อบต.ขุนทะเล เจ้าหน้าที่ทุกจะต้องประชาสัมพันธ์ได้ ตั้งแต่ระดับนักการ แม่บ้าน จนไปถึงผู้บริหาร

**นักพัฒนาชุมชน อบต.เปะระ :** ระบบเสียงอบต.เปะระ จะใช้ระบบเสียงตามสาย แต่ตอนนี้เสียไปแล้ว จึงจะขอสอบถาม เสียงตามสาย และเสียงไร้สาย ซึ่งทางขุนทะเลใช้ระบบเสียงตามสาย มีข้อดี ข้อเสีย กว่าเสียงไร้สายอย่างไรบ้าง ? และถ้าหากจะแนะนำให้อบต.เปะระ ท่านคิดว่าควรแนะนำให้ใช้ระบบไหนที่ดีกว่าและใช้งบประมาณที่น้อยกว่ากัน?

**นายเดช หนูเขียว วิทยากร :** จากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสกับระบบเสียงตามสายมา 10 ปีเต็ม มองว่าเสียงตามสาย มีคุณภาพดีกว่า และมีต้นทุนถูกกว่าเสียงไร้สาย เสียงไร้สาย 1 ต้น ลำโพง 4 ดอก ราคาเป็นหมื่นบาทซึ่งมีต้นทุนแพงกว่าเสียงตามสายอยู่มาก ส่วนด้านการใช้งานเสียงตามสายใช้งานได้คุ้มค่ากว่า และมีต้นทุนถูกกว่า ของทางขุนทะเล ใช้เส้นทางไปตามแนวถนน แนวเสาไฟฟ้า อาศัยเสาไฟฟ้าของการไฟฟ้าเป็นที่พักสาย มีบ้างกรณีที่ได้รับหมากการไฟฟ้าตัดกิ่งไม้ ทำให้กิ่งไม้หักใส่สาย ทำให้สายขาด แต่สายขาดต่อง่าย และหากจุดไหนสายขาดเสียงตามสายไม่ดัง พี่น้องประชาชนก็จะแจ้งเข้ายังอบต.ทันทีเลย ว่าจุดนี้เสียงตามสายไม่ดังแล้วนะ แจ้งให้อบต.ไปดำเนินการแก้ไขให้ด้วย ซึ่งผมมองว่าเสียงตามสายจะใช้ได้คุ้มค่ากว่า ยกตัวอย่างพื้นที่ข้างเคียง อบต.ท่าดี ทำระบบเสียงไร้สายหลังอบต.ขุนทะเล ตอนนี้ใช้ประโยชน์ไม่ได้ ตอนนี้อยู่ระหว่างการฟ้องร้องกันอยู่เนื่องจากเสียงจากระบบเสียงไร้สายนั้นเสียงเบา ไม่สามารถประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารได้ครอบคลุมตามแบบ ส่วนระบบเสียงตามสายของขุนทะเล ลำโพงแต่ละดอกตั้งประมาณ 500 เมตร ในรัศมี 1,000 เมตร

**นายมาโหมม อบต.เปะระ :** อยากทราบว่าค่าบำรุงรักษาปีละเท่าไร ?

**นายเดชา หนูเขียว วิทยากร :** งบประมาณเพื่อการติดตั้งระบบเสียงตามสาย ประมาณ 1,200,000 บาท ส่วนค่าบำรุงรักษาทางข้อบัญญัติไว้ ตั้งปีละ 80,000 บาท แต่ถามว่าการใช้จริงในแต่ละปีใช้ไม่หมดบางปีใช้ไป 40,000 – 50,000 บาท แต่ตั้งงบประมาณเผื่อเสียหายใหญ่ๆ เช่น กรณีเกิดฟ้าผ่าเข้ามาในระบบทำให้พาวเวอร์เสีย ต้องซ่อมใหญ่ แต่ก็ไม่เคยใช้เกิน จนต้องโอนงบประมาณมาเพิ่ม

**นายอับดุลละห์ สาสี เลขานุการ นายกอบต.กำพวน :** แลกเปลี่ยนกรณีของตำบลกำพวน จากการทํางานของผู้บริหารชุดเก่า ดำเนินการไว้ ซึ่งทางชุดใหม่ได้นำมาดำเนินการต่อ มี 7 หมู่บ้าน ติดตั้งระบบเสียงไร้สาย ทั้งหมด 7 จุด งบประมาณทั้งสิ้น 700,000 บาท เคยปรึกษาผู้ติดตั้งแนะนำว่าหากจะติดตั้งในจุดที่ต้องข้ามเขา กรณีหมู่ที่ 1 บ้านทะเลนอก นั้นต้องติดตั้งระบบทวนสัญญาณ เพราะเป็นพื้นที่ในหุบเขา และระบบเสียงไร้สายนั้นจะมีเสียงเบา ซึ่งจะต้องติดต่อกับผู้ติดตั้งมาปรับเสียงด้านเทคนิค ซึ่งไปการยุ่งยามซับซ้อนซึ่งศักยภาพของบุคลากรในพื้นที่เองก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ส่วนระบบเสียงไร้สายนั้นต้องมีผู้ชำนาญการคอยให้คำแนะนำ และซ่อมบำรุงรักษา ทำให้การจัดการข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของอบต.กำพวน ยังไม่ทั่วถึง ซึ่งมองว่าระบบเสียงตามสายเป็นระบบการใช้งานที่คุ้มค่ากว่า บำรุงรักษาง่ายระบบเสียงไร้สาย และการควบคุมสัญญาณควบคุมจากตัวแม่เพียงอย่างเดียว

**นายเดชา หนูเขียว วิทยากร :** ผมขอแนะนำเพิ่มเติม อบต.ขุนทะเลได้ใช้พาวเวอร์ ขนาด 1500 วัตต์ เป็นตัวแม่ 2 ตัว ตัวลูก อีก 3 จุด จุดละ 1000 วัตต์ พอตัวแม่ส่งสัญญาณ ตัวลูกจะทำการเปิดปิดอัตโนมัติ ภายใน 1 นาที และมีการติดตั้งตัวมิชชิง ซึ่งจะทำหน้าที่คอยปรับระดับเสียง และใช้ทรานซิสชั่น ซึ่งเป็นเทคนิคของช่างเป็นตัวควบคุมการสะท้อนของเสียง ลำโพงดอกแรก กับดอกสุดท้ายเสียงจะดังเท่ากัน

**นางสาวอ้อเชาะ ดือระ บัณฑิตอาสา มอ.ปัตตานี :** แลกเปลี่ยน การสื่อสารโดยระบบเสียงตามสาย หรือการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนได้ทราบนั้นยังมีช่องทาง คือการขอใช้สถานที่มัสยิด หรือวัด เป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ได้อีกช่องทางหนึ่ง

**นายเดชา หนูเขียว วิทยากร :** เป็นข้อเสนอแนะที่ดี ที่ควรมีการบูรณาการร่วมกันกับทางมัสยิดหรือวัดเป็นจุดกระจายเสียง ศูนย์รวมจิตใจของแต่ละที่นั้นมีความพร้อม แต่เราจะต้องก้าวข้ามจากเรื่องการเมือง

หลังจากการแลกเปลี่ยนซักถาม แสดงความคิดเห็นร่วมกันแล้ว ทางตัวแทนจาก อบต.กำพวน ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้เข้าร่วมทั้งหมดได้กล่าวขอบคุณวิทยากร ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ในเรื่องระบบการจัดการฐานข้อมูลเสียงตามสาย ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาระบบการสื่อสารของชุมชน และเป็นทางเลือกหนึ่งในการสื่อสารอย่างครอบคลุมพื้นที่ ทั้งนี้ทางอบต.กำพวนและอบต.เปะระ จะได้

นำแนวคิด และความรู้ไปพัฒนาระบบการบริหารจัดการฐานข้อมูล และระบบการสื่อสารในชุมชนให้ดีขึ้น

**ฐานเรียนรู้ที่ 4 “พลังเหรียญบาท สร้างพลังชุมชน” กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลขุนทะเล (กองทุนวันละบาท) ณ ห้องประชุมตาขุนพล นำเสนอโดยวิทยากร นางสาวเกี สุธีธรรม นักพัฒนาชุมชนอำเภอลานสกา**

ทางวิทยากรกล่าวทักทายทำความรู้จักกับผู้เข้าร่วม และให้ผู้เข้าร่วมชมวีซีดีรายการหมู่บ้านฐานไทยกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลขุนทะเล เกิดขึ้นจากกรมพัฒนาชุมชนมีนโยบายให้จัดตั้งกลุ่มสัจจะแก่ประชาชนทุกกลุ่มทำให้แกนนำตำบลคิดว่า ตำบลขุนทะเลควรมีกองทุนของตำบลเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้อย่างครอบคลุมไม่ทับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พิการในตำบลได้รับการดูแลอย่างดีในการพัฒนาศักยภาพและฟื้นฟูสมรรถนะการจัดสวัสดิการชุมชนเริ่มจากการทอดผ้าป่า โดยชมรมคนพิการ

ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 1,667 คน มีเงินสวัสดิการ 600,000 บาท มีการประชุมทุกวันที่ 20 ของเดือน แนวคิดการจัดการกองทุน “รัฐให้ ชุมชนรับ” เน้นชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมรับผิดชอบ ร่วมเป็นเจ้าของและร่วมอดออม การดำเนินเก็บเงิน จะมีอาสาคนพิการ เป็นคนเก็บเงินกองทุนแต่ละครัวเรือน ซึ่งการดำเนินกองทุนจะเกิดได้สมาชิกจะต้องมีความจริงใจ เป็นหัวใจสำคัญของการจัดสวัสดิการชุมชน “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” การดำเนินกองทุนสวัสดิการชุมชนของตำบลขุนทะเลสามารถดำเนินการเติบโตอย่างต่อเนื่องมาจากฐานคิดที่อาจารย์หมอบริรักษ์ วะสี ได้กล่าวไว้ว่า “การพึ่งพาภาครัฐอย่างเดียว จะทำให้ชุมชนไม่สามารถยืนอยู่ได้ การสร้างองค์เจดียต้องเริ่มจากฐาน”

การนำหลักแนวคิดมาสู่การปฏิบัติการเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จะเห็นได้ว่าชุมชนขุนทะเลได้เรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง ทางวิทยากรได้ให้ข้อคิดดีๆ อีกว่า การทำงานควรเริ่มจากการคิดอย่างเล็ก และให้ทำอย่างผู้ใหญ่ เพราะการทำงานต้องเริ่มจากลงมือทำเล็กๆ ก่อน แล้วเรียนรู้กับงาน และค่อยขยายฐานงานออกไป ซึ่งการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเงินๆ ทองๆ นั้น หลักคิดการจัดการอีกอย่างหนึ่งที่ควรปฏิบัติคือ อย่าปล่อยเวลาให้เนิ่นนาน กองทุนจะต้องคิดระยะยาว ทำจริง จ่ายจริง จ่ายเร็ว

หลังจากวิทยากรนำเสนอ ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนซักถาม แสดงความคิดเห็น

**นางจริยา สาลี ประธานกลุ่มสตรีสัมพันธ์ จากอบต.กำพวน :** ได้แลกเปลี่ยนกิจกรรมการดำเนินในพื้นที่ตำบลกำพวน ว่าในชุมชนตำบลกำพวนได้ดำเนินการ กองทุนวัน 1 บาท มีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการเป็นทุนการศึกษาให้เด็กกำพร้า เป็นลักษณะการออมเพื่อเด็กกำพร้า หรืออีกลักษณะหนึ่งคือการบริจาค แต่ไม่มีสวัสดิการให้กับผู้ออม มีรูปแบบที่ต่างจากกองทุนสวัสดิการชุมชนขุนทะเล

นางสารภี สุธิธรรม วิทยากร: ได้มีความคิดเห็นต่อว่า แม้รูปแบบการจัดการสวัสดิการ ที่ต่างกัน แต่ถือว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการกองทุนสวัสดิการ เพื่อคนด้อยโอกาสในสังคม ซึ่ง ถือว่าต้นทุนของชุมชนต่ำมาก

หลังจากการแลกเปลี่ยน ในฐานเรียนรู้ที่ 4 ตัวแทนจากอบต.แปะระ เป็นตัวแทนของ ผู้เข้าร่วมทั้งหมดได้กล่าวของคุณวิทยากรที่ให้ความรู้ เสริมแนวคิดใหม่ๆ ในเรื่องของการจัดการกองทุน วันละบาท ที่เห็นถึงการสร้างพื้นที่ขึ้นให้กับคนขายของ อย่างไรก็ตามความรู้ที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้ผู้เข้า สามารถนำไปพัฒนาในชุมชนของตนเองต่อไป

### ฐานเรียนรู้ที่ 5 ระบบเกษตรเพื่อสุขภาพ : ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “เดินที่ ละก้าว กินข้าวที่คำ ทำทีละอย่าง” โดยวิทยากรนายสมบุรณ์ จันทรจรง

การเปลี่ยนแปลงการเกษตรแผนใหม่(เคมี)มาสู่เกษตรธรรมชาติได้อย่างไร? หมอบูรณ์ หรือนายสมบุรณ์ จันทรจรง วิทยากรประจำฐานเรียนรู้เล่าความเป็นของแนวคิด และการปฏิบัติการให้ ผู้เข้าร่วมได้ร่วมกันเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ บรรยายภาคเสริมไปด้วยการแลกเปลี่ยน เสียงหัวเราะ รอยยิ้ม ทั้งของวิทยากรและผู้เข้าร่วม หมอบูรณ์ เล่าว่า ริเริ่มเดิมทีเป็นคนอยากได้ความรู้เรื่องชีวภาพ ได้ ประสานทางเจ้าหน้าที่ของกองทุนสวนยางให้มีการอบรมเรื่องชีวภาพขึ้นจริง ได้ฝึกอบรมวิธีการทำน้ำ หมักชีวภาพจากผลไม้ที่สุกไว้ใช้ในไร่นาสวน ๔ สุก ประกอบด้วย มะละกอสุก ๑ ส่วน กล้วยน้ำว่าสุก ๑ ส่วน ฟักทองสุก ๑ ส่วน สับปะรดสุก ๑ ส่วน และหมักด้วยกากน้ำตาลในอัตรา ๓ : ๑ หมักไว้ ๑ เดือนขึ้น ไป (ยิ่งนานยิ่งดี) ก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะการใช้ “สูตรสี่สุก” นี้ฉีดแทนฮอร์โมนพืช เร่งดอก เร่งผล จากจุดนี้เริ่มมองเห็นช่องทาง มีคนเข้าร่วมอบรมประมาณ ๒๐ คน แต่หลังจากอบรมมี เพียง ๓ คน เท่านั้นที่ทำจริง หมอบูรณ์เป็น ๑ ในนั้น และได้เริ่มทำชีวภาพใช้เองตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. 2541 เกิดจากการความต้องการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาหาลาผลผลิตตกต่ำ และสารเคมีตกค้างในผลผลิตทางการเกษตร และเกษตรกรต้องการลดต้นทุนการผลิต จึงเกิดการรวมตัว กันเพื่อสร้างคน ภายได้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เกิดแกน นำ พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ด้วยความที่หมอบูรณ์เป็นคนพื้นบ้านที่พึ่งตนเองมาตลอด ชอบ เรียนรู้ลองผิดลองถูกจากการทดลองด้วยตนเอง เช่น เรื่องบิบนวดเป็นหมอบิบนวดอาการอัมพฤกษ์ และยังลงมือเจาะน้ำบาดาลคนจนใช้เองในสวนด้วย จนสามารถใช้ได้ตลอดปี ประหยัดค่าใช้จ่าย และ ประหยัดพื้นที่ ไม่ต้องจ้างเสียเงินเสียทอง

จากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สังเกตได้ว่า วิทยากรเป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาในเบื้องต้น และสนใจเรื่องชีวภาพ และเป็นผู้บุกเบิกการทำน้ำหมักชีวภาพในชุมชน ด้วยการทดลอง เรียนรู้ เรียนผิด ด้วยวิธีการใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง และยังมีถ่ายทอดความรู้ไปสู่เพื่อนเกษตรกรอย่างเต็มที่

จนปัจจุบันสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในด้านเกษตรอินทรีย์ ภายใต้การดำเนินของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สันสมบูรณ์ นายสมบูรณ์ จันทร์จรุง พูกว่า“หากดินดี น้ำดี คนก็สมบูรณ์” กว่าจะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ได้จนถึงปัจจุบันเกิดขึ้นจากการค้นพบปัญหาของตนเอง ลองผิด ลองถูกจนทำให้รู้จริง ทำจริง ปฏิบัติจริง มาอย่างต่อเนื่อง จากผลสำเร็จของการทำงานที่เกิดจากกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ จนเกิดเป็นความร่วมมือกัน ทำให้หน่วยงานต่างๆ เชิญเป็นวิทยากร เช่น การศึกษานอกโรงเรียนชักชวนให้ไปสอนหลักสูตรการทำปุ๋ยหมัก และทำโรงปุ๋ยเพื่อให้คนที่สนใจมาเรียนรู้ เห็นของจริง ลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยทำปุ๋ยจากซากหญ้าเห็ดขมิ้นให้นามาทิ้งที่โรงปุ๋ยเพื่อรอการผสมกับน้ำหมักชีวภาพที่นำเอาเศษอาหารมาหมักทิ้งไว้ จึงเปิดรับสมัครสมาชิก ซึ่งสมาชิกต้องมาช่วยกันทำปุ๋ยหมัก แล้วหมักไว้เพื่อนำไปใช้และขายในกลุ่มเท่านั้น นอกจากนั้นยังขอสูตรทำน้ำยาอเนกประสงค์ใช้ในครัวเรือน และการทำน้ำส้มควันไม้มาทดลองก่อนการเผยแพร่จริง จากผลงานที่ได้รับ การยอมรับจากในและนอกชุมชน มีคนมาศึกษาดูงานจำนวนมาก ทางนายสมบูรณ์ จันทร์จรุง นำเสนอความต้องการผ่านการศึกษาดูงาน การทำงานไม่ได้หยุดเพียงเท่านั้นความพยายามของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สันสมบูรณ์ ยังมีการพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม จึงได้มีการสนับสนุนเครื่องผสมปุ๋ย และขยายแนวคิดสู่เด็กเยาวชน สู่โรงเรียน

หลังจากผู้เข้าร่วมได้ฟังการนำเสนอแนวคิดและความเป็นมาของการก่อเกิดกลุ่มเกษตรอินทรีย์สันสมบูรณ์แล้ว ทางวิทยากรได้ให้ผู้เข้าร่วมได้เดินชม การหมักก๊าซชีวภาพ การทำน้ำหมัก การทำปุ๋ยอินทรีย์ และการขุดบ่อบาดาลคนจน เกิดการแลกเปลี่ยนซักถามกันระหว่างการเรียนรู้ จากการสังเกตผู้เข้าร่วมมีความสนใจในฐานเรียนรู้ด้านการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่จะทำอาชีพการเกษตรทำให้มีความสนใจในฐานเรียนรู้ดีมาก ส่วนทางด้านวิทยากรมีการนำเสนอได้อย่างชัดเจน คล่องแคล่ว และมีความสุขที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง หากมองภาพที่เกิดขึ้นนั้น กระบวนการรวมกลุ่มการทำงานในชุมชนทำงานกันเสมือนญาติพี่น้อง มีการพูดคุยสรุปบทเรียนกันอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างรายได้ สร้างอาชีพ เกิดการพึ่งพาตนเองมากขึ้น ตลอดจนเกิดกระบวนการขยายแนวคิดสู่เด็ก เยาวชน

เมื่อถึงเวลาและผู้เข้าร่วมต้องเปลี่ยนฐานเรียนรู้ ตัวแทนจากอบต.กำพวน ตัวแทนของผู้เข้าร่วมทั้งหมด ได้กล่าวขอบคุณวิทยากร ที่ถ่ายทอดความรู้ แนวคิด เล่าชุดประสบการณ์การทำงาน ทำให้ผู้เข้าร่วมได้รับการเติมเต็ม และเชื่อว่าหลายคนในที่นี้สามารถนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดในชุมชนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

จากฐานเรียนรู้ที่ 5 น้อยๆ มัคคุเทศน์อบต.ขุนทะเล ได้นำผู้เข้าร่วมไปที่วัดชมเมือง นครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร หรือที่ชาวนครเรียกว่า วัดพระธาตุ โบราณสถานสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นมิ่งขวัญของชาวเมืองนครศรีธรรมราชตลอดจนพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย สัญลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่รู้จักกันแพร่หลาย ก็คือพระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งตั้งอยู่ภายในวัดพระมหาธาตุ

รมหาวิหาร เนื่องจากเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ประกาศ  
จัดทะเบียนวัดพระมหาธาตุเป็นโบราณสถานนับเป็นปูชนียสถานที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของภาคใต้

เมื่อกลับมาจากชมเมืองนครศรีฯ ทุกคนมาพร้อมกันที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลขุนทะเล  
ร่วมกันรับประทานอาหารมื้อเย็น ทางชุมชนขุนทะเลได้จัดกิจกรรมสรรหาการ โดยมีทีมงานสรรหา  
การ จากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จ.นครศรีธรรมราช มาร่วมกันสร้างสีสันของค่ำคืน  
ด้วยการเล่นเกมต่างๆ เป็นการละลายพฤติกรรม ที่สร้างรอยยิ้มแห่งความสุขของผู้เข้าร่วมและทีมจัด  
กระบวนการ หลังจากนั้นเจ้าของ Home stay มารับผู้เข้าร่วมกลับที่พัก

**วันที่ 19 พฤษภาคม 2553**

เช้าวันที่ 19 เจ้าของ Home stay มาส่งผู้เข้าร่วม ณ จุดนัดพบ อบต.ขุนทะเล เพื่อแยกฐาน  
เรียนรู้ตามกลุ่มสีที่ได้แบ่งกันในวันแรก มีทั้งหมด 3 สี ดังนี้ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน ระบบการ  
จัดการในแต่ละกลุ่มสีมีน้องๆมัคคุเทศน์ ของอบต.ขุนทะเล อยู่ประจำแต่ละกลุ่มสี และการเดินทางไปยัง  
ฐานเรียนรู้ตามตารางกำหนดการ ด้วยรถสองแถว ที่ทางอบต.ขุนทะเลได้จัดเตรียมไว้ สีละ 2 คัน

**ฐานเรียนรู้ที่ 6 ระบบองค์การการเงินออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ที่ 1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต  
บ้านบ่อน้ำขับ นำเสนอโดย นายสมพงศ์ เรืองดิษฐ์**

จุดก่อเกิดระบบองค์การการเงินในชุมชน หมู่บ้านไม่มีแหล่งเงินทุน ชุมชนต้องพึ่งพา  
ทุนจากภายนอก จากการประชุมร่วมกันกับแกนนำหมู่บ้าน จึงเกิดแนวคิดการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์  
ช่วงแรกจัดตั้งโดยไม่มีความรู้เรื่องการทำบัญชี จัดตั้งเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2532 สมาชิกก่อตั้ง 85 คน เงิน  
สัจจะครั้งแรก 9,460 บาท ดำเนินงานโดยยึดหลักคุณธรรม 5 ประการของกรมการพัฒนาชุมชน ปัจจุบัน  
สมาชิก 1,162 คน เงินสัจจะ 11,326,400

รูปแบบการดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ ในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยยึด  
หลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) มีความซื่อสัตย์ต่อกัน 2) มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม 3) มีความ  
รับผิดชอบร่วมกัน 4) มีความเห็นอกเห็นใจกัน 5) มีความไว้วางใจต่อกัน

#### **แนวคิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**

แนวคิดที่ 1 การรวมคนในหมู่บ้านให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

แนวคิดที่ 2 การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนโดยการรวมกลุ่มเงินออม

แนวคิดที่ 3 การนำเงินทุนไปใช้ดำเนินการด้วยความขยัน ประหยัด ถูกต้อง

แนวคิดที่ 4 การลดต้นทุนการผลิต

โดยการจัดตั้งศูนย์สาธิตเพื่อการตลาดเพราะเราเชื่อว่าความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มของชุมชน เป็นข้อหลักแต่ละข้อ ที่นำมาร้อยรวมกันเป็นสายโซ่ใหญ่ ที่แข็งแรง ไม่ว่าจะประสบภัยใดๆ ชุมชนสามารถก้าวผ่านวิกฤตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

#### หลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1. ความรู้สึกเป็นเจ้าของ
2. การพึ่งตนเอง
3. หลักคุณธรรม
4. หลักการควบคุมตนเอง

#### องค์ประกอบที่ทำให้กลุ่มออมทรัพย์ก้าวหน้าและยั่งยืน

1. มีสัจจะ
2. หมั่นประชุม
3. คุณบัญชี
4. ดีกิจกรรม(เครือข่าย)
5. หน่วยงานเก่ง

#### ข้อห้ามการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์

1. ห้ามรับฝากเงินจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เป็นสมาชิก
2. ห้ามไม่ให้บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่เป็นสมาชิกกลุ่มกู้เงิน
3. ห้ามคิดดอกเบี้ยเงินกู้เกินจากกฎหมายกำหนด ร้อยละ 15 ต่อปี

#### ข้อควรระวัง

1. ลืมหลักการ
2. การบริหารเชิงพาณิชย์
3. มีความคิดแบบนายทุน
4. ลืมเกื้อหนุนชุมชน

หลังจากทางวิทยากรได้นำเสนอความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์และการบริหารจัดการกลุ่ม ทางวิทยากรได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนซักถาม แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

นางสนธยา สืบเหตุ ส.อบต.บ้านทะเลนอก ตำบลกำพวน : ทางกลุ่มเคยเจอปัญหาเรื่องการบริหารจัดการอย่างไรบ้าง?

นายสมพงศ์ เรืองดิษฐ์ วิทยากร: ปัญหาเรื่องการบริหารจัดการทางกลุ่มก็เคยเจอ แต่



สำคัญอยู่ที่เราจะแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร และการแก้ปัญหานี้ต้องใช้วิธีร่วมกัน คือการนำปัญหาเข้าไปที่ประชุม และร่วมลงมติ กรณี การกู้แล้วไม่ส่งคืน เราก็ใช้วิธีการสอบถามถึงเหตุผล ว่าเป็นเพราะอะไร แต่หากทราบเหตุผลแล้ว ก็ต้องทำข้อตกลงกันว่าจัดการอย่างไรต่อ อาจมีการทำสัญญาใหม่ ผ่อนน้อยกว่าเดิม ซึ่งข้อนี้เป็นการพิจารณาเป็นรายกรณี ส่วนบางกรณีคิดตามแล้ว นัดให้มาทำสัญญาก็ยังเงียบไม่มาตามนัด ไม่ยอมติดต่อกลับมา ทางกลุ่มออมทรัพย์จะทำหนังสือโดยประสานให้ทางพี่เลี้ยง หรือทางพัฒนาชุมชนเป็นคนออกหนังสือให้ ส่วนหนึ่งทำให้ผู้ที่ค้างชำระจะรีบมาติดต่อดำเนินการ ซึ่งมองว่าส่วนนี้การมีหนังสือจากทางราชการก็จะมีน้ำหนักในการติดตามได้อีกทางหนึ่ง

หลังจากการแลกเปลี่ยน ตัวแทนจากอบต.แปะระ ได้เป็นตัวแทนของผู้เข้าร่วมได้กล่าวขอบคุณวิทยากรที่มาให้ความรู้เรื่องระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ในครั้งนี้ทางผู้เข้าร่วมได้มองเห็นแนวทางในการนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้กับบ้านของตนเอง

## ฐานการเรียนรู้ที่ 7 ระบบการจัดการองค์การการเงิน ธนาการหมู่บ้าน หมู่ที่ 10 บ้านนาทอน

นำเสนอโดย นายมานิตย์ พงษ์วิฑูรย์

การกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วม โดยนายมานิตย์ พงษ์วิฑูรย์ มีการต้อนรับผู้เข้าร่วมเรียนรู้จาก 2 ตำบล คือ ตำบลกำพวน จ. ระนอง และ ตำบลแปะระ จ.สตูล อย่างเป็นกันเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าประทับใจแก่ผู้มาเยือนในครั้ง สำหรับการเรียนรู้ในครั้งนี้จะมีการแบ่งเป็นโซนสี่ ซึ่งสี่ที่ไปเรียนรู้ในฐานนี้จะเป็นสี่เหลืองทั้งหมด ก่อนที่เข้าเนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้ นายมานิตย์ ได้เล่าประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านให้ฟังก่อนว่า หมู่ที่ 10 บ้านนาทอน เดิมชาวบ้านเรียกกันว่า “นาทอง” อันสืบเนื่องมาจากที่ว่าหมู่บ้านแห่งนี้มีทองอยู่ในพื้นที่เป็นนา แต่พอนานเข้าหลายๆปี คำว่า “นาทอง” เกิดการเรียกผิดเพี้ยนขึ้นมาใหม่

ว่า “นาทอน” จากเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2541 ซึ่งเมื่อก่อนนี้หมู่บ้านแห่งนี้จะเป็นหมู่ที่ 5 “นางง” ของตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา แต่เนื่องจากประชากรมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้ต้องแยกออกจากหมู่ที่ 5 มาเป็น หมู่ที่ 10 บ้านนาทอน จนถึงปัจจุบัน มีประชากรทั้งหมด 548 คน มีนายเสถียร พรหมแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 บ้านนาทอน

นายมานิตย์ พงษ์วิฑูรย์ เล่าความเป็นมาของการตั้งธนาการหมู่บ้านแห่งนี้ เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เดิมชื่อธนาการแห่งนี้มีชื่อว่า ธนาการหมู่บ้านนางง ตามแนวทางพระราชดำริ ครั้งแรกการก่อตั้งมีคณะกรรมการ 15 คน มีสมาชิกถือหุ้น 3,000 บาท ถือหุ้นคนละ 10 บาท หลังจากนั้น ได้รับงบประมาณจากโครงการมียาชาวมายาคุดถนน เป็นเงิน 100,000 บาท เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจทางหมู่บ้านโดยการนำของผู้ใหญ่บ้าน มีการว่าจ้างคนงานในหมู่บ้านซึ่งค่าแรงงาน



ในสมัยนั้นก็ได้คนละ 1,000 บาท แต่ด้วยความที่ชาวบ้านมีน้ำใจเป็นหนึ่งเดียว ร่วมใจกันที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีความเจริญขึ้น ทุกคนเลยลงความเห็นกันว่าจะไม่เอาค่าจ้างกัน เก็บไว้เป็นกองกลางให้กู้ยืมกันดีกว่า เมื่อตกลงเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะไม่เอาค่าแรง เลยต้องไปเปิดบัญชีธนาคารและเข้าถือหุ้นในธนาคารหมู่บ้านแทนทำให้ธนาคารมีเงินเพิ่มเป็น 103,000 บาท นั่นคือทุนครั้งแรก และมีการจัดทำบัญชี ในครั้งแรกมีการเปิดให้ยืมคนละ 5,000 บาท โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อเดือน ต่อมาในปีพ.ศ. 2548 ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “ธนาคารหมู่บ้านนาทอน” เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อหมู่บ้าน และธนาคารหมู่บ้านนาทอนมีสมาชิกหมู่บ้านอื่นเข้ามาถือหุ้นด้วยในตอนจัดตั้งครั้งแรก และมีการพัฒนาการมาจนถึงทุกวันนี้

### หลักการสำคัญของธนาคารหมู่บ้าน

1. ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการให้บริการตามความต้องการของชุมชน
2. ส่งเสริมการออม – ลงทุน ภายในชุมชน
3. บริหารโดยคณะกรรมการกองทุนฯ
4. เป็นธุรกิจที่พึ่งตนเองได้ แต่ไม่มุ่งเน้นกำไรเพียงด้านเดียว
5. มีเป้าหมายเพื่อการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีเงินออม สร้างทรัพย์สิน มีการเรียนรู้ เสริมความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ
6. ทำงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใสและตรวจสอบได้

### วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน

1. เพื่อให้เกิดการออมตามแนวทางพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
2. เพื่อให้คนในชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย
3. เพื่อเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน

### กิจกรรมที่ทำ

1. มีการรับฝาก มีการถอน มีการปล่อยให้กู้ยืมทุกวันเสาร์แรกของเดือน จะกระทำเหมือนธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)
2. สิ้นปีมีการแบ่งผลกำไรคืนสมาชิกตามจำนวนการถือครองหุ้นของแต่ละคน
3. ในรอบของการกู้ยืมเงินทางธนาคารจะหักเงินยืมไว้ร้อยละ 5 ของจำนวนเงินยืมเป็นกติกาของธนาคารฯ

4. ธนาคารจะใช้ระบบสมาชิกค้าประกันในการยืมเงินโดยใช้ 2 คน ต่อ 1 สัญญา
5. ในปัจจุบันธนาคารคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 1.50 บาท ระยะเวลา 10 เดือน
6. ช่วยเหลือสมาชิกในด้านการเงินการกู้ยืมไปประกอบอาชีพ

#### บทเรียนของการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน

1. กรรมการธนาคารได้มาโดยการคัดเลือกมาจากสมาชิกมีการกำหนดระยะเวลาในการเป็นสมาชิกของธนาคารจากการประชุมใหญ่
2. สมาชิกของธนาคารมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎกติกาของธนาคารร่วมกัน
3. มีการติดตามผล กรณีสมาชิกยืมเงินไปแล้วแต่ไม่สามารถส่งคืนตามกำหนดของสัญญาเพื่อหาทางแก้ไขและปรับปรุง
4. มีการรายงานผลการทำงานทางการเงินของธนาคาร โดยตีพิมพ์ประกาศให้สมาชิกทราบ
5. สมาชิกมีการออมสม่ำเสมอหรือฝากเงินประจำสิ้นปีทางธนาคารมีการปันผลให้
6. ธนาคารมีการจัดทำข้อมูลเอกสาร โดยการแยกข้อมูลชัดเจนง่ายต่อการตรวจสอบความสำเร็จ
7. สมาชิกของธนาคารมีความพอใจในการทำงานของธนาคารการบริการการรับฝากการปล่อยกู้ตลอดจนการทำสัญญา
8. สมาชิกในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านเกิดการยอมรับและมีการนำเด็ก คนแก่ มาสมัครเป็นสมาชิกของธนาคาร โดยมีการเปิดรับสมัครทุกเดือน
9. ธนาคารมีการบริการสมาชิกโดยมีเงินกู้ฉุกเฉินให้สมาชิกภายในหนึ่งเดือน โดยไม่คิดดอกเบี้ย
10. ธนาคารมีเงินกองกลาง 20,000 บาท ใช้ในเมื่อสมาชิกมีงานเพื่อเป็นทุน เช่น งานบวช งานแต่งงาน ฌาปนกิจศพ ให้เอาไปจัดงานก่อนเสร็จแล้วเอามาคืนโดยไม่คิดดอกเบี้ย

#### ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมสถาบันการเงินชุมชน

1. มีความน่าเชื่อถือ
  - คณะผู้บริหารมีความโปร่งใส
  - มีแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน

- มีสถานที่ตั้งอย่างมั่นคง – ปลอดภัย – ใช้บริการได้สะดวก
  - ให้บริการรวดเร็วตรงต่อเวลา
2. มีผู้ใช้บริการ
- ประชาชนทั่วไปเข้ามาใช้บริการ
  - สมาชิกกองทุน
  - องค์กรต่างๆ ( กลุ่มอาชีพ )
3. มีการบริหารจัดการที่ดี
- บุคลากรมีความรู้ความสามารถ
  - มีการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ทันสมัย
  - มีกฎระเบียบ ครอบคลุมชัดเจน
  - มีแบบฟอร์มครบถ้วน
  - มีความโปร่งใสในการดำเนินงาน
4. การเปลี่ยนแปลงในการดำเนินกิจกรรม
- เกิดความหลากหลายในการให้บริการ
  - ความสะดวก / โอกาสในการบริการ
  - ความมั่นคง / ปลอดภัยด้านสถานที่
  - ภารกิจ / ความซับซ้อน
  - ความโปร่งใส

หลังจากวิทยากรได้นำเสนอระบบการจัดการองค์การการเงิน ธนาคารหมู่บ้าน ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหลังจากนั้นตัวแทนจากอบต.กำพวนได้กล่าวขอบคุณวิทยากรที่ได้ถ่ายทอดประสบการณ์การบริหารจัดการธนาคารหมู่บ้าน ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดแนวคิด และจุดประกายการทำงานที่จะนำความรู้ที่รับในครั้งนี้ไปทบทวน ประยุกต์ใช้ในพื้นที่ตำบลต่อไป

#### ฐานการเรียนรู้ที่ 8 การจัดการสวนมังคุดนอกฤดู นำเสนอโดย นายนิพนธ์ ภูวชนะพันธ์

วิทยากร นายนิพนธ์ ภูวชนะพันธ์ กล่าวต้อนรับในนามเจ้าตำบลขุนทะเล อบต.ขุนทะเล ขอต้อนรับทุกท่านที่มาในวันนี้ นายนิพนธ์บอกกับผู้เข้าร่วมอบรมว่า “ผมไม่ใช่ วิทยากร แต่ผมทำงานอาชีพประสบการณ์มากกว่า” และนายนิพนธ์เล่าต่ออีกว่า มังคุดไม่มีในตำราว่า บุคคลใดเป็นผู้นำมาปลูก มังคุดเป็นไม้ประเภทยืนต้นที่อายุยืนที่สุด จากการสำรวจในอำเภอลานสกา

พบใน คีรีวงและคำโลน ที่มีมังคุดอายุถึง 213 ปี มังคุดเป็นไม้ที่โตช้า แก่ช้า ตายยาก ดังนั้นมังคุดจึงเป็นพืชเศรษฐกิจ

ในปี พ.ศ. 2544 ได้เปิดโรงเรียนทำสวนมังคุด ในอำเภอลานสกา คำว่า โรงเรียนเกษตรกรทำสวนมังคุดไม่มีเสาธงเหมือนโรงเรียนทั่วไป มีชาวสวนที่เข้ามาเรียนรู้ทั้งหมด 29 คน สำหรับการจัดการสวนมังคุดการทำมังคุดนั้นต้องเริ่มต้นจากการเก็บเกี่ยวผลเสร็จ แต่นักวิชาการให้ตัดแต่งกิ่งได้เลย แต่นายนิพนธ์ บอกว่ายังไม่ต้องตัดแต่งกิ่งก่อน ซึ่งได้เปรียบเทียบให้ฟังว่า มังคุดออกผลมากเหมือนกับคนที่คลอดลูกต้องการรักษาตัวเหมือนกับมังคุดที่ต้องการรักษาดัน ซึ่งต้นมังคุดต้องการปุ๋ย ต้องการอาหาร จึงไม่จำเป็นต้องตัดแต่งกิ่ง

### ขั้นตอนการผลิตมังคุดนอกฤดู

เพื่อหลีกเลี่ยงวิกฤตในเรื่องราคาและฤดูกาล ปัจจุบันชาวสวนมังคุดหันมาผลิตนอกฤดูกาลมากขึ้นมีขั้นตอนการดำเนินการจัดการสวนมังคุดดังนี้ 1) ให้น้ำให้ปุ๋ยมังคุดแตกใบอ่อนในฤดูแล้งคือ ตัดแต่งทรงพุ่ม ปลายเดือนกุมภาพันธ์ แล้วให้น้ำให้ปุ๋ยตลอดในเดือนเมษายน ให้มังคุดแตกใบ ชุดสุดท้ายในเดือนเมษายน เปิดโคนต้นเอาใบกิ่งวัชพืชรบริเวณโคนออกให้เกลี้ยงในเดือนพฤษภาคม 2) แล้วหยุดให้น้ำ ให้มังคุดเครียด รอ 9 สัปดาห์ หรือ 75 วัน ประมาณกลางเดือนกรกฎาคม – เดือนสิงหาคม แล้วแต่สภาพดินฟ้าอากาศ กระตุ้นให้เกิดตาดอกโดยการให้น้ำ 100 - 200 ลิตร / ต้น ในเดือนสิงหาคม – เดือนกันยายน มังคุดจะผลิตดอกในเดือนกันยายน – เดือนตุลาคม



ตารางปฏิบัติการม้งคุณออกฤดูกาล

ที่	การดำเนินงาน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1.	เร่งไปซูดสุดท้ายบำรุงต้น	↔	↔										
2.	ให้น้ำ			↔	↔								
3.	เปิดโคนเร่งดอก					↔							
4.	หยุดให้น้ำให้ม้งฤดูเกิดภาวะเครียด						↔	↔					
5.	ป้องกันผิวยลาย									↔			
6.	ใส่ปุ๋ยบำรุงผล								↔				
7.	รอกการเจริญเติบโตของผลม้งฤดู									↔	↔		
8.	เก็บเกี่ยวผลผลิต											↔	
9.	ตัดแต่งกิ่ง												↔

จากการนำเสนอของวิทยากร สังเกตได้ว่าผู้เข้าร่วมให้ความสนใจ สืบเนื่องมาจากผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และในชุมชนมีการปลูกมันคุด ทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และยังสังเกตได้อีกว่าผู้เข้าร่วมสนใจมีการจดบันทึกข้อมูลที่ทางวิทยากรได้ถ่ายทอดความรู้ให้เช่นกัน และหลังจากนั้นตัวแทนจากอบต. กำพวนได้กล่าวขอบคุณวิทยากรที่ได้ให้ความรู้และแนะนำวิธีการต่างๆที่จะทำให้มันคุดออกผลผลิตนอกฤดูกาล ทั้งนี้ในการเรียนรู้ สิ่งที่ผู้เข้าร่วมได้รับความรู้จากวิทยากร คิดว่าสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปต่อยอดความรู้ด้านการเกษตรที่อยู่ได้ไม่มากนักน้อย

## ฐานการเรียนรู้ที่ 9 ระบบเศรษฐกิจชุมชน การเพาะเห็ด นางฟ้าเห็ดหูหนู และเห็ดอังกरी หมู่ที่ 5 นำเสนอโดย ขนิษฐา บุญแก้ว (พี่เขียว)

วิทยากรกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเรียนรู้ในฐานที่ 8 พี่เขียวแนะนำวิธีการการเพาะเห็ดว่า ก่อนที่เราจะผลิตเห็ด จะต้องสร้างวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตและ เราต้องสร้างโรงเรือน โรงผสมและเตา นึ่งเห็ดก่อน แล้วค่อยมาผลิตเห็ดกัน สำหรับวัสดุที่ใช้ในการผลิตเห็ดก็จะมี 1) ขี้เลื่อยไม้ยางพารา 100 กิโลกรัม 2) รำข้าวเจ้าละเอียด 5 กิโลกรัม 3) ปูนขาว 3 กิโลกรัม 4) ยิบซัม 3 กิโลกรัม 5) ยูเรีย 3 กิโลกรัม 6) ดิเกลี 3 กิโลกรัม 7) แอลกอฮอล์ 8) ลำลี 9) กระดาษที่เหลื่อใช้ตัดประมาณ 10x10 ซม.

สำหรับวิธีการผสม ให้ใช้ขี้เลื่อย 100 กิโลกรัม นำมาเทกองกระจายบนพื้นปูนซีเมนต์ และโรยรำละเอียดลงไปประมาณ 5 กิโลกรัม นำปูนขาว 2 กิโลกรัม ยิบซัม 2 กิโลกรัม ดิเกลี 2 จีด เทลงไปในกองขี้เลื่อย แล้วคลุกเคล้าสลับไปมาหลายๆครั้ง เพื่อให้ส่วนผสมเป็นเนื้อเดียวกัน และผสมน้ำลงไปประมาณ 60-70 ลิตร แล้วคลุกเคล้าให้เข้ากัน เมื่อคลุกเคล้าเป็นเนื้อเดียวกัน เป็นที่เรียบร้อยแล้วให้กระจายส่วนผสมดังกล่าวเป็นกองแบนทิ้งไว้ประมาณ 10 ชั่วโมง เมื่อครบ 10 ชั่วโมง แล้วเริ่มการบรรจุถุงเชื้อเห็ดได้เลย

สำหรับการบรรจุให้ใช้ถุงพลาสติกที่ใช้สำหรับเพาะเลี้ยงเห็ดถุง บรรจุเชื้อเห็ดที่กองเตรียมไว้โดยใช้มืออัดหรือทุบเบาๆและกระแทกกับพื้นถุงเบาๆกับพื้นให้แน่นพอควร น้ำหนักที่ได้อยู่ที่ประมาณ 900 – 1,000 กรัม จากนั้นใส่คอขวดพลาสติก แล้วใช้ลำลีที่ชุบแอลกอฮอล์ล้างทำความสะอาดก่อน แล้วอุดด้วยจุกลำลี ครอบฝาเตรียมพร้อมนำไปนึ่งฆ่าเชื้อ

ในส่วนของการนึ่งก้อนเชื้อเห็ด นำก้อนเห็ดที่อัดแน่นแล้วไปวางไว้ในกรงที่สำหรับวางก้อนเห็ดเพื่อนำไปนึ่งฆ่าเชื้อรา กำจัดเชื้อศัตรูเห็ด นึ่งเห็ดทิ้งไว้ประมาณ 6 ชั่วโมงให้นับหลังจากที่น้ำเดือดแล้ว ให้ใช้ไฟสม่ำเสมอ หากใช้ไฟน้อยก้อนเห็ดก็จะไม่สุก เมื่อครบ 6 ชั่วโมงแล้ว ให้เก็บก้อนเห็ดที่ผ่านการนึ่งฆ่าเชื้อแล้วไว้ในที่สะอาด เมื่อก้อนเชื้อเริ่มเย็น นำขวดเชื้อข้าวฟ่าง ที่มีเส้นใยผ่านการเจริญเติบโตเต็มที่และแพร่ขยายทั่วทั้งขวดใช้ก้นขวดกระแทกเบาๆกับพื้นเพื่อที่จะให้เมล็ดข้าว

ฟางขยับตัวและร่อนออกจากกัน หลังจากนั้นให้เปิดปากขวดและสนไฟฟ้าเชื้อที่ผสมแอลกอฮอล์ไม่ให้ น้ำมันก๊าด ไปลงที่ปากขวด เปิดปากถุงก่อนเชื้อและเทเมล็ดข้าวฟ่างลงในถุงก่อนเชื้อประมาณถุงละ 20 เมล็ด แล้วปิดจุกด้วยกระดาษที่เคลือบใช้ที่เราตัดประมาณ 10x10 ซม. แล้วรัดด้วยยางเส้นเล็ก สำหรับการบ่มก่อนเชื้อเห็ด นำก้อนเชื้อไปเก็บไว้ในโรงเรือน ลักษณะการวางให้วางตามแนวนอนและ ต้องมีการตรวจดูทุกวันหากพบก้อนเชื้อที่มีเชื้อราให้แยกออก และใช้เวลาบ่มประมาณ 27 วัน หรือ 4 สัปดาห์ เชื้อเห็ดนางฟ้าก็จะเดินเต็มถุง เมื่อเชื้อเห็ดนางฟ้าเดินเต็มถุงให้เปิดฝาจากออกแล้วใช้หางจ๋อน โตะเขี่ยเชื้อเมล็ดข้าวฟ่างออก แล้วปิดฝาไว้ ในส่วนของเห็ดหนูเห็ดให้เชื้อเดินเต็มถุงประมาณ 40 วัน เวลาจะนานกว่าเห็ดนางฟ้า ให้ใช้หางจ๋อนโตะเขี่ยกันในการเขี่ยก้อนเชื้อเมล็ดข้าวฟ่างออก แล้วใช้ มีดคัดเตอร์กรีดตามรอยยาว ดอกมันก็จะออกดอกรอยแผลที่กรีดไว้ ลักษณะการจัดเก็บของเห็ดหนูเห็ด ก็จะใช้เชือกฟางผูกห้อยที่คอขวดยาวลงมาผูกติดกับโรงเรือนให้เป็นแถวเพื่อง่ายต่อการเก็บ

สำหรับการรดน้ำ ให้รดน้ำบริเวณพื้นโรงเรือนให้ความชื้นตลอดเวลา วันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น หากสังเกตเห็นดอกเห็ดมีขอบแห้งหรือดอกออกใหม่เหี่ยวแห้งไม่สามารถเติบโตได้ควรรดน้ำ เพิ่ม เป็น 3-4 ครั้งต่อวัน การรดน้ำนิยมใช้พ่นเป็นฝอย โดยเฉพาะการรดที่ถุงก้อนเชื้อหากไม่มีระบบ พ่นน้ำจะใช้ระบบสายยางหรือระบบบัวรดน้ำก็ได้ น้ำที่ใช้จะต้องเป็นน้ำจืดสนิทหรือน้ำที่ใช้ดื่มนอกจาก จะเป็นการรักษาความชื้นแล้วยังเป็นการรักษาอุณหภูมิในโรงเรือนให้อยู่ระหว่าง 20 - 30 องศา เซลเซียส ซึ่งเป็นอุณหภูมิที่พอเหมาะที่สุด ขั้นตอนสุดท้ายของการผลิตคือการเก็บผลผลิตนั่นเอง หลังจากที่ทิ้งเชื้อเห็ดนางฟ้าไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ เห็ดออกดอกเต็มโรงเรือนในหังการรดน้ำประมาณ 2-3 ชั่วโมง ก่อนที่จะลงมือเก็บเห็ด หากรดน้ำจะทำให้ดอกเห็ดจะแฉะจะขายไม่ได้ เวลาการเก็บเห็ด ให้เก็บในตอนเช้าหรือตอนเย็นเลือกดอกที่บานเต็มที่จะได้น้ำหนักดี ลักษณะการเก็บให้จับที่โคนโยก ข้างโยกขวาแล้วดึงออก หากที่โคนก้านของเห็ดมีเชื้อเลื้อยติดอยู่ต้องทำความสะอาดโดยใช้มีดหรือ กรรไกรตัดดอก แล้วนำไปจำหน่ายได้เลย และพี่เขี้ยว...ยังบอกอีกว่าเห็ดที่หมดเชื้อแล้วนำไปทำเป็นปุ๋ย หมักชีวภาพได้อีกด้วย

จากการสังเกตผู้เข้าร่วม สนใจวิธีการเพาะเห็ดที่สามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้ ถือว่าเป็นทางเลือกอาชีพหนึ่งที่จะนำไปขยายผลได้ต่อไป และหลังจากการนำเสนอวิทยากรได้เปิด โอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยน ชักถามเพิ่มเติม และมีตัวแทนจากอบต.แปะได้กล่าวขอบคุณวิทยากร ที่ได้ให้ความรู้ เสนอแนะวิธีการเพาะเห็ดที่มีประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วม ซึ่งเชื่อแน่ว่าในการได้รับความรู้ใน ครั้งนี้ผู้เข้าร่วมอย่างน้อยได้เห็นแนวทางการประกอบอาชีพทางเลือกให้กับตัวเองและจะนำความรู้ไป ขยายผลสู่ชุมชนต่อไป



## ฐานการเรียนรู้ที่ 10 การทำดอกไม้ดินวิทยาศาสตร์ หมู่ที่ 3 นำเสนอโดย วิทยากรประจำฐาน

วิทยากรประจำฐานดอกไม้ดิน เล่าว่า การทำดอกไม้ดินเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพ เสริมสร้างรายได้ให้กับตัวเองและครอบครัว การปั้นดอกไม้ดินมีแบบแฟนซี แบบเหมือนจริงและแบบ ศิลปะ แต่ทั้งนี้การทำดอกไม้ดินนั้นทางสมาชิกกลุ่มจะต้องมีการพัฒนารูปแบบ สี สัน อย่างต่อเนื่อง ผู้เข้าร่วมผู้หญิงส่วนใหญ่ได้ให้ความสนใจเพราะเป็นงานที่มีความสวยงาม เป็นส่วนใหญ่เป็นงานฝีมือของกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งวิทยากรยังบอกอีกว่าเมื่อคนในชุมชนมีงานทำมีเงินมีรายได้ก็ทำให้ครอบครัว ของพวกเขาเหล่านั้นมีสุขภาพที่ดีและมีความสุข ซึ่งเป็นการสร้างจุดเริ่มต้นให้กับคนได้เข้าไปสัมผัสกับ ผู้คนมากขึ้นหลายตาเข้าไปสัมผัสกับชุมชน ทั้งนี้เป็นการส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เมื่อ ชุมชนกับครอบครัวรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวได้ก็เกิดการขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆให้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน

### อุปกรณ์ของดอกไม้ดิน

1. อุปกรณ์แบบถาวร คือ อุปกรณ์ที่ซื้อแล้วใช้ได้นานหรือหลายครั้งไม่มีวันหมด เช่น เครื่องรีดดิน กรรไกร คีมเบลต่างๆ เหล็กคลึง คีมตัดลวด พิมพ์ตัดหลายเรซินฯ ของเหล่านี้ส่วนใหญ่ซื้อ ครั้งเดียวแล้วใช้งานได้ตลอด
2. อุปกรณ์แบบกึ่งถาวร คือ อุปกรณ์ที่ใช้ได้นานหรือหลายครั้ง เช่น สีน้ำมัน ฝลอว์เทป กาวต่างๆ พู่กัน โลชั่น ดินไทย ถูรีดดินฯ เป็นต้น

สำหรับการทำดอกไม้ดินจะใช้ดินไทย เพราะดินไทยมีราคาถูกกว่าดินญี่ปุ่นแถมดิน ญี่ปุ่นมันจะนิ่มกว่าดินไทย ลักษณะการใช้สีในการทำดอกไม้ดินจะใช้น้ำมันในการผสมเพียงเล็กน้อย เท่านั้น ในการทำดอกไม้ดินส่วนใหญ่จะเลียนแบบธรรมชาติ การเรียนรู้ด้วยการสังเกตจากดอกไม้ที่มี สีเป็นธรรมชาติเกิดการผสมสีใกล้เคียงกับธรรมชาติและการทำดอกไม้ก็ใกล้เคียงกับของจริงเช่นกัน ต้นทุนในการทำอยู่ที่ประมาณ 2,000 กว่าบาท

### ขั้นตอนในการทำดอกไม้

- นำดินไทยมาผสมสีเล็กน้อยนวดให้เข้ากันเป็นสีเดียวกัน แล้วนำมารีดกับ เครื่องรีดดิน
- ก่อนที่จะรีดดินให้เอาโลชั่นมาทาที่ถูรีดก่อนป้องกันการติดเวลาที่รีดเรียบร้อยแล้ว

- จากนั้นนำพิมพ์ต่างๆมากดทับลงบนดิน แล้วนำไปกดคลาย อาจจะใช้ดัมเบลคลึงในกรณีดอกที่ต้องใช้
- วางทิ้งไว้ให้แห้ง แล้วนำมาประกอบให้เป็นดอกไม้

จากฐานเรียนรู้การทำดอกไม้ดินวิทยาศาสตร์ สังเกตว่าผู้เข้าร่วมสนใจผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่ทำเสร็จแล้ว เพราะมีความสวยงาม และหลายคนเกิดความคิดใหม่ๆ ต่างคนต่างแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมองว่าการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมเล็กๆแต่มากด้วยคุณค่า เป็นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน การพูดคุยกันของกลุ่มแม่บ้าน และกิจกรรมเหล่านี้เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในชุมชนอีกด้วย

หลังจากวิทยากรได้นำเสนอในฐานเรียนรู้การทำดอกไม้ดินวิทยาศาสตร์ ตัวแทนจาก อบต.คำพวน ได้กล่าวขอบคุณวิทยากรที่นำประสบการณ์มาเล่าสู่กันฟัง ทำให้ผู้เข้าร่วมได้เกิดแนวความคิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเล็กๆที่สร้างคุณค่า และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้เห็นระบบการเชื่อมโยงกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนอย่างเป็นระบบ

**ฐานเรียนรู้ที่ 11 ระบบการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อชีวิต กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านสำนักใหม่ หลักสูตรสาระบ้านบ้าน** นำเสนอโดย อาจารย์สมปอง ขาวสมบูรณ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน

โรงเรียนบ้านสำนักใหม่ เป็นโรงเรียนดีเด่นระดับตำบลขุนทะเล ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน ด้วยหลักสูตรสาระบ้านบ้าน บนรากฐานและบริบทของตนเอง เพื่อสร้างความภูมิใจในรากเหง้าเดิม เน้นการสอน เพื่อให้เด็กมีความรับผิดชอบ หลักสูตรสาระบ้านบ้าน ประกอบด้วย การเรียนรู้การทำมาหากิน เรียนรู้ตำนานพื้นบ้าน เรียนรู้ภูมิปัญญาของคนในชุมชน เรียนรู้ศิลปท้องถิ่น และเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่น

ส่วนเป้าหมายของหลักสูตรสาระบ้านบ้าน เช่น สอนการเพาะถั่วงอก การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่ เป็นต้น เพื่อให้เด็กนักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเป็นการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง ด้วยการพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานผ่านการปฏิบัติการจริง โดยโรงเรียนจะไม่เน้นให้เด็กเก่ง แต่เน้นให้เป็นคนดี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และผอ.ยังสะท้อนมุมมองว่า ครูเหมือนกับปลา ชุมชนเหมือนกับน้ำ ความเป็นครู โรงเรียนนั้นต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นหัวใจสำคัญที่จะเชื่อมโยงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้กับลูกหลานของตนเอง ซึ่งโรงเรียนเป็นเสมือนโรงเรียนก้นจน เพราะเด็กที่จบออกไปได้รับการปลูกฝังวิถีคิดและฝึกทักษะการประกอบอาชีพ ซึ่งเด็กเหล่านี้จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

หลังจากวิทยากร ได้เล่าชุดประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสาระ บ้านบ้าน รวมถึงการบริหารจัดการโรงเรียนบ้านสำนักใหม่ ที่เชื่อมสัมพันธ์กับชุมชน ทำให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นภาพความเปลี่ยนแปลง และได้แนวความคิดการทำงาน “เมื่อรู้ว่าพวกพ้อง ต้องรีบแก้ไข” ทางตัวแทนผู้เข้าร่วมจากอบต.แปะได้กล่าวขอบคุณวิทยากรที่เล่าประสบการณ์ที่ได้แง่คิดและมุมมองใหม่ๆ เพื่อจะได้นำไปพัฒนายกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบแบบแผนยิ่งขึ้นไป

## ฐานเรียนรู้ที่ 12 ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ตาขุนพล วัดสอ นำเสนอโดย วิทยากร นายดนัย ราพิงนิตย์ ตำแหน่งปลัดอบต.ขุนทะเล

ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยในบรรยากาศเป็นธรรมชาติ บริเวณฝ่ายกันน้ำ โดยมีเจ้าภาพมาชวนคุย โดยตั้งคำถามแบบทลายปัญหา สร้างการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นกันเอง โดยวิทยากรในฐานการเรียนรู้ที่ 12 ได้เล่าตำนานประวัติศาสตร์แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์หมื่นไกรพลจันทร์หรือตาขุนพล แม่ทัพของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ใกล้กับอนุสาวรีย์ตาขุนพล ยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานตำบลขุนทะเลซึ่งเป็นที่รวบรวมของเครื่องใช้โบราณและเรือโบราณซึ่งบ่งชี้ว่าตำบลขุนทะเลเคยเป็นชุมชนที่เคยเป็นชุมชนที่รุ่งเรืองในอดีต

วัดสระเสริญ(วัดสอ) เป็นวัดเก่าแก่แต่ไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าสร้างขึ้นสมัยใด แต่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นพร้อมกับเมืองนครศรีธรรมราช ราวพุทธศตวรรษที่ 18 โดย ภายในวัดมีโบราณสถานและโบราณวัตถุเก่าแก่จำนวนมาก เช่น พระประธานปูนปั้นที่ประดิษฐานอยู่ภายในอุโบสถอายุกว่า 100 ปี พระพุทธรูปทองเหลืองปางอุ้มบาตรระฆังสำริด เจดีย์โบราณทรงระฆังคว่ำ และภาพเขียนนิทานชาดก

ถ้ำน้ำศรีธรรมโศกราช เป็นถ้ำที่มีความสวยงาม ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ภายในมีหินงอกหินย้อย และน้ำตกภายในถ้ำที่สวยงาม หากดูจากนี้ยังค้นพบกระดูกมนุษย์โบราณอายุกว่าพันปี เมื่อ พ.ศ. 2539 อยู่ภายในถ้ำกระดิกได้แตกตัวอยู่ในหินที่ทับถมมานาน

หลังจากมาการแลกเปลี่ยน ชักถาม ผู้เข้าร่วมได้เดินชมบริเวณฝ่ายกันน้ำ ที่อยู่ระหว่างการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ทางเจ้าภาพได้เลี้ยงน้ำแข็งบอ(ไอศกรีม) ทำให้วิทยากรในฐานนี้ได้รับฉายาว่า “ปลัดน้ำแข็งบอ” ซึ่งสิ่งที่ได้และได้เรียนรู้จากตัววิทยากร ความเป็นคนท้องถิ่นที่เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นได้อย่างรอบด้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนควรตระหนักอย่างยิ่งว่า อย่าลืมรากเหง้าของตนเอง

ต่อจากนั้นผู้เข้าร่วมได้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานของใช้โบราณ บริเวณอนุสาวรีย์ตาขุนพล ที่มีของใช้โบราณเก็บสะสม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนสืบต่อไป และหลังจากผู้เข้าร่วมได้เดินชม

พิพิธภัณฑสถานโดยรอบแล้ว ได้เวลาเปลี่ยนฐานเรียนรู้ จุดนัดพบฐานเรียนรู้ที่ 13 รวมกันที่ห้องประชุมตาด  
ขุนพล อบต.ขุนทะเล

### ฐานเรียนรู้ที่ 13 ระบบการดูแลสุขภาพและอาสาสมัคร : การบริหารจัดการกองทุนสุขภาพ โดยวิทยากร นายจำลอง ศรีจำรัส ตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

วิทยากรกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมจากทั้งสองตำบล ในฐานเรียนรู้ที่ 13 เรื่องของระบบการ  
ดูแลสุขภาพและอาสาสมัคร การบริหารจัดการกองทุนสุขภาพ ตำบลขุนทะเลมีแนวคิดเกี่ยวกับการดูแล  
สุขภาพของประชาชนในตำบล เน้นการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต ให้เข้าถึง และได้รับการดูแลสุขภาพที่เท่า  
เทียมกัน โดยเฉพาะการดูแลกลุ่มคนชายขอบ เช่น ผู้พิการและผู้สูงอายุ ที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลและ  
ช่วยเหลือ พัฒนา ศักยภาพให้มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไปในท้องถิ่น โดยมีเป้าหมาย  
การดูแลกลุ่มผู้พิการและผู้สูงอายุให้สามารถยืนอยู่ได้ด้วยขาของตัวเอง มีความรู้และอาชีพเพื่อสร้างความ  
มั่นคงให้กับชีวิต อย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีการดูแลผู้พิการ นายก อบต.ได้กำหนดเป็นนโยบายหลัก ใน  
การดูแลผู้พิการและผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่โดยมีการสำรวจผู้พิการและผู้สูงอายุ มีการจัดตั้ง  
กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้พิการและผู้สูงอายุ ซึ่งดำเนินการมาในปี 2549 อันเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้  
พิการและผู้สูงอายุผู้มีจิตอาสา เจ้าหน้าที่ อบต. และเจ้าหน้าที่อนามัย มีการจัดตั้ง ชมรมผู้พิการ เพื่อเป็น  
ศูนย์กลางในการดูแลและการบริหารจัดการ โดยมีกิจกรรมการสืบค้นหาผู้พิการ การขึ้นทะเบียน การจด  
ทะเบียน จัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพ การจัดทำประกันชีวิตให้กับผู้พิการ การจัดตั้งกองทุนสัจจะวันละบาท  
การตั้งร้านค้าสวัสดิการชุมชน และการเยี่ยมบ้านโดยมีการลงพื้นที่เพื่อพบปะกลุ่มทุกวันพฤหัสบดี  
ให้บริการตัดผม ทำความสะอาดบ้าน สอนเรื่องทำอาชีพ เช่น การทำดอกไม้จันทน์ การทำพวงหรีดเพื่อใช้  
ในชุมชน กองทุนสุขภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลขุนทะเล เป็น อบต. นำร่องในการเข้าร่วมโครงการ  
กองทุนหลักประกันสุขภาพตั้งแต่ปี 2549 ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ และการเข้าถึง  
บริการสาธารณะสุข ของคนในชุมชน สามารถเข้าถึงการบริการสุขภาพที่ครอบคลุมได้ทุกด้าน

การดำเนินงานเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตผู้พิการ ถือว่าเป็นภารกิจหนึ่งที่องค์การบริหารส่วน  
ตำบลขุนทะเลต้องให้การดูแล โดยพบว่ามีเส้นทางการพัฒนา อยู่ 3 ระยะ คือ 1) เห็นข้อมูลปัญหาและ  
ความต้องการของผู้พิการและผู้สูงอายุ 2) เกิดอาสาสมัครดูแลผู้พิการและผู้สูงอายุ และ 3) พัฒนาศักยภาพ  
อาสาสมัครและผู้พิการ ดังนี้

**ระยะที่ 1 เห็นข้อมูลปัญหาและความต้องการของผู้พิการและผู้สูงอายุ** เช่นปัญหาบาง  
คนเข้าไม่ถึงบริการ ไม่มีอาชีพ มีรายได้ ไม่ยอมเข้าสังคม เป็นต้น เมื่อเห็นข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้  
พิการ ดังนั้นผู้บริหารต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เร่งพัฒนาคุณภาพชีวิตมากกว่าโครงสร้างพื้นฐาน เพราะ  
เห็นข้อมูลว่าผู้พิการไม่ได้รับการดูแล ต้องการดูแลสุขภาพของผู้พิการ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

**ระยะที่ 2 เกิดอาสาสมัครดูแลผู้พิการและผู้สูงอายุ** การเกิดอาสาสมัครดูแลผู้พิการและผู้สูงอายุ จากปัญหาที่พบว่าผู้พิการในพื้นที่ตำบลขุนทะเลไม่ได้รับการดูแล บางคนมีภาวะแทรกซ้อนทั้งร่างกายและจิตใจ และอบต.ไม่มีบุคลากรเพียงพอที่จะเข้าไปดูแลผู้พิการ จึงได้มีการนำเรื่องเข้าที่ประชุมสภาอบต. มีมติให้มีอาสาสมัครดูแลผู้พิการ หมู่บ้านละ 2 คน โดยเป็นผู้ที่มีจิตอาสา ซึ่งอาสาสมัครบางคนเป็นผู้ดูแลผู้พิการ หรือเป็นผู้พิการ จึงทำให้มีความเข้าใจ เข้าถึงใจของผู้พิการเป็นอย่างดี ซึ่งปัจจุบันมีอาสาสมัครดูแลผู้พิการจำนวน 24 คน และได้มีการ จัดตั้งชมรมผู้พิการและผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้พิการมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม ทำให้ผู้พิการรู้สึกตัวเองมีคุณค่า สามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้

**ระยะที่ 3 พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครและผู้พิการ** มีการพัฒนาศักยภาพให้กับอาสาสมัคร จัดให้มีการอบรมให้มีความรู้ในการดูแลผู้พิการ เช่น การพูดคุยให้กำลังใจ การทำกายภาพ การทำแผล เป็นต้น พาอาสาสมัครและผู้พิการ ไปศึกษาดูงาน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของผู้พิการ ด้านการประกอบอาชีพ เป็นต้น

#### **เป้าหมายการดูแล**

- 1) ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ได้รับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสภาพ ทั้งในโรงพยาบาล และในชุมชน โดยกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส อยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี สามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างยั่งยืน
- 2) ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ด้านร่างกาย จิตใจ อาชีพ เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองอย่างเต็มศักยภาพ
- 3) ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ได้รับสนับสนุนตามความจำเป็นและดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

สิ่งที่วิทยากรได้นำเสนอนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายนั้น จะต้องมีแนวร่วม มาร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมปฏิบัติ นั้นต้อง แนวร่วมภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ได้แก่

1. **แกนนำ** ในที่นี้หมายถึงแกนนำในชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาชน ที่มีบทบาทโดยตรงในการดูแลสุขภาพ ได้แก่ หน่วยบริการสุขภาพ อาสาสมัครดูแลผู้พิการ ที่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีองค์ความรู้ มีทักษะในเรื่องของการดูแลและฟื้นฟูสภาพผู้พิการ และสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้อื่นได้ เป็นผู้ที่มีจิตอาสา มีความเสียสละ ทุ่มีเท และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาท้องถิ่น
2. **ผู้ปฏิบัติการ** คือ คนที่มีใจอาสา อาสาสมัครดูแลผู้พิการส่วนท้องถิ่น และหน่วยบริการสุขภาพ ที่เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วม

ลงมือปฏิบัติการ ร่วมประเมินผลและสรุปบทเรียนที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งการถ่ายทอดความรู้ และขยายผลสู่ผู้อื่นได้

3. ผู้ได้รับผลประโยชน์ ผู้พิการและครอบครัวที่ได้รับการดูแลจากคนในตำบล นอกจากนี้ยังขยายความสุขให้แก่คนในตำบลที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อยู่กันแบบญาติพี่น้อง

4. กิจกรรมการดูแลผู้พิการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพื่อให้ผู้พิการได้รับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสภาพ ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ได้รับสนับสนุนตามความจำเป็นและดำรงชีวิต สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี สามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างยั่งยืน

หลังจากวิทยากรนำเสนอแนวคิดและหลักการบริหารจัดการกองทุนสุขภาพ จึงเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนซักถาม จากฐานเรียนรู้ผู้เข้าร่วมไม่ได้แลกเปลี่ยนเพิ่มเติม จากนั้นตัวแทนจากอบต.แปะ กล่าวขอบคุณวิทยากรประจำฐาน ที่ได้ให้ความรู้ สร้างความกระจ่างให้กับผู้เข้าร่วม ทั้งนี้การจัดการสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพนั้น ทั้งชุมชนแปะ และชุมชนกำพวน จะได้นำความรู้ไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับการจัดการสวัสดิการชุมชนต่อไป

หลังจากการเรียนรู้ตามฐานจนครบตามกำหนดการของวันนี้ ทางอบต.ขุนทะเลได้จัดกิจกรรมสรรพนการในช่วงกลางคืน รับประทานอาหารค่ำ ตามด้วยลีลนการขับร้องเพลง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ เป็นกันเองโดยมีเจ้าบ้าน Home stay มาร่วมกิจกรรมและรับกลับบ้าน

วันที่ 20 พฤษภาคม 2553

ฐานเรียนรู้ที่ 14 ระบบการมีส่วนร่วม องค์ความรู้ การจัดทำแผนแม่บทชุมชน สถาผู้นำ ณ ห้องประชุม ตาขุนพล นำเสนอโดย นางอภริณี ปลอดภัย และนายมนิตย์ พงศ์วิฑูรย์

วิทยากรกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วม จากอบต.กำพวน จ.ระนอง และอบต.แปะ จ.สตูล กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ก่อนเข้ากระบวนการนำเสนอการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ทางวิทยากรกระบวนการได้ ให้ตัวแทนจากทั้งสองตำบล ได้นำเสนอ บริบทชุมชน ฐานทุนทางสังคมของชุมชน พอสังเขป ดังนี้

นายมาโหรน ตัวแทนจากอบต.แปะ อ.ท่าแพ จ.สตูล : ตำบลแปะ ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน มีประชากรประมาณ 10,000 กว่าคน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมรองลงมาเป็นอาชีพประมงชายฝั่ง แหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้านมี 7 แห่ง มีอสม. ประมาณ 40 กว่าคน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งกิจกรรมการรวมกลุ่มมีทั้งกลุ่มอาชีพแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกรรม กลุ่มปฎิ ซึ่งการได้มา

เยือนตำบลขุนทะเลในครั้งนี้เห็นว่ากิจกรรมส่วนหนึ่งในชุมชนตำบลแปะได้มีการดำเนินการอยู่ เพียงแต่ยังขาดการเชื่อมร้อยกิจกรรมอย่างเป็นระบบเท่านั้น

**นายอับดุลเลาะห์ สาลี ตัวแทนจากอบต.กำพวน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง :** ตำบลกำพวน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ 85 % มีประชากรประมาณ 18,000 คน ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ประมง และเกษตรกรรม เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แหล่งลูกปัดโบราณ มีแหล่งท่องเที่ยว หาดประพาส หาดทะเลนอก มีน้ำตก ไตนกलय มีแหล่งน้ำที่เป็นเส้นเลือดใหญ่ของคนกำพวน คือคลองกำพวน เป็นที่ตั้งของสถานีวิทยุ ทรัพยากรชายฝั่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกำพวน(ตึกเขียว)ที่เป็นศูนย์ด้าน ICT

**นางอภริณี ปลอดภัย วิทยากร:** จากที่ได้รับฟังข้อมูลบริบทที่ทางพี่น้องจากทั้ง 2 ตำบล ได้เล่าสู่กันฟังนั้น เห็นว่าทั้งสองตำบลมีทุนทางสังคมที่สูง ไม่น้อยกว่าทางตำบลขุนทะเล เพียงแต่ยังขาดการสร้างเชื่อมร้อยกิจกรรมของชุมชนเข้าด้วยกัน ซึ่งในการมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับอบต.ขุนทะเลในครั้งนี้ คงจะได้แนวคิดการทำงานกลับไปทำงานพัฒนาชุมชนของท่านร่วมต่อไปในอนาคต

คิดว่าในทุกพื้นที่ ทุกชุมชน การทำงานจะต้องพบกับสภาพปัญหา แต่ขึ้นอยู่กับว่าจะหาวิธีการแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างไร คงจำกันเพลงนี้กันได้ “ พอสองพันห้าร้อยสี่ ผู้ใหญ่ลีได้กลองประชุม ชาวบ้านต่างมาชุมนุม มาประชุมที่บ้านผู้ใหญ่ลี ต่อไปนี้ผู้ใหญ่ลีจะขอล่าว ถึงเรื่องราวที่ได้ประชุมมา ทางเขาสั่งมาว่า ทางเขาสั่งมาว่าให้ชาวนาเลี้ยงเป็ดและสุกร ฝ่ายตาสีหัวกลอน ถามว่าสุกรนั้นคืออะไร ผู้ใหญ่ลีลุกขึ้นตอบทันใด ผู้ใหญ่ลีลุกขึ้นตอบทันใด สุกรนั้นไซ้หรือหมาน้อยธรรมดา หมาน้อย หมาน้อยธรรมดา หมาน้อย หมาน้อยธรรมดา”ผู้ใหญ่ลีเป็นเพลงลูกทุ่งที่เลียดสีสังคม และโด่งดังในช่วงประมาณ พ.ศ. 2504 ในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สะท้อนให้เห็นถึงการสื่อสารระหว่างข้าราชการกับชาวบ้าน อย่างมีอารมณ์ขัน ซึ่งในปัจจุบันการทำงานได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดจากเดิมมากขึ้น ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ 10 เน้นการพัฒนาคนเป็นหัวใจหลักของการพัฒนา

ส่วนกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ตำบลขุนทะเลเริ่มต้นมาจากแนวคิดของชุมชน

กระบวนการเกิดขึ้นจากฐานของชุมชนจริง ๆ ซึ่งการจัดทำแผนแม่บทชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ถามใจดูก่อน (การทำความเข้าใจร่วมกัน)



2. การจัดเก็บข้อมูล (ศึกษาทุนของชุมชน ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลครัวเรือน ปัญหาด้านหนี้สิน รายได้ รายจ่าย )
3. วิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกันยกร่างแผนของแต่ละหมู่บ้าน/ตำบล ด้วยการจัดเวทีประชาพิจารณ์แผน
4. ร่วมยกร่างแผนของแต่ละหมู่บ้าน/ตำบล โดยมีผู้เกี่ยวข้องในชุมชนจัดทำแผนระดับตำบล โดยนำแผนหมู่บ้านมาทำให้เกิดแผนระดับตำบล ซึ่งสิ่งที่ได้ คือแผน 3 ระดับ 1) แผนระดับชุมชน ทำเองได้ อาศัยงบประมาณภายใน อาศัยกลุ่มภายใน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มองค์กรชุมชน เป็นต้น
5. แผนชุมชน เกิดแผนระดับตำบล (เกิดศักยภาพหมู่บ้าน) 3) แผนเกินศักยภาพอบต. ต้องประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. การศึกษาฐานจากชุมชนต้นแบบ เป็นการเติมเต็มความรู้ และพัฒนาศักยภาพของชุมชน
7. จัดระบบหมวดหมู่และรายละเอียดของแผนและกิจกรรม
8. เวทีประชาพิจารณ์ แผนชีวิตชุมชนประกาศต่อสาธารณะ

สิ่งที่วิทยากรได้นำเสนอเป็นขั้นตอนวิธีการจัดทำแผนแม่บทชุมชน และทางวิทยากรได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยน ซักถามเพิ่มเติม

**นักพัฒนาชุมชน อบต.แปะ :** การขับเคลื่อนมาทำเรื่องแผนแม่บทชุมชนนั้นมีทุนเดิมหรือไม่ หรือมีแหล่งใดสนับสนุน

**นายมานิตย์ พงศ์วิฑูรย์ วิทยากร :** จุดเริ่มต้นของแนวคิด เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2546 ได้เริ่มเรียนรู้ทำความเข้าใจเรื่องแผนแม่บท จากผู้ใหญ่โกเมศ ทองบุญชู แก่นนำเครือข่ายแผนแม่บทชุมชนภาคใต้ และเริ่มดำเนินการในปี 2549 การจัดทำแผนแม่บทชุมชน อาศัยงบประมาณจากภายนอก อาศัยงบประมาณจากอบต. เติมเต็มให้สมบูรณ์ เช่น การอบรมศักยภาพของคนในชุมชน ผ่านการเข้าร่วมเวทีเรียนรู้ต่างๆ พัฒนาจนสามารถเป็นวิทยากรกระบวนการ คือทำให้สิ่งที่เราพูด และพูดในสิ่งที่เราทำ ส่วนแผน 3 ปีของอบต.มีการเชื่อมโยงสอดคล้องกับแผนแม่บทชุมชน

**นางสาวณัฐกานต์ ไขสุวรรณ ผู้เข้าร่วมจากอบต.กำพวน :** กระบวนการติดตามประเมินผลการนำไปสู่การปฏิบัติ มีการติดตามประเมินผลอย่างไร

**วิทยากร :** กระบวนการติดตามประเมินผลการปฏิบัติการนั้น จะมีคณะทำงานสภาผู้นำชุมชนเป็นผู้ประเมินผล แต่หากแผนไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติการได้นั้น จะมีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเป็นกรณีๆไป ซึ่งรายละเอียดจะมีการนำเสนอต่อจากนี้ วิทยากรได้เปิดประเด็นให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็น คำว่าแผนชุมชน ตามเข้าใจของผู้เข้าร่วมเป็นอย่างไร



**ตัวแทนผู้เข้าร่วม อบต.กำพวน :** ได้แลกเปลี่ยนกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน แผนชุมชน ก็คือ 로드แมป หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนอย่างมีทิศทาง ซึ่งแผนชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งกระบวนการได้ของแผนชุมชนนั้นชุมชนต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันวิเคราะห์ และร่วมกันสรุปบทเรียน ประเมินผล

**ตัวแทนผู้เข้าร่วมจาก อบต.แปะ :** ได้แลกเปลี่ยน แผนชุมชน คือแนวทางการทำงานที่เกิดขึ้นจากความต้องการของคนในชุมชน มาร่วมกันกำหนดแนวทาง

จากการเรียนรู้รับฟังข้อมูลกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนจากวิทยากร กล่าวโดยสรุปได้ว่า แผนชุมชน คือเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนากระบวนการชุมชนให้เข้มแข็ง ให้เกิดพลังของคนในชุมชน โดยสนับสนุนให้มีการจัดการเชิงพื้นที่ด้วยการจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและสามารถกำหนดกิจกรรมและดำเนินงานตามความสามารถของชุมชน โดยการพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลักภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

หลังจากวิทยากรและผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแล้ว ตัวแทนจากอบต.กำพวน ได้กล่าวขอบคุณวิทยากรที่นำความรู้มาถ่ายทอดให้ผู้เข้าร่วมได้มีความกระจ่าง ว่าจุดก่อเกิดของแผนชุมชนเกิดขึ้นมาจากบทเรียนการพัฒนาที่ผ่านมา ที่ละเอียด ทอดถึงชาวไร่ ชาวนา ผู้คนในชนบท การพัฒนาจึงถูกกำหนดมาจากข้างบน หรือเรียกว่า Top Down ทำให้การพัฒนาไม่ตรงเป้าหมายของชุมชน กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเป็นสิ่งที่ดีมากที่ชุมชนได้ประโยชน์ และมาจากความต้องการของชุมชนจริงๆ ในการได้รับความรู้ครั้งนี้ผู้เข้าจากทั้งสองตำบลจะได้นำความรู้ที่ได้รับไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทำความเข้าใจชุมชนในครั้งต่อไป

### **กระบวนการจัดตั้งสภาผู้นำชุมชน นำเสนอโดยนายมงคล อุตตะระ ประธานสภาผู้นำชุมชน**

สภาผู้นำตำบลขุนทะเล ก่อเกิดมาจากการทำงานเรื่องแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ด้วยการส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันทั้งในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลขุนทะเลซึ่งได้ผ่านกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ได้สร้างให้เกิดกลุ่มแกนนำในระดับพื้นที่ ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ การเชื่อมโยงกิจกรรมโดยการรวมเอา กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเข้ามาจัดระบบ สร้างความเชื่อมโยง และหนุนเสริมซึ่งกันและกัน

### วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสภาผู้นำ

1. สร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ
2. เพื่อเป็นการจัดระบบข้อมูล ศูนย์รวมข้อมูลของชุมชน สภาพปัญหา ความต้องการชาวบ้าน มีส่วนใดที่ชาวบ้านแก้ปัญหาเองได้ และส่วนใดที่ชาวบ้านแก้ปัญหาเองไม่ได้ ก็มีการส่งต่อ สร้างความร่วมมือจากส่วนอื่นๆ
3. เพื่อเชื่อมประสานงานทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน
4. เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนอื่นๆ

**บทบาทสภาผู้นำชุมชน** มีบทบาทในการนำเอาแผนงานลงสู่การสร้างปฏิบัติการในระดับพื้นที่ แต่ทั้งนี้กิจกรรม หรือแผนงานต่างๆ ต้องตั้งอยู่บนกรอบกิจกรรมของแผนแม่บทชุมชนเท่านั้น และมีบทบาทในการออกแบบวางแผนงานและขับเคลื่อนการพัฒนาในหมู่บ้านร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยสภาของชุมชน เป็นอิสระ ไม่ขึ้นต่อหน่วยงานหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ให้ความสำคัญกับสภาผู้นำในการออกแบบกิจกรรม แผนงานหมู่บ้านให้สามารถขับเคลื่อนได้ และมีการเชื่อมโยงเครือข่าย และสภาผู้นำจะต้องมีความเข้าใจในสถานการณ์ คิด วิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูล การวางตัวเป็นกลาง เป็นการทำงานที่ใช้พลังในการขับเคลื่อน และสร้างรูปธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนรวมทั้งการทำงานที่ต้องสร้างพลังคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

หลังจากการนำเสนอแนวคิดและการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชน วิทยากรได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยสรุปแนวทางการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนได้ดังนี้ จากการเรียนรู้พบว่าแนวคิดการทำงานของสภาผู้นำชุมชน ต.ขุนทะเล เป็นแนวคิดที่ตกผลึกจากการทำงานพัฒนาทั้งในระดับกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่ ระดับชุมชน ที่มีชุดประสบการณ์การทำงานแนวราบมายาวนาน ส่งผลให้สภาผู้นำตำบลขุนทะเลเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปเป็นร่างที่ชัดเจนตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ ในมิติการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสพื้นที่ตำบลขุนทะเล เห็นกระบวนการทำงานที่เกิดจากการสะสม เก็บเกี่ยวชุดประสบการณ์ในแต่ละฐานการเรียนรู้และมีการจัดการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เห็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน กับองค์การบริหารส่วนตำบลขุนทะเลอย่างชัดเจน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้ในการมาเยือนตำบลขุนทะเลในครั้งนี้ และเป็นโอกาสของตำบลเครือข่ายที่จะได้สร้างพลังในการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนต่อไป

ตัวแทนจากอบต.แปะ กล่าวขอบคุณวิทยากรที่ได้ถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของสภาผู้นำชุมชนที่เป็นรูปแบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และผู้เข้าร่วมได้เติมเต็มความรู้จากท่านวิทยากรเพิ่มขึ้น และหวังอย่างยิ่งว่าจะได้นำความรู้เหล่านี้ไปขยายผลการทำงานพัฒนาชุมชนต่อไป

## ฐานการเรียนรู้ที่ 15 โรงเรียนเกษตรแก่นจันทน์ หมู่ที่ 9 นำเสนอโดย นางวรรณรัตน์ รัตนจันทน์ และครูแม่ไก่

ในฐานเรียนรู้โรงเรียนแก่นจันทน์วิทยากรที่ให้ความรู้ เรียกว่า ครูแม่ไก่ ครูแม่ไก่ได้เล่าประวัติของตัวเองว่า เดิมตัวเองเป็นคนปลูกผักที่ใช้สารเคมีมากในการปลูกผักขาย มาวันหนึ่งได้มี (คุณเดช หนูเขียว) ได้เข้ามาชักชวนให้ตัวเองให้เข้าไปเรียนรู้ที่โรงเรียนแก่นจันทน์ หลังจากที่ตัวเองเข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่แห่งนี้ผลที่ได้คือการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี ที่ใช้ในการปลูกผักและสามารถลดต้นทุนในการผลิตและอีกอย่างหนึ่งคือการแบ่งแยกเวลาไม่เป็น ไม่รู้จะทำอะไรก่อน-หลัง แต่เมื่อได้เข้ามาเรียนรู้ที่โรงเรียนแห่งนี้ทำให้ตัวเองแบ่งแยกเวลาถูกขึ้น คือการอาศัยทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เกิดการปรับเปลี่ยนของตัวเองขึ้น

พี่วอน...เล่าประวัติความเป็นมาของโรงเรียนแก่นจันทน์ว่า โรงเรียนแก่นจันทน์แห่งนี้เริ่มก่อตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน มีชาวบ้านเข้ามาเป็นนักเรียนทั้งหมด 152 คน ปัจจัยที่ทำให้เกิดโรงเรียนแก่นจันทน์ เนื่องจากรัฐมนตรีนโยบายที่ต้องแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความยากจน สำหรับเนื้อที่ของโรงเรียน 42 ไร่ เป็นของสำนักงานที่ดินจังหวัดทาง อบต.ขุนทะเลได้ไปขอที่ดินสงวนตรงนี้ให้ชาวบ้านได้มีสิทธิ์ทำกินกันสำหรับผู้ที่ไม่มียากิน

### กฎเกณฑ์ของโรงเรียนแก่นจันทน์

1. บุคคลที่เข้ามาเรียนจะต้องเป็นคนจน หรือคนที่ตกเกณฑ์ จ.ป.ฐ.
2. จะต้องเรียนวันละ 5 ชั่วโมง
3. ผลประโยชน์ที่ได้ให้นักเรียนร้อยละ 70% อีก 30 % ไว้เป็นกองทุนในการทำงานต่อไป
4. สำหรับผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ จะมีค่าตอบแทนให้วันละ 100 บาทต่อ 5 ชั่วโมง
5. นักเรียนที่เข้ามาจะต้องตัดสินใจเอาเองว่าจะเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง เช่น การทำเกษตร การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การผลิตของใช้ในครัวเรือน การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ภายในครัวเรือน

### วิทยากรที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. ปราชญ์ชาวบ้านมาจากตำบลขุนทะเล
2. หน่วยงานข้าราชการ เช่น สำนักงานเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลขุนทะเล การศึกษานอกโรงเรียน
3. กลุ่มอาชีพ

ครูแม่ไก่ กล่าวทิ้งท้ายว่า โรงเรียนแก่นจันทน์แห่งนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เราทุกคนกำหนด ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันทำแผนชีวิตของตัวเอง ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนแก้ความคิด แก้ปัญญา แก้ความจนส่งผลในการขยายผลสู่โอกาสต่างๆ

จากการแลกเปลี่ยน ชักถามจากครูแม่ไก่ ตัวแทนจากอบต.แปะระ ได้กล่าวขอบคุณครูแม่ไก่ ที่นำประสบการณ์มาเล่าสู่กันฟัง ซึ่งจะเห็นได้ว่าทำงานจากการถอดบทเรียนของการทำงานงานที่ผ่านมาทำให้เกิดแนวทางในการทำงานของโรงเรียนแก่นในในวันนี้

#### **ฐานเรียนรู้ที่ 18 ระบบการดูแลสุขภาพและอาสาศักดิ์ การผลิตสมุนไพรที่ 2 นำเสนอโดย หมอสรวิณี กำลังเกื้อ**

หมอณี เป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาเรื่องยาสมุนไพรมาจากบรรพบุรุษ คือคุณพ่อเพียรกิจ กำลังเกื้อ หรือหมอเพียรปัจจุบันได้บรรพชาเป็นพระภิกษุ หมอณีได้สืบทอดและได้พัฒนาการแปรรูปยาสมุนไพร จากสมุนไพรพื้นบ้านมากกว่า 200 ชนิด

จากการลงพื้นที่ฐานการเรียนรู้ด้านสมุนไพรทำให้ทราบว่าสมุนไพรใกล้ตัวเราหลายชนิดมีคุณประโยชน์ทางยา สามารถรับโรคต่างๆได้ ซึ่งเป็นความรู้ภูมิปัญญาด้านสมุนไพรที่ควรมีการถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลาน เด็กเยาวชน และฐานเรียนรู้นี้ได้มีการขยายผลสู่โรงเรียนมาเด็กนักเรียนมาข้อมูล มาเรียนรู้จากภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง

จากการสังเกตผู้เข้าร่วมสนใจในตัวยาสมุนไพรของหมอณี ต่างคนต่างนำยาสมุนไพรติดไม้ติดมือกลับบ้านแทบทุกคน แต่มีข้อคิดหนึ่งที่อยากฝากไว้ก็คือ “อย่ากินยาเป็นอาหาร” หลังจากนั้นตัวแทนจากอบต.คำพวนได้กล่าวของคุณวิทยากรที่ได้ให้ความรู้เรื่องสมุนไพรใกล้ตัว และการดูแลสุขภาพร่างกายตามการเคลื่อนไหวของนาฬิกาชีวิตของร่างกายของมนุษย์

#### **ฐานเรียนรู้ที่ 19 ระบบเศรษฐกิจพอเพียง การผลิตสินค้าทดแทนในครัวเรือน หมู่ที่ 4 นำเสนอโดย วิทยากรประจำฐาน**

วิทยากรกล่าวต้อนรับพร้อมกับเล่าความเป็นมาของการคิดริเริ่มทำผลิตสินค้าทดแทนในครัวเรือน เนื่องจากทุกครัวเรือนต้องใช้ และการใช้ในแต่ละเดือนของแต่ละครัวเรือนนั้นใช้ในปริมาณที่มาก เหลือครัวละสามร้อยบ้านต่อเดือนให้เกิดแนวคิดการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ด้วยการทำแชมพูสระผม น้ำยาล้างจาน ครีมน้ำสบู่สมุนไพร และน้ำยาล้างห้องน้ำ

หลังจากนำเสนอแนวคิดในการผลิตสินค้าทดแทน วิทยากรประจำฐานได้เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ให้ผู้เข้าร่วมได้ทดลองทำสบู่อาบน้ำ เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง ทำให้ทราบถึงเทคนิควิธีการควรต้องไปในทิศทางเดียวกัน หลังจากทดลองทำสบู่อาบน้ำเสร็จแล้วทางผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนเพิ่มเติมกันพอสมควร และตัวแทนจากอบต.แปะระได้กล่าวขอบคุณวิทยากรที่ได้ให้ความรู้ส่วนการนำความรู้ที่ได้ไปทดลองทำสินค้าทดแทนในเองเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยว่าจะเป็นการลงต้นทุนได้มากน้อยขนาดไหน

## ฐานเรียนรู้ที่ 20 ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้นกสวงาม(นกหงส์หยก) หมู่ที่ 6 นำเสนอ โดย นายธีรวัฒน์ เจริญผล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6

จากการลงพื้นที่แหล่งเรียนรู้นกหงส์หยก ทำให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้การเพาะขยายพันธุ์  
วิธีการเลี้ยง รวมทั้งการให้อาหารนกหงส์หยก ซึ่งแหล่งเรียนรู้นกสวงามจะเป็นรูปแบบการเลี้ยงในเชิง  
เศรษฐกิจเพื่อการค้า แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ คนที่เลี้ยงนกเป็นเยาวชนที่มีแนวคิดการดำเนินชีวิตที่เด็ก  
วัยรุ่นในปัจจุบันน่าจะมาเป็นต้นแบบได้ นอกเหนือจากการนำเสนอเรื่องการเพาะขยายพันธุ์นกหงส์หยก  
แล้ว ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวัยหนุ่มยังเล่าบทเรียนการใช้ชีวิตในวัยเรียนให้ผู้เข้าร่วมได้ฟังอย่างเห็นภาพ แต่  
ธีรวัฒน์ เจริญผล ได้ก้าวผ่านชีวิตที่เคยดิ่งลงสู่ปากเหวมาแล้ว ทำให้ปัจจุบันธีรวัฒน์ เจริญผลจึงเป็นที่  
ปรึกษาของเด็กเยาวชนหลายคนซึ่งหลังเลิกเรียนจะพากันไปรวมกันที่บ้านของธีรวัฒน์ เจริญผล ทำให้  
เขาได้สอน เตือนน้องๆ และชักนำให้น้องๆ มาทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์มากขึ้น ในฐานเรียนรู้แหล่งเรียนรู้  
นกสวงาม ทำให้ผู้เข้าร่วมได้ค้นพบเยาวชนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งตำบลขุนทะเลมีต้นทุนการสร้าง  
แกนนำเยาวชนขึ้นมาทำงานแทนแกนนำรุ่นหนึ่งต่อไปได้ในอนาคต และหลังจากได้พูดคุยแลกเปลี่ยน  
กันในหลายเรื่องได้นึกหา สารระพอสสมควร ทางตัวแทนจากอบต.กำพวน ได้กล่าวขอบคุณวิทยากรประจำ  
ฐานที่ถ่ายทอดบทเรียนการใช้ชีวิตในวัยและความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงนกหงส์หยก หากมีโอกาสจะได้  
กลับมาเยือนอีกครั้ง และขอเป็นกำลังใจในการสานความหวังกลุ่มเยาวชนทำงานสร้างสรรค์ชุมชนต่อไป

ตลอดทั้งวันที่ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้ตามฐานเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน ช่วงเย็นได้รับประทาน  
อาหารร่วมกัน และบางทีมได้รวบรวมสมัครเพื่อนไปชมสีสน์ยามค่ำคืนในตัวเมืองนครศรีฯ เพราะพรุ่งนี้  
แล้วที่ต่างคนต่างต้องแยกย้ายกลับบ้าน

## วันที่ 21 พฤษภาคม 2553

จากการมาร่วมกันเรียนรู้ตลอด 4 คืน 5 วัน ทางวิทยากรกระบวนการได้ใช้กระบวนการ  
AAR (After Action Review) ทีมวิทยากรแจกกระดาษสี โดยให้ผู้เข้าร่วมทุก เขียนสิ่งที่คาดหวัง / สิ่ง  
ที่ได้รับจริงๆ / สิ่งที่เกิดขึ้น / และข้อเสนอแนะ และให้เตรียมตัวแทนของแต่ละอบต.มานำเสนอให้เพื่อนๆ  
ได้รับฟัง

นายอับดุลเลาะห์ สาลิ ตัวแทนของอบต.กำพวน : สรุปข้อมูลจากการทำAAR ได้ดังนี้  
สิ่งที่คาดหวัง

1. ได้รับความรู้เพิ่มเติม พัฒนาศักยภาพตนเอง
2. ได้เรียนรู้การบริหารจัดการโฮมสเตย์

3. ได้เรียนการกระบวนกรมีส่วนร่วม
4. ได้เรียนรู้ระบบการจัดการเกษตร
5. ได้เรียนรู้ระบบการจัดการสวัสดิการสังคม
6. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
7. เป็นเครือข่าย เป็นพลังให้กับตนเอง
8. ได้สนุกสนาน ได้เที่ยว

#### สิ่งที่ได้เรียนรู้

1. ประทับใจในการต้อนรับของชุมชน
2. การจัดการ โฮมสเตย์ที่ดีมาก มีความรู้สึกเสมือนญาติ
3. มีวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ที่มีความสามารถ
4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
5. ได้เรียนรู้การรวมของเครือข่าย
6. อบต.ขุนทะเลมีความพร้อม

#### สิ่งที่เกิดขึ้น

1. ชุมชนเข้มแข็ง
2. เรียนรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรอินทรีย์
3. อีจกคนขุนทะเล
4. การบริหารจัดการให้ความสำคัญกับคนชายขอบ
5. ชุมชนสะอาด อากาศดี
6. การทำงานที่มีแบบแผน
7. การทำงานอบต.มีความกระตือรือร้น

นางสาวลัดดา พรหมษา ตัวแทนจากอบต.แปะ : สรุปข้อมูลจากการทำAAR ได้ดังนี้

#### ความคาดหวัง

1. กระบวนการทำงานของขุนทะเลทำไมจึงสำเร็จ
2. การทำงานเป็นอย่างไร
3. ระบบการบริหารจัดการเป็นอย่างไร

#### สิ่งที่ได้รับ

เรียนรู้ระบบเสียงตามสาย เพราะหมู่บ้านจะได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง

## สิ่งที่เกิดขึ้นจริง

1. มีการทำงานเป็นทีม
2. ความตั้งใจของผู้บริหาร
3. การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

## ได้เรียนรู้อะไร

1. การใช้ชีวิตแบบพอเพียง เรียบง่ายของคนในชุมชน
2. การบริการที่ประทับใจ

## วิทยากรกระบวนการได้ฝากการบ้าน สิ่งที่ต้องเตรียมพร้อม

### ศึกษาข้อมูลศักยภาพชุมชน

เนื้อหา บริบทชุมชนระดับตำบล การจัดการสุขภาวะด้านต่างๆ เช่น.....ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา/การเรียนรู้ ด้านวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดที่เกิดขึ้น รวมถึงการหาทางออกของปัญหาที่ผ่านมา โดยการเทียบเคียงประสบการณ์ของแต่ละกรณีศึกษา หรือเป็นคัดสรรกรณีศึกษาที่มีอยู่ในชุมชน

หลังจากกระบวนการด้านเนื้อหาเรียบร้อยแล้ว ทางวิทยากรได้ขอตัวแทนผู้เข้าร่วมได้กิจกรรมคืนอายุให้กับผู้เข้าร่วมทุกคน โดยให้ผู้นำเสนออิสลามทำอ่านคำขอพรให้กับผู้เข้าร่วมทุกคน หลังจากนั้นได้ล้อมวงจับมือประสานกันร้องเพลง คำสัญญา ร่วมกัน

“ ก่อนจากกัน ขอสัญญา ฝากประทับใจตรา จงกว่า จะพบกันใหม่ โบกมืออำลา สัญญาด้วยหัวใจเพราะความรัก ดิดดิ่งหวังใย ด้วยใจ ผูกพันมั่นคง ด้วยความดี นั้นฝังตรึง จากไปแล้ว คำนี้ ตรึงประทับดวงใจ อย่าได้ลืมเลือน สัญญากันไปอย่างไร ขอให้เรามั่นคงจิตใจ ก้าวไปสรรค์สร้างความดี โอ้เพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา แต่เวลา ต้องพาให้เราจากกัน ไม่นานหรอกหนา เราคงได้มาพบกัน ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น เพราะเรามั่นในสัญญา หากแผ่นดิน ไม่ฝังกาย จะสุขจะทุกข์เพียงใด น้อมกายยืมสุ์ ฟันฝ่า ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา สรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือนิสัญญาของเรา ”

### สรุปผลการดำเนินงาน

จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการจัดการพึ่งพาตนเอง ทำให้ทราบถึงกระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ การสร้างความร่วมมือในชุมชน มีการเรียนรู้ที่ตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยวิธีการที่ ลองผิด ลองถูก ด้วยการปฏิบัติจริง การอยู่ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว โดยการอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน การประทับประคองผู้ที่ยึดโอกาสกว่าให้มีชีวิตที่ดีและ

สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติ โดยที่ไม่หลบๆซ่อนๆและการใช้ชีวิตแบบพอมิ พอกิน พอเพียง พอประมาณในส่วนองวิถีชีวิตชุมชนต้องการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมและเครื่องใช้แบบโบราณเพื่อที่จะให้คนรุ่นปัจจุบันได้รู้จักเครื่องใช้โบราณในสมัยอดีตรวมถึงประวัติศาสตร์ที่มีมายาวนาน

#### ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีเวลาในการพูดคุยให้มากกว่านี้
2. มีวิทยทำงาน แต่ควรสร้างเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม
3. ควรมีการสรุปบทเรียนในแต่ละวัน
4. ให้เจ้าของโฮมสเตย์ เข้าร่วมกิจกรรมรอบกองไฟ
5. อยากให้มีการปรับปรุงศาลาโรงเรียนแก่น
6. อยากเรียนรู้เรื่องการนวดแผนไทย

#### กิจกรรมที่ 10 เวทีชนชาวบ้านทำงานวิจัย

วันที่ 18 พฤศจิกายน 2553

สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลกำแพง (ตึกเขียว)

ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 12 คน

พี่เลี้ยง 2 คน

ผู้เข้าร่วม 26 คน

#### วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอข้อมูลกระบวนการทำงานวิจัยมิติผู้นำ/กลุ่มอาชีพ
2. เพื่อกระบวนการถอดบทเรียน.....ชุมชนกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ
3. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เข้าร่วม

#### ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ลงทะเบียน / รับเอกสาร
2. แนะนำทีมงานและผู้เข้าร่วมเวที
3. ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดเวทีและกล่าวเปิดรายงานโดยหัวหน้าโครงการ
4. นำเสนอ “กระบวนการทำงานวิจัยมิติผู้นำ/กลุ่มอาชีพ”
5. กระบวนการถอดบทเรียน.....ชุมชนกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ



6. วิเคราะห์แนวทางจากบทเรียนชุมชนกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ
7. สรุปแนวทางจากการประชุมและกล่าวปิดการประชุม

### ผลการดำเนินงาน

จากการจัดประชุมมีการวางกระบวนการในเวที แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย และประสานเครือข่ายชุมชนวิจัย ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพต่างในชุมชน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการ โดยมีการดำเนินการ โดย คุณชลธิศ พลี มาโนชน์ และได้แจ้งกำหนดการเวที และกล่าวเชิญ หัวหน้าโครงการวิจัย ชีแจงวัตถุประสงค์

### ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดเวที “ชนชาวบ้านทำงานวิจัย” โดย คุณอับดุลเลาะห์ ลาดี หัวหน้าโครงการ

หากพูดถึงงานวิจัยหลายท่านเป็นคนใหม่ในงานวิจัยเรารู้สึกว่าเป็นของนักวิชาการ เป็นเรื่องใหญ่แต่จริงๆแล้วการวิจัยเป็นการเก็บข้อมูล สรุป ตรวจสอบข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุป ประเด็นของข้อมูลเหล่านั้น ซึ่งเราจะเห็นว่าหลายๆครั้งหลังจากการประสบภัยพิบัติมีหลายหน่วยงาน หลายองค์กรหลายสถาบันการศึกษาได้มาทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบด้านสุขภาพจิต เรื่องอาชีพ เรื่อง ทรัพยากร เป็นต้น โดยเฉพาะจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เข้ามาวิจัยที่ตำบลกำพวนเกี่ยวกับผลกระทบด้านอาชีพในชุมชน แนวคิดหลังจากเขาได้ข้อมูลไปแล้ว ก็สรุปเป็นเอกสารไว้เป็นหลักฐาน แต่สำหรับผมคิดว่าวิจัยคือการค้นหาเมื่อได้ข้อมูลแล้ว การวิจัยก็จบโดยไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ สำหรับในระดับท้องถิ่นในจังหวัดระนองก็มี คุณณัฐกานต์ ใสสุวรรณ์ เป็นผู้ประสานงานโครงการ ทีมงานวิจัยของเรามี 8 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง เราได้รับการประสานงานจาก คุณณัฐกานต์ ใสสุวรรณ์ ให้หาคนบ้านๆมาร่วมกันสืบค้นหารากเหง้าของกำพวนบ้านเรา โดยมีประเด็นเรื่องเกี่ยวกับ เศรษฐกิจชุมชน กลุ่มอาชีพของตำบลกำพวน โดยมีเป้าหมาย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 เพราะเป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรหนาแน่น ในประเด็นกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นมากมายทั้ง ก่อนและหลังจากภัยสึนามิ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและเพื่อให้งานวิจัยดำเนินการต่อไป ผมคิดว่าบ้านเรามีเป็นร้อยกลุ่ม โดยแต่ละหมู่บ้านมีกลุ่มอาชีพประมาณ 20 กว่ากลุ่ม แต่ที่ดำเนินการจนถึงปัจจุบันมีแค่ไม่กี่กลุ่มเท่านั้น ทีมวิจัยจึงได้หยิบประเด็นนี้ขึ้นมาว่าทำไมบางกลุ่มถึงอยู่ได้และมีจำนวนมากที่ล่มสลายไม่ดำเนินการต่อ การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้มาจับผิดแต่เป็นการค้นหาสาเหตุหรือข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่ม

จากการเปิดตัวงานวิจัย เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 2553 ที่โรงเรียน มิสบาสุตดินโดยทีมวิจัย 8 คน ก็ได้เก็บตัวอย่างจากกลุ่มอาชีพที่มาร่วมในวันนั้น โดยหาข้อมูลเบื้องต้นว่ากลุ่มเหล่านั้นมีจำนวน

สมาชิกก็คนได้รับงบประมาณจากไหนบ้าง วันนั้นมีตัวแทนกลุ่มอาชีพต่างๆมาร่วมงาน 20 คน ผู้นำชุมชนต่างๆ 10 คน เพื่อให้เขาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการก่อตั้งกลุ่มอาชีพตามทัศนคติของตน

หลังจากนั้นก็เป็นการสรุปข้อมูลของกลุ่มอาชีพทั้งหมดที่เกิดขึ้นใหญ่ ได้มีการแนะนำให้ตั้งกลุ่มเพื่อจะใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์ บางกลุ่มเมื่อขาดงบประมาณก็หยุดกิจกรรม แต่บางกลุ่มก็ยังดำเนินการเพราะเหมือนกับการบังคับใช้ให้ตั้งกลุ่มโดยไม่ได้มาจากความต้องการที่แท้จริง ก็เลยอยู่ไม่ได้ ซึ่งผิดจากที่อื่นที่เขาตั้งขึ้นด้วยความต้องการของเขา(ชุมชน)ที่เกิดจากวิกฤตชุมชน การว่างงาน เลยมารวมตัวตั้งกลุ่มขึ้นทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ เมื่อองค์กรภาครัฐหรืออื่นๆเห็นก็ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมกับกลุ่มอาชีพ

ซึ่งวันนี้เราจะเห็นว่าชื่อโครงการ “ชวนชาวบ้านทำงานวิจัย” จริงๆแล้วโครงการนี้สิ้นสุดเดือนมกราคม 2554 แต่เราไม่สามารถทำได้ เลยขยายเวลาออกไปเป็น เดือนเมษายน 2554 หากถามว่าหลังจากนี้กลุ่มเกิดได้หรือไม่ ตอบได้ว่า..ได้ แต่อาจเป็นประเด็นอื่นหรือกลุ่มอื่นมารวมตัวกัน มาคุยกันให้ตกผลึกเพื่อให้ได้ข้อสรุปอย่างจริงจังว่ากลุ่มกำพวนควรจะเดินไปในทางใดนี่คือผลประโยชน์ที่เราจะได้รับต่อไป

วันนี้เราโชคดีเราได้มีผู้มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยคือ คุณสมบุญ อภาสกิจ ผู้ประสานงานภาคใต้และคุณสุขกิจ นาคตาขุน ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา หลายๆพื้นที่ที่เขาประสบผลสำเร็จจากการทำการวิจัย ซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ซึ่งวันนี้อยากให้ทุกคนได้แสดงความเห็น เพื่อเป็นการสะท้อนและเป็นการถอดบทเรียนจากสิ่งที่เราได้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มในชุมชนของเรา เพื่อให้งบประมาณที่ได้รับจากสกว.บังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน เชื่อว่าหากเรามารวมพลังแห่งปัญญาโดยชาวบ้านแบบเราๆนี้แหละมารวมตัวกันมันจะง่ายต่อการพัฒนาและง่ายต่อการที่จะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากองค์กรท้องถิ่นหรือแหล่งอื่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างงานสร้างอาชีพต่อไป หากมีสิ่งใดข้องใจ อยากให้แลกเปลี่ยนในเวทีกับทีมวิจัยให้มากที่สุดครับ

**กล่าวเปิดเวทีประชุม “นำเสนอผลงานวิจัย” โดย นายก่อเดช อินตัน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน**

สวัสดิ์ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน ผมนายก่อเดช อินตัน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน ครับ ต่อไปผมคิดว่าทาง ต. กำพวน อ.สุขสำราญ จะมีข้อมูลต่างๆของทุกกลุ่มอาชีพมีความชัดเจนมากขึ้น หลังจากที่ได้มีทีมวิจัยเข้ามาทำงาน

ก่อนอื่นผมขอทำความเข้าใจนิยามคำว่า “วิจัย” คือการศึกษาอย่างละเอียดโดยใช้สถิติทางข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเราจะผิดพลาดในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้ เพราะหากเกิดความผิดพลาดขึ้นมางานวิจัยชิ้นนั้นถือว่าไม่สมบูรณ์ อย่างเช่นว่าที่ผ่านมาเราเพียงแต่รู้ว่า ต. กำพวนมีประชากรเท่าไร หญิง-ชายกี่คน แต่เราไม่ทราบว่าจะแต่ละครัวเรือนมีรายได้เท่าไร ผมขอฝากว่าการวิจัยหารายละเอียด

ต้องได้ข้อมูลที่แท้จริง เป็นข้อมูลเชิงลึกเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาคต่อไป ข้อมูลนั้นมีอยู่ 3 ด้าน 1.ปฐมภูมิ มาจากชาวบ้านแบบเราๆ 2. พุทธิภูมิ สิ่งที่เราได้สัมผัสได้เห็นจากผู้นำต่างๆในตำบลของเรา 3.ตติยภูมิ ต้องศึกษาด้วยตนเอง คนทำงานวิจัยต้องศึกษาให้ลึกซึ้งโดยเอาฐานของงานวิจัยนี้แหละไปศึกษา อย่าง นั่งเทียน หยุดได้แล้วในการนั่งเทียน ผมขอฝากไว้แค่นี้ครับและขอเปิดเวทีประชุมชนชาวบ้านทำงาน วิจัย ณ บัดนี้ สวัสดีครับ

## นำเสนอข้อมูล กระบวนการทำงานวิจัยมิติผู้นำ กลุ่มอาชีพ โดย นางจริยา สาลี

เวทีวันนี้เห็นชื่อแล้วว่า “ชนชาวบ้านทำงานวิจัย” คนทำงานวิจัยทีมนี้ก็เป็นสละหม้อโดย ตระมาจากชาวบ้าน เราคิดว่างานวิจัยเป็นสิ่งที่ยาก แต่จริงๆแล้วการวิจัยเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่เราไม่ได้ เรียกว่าวิจัยเท่านั้นเอง

กระบวนการหรือขั้นตอนในการทำงานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งกลุ่มอาชีพที่เหมาะสม เริ่มแรกเลย 1. เราต้องมีทีมงานมีการประชุมทีมหลายครั้งมาก เพื่อพูดคุยกันให้ตกผลึกกว่าเราจะทำวิจัย เรื่องอะไร ในที่สุดก็สรุปที่ การสร้างอาชีพเสริมที่เหมาะสมๆ หลังจากนั้นก็แบ่งบทบาทหน้าที่ในการ ทำงาน การแบ่งโซนพื้นที่ ที่ได้กำหนดขอบเขตของการทำงานวิจัยว่าใครรับผิดชอบพื้นที่หมู่ไหน ก็คน หลังจากนั้นได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายคือ 1. กลุ่มอาชีพโดยตรา 2. กลุ่มผู้นำชุมชน 3. กลุ่มคนที่ไม่ เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพ ทั้งสามกลุ่มนี้เราสำรวจความคิดเห็นว่าเขามีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกลุ่ม อาชีพ มีข้อสงสัยที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร มีข้อเสนอแนะอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมา ปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาต่อไป

หลังจากนั้นได้มีเวทีชี้แจงโครงการเพื่อให้ชาวบ้านได้ทราบว่าเราทำงานวิจัยเกี่ยวกับ อะไรเพื่ออะไร เราได้มีการเตรียมงานเตรียมทีมตามที่ได้แบ่งบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนไปแล้วใน ขั้นตอนที 1 นั้น หลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้วเราก็มีการออกแบบฟอร์มการสอบถาม เพื่อลงพื้นที่ตาม กลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้แล้ว

เมื่อได้แบบฟอร์มเรียบร้อย ก็ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลที่ต้องการตามแบบฟอร์มที่ใช้เป็น เครื่องมือในการสอบถาม หลังจากนั้นก็ประชุมทีมเพื่อสรุปผลในข้อมูลที่ได้มาและช่วยกันวิเคราะห์ว่า ทีมวิจัยได้อะไรบ้างจากการลงพื้นที่ในครั้งนี้

หลังจากนั้นทีมวิจัยก็จัดเวทีเพื่อซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชุมชนและกลุ่ม ต่างๆเพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็นอย่างไรกับที่ทีมงานได้สรุปวิเคราะห์มาแล้ว

หลังจากนั้นทีมได้ทำการสรุปเวทีเพื่อจะได้อรู้ว่าการจัดเวทีเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ หรือไม่ เพราะเหตุใดเช่น ตั้งเป้าไว้ว่าวันนี้ต้องมีผู้เข้าร่วม 40 คน มาครบหรือไม่เพราะเหตุใด หรือ กระบวนการในการจัดเวทีมีความบกพร่องหรือไม่ อย่างไร

หลังจากเสร็จเรื่องของกิจกรรมการจัดเวที/สรุปเวที ทีมงานได้มีกิจกรรมศึกษาดูงาน โดยอบรมเชิงปฏิบัติการนอกพื้นที่ ที่ตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เกี่ยวกับ กลุ่มอาชีพต่างๆ ไปดูวิธีการบริหารจัดการว่ากลุ่มอาชีพของที่นี่มีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหนเหมือน หรือแตกต่างกับบ้านเราอย่างไร เพราะว่าที่ตำบลขุนทะเลเป็นชุมชนต้นแบบเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพ เพื่อจะ ได้นำสิ่งดีของเขามาปรับใช้กับชุมชนของเราต่อไป (ก่อนไปก็มีการประชุมทีมพูดคุยเลือกพื้นที่ศึกษา ดูงาน) หลังจากกลับมาที่สรุปบทเรียนนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ในงานวิจัยต่อไป

ในส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยบ้านกำพวนมีดังนี้ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน คนในหมู่บ้าน ในส่วนของผู้นำศาสนามีบทบาทมากในชุมชน โดยเฉพาะใน งานวิจัยบ้านกำพวนเป็นผู้ที่ทำให้กำลังใจ ให้การสนับสนุนการทำงานเป็นอย่างดี แต่ทั้งหมดที่ทีมวิจัยมี พลังในการทำงานมาได้ทุกวันนี้คิดว่าผู้นำทุกภาคส่วนมีส่วนสำคัญอย่างมาก เพราะเราได้ข้อเสนอแนะ ต่างๆมากมาย ได้รับข้อคิดเห็นที่เป็นจริงในชุมชน สิ่งที่เราได้มองเห็นภาพการทำงานของ กลุ่มอาชีพ ต่างๆ และได้สะท้อนออกมาให้เห็นในมุมมองของเขาซึ่งเป็นประโยชน์แก่ทีมวิจัยอย่างมาก เชื่อเหลือเกิน ว่าทุกองค์กรในชุมชนของเราได้มีแนวคิดและการทำงานดังที่ผู้นำได้สะท้อนออกมา ทุกกลุ่มทุกองค์กร สามารถที่จะดำเนินการต่อไปได้

### นำเสนอข้อมูล “ข้อค้นพบของทีมวิจัย” โดย นางสาวจิรา อุ่นเรือน

ข้อค้นพบของทีมวิจัย พบว่า 1) ผลของการรวมกลุ่ม(อาชีพเสริม)พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพหลักอยู่แล้ว 2) มีกลุ่มที่ดัดแปลงมาเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพ เช่นกลุ่มเสื่อสำราญ กลุ่มที่เกี่ยวกับการเกษตร/ ราคาส่งผลผลิต เช่น กลุ่มรับซื้อมังคุดเมื่อมีกลุ่มอาชีพเกิดขึ้นมาก็จะมีองค์กรต่างๆเข้ามาสนับสนุนส่งเสริม ในด้านต่างๆ เช่นการให้ความรู้ในการบริหารจัดการ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีกลุ่มสวัสดิการ การ ช่วยเหลือคนในชุมชนหัวใจหลักในการทำงานกลุ่มคือการบริหารจัดการ กลไกหลักของการทำงานกลุ่ม ต้องมีประธาน รองประธาน เลขา การเงิน เป็นต้น ต้องแบ่งบทบาทหน้าที่ มีกฎระเบียบสิ่งเหล่านี้ถือว่าสำคัญมาก กลุ่มจะก่อเกิดหรือจะล่มสลายอยู่ที่การบริหารจัดการ

หลังจากนั้นจากผลของการวิจัยเรายังพบว่ามีปัจจัยอื่นๆ ที่มีส่วนทำให้เกิดหรือล่มสลายปัจจัยภายใน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม สมาชิก ทรัพยากร ปัจจัยภายนอก เช่นหน่วยงานองค์กร ต่างๆ เงินทุนสนับสนุน ความรู้ การตลาด ต้องมีเครือข่าย ต้องมีการพัฒนาทักษะทางอาชีพให้ทันสมัย เช่น กลุ่มบาติก การทำงานกลุ่มอาชีพเป็นการสร้างรายได้เสริมหรือเป็นการพัฒนาอาชีพเดิมให้ดียิ่งขึ้นก็ได้ การทำงานกลุ่มตามวิถีชีวิตเช่นการแปรรูปอาหารทะเล เป็นการเพิ่มรายได้และเป็นการส่งเสริม การออมอีกทางหนึ่งด้วย

**สภาพปัญหาอุปสรรค** ที่พบคือ สภาพดินฟ้าอากาศมีผลต่อกลุ่มอาชีพบางส่วน เช่น ฝนตกมีผลต่อกลุ่มบาติก และกลุ่มแปรรูปอาหารทะเล แรงงานต่างด้าว เช่นอาชีพแม่บ้าน ลูกจ้าง แทนที่เราจะเอาคนในพื้นที่เราก็เอาไทยพลัดถิ่น แรงงานพม่ามาทำงานแทนเพราะค่าแรงถูกมีแรงงานต่างด้าวล้นเมือง ยาเสพติด/เยาวชนยังไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกทาง

หลังการลงพื้นที่ได้ขยายผลจากงานวิจัยกลุ่มอาชีพ ทีมวิจัยได้บูรณาการไปยังโครงการสุขภาวะตำบลของสสส. เพื่อใช้ทรัพยากรบุคคลให้คุ้มค่า เพราะทีมวิจัยทั้งทีมทำงานให้สสส. ด้วยเพื่อจะได้ประสานความร่วมมือและส่งต่อในเรื่องข้อมูลเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเครือข่ายทีมวิจัยเป็นผลดีต่อแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเช่น หมู่1บ้านทะเลนอก มีโฮมสเตย์ หมู่ที่ 6บ้านโตนกลอย มีชมรมนิยมนไพร หมู่ที่ 3กำพวนมีศูนย์ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตในชุมชน

#### **กระบวนการถอดบทเรียน....ชุมชนกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ โดยคุณสุกิจ นาคตาขุน**

ผมมีคำถาม ต่อเติมในส่วนนี้เป็นบทเรียนที่ชัดเจนมากที่ว่าเงินไม่ใช่ปัญหา แต่เวลาเราจะทำอาชีพเราบอกว่าไม่มีเงิน แต่พอมีเงินมีปัญหา ชื่อโครงการแนวทางพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน กลุ่มอาชีพที่มีอยู่เป็นเพียงอาชีพเสริมหรือเป็นเพียงกิจกรรม หรือทำอย่างไรให้มีการทำงานร่วมกัน เราต้องตอบให้ได้ก่อนว่า คำว่ากลุ่มอาชีพของเราคืออะไร ถ้าเราตอบว่าเราทำอาชีพเสริมเพื่อให้มีกิจกรรมก็อาจงบประมาณมา ถ้าทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ก็ฝึกอบรม ที่ผ่านมาเวลาเราพูดถึงกลุ่มอาชีพเราจะพูดถึงทุน ไม่ว่าจะเป็นกระชัง บาติก ลูกปัด เราถามตลอดว่ามีงบเท่าไร งบจากไหน แต่เราไม่ได้ดูโจทย์จริงๆว่า อาชีพที่เหมาะสมสำหรับคน กำพวนเรารู้หรือยังว่าคนกำพวนมีเงินเท่าไร

ถ้าเราดูข้อมูลจากการลงพื้นที่ หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 ทั้ง3หมู่บ้านมีงบประมาณไหลเข้ามา กับ NGO เท่าไหร่ตั้งแต่ปี 2547-2553 ที่เข้ามาให้ชาวบ้านทำกลุ่มอาชีพในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งมันมีปริมาณมากกว่าที่เราขยับทั้งหมดหมู่บ้าน หลังจากเงินเข้ามาเป็นอย่างไรบ้าง เหมือนปีก่อนหน้านี้หรือไม่ หรือว่าการของงบประมาณไม่ใช่เรื่องง่ายๆแล้วไม่ว่าจะเป็นอบต.หรืออบจ. เมื่อก่อนเป็นการต่อรองทางการเมืองท้องถิ่นของกลุ่มหัวคะแนน แต่ตอนนี้ทำไม่ได้แล้วเพราะชาวบ้านเริ่มรู้ทัน นั่นคือผลกระทบต่อนักการเมือง ถามว่าเราจะทำกลุ่มอาชีพอะไร จริงอยู่ที่ผ่านมามาตั้งแต่ปี2547-2553 เราทราบข้อมูลทุนของแต่ละกลุ่ม แต่ละกลุ่มได้กำไรเท่าไร แล้วมันเหลืออะไรบ้าง นำเสร้านใจที่มันไม่เหลือแม้กระทั่งความไว้วางใจ ซึ่งเป็นอันตรายมากกว่าการไม่เหลือทุน

ต่อไปเราจะพึ่งใครได้ ถามว่าถ้าเราจะทำงานนี้ต่อ จะทำแบบเดิมหรือไม่ ถ้าแบบเดิมที่เราเห็นแล้วว่าไปไม่รอดเพราะขาดความไว้วางใจ หากดูจากเอกสารอาชีพที่เราศึกษาไม่ใช่อาชีพหลัก แต่เป็นเพียงกิจกรรมเสริมรายได้ เราคิดว่าถ้าเรามีเงิน เราจะมีสุขขึ้น จะดีขึ้น แต่เราไม่ได้นึกถึง

ข้อที่ว่าทำอะไรคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านเราจะดีขึ้น หากมองย้อนกลับไปในอดีตหากเราจะไปกรุงเทพฯ จะต้องนั่งเรือไปขึ้นรถที่อำเภอตะกั่วป่า แต่ตอนนี้สามารถขึ้นรถทัวร์หน้าบ้านได้เลย เราล่องตัวมีความสุขสบายมาก แต่ทำไมเรามีปัญหามากขึ้น เมื่อก่อนไม่มีไฟฟ้า พอมีไฟฟ้าปัญหายิ่งมากขึ้น ทีนี้ถ้าเราจะหาอาชีพเสริมให้คนกำพวน เราต้องรู้จักคนกำพวนก่อนว่ามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ทำการเกษตรเท่าไร ทำประมงเท่าไร รายได้เท่าไร ตั้งคำถามต่อไปว่าอะไรที่จะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ทีนี้ผู้คนกินอะไร กินกันอย่างไร กินเท่าไรเราต้องรู้

ถ้าเราจะทำอาชีพที่เหมาะสมกับคนกำพวนไม่ได้ทำอาชีพที่แข่งกับพื้นที่อื่น เราต้องตั้งเป้าว่าแค่นี้ก่อน เราตั้งคำถามว่าที่ผ่านมาเราเรียกทุน ทรัพยากรว่าขาดทุน แต่พอมูลนิธิให้ เราก็รีบเตรียมตัวไปปรับเงิน สรุปว่าต้นทุนของคุณมาจากข้างนอก การลงทุน 100,000 บาท ขายสินค้าได้ 60,000 บาท ก็บอกว่าไม่ขาดทุนเพราะว่า 100,000 บาท นั้นไม่ใช่เงินของคุณ

บทเรียนตรงนี้ถ้าเราศึกษาให้ดีจะเป็นโอกาสที่ดีที่ได้อธิบายให้ชาวบ้านได้เข้าใจการทำอาชีพเสริมนั้นเสริมอะไร หัวใจหลักในการสนับสนุนจากอบต.และอบจ.นั้นเพื่อเป้าหมายในการมีอาชีพที่เราต้องการนั้นหมายถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีใช่หรือไม่ ทั้งหมดนี้ผมก็สรุปจากเอกสารของทีมนี้ที่ผมชวนคุยก็เพื่อเป็นการหัดตั้งคำถามหัดสังเกต อันนี้ถือเป็นตัวอย่างหัวข้อหลักที่จะทำต่อไป **“อย่างไรให้กลุ่มอาชีพได้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริง”** เป็นต้น

หลักในการพัฒนาโครงการ สมมุติว่าจะตั้งกลุ่มเลี้ยงปลา ต้องถามก่อนว่าปลาทำอะไรให้ชีวิตเราดีขึ้นหรือไม่ ปลาชุกก็โลดเท่าไร แล้วถ้าเลี้ยงปลาชุกละก็โลด 200 บาท ปลาชุกกินอะไรเป็นอาหาร แล้วปลาคูกกินอะไรเป็นอาหาร เป็นต้น งานวิจัยเป็นความรู้ที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ต้องอาศัยหลักในการพูดคุยในการทำกลุ่มอาชีพ ที่ผ่านมาก็ถือว่าเป็นบทเรียน งานวิจัยท้องถิ่นเพื่อให้คนท้องถิ่นนั้นๆ ได้มีความรู้หรือเป็นการเสริมความรู้ให้กับพวกเขาก็ได้

(มีเรื่องเล่าสู่กันฟัง) มีคนกระบี่เขามีที่ดิน 2 ไร่ เขาไปดูที่ตลาดที่ร้านขนมจีนว่าใช้ผักอะไรบ้างแล้วเขาก็กลับมาปลูกผักนั้นๆ ปรากฏว่าเขาได้มีรายได้เข้าละ 300 บาท จากที่ดินเพียง 2 ไร่ของเขา ผมคิดว่าที่เราทำเกษตรยั่งยืนแบบที่ผ่านมาเราเสียเวลามากเลย เพราะเราไม่ได้สร้างเสริมความรู้เลย ถ้าหากเราจะทำงานฝีมือเราต้องดูว่ารูปแบบการแต่งกายของคนยุคสมัยนี้เป็นแบบไหน โดยเฉพาะในท้องถิ่นของเราเองก่อน ต้องดูเรื่องหลักศาสนาด้วยประกอบกัน งานวิจัยท้องถิ่นเป็นการเน้นการพัฒนาถิ่นที่อยู่ของเราไม่ใช่การไปรับรู้เรื่องราวของถิ่นอื่นแล้วเอามาทำเลียนแบบ แต่หลักๆ ที่สำคัญเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สร้างสรรค์ปัญญา พัฒนาท้องถิ่นนั่นเอง มีใครจะแลกเปลี่ยนไม่ครับ

**ผู้เข้าร่วม** ขอแลกเปลี่ยนเรื่องการจัดตั้งกลุ่ม พอมีงบประมาณเข้ามาก็ตั้งกลุ่มกัน แต่พอเงินหมดกลุ่มก็หายไปด้วยเป็นอย่างนี้ตลอด อยากขอคำแนะนำ ปัญหาไม่มีวิธีแก้ไขอย่างไรบ้าง

**ผู้เข้าร่วม** ต้องดูว่าทำเพื่ออะไรสนุกๆหรือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ถ้าต้องการคุณภาพชีวิตต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการที่ดี ถ้าทำเพื่อเป็นกิจกรรมสนุกๆก็ชวนกันมา คนที่มาก็เพื่อสนุกสนานเมื่อหมดกิจกรรมก็แยกย้ายกันไป พอมีงบก็เข้ามาร่วมใหม่ เพราะฉะนั้นต้องพัฒนาที่ความคิดของบุคคลก่อนเป็นอันดับแรก

**คุณล้อมาขวัญ หนูอนันต์** คิดว่างานวิจัยครั้งนี้เพื่อตัวเองหรือเพื่อใคร งานวิจัยเป็นการวิจัยตัวเองไปด้วยในตัว เรารู้จักตัวเองมากแค่ไหน เรารู้หรือเข้าใจในงานมากน้อยแค่ไหน เราพร้อมที่จะปรับปรุงตัวเองหรือไม่ เราพร้อมที่จะให้ข้อมูลที่เป็นจริงหรือไม่ เป้าหมายในการทำงานเพื่ออะไร เราเคยวิจัยตัวเองหรือไม่

**คุณชลธิ์ พลี มาโนชน** ผมขอสะท้อนความคิดเห็นแทนชาวบ้าน ที่ยกตัวอย่างว่ามีงบลงทุนให้100,000บาท ขายสินค้าได้ 60,000 บาท แต่เรายังทำต่อ ผมคิดว่าในส่วนของชาวบ้านเขาอยากมีรายได้ อยากมีงานทำ อยากมีอาชีพแต่ความรู้น้อยและด้อยประสบการณ์ในการบริหารจัดการ ผมคิดว่าเขาไม่มีเจตนาที่จะให้กลุ่มล่มสลายหรอก

**คุณสุขกิจ นาคตาขุน** ขอเสริมนิดหนึ่งที่เขาบอกว่าเวลาทำงานให้เอาเงินอยู่ข้างหลังอย่าเอาเงินไว้ข้างหน้า แต่ทำไมเวลาให้เราเลือก เราชอบเลือกที่จะอยู่ข้างหน้า

**คุณอับดุลเลาะห์ สาลิ** เราได้สรุปภาพรวมที่พูดมาทั้งหมดเป็นความจริง จากที่ฟังคุณสุขกิจ พูดเมื่อครู่นี้ผมได้แนวคิดไว้ในตลาดกำแพงเราเห็นมีผักจำพวกมะเขือ ปลีกกล้วย และผักอื่นๆ ฯลฯ ถามว่าผักทั้งหมดในตลาดมาจากไหน ไกลที่สุดมาจากนาคา ไกลที่สุดจากถิ่นอื่นที่ ไกลออกไปที่เข้ามาขายให้คนกำแพง แต่พอเราจะทำกลุ่มอาชีพสักกลุ่ม เรากลับเลือกทำผ้าบาติก พอมาเปรียบเทียบกับฝีมือของบ้านเราสู้เขาไม่ได้ ขายไม่ได้ แล้วมาโวยว่าทาง อบต.ไม่สนับสนุนอุดหนุนสินค้าของกลุ่มของเขา อบต.จะสั่งได้อย่างไรเมื่อไล่ไปออกงานไม่ได้ ตรงนี้ไม่ได้ตำหนิแต่ต้องการให้มีการพัฒนาในสินค้าอื่นๆ ทำไมเราไม่เลือกทำปุ๋ยอินทรีย์กันบ้าง คนบ้านเราชอบคิดไกลตัวมากเกินไป วันนี้เรามาช่วยกันคิดสิว่าชุมชนเราจะเดินไปอย่างไร เราต้องกล้าที่จะเดินต่อ แต่วันนี้เราทุกคนพร้อมที่จะวิจัยตนเอง อยากให้ทุกท่าน ณ ที่นี้มาตอบสนองเวทีด้วยกันในหัวข้อ ชวนชาวบ้านทำงานวิจัย เรามาคิดกันแบบคนบ้านๆจากผลที่เราได้เห็น เราคิดอย่างไร อยากให้ทุกท่านช่วยแสดงความเห็น

**เครือข่ายวิจัยทรัพยากรสามวงล้อ บ้านบางกล้วยนอก** จากที่ฟังของทีมวิจัยกำแพงถือนี่ว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่ทำการถอดบทเรียนกลุ่มอาชีพต่างๆได้นำข้อผิดพลาดมาเป็นบทเรียน ซึ่งข้อมูลตรงนี้หากมีการรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษรที่ถูกต้อง สามารถที่จะเป็นกรณีศึกษาให้กลุ่มอาชีพที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไปได้ ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้กลุ่มอาชีพล่มสลายมาแล้ว และอีกข้อหนึ่งทำไมเราไม่ค้นหาภูมิปัญญาของหมู่บ้าน บางครั้งเรามองข้ามภูมิปัญญาของผู้เฒ่าผู้แก่ กระบวนการงานวิจัยเป็นการสร้างความรู้ให้ตนเองมากมาดมหาศาล เราอย่ามองว่าตัวเรารู้ดีไม่จำเป็นต้องหาความรู้จากคนอื่นๆ เราจะทำอย่างไรให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ที่ดีเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน



แก้ปัญหาได้ตรงจุด สาเหตุใดที่ทำให้กลุ่มล่มสลาย คิดว่าหากทีมกำพวนทำสำเร็จจะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนอย่างมากมาเป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ ขอขอบคุณมาก

**เครือข่ายทีมวิจัยบ้านบางซอ** เรื่องการบริหารจัดการชุมชนเราไม่ค่อยสนใจ เด็กสมัยใหม่ไม่ค่อยเอาเรื่องเหล่านี้ คนสมัยก่อนเขาชอบคบ ถ้าพรุ่งนี้จะแกงอะไร วันนี้เขาเตรียมการแล้ว แต่เด็กสมัยใหม่เขาไปเดินร้านเซเว่น ก็ได้กินแล้ว จากที่ได้ไปดูงานที่บ่อแสนเขาทำเครื่องแกงเลี้ยงครอบครัวได้อย่างสบาย โดยการปลูกพืชวัตถุดิบทั้งหมดเองภายในชุมชนไม่ต้องซื้อหาจากภายนอก รายได้และกำไรก็หมุนเวียนในชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ดีมาก

**เครือข่ายทีมวิจัยฟื้นฟูคลองนาคา** ตัวเองทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และโครงการฟื้นฟูคลองนาคา ก่อนจะทำเราต้องศึกษาและปรับปรุงตัวเองให้มีความเสียสละ การลงพื้นที่แต่ละครั้งแรกๆก็พาลูกหลานของเราก่อน ลูกก็ไปบอกต่อเพื่อนๆที่โรงเรียนว่าไปทำกิจกรรมอะไรมาบ้างมีประโยชน์อย่างไร ได้ให้ลูกฝึกการจดบันทึก ที่ทำให้ลูกรักการอ่านมากขึ้น การลงพื้นที่เมื่อก่อนใช้ทุนตัวเอง ตั้งแต่เช้าเตรียมเสบียงให้เด็กๆที่ร่วมทำกิจกรรม และได้มี สกว.ที่ได้เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมโครงการนี้ก็ขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ เมื่อมองทีมกำพวนที่มีวัยผู้ใหญ่เข้ามาทำงานวิจัย จะเป็นการดีหากได้มีเยาวชนเข้าร่วมทีมด้วย เพื่อเขาสามารถสืบทอดให้เราได้ ซึ่งเด็กๆสามารถเชื่อมต่อกับโรงเรียนได้ หากเราคิดว่าเราทำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อส่วนรวม แต่คนอื่นมองไม่เห็นความสำคัญ ตรงนี้ขอให้คิดว่าอย่าท้อถอย เพื่อบ้านเรา ขอให้มียุทธศาสตร์ดีๆเกิดขึ้นนะค่ะ

**เครือข่ายทีมวิจัยผ้าขาวม้าบ้านโตนดลอย** จากในหมู่บ้านตัวเองรู้สึกว่ ปัญหาการบริหารจัดการเฉพาะของกลุ่ม ถือว่าไม่ใช่หนักหนาสาหัส แต่ก็มึบ้าง ส่วนทางงบประมาณที่ได้มานั้นทางหมู่บ้านได้นำไปจัดซื้อ เต็น โต๊ะ เก้าอี้ มาทำเป็นกองกลางให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ถือว่าเป็นของส่วนรวม สิ่งเหล่านี้ก็ยังมีอยู่เราจะไม่มีการลด แต่เราจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ได้อาเงินจากส่วนที่เป็นค่าเช่ามาซื้อเพิ่มในส่วนที่ยังไม่มี ในส่วนการบริหารจัดการนี้ก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านไว้วางใจได้ระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชีพก็เช่นเดียวกัน เราเริ่มก่อตั้งกลุ่มผ้าทอมาตั้งแต่ปี 2541 ปัจจุบันเรามีงบประมาณเพียงแค่ 6,000 บาท ถือว่าน้อยมาก ในเรื่องการทำผ้าทอ เพราะว่ามึงบประมาณค่าผ้าไม่มาก ทำได้แค่ 10 กว่าผืน เราได้มา 100,000 บาท แต่ขาดทุน เหลือแค่ 6,000 บาท รับช่วงจากคนก่อน และได้บริหารมาถึงปัจจุบัน โดยมาเริ่มใหม่ทั้งหมด อาจจะล้มลุกคลุกคลานไปบ้าง แต่ไม่ถึงกับล้มเลยทีเดียว และได้ประทับประคองมาจนถึงปัจจุบัน เงินสดในกลุ่มที่มีประมาณ 30,000 บาท รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ ก็ประมาณ 50,000 บาท เราก็ถือว่ากลุ่มประสบความสำเร็จจริงๆแล้ว ถ้าถามว่า บางคนจะให้เขาไปทำตรงนี้เขาก็ไม่ถนัด แต่บางคนเขาก็มีงานอื่นๆ ที่เขามีรายได้มากกว่า ส่วนสมาชิกที่คิดว่าเป็นสมาชิกจริงมึอยู่ประมาณ 5-6 คน เขาก็มีความร่วมมือดี แต่ในเรื่องกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการประชุมหรืออื่นๆ เขามักจะไม่เห็นความสำคัญสักเท่าไร แต่งานส่วนรวมนั้นเขาก็ให้ความร่วมมือดี



ส่วนเรื่องกองทุนหมู่บ้าน ตอนนี้มีเงินเพิ่มจากกองทุนหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท มีดอกเบี้ยเกือบๆ แสนบาท งบที่ได้จากสินامي ในกองทุนรักษ์ไทย ก็ยังคงดำเนินการไปได้ด้วยดี ไม่มีใครคิดทุจริต เพราะสมาชิกคิดว่าหากเขานำเงินส่วนนี้ไปแล้ว ลูกหลานของเราจะเอาเงินที่ไหนมาใช้ หากไม่มีเงินเพื่อประกอบอาชีพ ก็สามารถเอาเงินจากตรงนี้ได้ เขาก็พยายามทำให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างดีที่สุดต่อไป แต่ในส่วนของงบที่ล้มเหลวก็มีเหมือนกัน ก็คงคิดว่าขึ้นอยู่กับผู้ที่บริหาร ล้มแบบไม่มีชากเลยก็มี เช่น โครงการจากสินامي เรื่องการเลี้ยงปลาถูก เป็นต้น ก็ถือว่าเราทุกคนมีการทำงานร่วมกัน ไว้ใจกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดว่าใครทำมาก ทำน้อย ก็ไม่เจริญ ก็ถือว่าเราทำงานตรงนี้ได้ดีที่สุดในตัวเอง เพื่อชาวบ้าน

**เครือข่ายทีมวิจัยอาชีพทางเลือกบ้านบางมัน** สมาชิกทั้งหมดมี 21 คน กลุ่มอาชีพของชาวบ้านเกิดความรักความชอบในอาชีพเสริมตัวนี้ มากและได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งต่างๆที่เราได้ทำอยู่ ไม่ว่าจะเป็นหมวก กระเป๋าจากนั้นเราก็ไปหาตลาด ได้รับการตอบรับอย่างดี ในส่วนของการบริหารจัดการกลุ่มถามว่ากลุ่มเรามีปัญหาไหม ก็ตอบได้ว่ามี ปัญหาบ้างในสมาชิก เกิดจากมีบางคนที่เขาไม่เข้าใจในการบริหาร แต่ก็ปัญหาเหล่านี้เราสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ด้วยดี

**คุณวิภา กลาง** เจ้าหน้าที่ อบต. มุมมองของตัวเอง จากประสบการณ์ กลุ่มน้อย แต่ก็ได้มีส่วนร่วมในงานบ้าง งบที่ อบต. สนับสนุนหรือว่าจัดสรรไปนั้น ก็พอจะทราบมาว่า ให้กลุ่มไปแล้ว บ้างปัญหากลุ่มที่อยู่ได้ หรือไม่ได้ มีที่มากคือ

1. ที่มาของกลุ่ม ส่วนใหญ่รวมกลุ่มกับเพื่อนของบประมาณ โดยที่สมาชิกบางคนไม่มีงานอะไร และไม่ถนัดในงานนั้นๆ แต่เข้ากลุ่มเพื่อจะได้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่ม คือ ไม่มีใจในการทำงานกลุ่ม

2. ความคาดหวังในการทำงานกลุ่ม มองสูงเกินไป บางทีคิดว่าสินค้าที่ผลิตมาได้นั้นจะต้องจำหน่ายได้ในจำนวนเท่านั้น เท่านั้น ต้องทำเหมือนที่นั่น ที่นี้ โดยที่ความเป็นจริงแล้วนั้นศักยภาพของเราไปไม่ถึง จากการสัมผัสกลุ่มงานวิจัย รู้สึกยินดีเป็นอย่างมากกลุ่มบ้านเราจะได้ลบความคิดเก่าๆจะได้มากขึ้นแค่นั้น ก็กระจายกันออกไป แล้วใช้ใจทำงานกัน เหมือนที่คุณสุกกิจ พูดว่า เงินเอาไว้หลัง กิจกรรมเอาไว้ข้างหน้า คิดว่า ค่าบลงของเราจะไม่เลวร้ายมากไปกว่านี้ และจะมีสิ่งดีๆเกิดขึ้น

**คุณหยาด เชนัดพิช** ผู้นำศาสนา จากที่ฟังมาทั้งหมด ทุกคนแยกแยะว่า ทำอย่างไรให้กลุ่มอยู่ได้ แต่ส่วนมากจะล้มเหลว เพราะผมก็เคยเข้าเป็นสมาชิกแล้วหลายกลุ่ม เพราะว่าเราไม่กล้าจะเป็นผู้นำกลุ่ม สมาชิกไม่มีความจริงใจ ความบริสุทธิ์ใจ ( ทางศาสนาอิสลามเรียกว่า “อัครคลาส”) เลยทำให้กลุ่มสะดุด หรือเดินต่อไปไม่ได้ แต่ถ้าหากว่า ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม มีความจริงใจ มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ ให้มีความรู้สึกบาป ให้รู้สึกว่า พระเจ้าเห็น เราทำดี หรือทำไม่ดี ก็ถูกบันทึก และสักวันหนึ่ง

เราก็จะต้องถูกเปิดเผย ในสิ่งที่เราทำ จริงอยู่ในบางครั้ง เราตกแต่งได้แต่เราต้องถูกลงโทษ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าหากเราศรัทธาต่อพระเจ้าจริงๆ เราต้องรักษาสัจธรรม คุณธรรม ที่ผู้อื่นไว้วางใจเรา ไม่เข้าข้างพวกพ้องตัวเอง ไม่แบ่งว่าพวกเขาพวกเรา และอยากฝากในเรื่องกรรมการ เท่าที่ทราบเวลาจะตั้งกลุ่ม ก็จะต้องฟอร์มกรรมการไว้ก่อน หากตรงด้วยใครผมต้องขอภัยด้วย ผมเองก็เคยเป็นประธานอยู่ในลักษณะนั้นเช่นกัน แต่วันนี้เรามาเพื่อที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ หากเราได้รับการไว้วางใจให้เป็นประธาน แล้วเราจะต้องเลือกคณะกรรมการด้วยความบริสุทธิ์ใจ คิดว่ากลุ่มต่างๆจะเดินต่อไปได้

**คุณชุลกิปลี มาโนชน์** ผมชอบมองมุมกลับ ส่วนใหญ่พอเป็นกลุ่มพอล้มเหลวเราก็มองแต่ตัวประธาน จากที่สรุปแล้ว เราจะมองที่ตัวประธาน แต่อีกมุม สมาชิก ผู้ตาม ไม่ได้ผล พอเลือกประธานแล้ว เมื่อไหร่เขาเป็นผล ประธานนัดประชุมก็ไม่มา ชวนให้มาเสนอ อะไรก็ได้ ใส่ชื่อเรื่องเขาก็ได้แล้ว แต่จริงๆแล้ว ประธานเดินไม่ไหวแล้ว สมาชิกไม่ค่อยให้ความร่วมมือ สุดท้ายก็ต้องหยุด โดยไม่ได้เจตนา

**คุณล้อมาขวัญ หนูอนันต์** ประธานงานหนัก ต่อไปเวลาเรียงลำดับ ให้ประธานอยู่ล่างสุดเลยมีการเปลี่ยนแปลงใหม่แล้ว บางทีสมาชิกเห็นด้วย แต่ผู้นำองค์กรในชุมชนมีมาก บางทีมีอคติต่อประธานโดยส่วนตัว เลยเกิดแรงต่อต้าน (ไม่ทราบว่าคนอื่นมองเหมือนกันหรือไม่) เราก็เดินไปไม่ได้ แต่บางครั้งเราก็รู้ว่าถูกต่อต้าน แต่ก็ไม่หยุด เราทำเพื่อพระเจ้า ทำเพื่อชุมชน ถ้าดูบ้านเขาเขามีหนังสือออกทีวี แต่บ้านเราเงียบ ทำอย่างไรให้ที่อื่นมาดูบ้านเราบ้าง ได้ออกทีวีบ้าง กลุ่มที่ทำจริงๆตรงนี้มีประธานหลายคน เราต้องอดทน ถ้าเราเป็นมุสลิมเราก็คิดว่าทำเพื่อพระเจ้า เพื่อชุมชน คนอื่นว่าอย่างไร ก็ช่างเขา

**คุณสมบุญ ฐิตภักดิ์** ผมรู้สึกว่ามีโอกาสกลับบ้านที่สายบุรี แต่มีแตกต่างคือภาษามาลายู เมื่อได้ประชุมที่เวทีงานนำเสนอ ของ ม.ราชภัฏฯ ร่วมกับ ม.ท้องถิ่น ว่าทำอย่างไร ให้มหาลัยได้มีบทบาทมาช่วยชุมชน มีบทบาทในการสร้างคน มีความรู้มาก แต่ว่าไปนำอยู่กับการเรียนการสอน การวิจัย ไม่เกี่ยวกับชาวบ้านเลย ไม่เป็นประโยชน์กับชาวบ้านโดยตรง เป็นเรื่องของการทำงานของสถาบัน มาทำงานกับชาวบ้าน งานวิจัยควรมีในสถาบันการศึกษา ทุกคนให้มีโอกาสเข้าถึงตั้งแต่เด็กจนโต เขาควรมีโอกาสเข้าถึง และใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือ สร้างเสริมการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ให้ดีขึ้น แต่เรามีโจทย์ว่า “ชวนชาวบ้านทำงานวิจัย” เรามีหมู่บ้านไม่กี่หมู่บ้าน ที่เริ่มทำแบบนี้ ทีมวิจัยชุมชน อาจต้องตอบตัวเอง เพราะมันมีประโยชน์ต่อตัวเรา ในฐานะปัจเจกหรือชุมชน เป็นประโยชน์จริงหรือไม่ ถ้าเห็นจริง ดูจากงานวิจัยของโครงการ ศึกษาหาแนวทางอาชีพที่เหมาะสม คือ

คำถามที่เราต้องการงานวิจัยนั้นคืออะไร คือหาข้อมูลความรู้ ในสิ่งที่เราอยากได้อีก นำมาปฏิบัติอย่างชัดเจน เรารู้ละเอียดแค่ไหน รู้ลึกแค่ไหน รู้กันหลายคน คิดว่าเราจะทำอะไร มีข้อมูลอย่างนี้แลกเปลี่ยนกันสนุก ไม่ใช่ความรู้สึก ผมคิดว่าเป็น ความจริง นั่นคือเครื่องมือที่เราใช้อยู่ ถ้าดูแล้วสถานะที่น่าเสนอ ใช้ 3 หมู่บ้าน แต่คิดว่ามีหลายหมู่บ้าน แสดงว่าเราศึกษาไปไม่ทั่วถึง ตำบล เพื่อเรียนรู้ให้ชัด แล้วให้ดีกว่านั้น ข้อมูลนี้ ให้หมู่บ้านที่ไม่ได้ศึกษา ให้เขาดูด้วย ไหนๆ ก็ทำแล้ว นี่ก็ประเด็นในการจัดการเรียนรู้ที่เรามีแล้วทำให้หมู่บ้านอื่นก็พลอยได้ศึกษาด้วยตนเองด้วย ทำให้เกิดความสัมพันธ์ไปในตัว ทำอย่างไรที่จะเรียกร้อยหมู่บ้านอื่น ต่อไปเราอาจทำแผนที่ให้ชัด ในความเข้าใจร่วมของกลุ่ม หรือในแต่ละหมู่บ้านแต่ มันยังมีช่องโหว่มาก มันเสนอเป็นภาพรวม ร้อยเป็นแผนวิสาหกิจชุมชน

**คุณอับดุลเลาะห์ สาลี่** การจัดการกระบวนการอาจยาก เพราะเราไม่ได้ศึกษาทั้งตำบล จึงไม่แน่ใจในเอกสารว่า ปัญหาในการทำอาชีพ เราตอบยั่วว่า เป็นอาชีพเสริม ความคิดพื้นฐานผมคิดว่า อาจทำเป็นอาชีพหลักได้ ผมดูสภาพทั่วไปของตำบล ผมคิดว่าหน้าจะมีอาชีพหลักอย่างอื่น หรือบางครั้งอาจมีอาชีพที่ 3 คือค้าขาย ใครมีอาชีพ 2 ทาง ถือว่ามันคง วันไหนออกทะเลไม่ได้ ก็ได้สวน อาชีพหลายทาง ยิ่งมันคง อาชีพเสริม จาก 1-2-3 ครั้ว ในชุมชนบ้านเรา ผมคิดว่าวิถีคิดของชุมชนนี้น่าสนใจ เอา 2 ครั้วที่ลำบาก ทำอย่างไรให้เขามีทางเลือกของอาชีพ เขาไม่ต้องเดือดร้อน เราส่งสารเขาเท่านั้นก็บุญมากแล้ว โจทย์แบบนี้จากฐานข้อมูลของเราเราก็ต้องดูให้ลึกลงไปอีก เหตุที่ว่าจะเจอปัญหาในด้านอาชีพ ตั้งแต่ปัจจัยการผลิต การจัดการ การขาย การบริหารจัดการ บางเรื่องเราไม่สามารถควบคุมได้ เมื่อเราไปไม่ได้ เราก็ค่อยๆทำ หากทางออกไปไม่ได้ไม่ค่อยๆโต เพราะมีหลายๆเรื่อง แต่เราเชื่อว่าปัญหาต้องเกิด เราค่อยๆสร้างกลุ่มจากเล็กๆ ใช้วิธีคิด ใช้วิธีการช่วยกันทำ ใช้ข้อมูล ใช้ความจริง ใช้เหตุผล ปัญหามีเรื่อยๆ เราก็จะมีทางออก คือ วิธีคิดแบบนี้ เครื่องมือจะสร้างคนได้ แต่สิ่งสำคัญคือว่า ถ้าเรามาคิดถึงอาชีพเสริมถ้าเราคิดเรื่อง .. อย่างเดียวเป็นตัวตั้ง โอกาสรอดยากมาก โดยเฉพาะทำงานกลุ่มไม่ค่อยเป็นความจริง พอไปในระดับหนึ่ง ก็ทะเลาะกัน พอได้เสียกันแล้วก็ทะเลาะกัน พื้นฐานไม่ดีของคน เอรายได้เป็นตัวตั้ง แต่บวกวัตถุประสงค์อื่นไปด้วย บวกความมีคุณธรรมไปด้วย ประเด็นหลัก งานอาชีพใช้ฐานศาสนา เพราะว่าเป็นชุมชนมุสลิม ผมบอกได้เลยว่าชุมชนนั้นใช้น้อยมาก เพราะเรามีโครงการเป็นร้อย เพราะทุกเรื่องใช้ภูมิฐานศาสนาหมดเลยพระเจ้ารู้ใครทำดีไม่ดี ตัวเองก็จะคิดถึงคนอื่น เรื่องแบบนี้ถ้าเราไม่เอาพื้นฐานวัฒนธรรมเข้ามาเราก็จะทะเลาะกันไปเรื่อยๆ ก็จะคุมไม่ได้ เหมือนกับเลี้ยงวัว เอกรรรมการมัศยิดมาเกี่ยวพันกับการเลี้ยงวัว แล้วนำมาออกซากาต (หมายถึง การบริจาคทาน) ทุกอย่างจะมีมุมในกระบวนการของมันเอง มุมที่จะช่วยคนไม่ให้คิดว่า คนนั้นคนนี้อาเปรียบ เพราะเรามีมุมที่ชัดเจนว่า

## วิเคราะห์แนวทางจากบทเรียนชุมชนกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ

**คุณสมบุรณ์ อภาสสกิจ** ข้อสังเกตอีกอย่าง เราศึกษา 3 กลุ่ม ก็มีกลุ่มหลากหลายอยู่ มันมีสัก 4-5 กลุ่มใหญ่ ๆ เป็นกลุ่มอาชีพฐานทรัพยากร ที่ต้องอาศัยทะเล อาศัยการเกษตร อาชีพที่ใหม่ๆ ที่ไม่มีทุนเดิมอยู่แล้ว เป็นกลุ่มแนะนำมาใหม่ เช่น กลุ่มที่สนับสนุนกองทุน เราเข้ากลุ่มเหล่านี้ดูว่า มีความสัมพันธ์ในชุมชนอย่างไร หรือต่างคนต่างทำ ถ้าหากมีความสัมพันธ์ สัมพันธ์อย่างไร กองทุนมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาชีพ ลองคิดดู ถ้ามี ถือว่าใช้ได้ หากมีการเชื่อม มีการหนุนเสริมกันอยู่ ถ้ามีเรามีพลังในการทำงาน ถ้าไม่มีแสดงว่าต่างคนต่างทำ

สถานการณ์ชุมชนมีปัญหาหลายอย่าง เช่น ปัญหาเสื่อมโทรมของป่าไม้ ปัญหาเยาวชน กิจกรรมอะไรที่ให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้ใหญ่ กิจกรรมอะไรที่จะสร้างโอกาสให้เด็กเข้ามามีโอกาสทำให้ตนเองมีรายได้เป็นของตนเอง ช่วยสร้างโอกาสให้เขาหากเป็นประเด็นแบบนี้ มันเหลวไหล มีความเป็นไปได้กับเงื่อนไขของชุมชน มองบุคคล มองความเป็นจริง มองอาชีพ เรารู้จักตัวเองไหม มีความจริงแค่ไหน เราทำอะไรเพื่อลูกหลานของเรา แยกประเด็นให้ชัด เรื่องนี้สำคัญมาก เรารู้จักตัวเองไหม รู้จักงานไหม เพราะมันจะไปเกี่ยวข้องกับงานของเรา ที่จะทำอะไรสักอย่าง เป้าหมายของเรา เราคาดหวังอะไร บางคนหวังโน้น หวังนี้ เรื่องรายได้ ถ้าไม่คุ้มทุน ไม่เป็นไร บอกด้วยคาดหวังอย่างอื่น แต่ถ้าขาดทุนไม่รู้จะทำไปทำไม และเชื่อมไปยังเรื่องอื่นๆ ได้ ฐานความคิดเรื่องอาชีพที่เหมาะสม เราอาจใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน อย่างน้อยแนวคิดประเภทนี้ไม่ได้มีเพื่อตัวเอง แต่ใช้กับชุมชน และไปผูกกับทรัพยากร ในชุมชน ทะเล สวน พุดง่ายๆว่าสิ่งที่นำมาผลิตมีอยู่ในพื้นที่ ไม่ใช่ซื้อมาจากที่อื่น เพราะฟาร์มใหญ่ที่เขาเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ที่เอาวัตถุดิบ จากข้างนอกยังอยู่ไม่ได้ แล้วเราหวังอะไรกับเงิน แต่อาจใช้วิธีอีกแบบ เลี้ยงปลาคุณก็ไม่ใช่ไร แต่โจทย์คือไม่ใช่เงิน สังเกตตอนนี้ก็ชัดขึ้นอีกเรื่อง คือเรื่องผู้หญิง สำคัญ เพราะโครงการนี้เราถอดความรู้ ในบทบาทของผู้หญิงเป็นหลัก มีแต่หัวหน้าโครงการที่เป็นผู้ชาย แต่กลุ่มอื่นๆ ที่เรามองเห็นก็เป็นผู้หญิง เป็นองค์ความรู้ของโครงการนี้ ที่เห็นบทบาทของแต่ละกลุ่ม เป็นเช่นไร ถ้าเราสกัดความรู้ตรงนี้หลายๆกลุ่ม หลายๆ กิจกรรม ในการพัฒนาการบริหารจัดการ ผลที่เกิดขึ้นในตัวเขาเอง ในระดับครอบครัว ลูก สามี ในระดับที่เขามีบทบาทในชุมชน เขายืนได้แน่นอน เพราะฐานเยอะมาก

อีกอย่างหนึ่งที่เราข้ามไปคือ กลุ่มกิจกรรมที่ทำได้ดี น่าจะทำพิเศษหน้าพอใจ น่าจะมีบทเรียนรวมอยู่แล้ว เพราะอะไร เพราะเป็นกรณี กลุ่มที่ปฏิบัติการได้ดี ลองดูถ้ามี 5 – 6 กลุ่ม เจาะลึกไป

เลยว่าวิธีคิดมีวิธีการอย่างไร กระบวนการทำงาน ทั้งคนใน และความสัมพันธ์ด้วยคนภายนอก สิ่งที่ยาก  
กรณี ตัวอย่างงานวิจัย ที่เราสนับสนุน เพื่อให้เป็นการเรียนรู้และเป็นตัวอย่าง หลากหลายประเด็น หลาย  
เป้าหมาย ซึ่งอาจทำให้เราได้มองต่อไป เช่นกองทุนคนในชุมชนปวศร้าวมาก ลงมาที่ไร ล้มเหลวทุกครั้ง  
ตั้งแต่สมัย หน่วยงานสนับสนุนให้มีส้วม จนชาวบ้านไม่อยากให้เป็นอย่างนั้นแล้ว พอนานๆ ก็มีเงิน  
ก้อนโตเข้ามา เขาก็ได้ถอดบทเรียนกัน จัดการภายในสร้างการเรียนรู้ ว่าที่ล้มเหลวเพราะเหตุใด โดยใช้  
งานวิจัย สถานะของการปฏิบัติงานปรากฏว่า ชุมชนนี้ได้รับรางวัลของ จังหวัดปัตตานี คือ คล้ายๆ ของเรา  
ถอดบทเรียนให้เห็นถึงรูปแบบเดิม เราต้องการทำอะไรที่มีความหมายกับชุมชนของเรา

มีประเด็นเรื่องอาชีพหนัก เขาพยายามหาทางเลือกของอาชีพ ได้ไปเห็นชุมชนที่เขาเลี้ยง  
ปลาในกระชัง เท่าที่รู้มาบางคนบอกว่าทำได้ บางคนบอกว่าทำไม่ได้ ขาดทุน ในการเรียนรู้ที่เราจะต้อง  
ไปศึกษาว่า กรณีนี้ทำได้ หรือทำไม่ได้ เพราะอะไร ตัวเองมาประเมิน ว่าทำได้ไม่ได้ ควรหรือไม่ควร เขา  
อยากที่จะเสริมสร้างการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจ นี่คือการอยากรู้เพื่อสร้างความมั่นใจ

กรณีที่ สุราษฎร์ธานี มีชุมชนเลี้ยงปลาช่อนทะเล ปรากฏว่าที่ชุมชนไม่มีประสบการณ์ใน  
เรื่องนี้เลย และมีชาวประมงได้ลูกปลาช่อนทะเล มาตัวหนึ่ง เลี้ยงดูในกระชังได้เร็วมาก 4-5 เดือนตัวโต  
กิโลหลายบาท เขาอยากได้ เขาเลยบอกว่าจะเอาเป็นฐานอาชีพ เขาอยากได้ลูกปลา แล้วสามารถเลี้ยงได้  
เพราะเขาเป็นชาวประมง เขามีลูกปลาเศษปลา เขาไม่ได้ซื้ออาหารให้กับปลา คือ ใช้ทรัพยากรที่เหลือใช้  
มาเป็นมูลค่าเพิ่ม เป็นอาชีพทางเลือกของเขา ปรากฏว่า สถานีวิจัย สัตว์น้ำชายฝั่งเขาก็มี เพาะเลี้ยงเขาก็  
เอาไปเลี้ยง ประสบการณ์ ความรู้ในด้านการเพาะเลี้ยง นักวิชาการอยากสร้างภูมิความรู้ใหม่ๆกับชุมชน  
ชาวบ้าน ที่อยากเลี้ยงปลาในกระชัง และเขาอยากรู้วิธีการเลี้ยง เขาก็เก็บข้อมูลต่างๆ ทำให้เป็นเงิน นี่คือ  
ความรู้ถ้าสำเร็จ ก็จะเป็นทางเลือกของอาชีพ

ถ้าจะดูรูปแบบการจัดการกลุ่ม การผลิต การตลาด ผมก็นึกถึงภาพกลุ่มผลิตหมวก กะปิ  
เยาะ ที่ปัตตานี มันมีกลุ่มที่ผลิตต่างๆมากมาย แต่จะให้กลุ่มทุกกลุ่ม จัดการเรียนการตลาดเป็นไปไม่ได้  
มันก็ต้องมีกลุ่มที่เข้ามารวบรวมสินค้า จัดจำหน่าย ส่งออกต่างประเทศ เราเห็นว่า วิจัยเรื่องอาชีพ  
เป็นเรื่องของเครือข่ายทั้งการผลิตและการจำหน่าย นี่คือการยกระดับใหญ่ในการทำงานวิจัย เรื่อง  
การตลาดก็เช่นกัน หัตถกรรมเฉลิมพระเกียรติ ก็เช่นเดียวกัน เป็นการสร้างงานให้เยาวชน เกิดเครือข่าย  
เยาวชน เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆขึ้น เป็นศูนย์เพื่อเชื่อมโยงกัน บางโครงการก็เกี่ยวข้องกับผลกระทบโดยอ้อม  
เช่น ประเด็นการจัดการทรัพยากร เช่น จัดการป่าชายเลน ก็มีปัญหามากขึ้น โจทย์คือ ดูแลป่าชายเลน แต่

ความสัมพันธ์กับอาชีพคือ ปูเปรี้ยวมากขึ้น เป็นการเชื่อมโยงฐานทรัพยากรก่อให้เกิดรายได้ อาชีพที่เหมาะสม เราเสริมจากตรงไหนก็ได้ให้มีเป้าหมายที่ชัดเจน มันอธิบายได้ เพียงแต่เดินทางตรงหรือทางอ้อม และไม่ต้องลาก มาทั้งหมดหมู่บ้าน 3 – 5 คน ก็ได้หลายๆเรื่อง กระจายกันไป

ผมคิดว่า เราเห็นตัวอย่าง บางกลุ่มไม่มีทุนทางทรัพยากร บางที่เป็นโครงการใหญ่แต่ไม่มีทุนโครงการเลย ผมเห็นโครงการของสตรีในจังหวัดยะลา เขาใช้ พริก เป็นตัวเชื่อมในการหารายได้ โดยเขาวิเคราะห์ว่า พริกเป็นความต้องการของท้องถิ่น เขาอยากลอง หลายรูปแบบ และมีการวางในเรื่องการตลาดของท้องถิ่น นี่เป็นวิธีการที่หน้าจะทำได้ ส่วนทางราชการก็เข้ามาสนับสนุนในการทดลอง ผมคิดว่าโครงการนี้เป็นโครงการระยะที่หนึ่ง ไม่ควรจบเพราะเรามีข้อมูลอยู่แล้ว ลองดูให้ชัดเจนว่าทำต่อไปในเรื่องอะไร โครงการเล็กก็ได้ ความรู้ไม่พอ เราก็กู้ไปดูงาน ให้คนอื่นมาให้ความรู้ วิเคราะห์จากโครงการต่างๆที่เขาทำมาแล้ว และเอาเป้าหมายโดยรวม เรียนรู้ด้วยกัน จัดการความรู้เพื่อพัฒนา ถ้าเรื่องเดิม ก็คนละหมู่บ้านก็ได้ เรามาเรียนรู้ด้วยกัน และพยายามรวมในระดับหมู่บ้าน แต่ระดับตำบลยังไม่ชัดเจน และเชื่อมโยงกับ อบต. และเห็นว่า อบต. เชื่อมกับ สสส. อยู่ เขาก็มีโปรแกรมอยู่ เขามีเงิน แต่เราจะต้องรู้ว่าเขาเงินเหล่านี้นำมาทำอะไร ผมคิดว่าทำเบาๆ แต่ให้มีความหมาย ทำให้มีการเปลี่ยนแปลง มีปัญหาอะไรก็แก้ได้ ไม่รู้จะไปอย่างไร ก็ไปได้ เราใช้กระบวนการอย่างนี้ทำอย่างตั้งใจ และจริงจัง และหวังผลกับมัน ถ้าเราใช้เครื่องมือนี้คนที่ต้องเอาอยู่แล้ว สามารถพัฒนาคนได้ถึงแม้ว่าตัวแปรจะเป็นผู้นำ แต่ถ้าไม่สามารถยอมรับคนอื่นได้ก็ไปไม่รอด สามารถยกระดับกลุ่มที่เขาเป็นอยู่ได้หรือไม่ เราจะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้อื่นได้หรือไม่ สามารถยกระดับกลุ่มเป็นเครือข่ายได้หรือไม่ หรือว่าตัวใครตัวมัน และสามารถสร้างความร่วมมือกับกลไกที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆได้หรือไม่

ส่วนในเรื่องงานวิจัยผมเสนอว่า น่าจะขยับต่อ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรก็น่าจะคุยกันให้ชัดเจน ถึงแม้เราไม่ได้ตั้งใจแต่เรายกประเทศไทยให้มาอยู่แค่ 3 หมู่บ้าน

**คุณอับดุลเลาะห์ สาลี่ หัวหน้าโครงการ** วันนี้เราใช้เวลาไปมากแต่เราได้อะไรมามากมาย โดยเฉพาะในกรณีของ *คุณสุกกิจ นาคตาขุนและคุณสมบูรณ์ อภากาศกิจ* ที่มาเติมเต็มให้เรา โดยเฉพาะวันนี้เราได้เรียนรู้ถึงแม้ไม่ละเอียด แต่เรามองซ้าย มองขวา หน้า หลัง เราได้เห็นอะไรบ้าง และนอกจากนั้นเรายังได้เพื่อน ขยับเคลื่อนโครงการว่าเพื่อนของเราที่ทำงานพลับพลึงธาร โดยที่ไม่ได้เริ่มด้วยเงินงบประมาณ แต่เป็นกุสโลบาย ให้คนรักสายน้ำ รักป่า มามองย้อน กำพวน แม่น้ำผ่านหมู่ 5 ,2, 3 และไม่แห้งตลอดปี ถามว่าตอนนี้ชุมชนได้ประโยชน์อะไรจากลำคลอง ได้อาบน้ำมาใช้ในชุมชน เมื่อก่อนจะมี กุ้งหอยปูปลา พืชผัก ผักกรูด คิดว่าด้านอาหารไม่ต้องไปหาที่ไหน ไปที่ลำคลอง แต่ว่าตอนนี้ ถ้า

คลองเป็นชุมทองของนักธุรกิจ เราอยากฝากความหวังไว้กับจังหวัด อำเภอยากฝากความหวังไว้ให้กับ อบต. ฝากความหวังไว้กับตัวเอง ตั้งกลุ่มขึ้นมาสักกลุ่มหนึ่ง เพื่อเป็นการปลุกใจ เมื่อครู คุณสมบุญ อภาสกิจ บอกว่า ให้เชื่อมกับ อบต.กำพวน หากต้องการเดินไปถึงเป้าหมาย เหมือนชุมชนต้นแบบของชุมชนขุนทะเล ซึ่งตอนนี้เรื่องสุขภาวะ เราทั้งตำบล เราสามารถสร้างฐานการเรียนรู้ได้ถึง 5 ปี สามารถพัฒนากลุ่มต่อไปได้ แต่เราจะทำอะไร เช่นหากมีคนมาดูงาน เราสามารถอธิบายได้ สุขภาวะตำบลไม่ใช่รายได้ แต่ชุมชนมีความสุข สิ่งภายในสังคมปัญหาดังนี้เป็นโจทย์ใหญ่และสามารถเป็นไปได้ ถ้าหากเราสามารถเดินไปพร้อมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทีมวิจัยเป็นทีมเดียวกับสุขภาวะทั้งหมด ตอนนี้เรามีกลุ่มเยาวชนมุสลิมสัมพันธ์กำพวน โดยเขารวมตัวกันเพื่อให้คนในชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้ศาสนาเป็นตัวเชื่อม นั้นเป็นตัวอย่างหนึ่งที่เป็นการถักทอร้อยรวมกันให้เป็นตำบลที่หน้าอยู่ คิดว่าเราจะเดินไปด้วยกัน

ผมในฐานะหัวหน้าโครงการเป็นคนหนึ่งในคณะทีมงาน อยากให้ทุกคนได้มาร่วมกันคิดร่วมกันทำว่าทุกคนนั้นได้ประโยชน์ร่วมกัน มาขับเคลื่อนด้วยกัน หลายคนที่เขาออกมาขอให้เขาไม่ได้ ต้องออกเงินตัวเองคนไหนคนนั้น อยากให้คนกำพวนมีแนวทางที่ชัดเจน มีความเป็นอยู่ที่ดี ขอให้ทุกคนโชคดี ขอปิดประชุมเพียงเท่านี้

## สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 40 คน แต่กลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่ได้น้อยไม่ถึงเป้าหมายแต่ภาพรวมของภาคีให้ความร่วมมือดี

### อุปสรรคของกลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่วิจัยมีงานซ้อนกับการเข้าร่วมเวที
- การลงทะเบียนช้ากว่ากำหนดในการนำขบวนงานวิจัยในเวที

### กระบวนการ

- มีการแลกเปลี่ยนน้อย/มีการกระตุ้นน้อย
- การนำเสนอ

### เอกสารประกอบการประชุม

- น่าจะมีการเปลี่ยนแปลง เช่น อักษรใหญ่ขึ้นมีข้อความกระตุ้นให้เกิดการอ่านขัดข้องทางเทคนิค(เครื่องมือไม่อำนวย)
- เนื้อหาสาระให้มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น ลงลึกในเรื่องกลุ่ม(จำแนกประเภท)

### กลุ่มอะไร

- จะต้องมีการพูดคุยนอกเวทีเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจมากขึ้น



- ใช้บทบาทสตรีเป็นใบเบิกทาง เอาอาชีพเป็นกิจกรรมแฝง
- ควรเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำเรื่องศาสนาเข้ามาเชื่อมโยงในทุกกิจกรรม(เพื่อให้เกิดความตระหนัก)
- สร้างความคุ้นเคย,เพื่อทราบปัญหาที่แท้จริง
- สร้างความน่าเชื่อถือให้กับตนเองและองค์กร
- ต้องมีกิจกรรม(สร้างจิตสำนึก)ให้ทุกคนมีความรู้สึก รักและให้เกียรติต่อที่มาหรือรากเหง้าของบรรพบุรุษ(ของชุมชน)
- สร้างจิตสำนึกให้ทุกคนร่วมกันดูแล รักษาทรัพยากรในชุมชน(ใช้อย่างพอเพียง)

#### การบริหารจัดการ

- ต้องมีคุณธรรม,จริยธรรม
- ศาสนานำ,กิจกรรมตาม

#### ทบทวนหลักกิจกรรม

1. ก่อนจัดเวทีเราคาดว่าจะเกิดอะไรขึ้น?
  - กลุ่มเป้าหมายต้องให้ความร่วมมือ มาครบตามจำนวน
  - น่าจะมีการแลกเปลี่ยนพอสมควร
  - น่าจะมีผู้ร่วมเวทีน้อย
2. สิ่งที่เกิดขึ้นจริง
  - มีผู้เข้าร่วมน้อยกว่าที่คิดไว้
  - มีการแลกเปลี่ยนน้อยมาก
3. สิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นจริงและแตกต่าง
  - มีการประชุมในพื้นที่ซ้ำซ้อน
  - เวลาจำกัด/เป้าหมายน้อยขาดพลังในการทำงาน
4. ได้เรียนรู้อะไรจากเวทีนี้และจะอย่างไรให้ดีขึ้น
  - ขาดการกระตุ้นจากทีมงาน (ในการแลกเปลี่ยน)
  - ทีมงานต้องสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เข้าร่วมเวทีให้มากกว่านี้
  - สร้างความเข้าใจกับชุมชนเกี่ยวกับงานวิจัยให้มากกว่านี้



## กิจกรรมที่ 11 ศึกษาฐานภูเก็ต-สตูล

วันที่ 22-2วันที่ 22-25 พฤศจิกายน 2553

สถานที่ ณ ชุมชนบ้านบางโรง จ.ภูเก็ต /ชุมชนวิจัย อ.ละงู /อบต.เปาะ อ.ท่าแพ จ.สตูล

ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 12 คน พี่เลี้ยง 2 คน

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการชุมชน
2. เพื่อเติมเต็มประสบการณ์จากชุมชนข้างนอก
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัย

### ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. กำหนดวัน เวลา สถานที่ ในการศึกษาฐาน
2. ประสานงานติดต่อเจ้าหน้าที่ในการศึกษาฐานสถานที่ต่างๆ

### ผลการดำเนินงาน

**ฐานเรียนรู้ที่ 1** การบริหารจัดการชุมชนบ้านบางโรง ต.ปากลอก อ.กลาง จ.ภูเก็ต  
ความเป็นมาชุมชนบางโรง

ชุมชนบางโรง เป็นชุมชนมุสลิมเป็นชุมชนหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เกือบ 200 กว่าปีที่ผ่านมา ชุมชนแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางการปกครอง ที่มีชื่อว่า “เมืองกลาง” อันเนื่องมาจากบ้านบางโรงนั้นมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการเป็นศูนย์กลางและรอดพ้นจากการโจมตีของข้าศึกศัตรู เล่ากันว่ามุสลิมในสมัยอยุธยาส่วนใหญ่จะเป็นทหาร เป็นผู้กอบกู้เอกราชสยาม ในสมัยรัชกาลที่ 1 เมืองกลางเกิดสงครามกับพม่าครั้งแรก พม่ายกทัพมาตีเมืองกลาง ในขณะนั้นเจ้าเมืองปกครองเมืองกลางไม่มี ถึงแก่อนิจกรรมพอดี ทำให้ภรรยาของเจ้าเมือง คือคุณหญิงจัน กับน้องสาวคุณหญิงมุก เป็นผู้นำในการป้องกันบ้านเมืองในคราวนั้น ซึ่งครั้งแรกพม่าไม่สามารถตีเมืองกลาง ก็เพราะว่าคุณหญิงจันใช้กลอุบายหลอกข้าศึกด้วยการคัดเลือก ผู้หญิงวัยกลางคน ประมาณ 500 คน มาแต่งตัวอย่างผู้ชาย เอาไม้ทองเหลือง เคลือบดีบุก ถัดจากอาวุธ เพื่อลวงข้าศึก จัดขบวนทำที่จะยกเข้าตีทัพพม่า ทางฝ่ายทัพไทยก็ตีฆ้องกลอง โห่ร้อง ลำหับข่มขวัญ อย่างครื้นเครง เมื่อพม่าเห็นทัพไทยยกออกมา จะเข้าตีค่ายของตน ก็ขวัญเสีย จึงรีบถอยทัพกลับเข้าค่ายของตนไป วีรกรรมครั้งนั้นทำให้รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าให้ คุณหญิง

จัน เป็น ท้าวเทพกระษัตรี นางมุก เป็น ท้าวศรีสุนทร ดังนั้นเมืองถลางทั้งหมดได้ไปขึ้นกับกรุงศรีอยุธยา มีการเก็บภาษี ส่งส่วยให้กับอยุธยา

ต่อมาไม่นานเกิดสงครามครั้งที่สอง พม่ายกทัพขึ้นมาอีก โดยมีแม่ทัพกองชื่อว่า ยีหน่วน เป็นแม่ทัพใหญ่ ตีมาจากเมืองเชียงใหม่ อยุธยา สุโขทัย จนมาถึงนครศรีธรรมราชข้ามฝากมาฝั่งอันดามัน เมื่อมาถึงอันดามันก็เลียบชายฝั่งมาตลอดจนมาถึงเมืองตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง มาขึ้นที่ปากคลอง เป็นที่ตั้ง บ้านพักคนชรา พม่าได้จับหญิงชรา เด็ก ผู้ที่ใช้ประโยชน์ได้ จับไปขังในคอก (กรง) เผาทั้งเป็น จึงเป็นตำนานที่มาของประวัติศาสตร์ เมื่อก่อนชื่อบางรอง บางคือคลอง รองคือความเจริญรุ่งเรืองทางการค้า เมื่อก่อนเมืองถลาง จึงเป็นเมืองเศรษฐกิจหลักของเมืองภูเก็ต ที่เชื่อมกับเมืองถลางพระนางสร้าง เมืองถลางบ้านเกียน เมืองถลางบ้านคอน เมืองบางคลี เป็นต้นและเป็นชื่อของตำบลปากคลองจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่ามุสลิมเราเข้มแข็ง

### การบริหารจัดการกลุ่ม

ย้อนหลังไปประมาณ 190 ปี มีการตั้งมัสยิดเกิดขึ้นครั้งแรก ปัจจุบันมีมัสยิด 6 หลัง ได้รับบริจาคที่ดินจากตระกูลทอทิพย์ เริ่มมีคณะกรรมการมัสยิดเกิดขึ้น ปีพ.ศ. 2537 หลังจากนั้น การเมืองเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตและสังคมของคนชุมชนบางโรง ทำให้คนในชุมชนเกิดความแตกแยกอีกครั้งหลังจากที่มีการแตกจากสงคราม คนไม่เข้ามัสยิด ผู้คนไม่มีการศึกษา ปัญหาตามมาอีก คือ การล้มปทานป่าชายเลนให้กับนายทุน โดยชาวบ้านไปรับจ้างตัดไม้ในป่าชายเลน เมื่อไม้ในป่าชายเลนหมด ปลาก็หมด สัตว์น้ำทุกชนิดลดลง วิถีชีวิตก็เปลี่ยน เมื่อไม่มีกินก็นำที่ดินไปขายให้กับนายทุน คนเริ่มมีหนี้สินกัน

หลังจากนั้นมีการคิดวางย้อนหลังไปเราจะทำอะไรให้คนชุมชนบางโรงไม่มีหนี้สิน และปี พ.ศ. 2540 เริ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น จากเงิน 27,500 บาท เป็นการระดมทุนของชาวบ้าน ปัจจุบันมี 33 ล้านบาท เมื่อปี พ.ศ. 2542 จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวเกิดขึ้นอีก แต่ธุรกิจท่องเที่ยวมันค่อนข้างสูง แต่เราก็ได้สร้างคน เป้าหมายคือการอนุรักษ์ ต้องกินได้ จับได้ อย่างเหมือน NGO ทำแล้วกินไม่ได้ จับไม่ได้ เช่น ปลา ต้นไม้ เป็นต้น จึงมีการศึกษาดูงานที่ ต.หงาว อ.เมือง จ.ระนอง ไปดูการบริหารจัดการ แต่ก็พบความผิดหวังนิดหนึ่งที่ชุมชนไม่ได้มีการบริหารจัดการเอง แต่เป็นหน่วยงานราชการเป็นผู้บริหารจัดการ เป็นโครงการของอบต. ซึ่งงบประมาณที่ได้มาเป็นของมิยาซาวา ไปดูว่ามิยาซาวาทำอะไรให้เกิดทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ก็ไปดูการเลี้ยงหมู ปรากฏว่าเมื่อนาย ก เลี้ยงหมู เกิดลูก ออกมาให้ นาย ข ไปเลี้ยงต่อ สามารถเลี้ยงต่อได้ทั้งหมู่บ้านจากเงิน 100,000 บาท กระจายไปทั้งหมู่บ้าน ก็ได้แนวคิดขึ้นมา คือ ปรับปรุง เราต้องมีการจัดการบริหารด้วยตนเอง เราไม่สามารถพึ่งคนอื่นได้ อย่างรอจาก อบต. ก็เลยมีการจัดตั้งกลุ่มมัสยิดสัมพันธ์เกิดขึ้นรวมมัสยิด 12 หลัง ให้คิดแนวทางร่วมกัน ให้มีการจัดทำแผน

ชุมชน และในปี พ.ศ. 2546 เริ่มมีการจัดทำแผนย้อนหลังหาประวัติศาสตร์ชุมชน ความเป็นมาของชุมชน หาตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง จากการสำรวจพบว่า ชาวบ้านมีหนี้สิน 20 กว่าล้านบาท ประมาณ 50ครัวเรือน น่าจึงเกิดการรวมตัว มีการพูดคุย ปรึกษาหารือกัน โดยการเดินให้ถูกทิศทางคือการเดินทางให้ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ก็เลยไปปรึกษาโต๊ะคอเตบ(กรรมการมัสยิด) ให้ถอดหลักคำสอนจากคัมภีร์ของศาสนาอิสลาม ดูซิว่าท่านนบี (ผู้นำหรือผู้เผยแพร่อำนาจ) ท่านกินอะไร ท่านทำอะไร ปรากฏว่าท่านเป็นพ่อค้า เป็นผู้เผยแพร่อำนาจ เป็นนักพัฒนา นักดาราศาสตร์ นักทำนายที่ดูอนาคตที่แม่นยำ เป็นต้น

เมื่อจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา และได้เข้าร่วมอบรมที่ มอ.ปัตตานีหลายครั้ง ก็ทำให้ชุมชนมีทางออก โดยการทำธุรกิจ ทางกลุ่มมีการประชุมปรึกษากันกับทางชุมชนว่าจะทำธุรกิจ โดยลงมติว่าจะไปซื้อรถมา ประมาณ 100 คันต่อปี ที่ดินมี 90 แปลง ที่ชาวบ้านไปไว้กับนายทุน ทางกลุ่มก็จะไปซื้อกลับมาให้ชาวบ้านมาซื้อผ่อนกลับทางกลุ่ม ผ่อนหมดวันไหนก็โอนให้กับชาวบ้านวันนั้น ก็ได้รับการตอบรับจากชุมชนเป็นอย่างดี แต่ในขณะที่เดียวกันทางกลุ่มยังมองอีกว่าชาวบ้านยังขาดสวัสดิการชุมชน ก็เลยมีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่มก่อน เช่น ปีแรก หากนอน ร.พ. คืนละ 50 บาท แต่ปัจจุบันนอนคืนละ 600 คลอดลูก 1,050 เสียชีวิต 20,000 ฟันช่องไทยพุทธ ซื้อโลงศพให้ เป็นต้น

หลังจากนั้น อบต.ก็จะจัดสร้างท่าเทียบเรือ ทางกลุ่มออมทรัพย์ก็บอกว่าสร้างได้แต่ชุมชนต้องเป็นผู้บริหาร เป็นผู้จัดการเองทั้งหมด ทางนายก อบต.ก็ตกลง ในแผนแบบการสร้างสะพานใช้งบประมาณ 40 กว่าล้าน เมื่อชาวบ้านดูแบบก็พบว่าไม่เป็นที่ถูกใจของชาวบ้าน งบประมาณในการก่อสร้างมันมากเกินไป ชาวบ้านไม่เห็นแก่เงิน ทางอบต.ก็เลยกลับไปทำแบบมาใหม่ งบประมาณลดลงเหลือ 20 ล้านบาท แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของชาวบ้านอยู่ดี จนเหลืองบประมาณในการก่อสร้างแค่ 11 ล้านบาท แต่เมื่อก่อสร้างท่าเทียบเรือจริงๆใช้งบประมาณไปแค่ 8 ล้านกว่าบาท เมื่อสร้างสะพานเสร็จ อบต.มอบให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ ทางชุมชนเข้าไปดำเนินการในรูปแบบการขอเช่า เพราะงบประมาณทั้งหมดไม่ใช่ของชุมชนทั้งหมด อบต.ต้องไปพัฒนาที่อื่นด้วย ในช่วงปีแรก ได้กำไร 10,000 กว่าบาท แต่ปัจจุบัน เดือนละ 20,000 กว่าบาท ปีละ 130,000 กว่าบาท ที่ได้จากท่าเทียบเรือ

หลังจากที่สร้างท่าเรือเสร็จ อบต.ก็สร้างประปาหมู่บ้าน แต่ทางชุมชนขอจากนายก อบต. ให้ทางชุมชนเป็นผู้จัดการเองทั้งหมด ซึ่งรายได้จากการเก็บค่าน้ำ เดือนละ 30,000 บาท และยังมีตลาดนัด บ้านเช่า นอกจากนี้ยังมีกองทุนซากาต ซึ่งได้รับการบริจาคเกือบ 300,000 บาท ต่อปีและซากาตจากกลุ่มออมทรัพย์ 100,000 กว่าบาท ซึ่งเงินที่ได้จากการ ซากาต (เงินที่ได้รับจากการบริจาค) ก็นำมาสร้างบ้านให้กับชาวบ้านที่เขายากจน สร้างไปแล้ว 5 หลัง ในปีหนึ่งจะมีการสำรวจคนยากจน คนด้อยโอกาส โดยกลุ่มจะวะ แล้วส่งรายชื่อมาให้คณะกรรมการมัสยิดพิจารณา ให้ได้ 3 คน ที่ยากจนจริงๆ ให้เขารอดพ้นจากความยากจนให้เขากลายเป็นคนมี โดยส่งเสริมให้เขามีอาชีพที่มั่นคง อย่างเช่น หากเขาจะทำประมง ก็ซื้อเครื่องมือ เครื่องมือให้เขาประกอบอาชีพ เป็นต้น

นอกจากจะสร้างที่อยู่ให้กับคนยากจนแล้ว มีการสร้างศูนย์เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ เป้าหมายเด็กอายุ 2 ปี ได้รับการสนับสนุน จากองค์กรภาคธุรกิจ อบต. สนับสนุนงบ 4 ล้าน มูลนิธิจากประเทศอินเดียสนับสนุนงบประมาณ 1 ล้านบาท มีเด็กประมาณ 130 กว่าคน ขอบเขตเด็กต้องเรียนศาสนาด้วย สังเกตได้จาก ผู้ปกครองไม่กินของที่ถูกห้าม คือ หมู เด็กจะไม่กินของที่ไม่มีสัญลักษณ์ ฮาลาล เป็นต้น บ่งบอกถึงวิถีชีวิต กำลังสร้างคนมาในหลักการศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ อบต.ต้องการบริหารจัดการ แต่ชุมชนไม่ยอมเช่นกัน ชุมชนจะเป็นผู้บริหารจัดการเอง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน จะเน้นหลักสูตรท้องถิ่น ชุมชนจะจัดการทั้งหมด

กลุ่มออมทรัพย์อัลอามานะฮ์เกิดจำกัด ก็ยังดำเนินงานมาเรื่อยๆ ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์ไม่ได้รองรับจากหน่วยงานรัฐ ระยะเวลา 13 ปีในการตั้งกลุ่มจากเงินลงทุน 20,000 กว่าบาท ปีแรกขาดทุน 50,000 กว่าบาท ปีที่สองมีกำไรจากชาวบ้านผ่อนซื้อรถ ซื้อที่ดิน ปัจจุบันมีเงินทั้งหมด 33 ล้านบาท

แต่ปัจจุบันกำลัง ทำแผนแม่บทชุมชน 1. ตำบลจัดการตนเอง คือ การพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยที่สุด โดยการส่งเสริมให้ชุมชนทำขนมพื้นบ้าน ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นขึ้นมา และมีการส่งเสริมให้ทำบัญชีครัวเรือนอีกด้วย จะเห็นได้ว่า แผนแม่บท สามารถการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ปรับเปลี่ยนวิถีคิดของผู้คน ให้รู้จักประหยัด รู้จักออม และรู้จักการใช้ประโยชน์ในสิ่งต่างๆ ได้อย่างมาก

**ฐานเรียนรู้ที่ 2** กระบวนการงานวิจัยกับการจัดการสวัสดิการชุมชน ร้านค้าชุมชน แพชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านหัวหิน ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล

### ความเป็นมาของกลุ่ม

ต.ละงู มี 18 หมู่บ้าน บ้านหัวหิน ม.1 ดั้งเดิมมีประชากร 469 ครัวเรือน ชาวบ้าน 90% มีอาชีพประมง เมื่อก่อนทะเลแห่งนี้อุดมสมบูรณ์ เป็นเมืองชายแดน ระหว่างไทย-มาเลเซีย ปี พ.ศ. 2539 การทำมาหากินด้านประมงค่อนข้างลำบาก สาเหตุเรือประมงจากมาเลเซียเข้ามาประกอบอาชีพในเขตแดนไทย แต่ไทยไม่สามารถเข้าเขตมาเลเซียได้ หากฝ่าฝืนโดนจับ ก็มานั่งทบทวนร่วมกันทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ทำอย่างไรให้คนในชุมชนอยู่รอด กินอิ่มสมบูรณ์ เหมือนดังเช่นเมื่อก่อน ในขณะเดียวกันก็มีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาให้คำแนะนำ ก็เลยจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา ชื่อประมงพื้นบ้านหัวหิน การจัดตั้งกลุ่มต้องมีความเข้มแข็ง มีการจัดเป็นระบบ ให้มีคณะกรรมการ มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ปี พ.ศ. 2541 กลุ่มประมงได้ทำการกวาดล้างเรือวนลากจากมาเลเซียที่เข้ามาในเขตไทย และจับเครื่องมือการทำประมงที่ผิดประเภท ในปีพ.ศ. 2543 ปรากฏว่าทรัพยากรทางทะเล เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา เพิ่มขึ้น ประเมินผลได้จากที่ชาวประมงนำสัตว์น้ำมาขายในแต่ละวัน มาคิดต่ออีกว่าทำอย่างไรให้มี

กลุ่มออมทรัพย์ ได้มีการไปศึกษาหลายที่ เช่น สตูล แคนน่า 60 คน วางระบบการใช้ประโยชน์ของ ออมทรัพย์มาเรียนรู้ร่วมกัน ทำมา 3-4 ปี กลุ่มสามารถพึ่งได้ คนมาใช้ประโยชน์มากขึ้น สมาชิกเพิ่มขึ้น เป็น 800 คน คณะกรรมการซึ่งสมาชิกมีการเลือกเน้นคนมีความจริงใจ ในการทำงาน สร้างความมั่นใจ ให้สมาชิกทุกคนให้ได้ แต่ในขณะเดียวกันออมทรัพย์อย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาวิถีชีวิตได้ ก็มานั่ง คอยเพิ่มเติม จากสมาชิกเพิ่มขึ้น ค้นพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่รายจ่ายมากกว่ารายได้ “ทำไงเป็นแนวทางที่ มั่นคงสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจของพี่น้อง” ขณะนั้น สกว.เข้ามา ในปีพ.ศ. 2545 ใช้ช่องทางการทำงาน วิจัย ถอดบทเรียนการจัดการกลุ่มออมทรัพย์บ้านหัวหิน เอาคณะกรรมการออมทรัพย์เป็นทีมวิจัย เก็บ ข้อมูล มีการจัดเวที กลุ่มพบก่อนข้างค์ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ เราเก็บออมอย่างเดียวไม่พอแต่ ขณะเดียวกันเราไปซื้ออุปกรณ์การประกอบอาชีพที่อื่น เอาเงินไปให้ข้างนอก ทางกลุ่มได้ข้อมูลชัดเจน จากชุมชนว่า แต่ละครัวเรือนรายจ่ายมากกว่ารายได้ ปัญหาราคาสัตว์น้ำที่ถูก ปัญหาหนี้สิน สมาชิก เสนอขึ้นมา ถ้าเรามีแพจะเป็นอย่างไรไหม? สิ่งที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น เมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 เกิดคลื่น ยักษ์สีนามิขึ้น ชุมชนประสบปัญหาเช่นกัน ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ มีการสร้างแพชุมชน เกิดขึ้น เมื่อมีแพ มีร้านค้าเป็นของตัวเอง ทุนการจัดตั้งมาจากสมาชิกลงหุ้น หุ้นละ 500 บาท กำหนดคน ถือหุ้นไม่เกิน 5,000 บาท ซึ่งการลงหุ้นสมาชิกสามารถมีสิทธิ์เลือกที่จะลงหุ้นอะไรก็ได้ ภายใต้กลุ่มออม ทรัพย์ แพชุมชนและร้านค้าชุมชน จะไม่แยกส่วนออกจากกัน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการกลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการประกอบด้วยกลุ่มออมทรัพย์ 13 คน แพ 9 คน ร้านค้า 15 คน รวมแล้ว เป็นเครือข่ายในการทำงานอย่างเป็นระบบ

จากนั้นมีการทดลองเกิดขึ้น ที่เห็นได้ชัดคือ แพชุมชน มีการขายสัตว์น้ำจากเรือ 6 ลำ ของแกนนำที่นำสัตว์น้ำมาขาย เพราะสมาชิกบางคนยังไม่มั่นใจในการจัดตั้งกลุ่ม แต่บางคนที่เป็น สมาชิกกลุ่มต้องไปขายให้กับเจ้าเก่าอื่น เพราะสมาชิกยังเป็นหนี้ขายทุนอยู่

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเริ่มยกระดับพอสมควร สมาชิกเกิดความดีใจ มี เป็นแรงจูงใจในการนำสัตว์น้ำมาขายที่กลุ่ม เพราะแพเปิดกว้างซื้อสัตว์น้ำทุกชนิด และมีการปันผลคืน อีกด้วย ปันผลมี 2 แบบ คือ 1. 40% ปันผลจากยอดขายสัตว์น้ำ 2. 35%ปันผลจากการลงหุ้นของสมาชิก เป็นต้น กรณีที่สมาชิกเป็นหนี้ก็มีกฎระเบียบในการหักลบ รายละเอียดทั้งหมดเป็นสมาชิกผู้กำหนด ขึ้นมา เพราะกลุ่มเป็นของสมาชิกทุกคน การรวมตัวเกิดจากการชักชวนแบบปากต่อปาก จากแกนนำ เพียงแค่ 6 ลำเพิ่มขึ้นเป็น 73 ลำ

การติดต่อช่องทางการตลาด ชื่อมาต้องขายได้กำไร เจ้าเก่าจากมาเลเซียมารับซื้อในพื้นที่ เอง ส่วนหนึ่ง แม้ค้าจากตลาดมารับซื้อที่กลุ่ม หัวใจของกลุ่ม คือ สัตว์น้ำต้องสดอยู่เสมอ ไม่มีการ ผูกขาดเรื่องราคา ใครมาซื้อก็ขายคนนั้น มันทำให้สมาชิกมีความรู้สึกรู้ว่าจากที่บ้านถูกกดขี่เรื่องราคา เป็นหนี้ผูกพันกับเจ้าเก่า เมื่อมีกลุ่มขึ้นมาทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ รับรู้ถึงข้อมูลของกลุ่ม เกิดการ พัฒนาของตัวเอง สมาชิกก็ไม่เป็นหนี้ผูกพันอีก

ในส่วนของการกู้ยืมเงินต้องทำเป็นอย่างระบบ ต้องผ่านกรรมการเพชฌฆาตก่อนจึงจะกู้ได้และหากจะเอาเครื่องมือการประกอบอาชีพก็ต้องผ่านกรรมการเพชฌฆาตเช่นกัน ปัจจุบัน เงินกำไรของกลุ่มออมทรัพย์ 2 ล้านกว่าบาท มีคนทำงาน 6 คน มีค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท คนทำงานจะทำหน้าที่ไหนที่มัน คนที่จะมาทำงานแพได้นั้นจะต้องผ่านการทำงานบัญชีออมทรัพย์มาก่อน และเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ซึ่งกลุ่มทั้ง 3 มีกองทุนพัฒนาสังคม 5 % เช่น พัฒนามัสยิด วัด โรงเรียน เป็นต้น กลุ่มออมทรัพย์มีสวัสดิการ 5 % เช่น นอน ร.พ คืนละ 50 บาท 1 ปี นอนไม่เกิน 10 คืน เป็นต้น การพัฒนาองค์ความรู้ เป็นในเรื่องของการศึกษาดูงาน ขยายจากแพไปสู่การแปรรูปสัตว์น้ำ เราเป็นผู้กำหนดทิศทางเอง

## กฎระเบียบเพชฌฆาต

### 1. การเป็นสมาชิก

- 1.1 โดยการถือหุ้น หุ้นละ 500 บาท ไม่เกิน 10 หุ้น / 1 คน และ 1 ครอบครัวถือหุ้นได้ไม่เกิน 2 คนหรือคนละไม่เกิน 5,000 บาท
- 1.2 โดยการขายสัตว์น้ำเป็นประจำ
- 1.3 สมาชิกเพชฌฆาตห้ามนำสัตว์น้ำที่เพชฌฆาตรับ-ซื้อ ไปขายที่อื่นโดยเด็ดขาด
- 1.4 เปิดรับสมาชิกใหม่ หรือสมาชิกเก่าขอเพิ่มหุ้นได้ 6 เดือน/ 1 ครั้ง และต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ
- 1.5 สมาชิกที่ต้องการลาออกทุกกรณี จะลาออกได้ ต้องไม่มีหนี้ผูกพันกับเพชฌฆาตเท่านั้น
- 1.6 สมาชิกท่านใดมีความประสงค์จะลาออกต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน
- 1.7 ห้ามขายหุ้นให้บุคคลภายนอกโดยเด็ดขาด ถ้าต้องการขายหุ้นต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน

### 2. การขอรับเครื่องมือประมง

- 2.1 ต้องเป็นสมาชิกเพชฌฆาตเท่านั้น
- 2.2 ต้องได้รับการรับรองจากหัวหน้าโซน

### 3. การชำระค่าเครื่องมือประมง

- 3.1 โดยการหักจากรายได้ทุกวัน เช่น รายได้ 400 บาท แต่ไม่เกิน 1,000 บาท หักอย่างน้อย 10 % แต่ถ้ารายได้ 1,000 บาทขึ้นไป หักอย่างน้อย 20 %

### 4. การจัดสรรผลประโยชน์ กำไรสุทธิ หักกองทุนสวัสดิการ 2.5 % คิดเป็น 100 %

- 4.1 ปันผลคืนผู้ถือหุ้น 35 %

4.2 ปีนผลคืนผู้มาขายสัตว์น้ำ 40 %

4.3 สำรองทุน 20 %

4.4 พัฒนาชุมชน / ทรัพยากร 5 %

5. ทรัพยากรที่สร้างขึ้นมามีเป็นสมบัติของชุมชน

6. กรณีอื่นๆขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการเท่านั้น

**ปัญหาชุมชน** สมาชิกบางรายนำสินค้าไปขายให้กับเพื่อนที่ราคาดีกว่า แก้ปัญหาโดยการพูดคุย โดยใช้หลักการศาสนา

**ปัญหาสาเหตุและปัญหาอื่นๆ** ใช้การพูดคุยเพื่อให้โอกาสในการกลับเนื้อกลับตัว ถ้าไม่สำเร็จ ให้ลาออกจากการเป็นสมาชิก ทั้งนี้ให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองในชุมชน คือคณะกรรมการมัสยิด

**การถ่ายทอดงานสู่เยาวชน** ให้นักเรียนม.ต้น /ม. ปลาย มาช่วยทำบัญชีกลุ่มหลังเลิกเรียน (เป็นการฝึกงานในตัว)

**การเชื่อมโยงสู่วัฒนธรรม** มีการพบปะพูดคุยถึงวิถีชีวิตของชุมชน มีการละเล่น ร้องเงี้ยว ลิเกป่า สถานที่ในการพบปะพูดคุย (พิพิธภัณฑสถานบ้าน)

**ฐานเรียนรู้ที่ 3** อบต.แปะกับการบริหารจัดการชุมชน อ.ท่าแพ จ.สตูล

**กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มบองหลาบบ้านสวนเทศ**

จุดเริ่มต้นของกลุ่มบองหลาบบ้านสวนเทศ ส่วนหนึ่งได้รับการจุดประกายจากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคใต้ ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ลงมาเปิดงานในชุมชนแถวคลองปราบ ในเรื่องของสวนยางพาราขนาดเล็กกับการอยู่รอดของเกษตรกรชาวสวน และมีการขยายผลทั่วภาคใต้ในช่วงปีพ.ศ. 2544 – 2547 ตั้งแต่ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สตูล ตรัง ลุ่มน้ำสาขบุรี โดยในพื้นที่สตูล มีกลุ่มที่ทำงานร่วมกัน เช่น กลุ่มทุ่งนุ้ย บ้านค่าย น้ำหาว-ทุ่งพักวังประจัน เป็นต้น ทำให้มีการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนสวนเทศในระดับหนึ่ง จัดตั้งกลุ่ม มา 5 ปี

ปีพ.ศ. 2548 เข้าร่วมเครือข่ายเกษตร มีการพูดคุยกับสมาชิก ช่วงนั้นโครงการเศรษฐกิจพอเพียงกำลังเข้ามา ก็เลยปรึกษากับพี่เลี้ยง จังหวัดสงขลา ก็เลยตั้งกลุ่มปุ๋ย เริ่มแรกมีสมาชิกแค่ 5 คน ลงทุนคนละ 1,000 บาท รวมแล้ว 5,000 บาท ปีพ.ศ. 2549 เกษตรเข้ามาให้คำปรึกษาและให้ทางกลุ่มจดทะเบียนเกษตร เรื่องการทำปุ๋ย ปีแรกได้ หนึ่งตัน แล้วค่อยๆเพิ่มทีละตันสองตัน ปลายปีพ.ศ. 2551 ปุ๋ยเคมีมีราคาแพงขึ้น ก็เลยทำปุ๋ยหมัก ได้ 50 ตัน ลงทุนไปประมาณ แสนกว่าบาท แต่ได้กำไรสองแสนบาท หลังจากนั้นสำนักงานพัฒนาที่ดินเข้ามา ทางกลุ่มก็นำปุ๋ยไปตรวจคุณภาพที่ศูนย์สงขลา ปรากฏว่า



คุณภาพนั้นดี กิจกรรมขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่องก็เลยกลายเป็นที่สนใจของผู้คนที่เลยมีสมาชิกเข้าเรื่อยๆ จนปัจจุบัน มี 26 คน เมื่อทำไปสมาชิกเริ่มท้อถอย ทางประธานกลุ่มก็นัดสมาชิกละถามว่าเป็นเพราะสาเหตุอะไร สาเหตุมาจากวัสดุแพงเกิดจากปุ๋ยเคมีนั้นมีราคาสูง วัสดุในการทำปุ๋ยหมักก็แพงขึ้นตามไปด้วย ก็เลยพูดกับสมาชิกว่า ถ้าหากว่าวัสดุแพงก็เลยปรับราคาปุ๋ยหมักเพิ่มขึ้นเป็น กก.ละ 7 บาทปลายปีพ.ศ. 2552 มีการอบรมที่ลิเกาเด็นหาดใหญ่ ของคสมต. เข้าไปเป็นปราชญ์ของชาวบ้านตำบลแปะระเมื่อโครงการจบ ก็ยังขับเคลื่อนต่อไป โดยคิดว่าทำไงให้ทุกหมู่บ้านได้ทำปุ๋ย เข้าไปปรึกษากับภคน.ว่าให้ทุกหมู่บ้านทำโครงการปุ๋ย เพื่อเป็นเครือข่ายของกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มเข้าไปเป็นวิทยากรให้ทุกหมู่บ้านแต่ในขณะเดียวกันบางหมู่บ้านอยู่ได้บางหมู่บ้านอยู่ไม่ได้ มีคำถามจากชุมชนว่า ทำไมกลุ่มประธานจึงยืนอยู่ได้ ก็บอกไปว่า กลุ่มจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารต้องมีความโปร่งใสในการทำงาน ปีพ.ศ. 2552 ตั้งกลุ่มรับซื้อน้ำยางสด มีสมาชิก 27 คน เริ่มแรกไม่มีทุนในการซื้อน้ำยาง ก็เลยเข้าไปคุยกับนายก อบต. ของบประมาณ มา 40,000 บาท ซึ่งเงินที่ได้มาเป็นทุนหมุนเวียนต้องคืนให้กับอบต. ซึ่งทางกลุ่ม 6 เดือนแรก ได้กำไร 60,000 บาท 6 เดือนหลัง ได้ 180,000 บาท เมื่อได้กำไรมาก็ไปผ่อนกับอบต. ทำสัญญากู้ยืม 5 ปี

งานของกลุ่มปุ๋ยคือ การปันผล กำไรคนที่มาทำงาน 60 % สมาชิกที่ลงหุ้น 20 % สวัสดิการ 10 % ตั้งเข้ากลุ่ม 5 % คณะกรรมการ 5 % ทำปุ๋ยน้ำ และ ปุ๋ยแห้ง ข้อแตกต่างระหว่างปุ๋ยเคมีกับปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยหมัก ใช้ในการหมัก แต่ในการชำนั้้นมีคุณภาพถึง 6 เดือน ผลผลิตน้ำยางมีเปอร์เซ็นต์เข้มข้นกว่าปุ๋ยเคมี ไม่ผลมันจะหวานเข้มข้นกว่าปุ๋ยเคมี ทางกลุ่มมีการณรงค์ให้ชาวบ้านลดการใช้ปุ๋ยเคมีให้หันมาใช้ปุ๋ยหมัก ลดการใช้แค่ 70 %

### สูตรการผลิตปุ๋ย

สูตรสำหรับการผลิตปุ๋ย กลุ่มได้เรียนรู้มาจากกลุ่มเกษตรกรชุมชนบ้านห้วยโธน ซึ่งเป็นสมาชิกในเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคใต้ด้วยกัน และกลุ่มได้นำมาทดลองปรับปรุงจนได้สูตรที่เหมาะสมกับชุมชน สามารถเอาไปใช้ได้ทั้งสวนยางพาราและสวนผลไม้ทั่วไป โดยมีรายละเอียดส่วนผสมและวิธีการผลิต ดังนี้

**ส่วนผสม** มูลไก่ 600 กก. กากปาล์ม 200 กก. แกลบ 100 กก. กากน้ำตาล 2 ลิตร น้ำหมัก 4 ลิตร น้ำ 200 ลิตร

### วิธีทำ

1. นำมูลไก่ กากปาล์ม แกลบ ผสมเข้าให้กัน
2. ละลายกากน้ำตาลกับน้ำหมักชีวภาพให้เข้ากัน แล้วนำไปรดบนกองปุ๋ยที่กำลังกลับกองรดลงไปเรื่อยๆจนน้ำที่เตรียมไว้หมด
3. ผสมปุ๋ยให้เข้ากัน โดยปุ๋ยจะต้องไม่เปียกจนเกินไป แล้วนกระสอบมาปิดไว้
4. กลับกองปุ๋ยทุกวัน จนครบ 8 วัน จึงรวมกลุ่มกันช่วยนำปุ๋ยมาใส่ถุงสามารถใช้ได้เลย



สำหรับวิธีการใช้ปุ๋ย ดังกล่าว สำหรับสวนยางพารา สามารถเริ่มใช้ตั้งแต่ช่วงปลูก โดยใช้รองก้นหลุมต้นละ 300-500 กรัม และใช้บำรุงต้นยางในแต่ละปี โดยใช้ประมาณปีละ 2 ครั้ง ครั้งแรกใส่ช่วงที่ยางพารากำลังผลัดใบ แต่ก่อนช่วงที่ต้นยางจะออกยอด ให้ใส่ปุ๋ยที่รอบโคนต้นละประมาณ 1 กก. หรือใส่ระหว่างต้นก็ได้ และใส่ครั้งที่ 2 ต้นละประมาณ 1 กก.

#### สูตรน้ำปุ๋ยหมักชีวภาพ

1. ผักและผลไม้ 10 กก. เช่น สับปะรด มะละกอ กล้วยน้ำหว่า ขนุน จำปาละ ฯลฯ
2. เศษผัก 5 กก.
3. ปลา 5 กก.
4. กากน้ำตาล 10 กก.
5. น้ำ 10 กก.

#### วิธีทำ

1. นำผักผลไม้และปลาใส่ถังสำหรับหมักคลุกเคล้าให้เข้ากัน

2.

ด

ะลายน้ำกับกากน้ำตาลให้เข้ากัน แล้วใส่ถังหมักผสมทุกอย่างให้เข้ากันแล้วปิดฝาลัง

3. กวนทุกๆ 1-2 วัน เป็นเวลาประมาณ 20 วัน ก็สามารถนำมาใช้ได้

นอกจากนี้ น้ำหมักที่ผลิตขึ้นสามารถนำไปรดต้นยางได้โดยตรงและหากใช้เป็นประจำจะช่วยทำให้เปลือกยางนุ่มขึ้น เป็นการบำรุงหน้ายาง โดยวิธีการใช้คือ นำน้ำหมัก 1 ลิตร ผสมน้ำ 10 ลิตร ไปรดสวนยางได้เลย ไปฉีดได้ทุกช่วงเวลาที่จะสะดวกหรือประมาณ 7-15 วัน ต่อครั้ง ซึ่งน้ำหมักที่ผสมแล้ว 1 ลิตร สามารถรดต้นยางได้ 20 ต้น

#### สรุปผลการดำเนินงาน

##### กลุ่มออมทรัพย์อ้ออามะห์ บ้านบางโรง

- การดำเนินงานของกลุ่มมีการศึกษารากเหง้าของชุมชนบางโรง
- การรู้จักตนเอง รู้จักประวัติของคนบางโรง
- การใช้หลักการศาสนาเป็นทางนำในการบริหารชุมชนบางโรง(ศาสนานำ,กิจกรรมตาม)
- การลงมือปฏิบัติจริงมุ่งมั่น ที่มีเป้าหมายชัดเจน
- การพึ่งพาตนเอง(สอนให้จำ ทำให้ดู)
- การมีบทเรียนล้มเหลวของชุมชน
- ใช้ศาสนาเป็นที่ปรับในการแก้ปัญหา
- การเป็นมือบอนให้กับชุมชน (มือบอนดีกว่ามือล่าง)

- การใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการทำแผนชุมชนร่วมกัน
- การสร้างเครือข่ายมัสยิดในพื้นที่เป็น(มัสยิดสัมพันธ์)
- มีการจัดการบริหารและสร้างการจัดการในชุมชน
- แพ ร้านอาหาร
- ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์
- ท่าเทียบเรือ
- การจ่ายน้ำประปา
- ตลาดนัด
- กลุ่มมุสลิมะห์
- บ้านเช่า
- การจัดการท่องเที่ยว
- การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่เล็กๆขยายสู่พื้นที่ใหญ่ทั้งตำบล
- การใช้ทรัพยากรเชื่อมโยงกัน ป่าชายเลน คนอนุรักษ์สัตว์น้ำในทะเล
- ข้อคิดที่เป็นตำนาน “ประชุมไม่มา พัฒนาไม่ไป แจกเปิด แจกไก่อ่ นังหน้า”

#### **การมองชุมชนบางโรงจากทีมวิจัย**

- การต้อนรับจับคู่อยู่ในลักษณะชุมชนเมือง/ท่องเที่ยว
- การใช้ศัพท์เทคนิค การตั้งชื่อ ผลิตภัณฑ์ในชุมชน
- การวิเคราะห์ การกิน การใช้ ในชุมชน
- การเริ่มปฏิบัติงานทุกงานไม่ควรตั้งปัญหาขึ้นก่อน ก่อนลงมือทำ

#### **กลุ่มออมทรัพย์บ้านหัวหิน อ.ละงู จ.สตูล**

- การคิดของชุมชนเกิดจากคนบ้านๆผู้เฒ่า ผู้แก่
- และการคิดของชุมชนเป็นการใช้หลักศาสนา นำ กิจกรรม
- วิธีการ การจัดการเป็นระบบเครือข่าย
- ความแตกต่างการจัดการร้านสวัสดิการไม่เหมือนกับบางโรง(เคลิเวอร์รี่)ส่งถึงที่
- บทบาทของสตรีที่มีส่วนร่วมเดินไปคู่กัน
- แบ่งบทบาทหน้าที่ ชัดเจน ไม่ซับซ้อน
- ใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรม

- ที่มาของชุมชนประสบปัญหาส้วมน้ำ เรือประมงจากมาเลเซีย
- รายจ่ายมากกว่ารายรับประสบปัญหาหนี้สิน
- การเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง

#### อบต.เกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน อ.ท่าแพ จ.สตูล

- มีการเตรียมตัวในการต้อนรับอย่างเป็นทางการ
- และเป็นกันเอง(อบต+ประชาชน)ดีมาก
- เน้นการให้อย่างมีเหตุผล
- มีแต่ผู้ชายออกมาทำงานชุมชน(แกนนำ)
- ลักษณะการทำงานวิถีชีวิต(ชุมชนดั้งเดิม)
- แกนนำต้องมุ่งมั่นไม่ย่อท้อวางแผนล่วงหน้าในการแก้ไขปัญหา(หากเกิดขึ้น)
- การทำงานอ.บ.ต.กับชุมชน(มีส่วนนำประทับใจ)

#### สิ่งที่กระตุ้น

- ประวัติดิ(รากเหง้า)ของชุมชน
- แกนนำคนในชุมชนไม่มีค่าตอบแทนในการประชุมทุกครั้ง
- ใช้สารเคมีน้อย
- มีการอนุรักษ์สวนสมรม

#### กิจกรรมที่ 12 กระบวนการเรียนรู้ชุมชนลงพื้นที่สัมภาษณ์สมาชิก ผู้นำและชุมชนท้องถิ่น ครั้งที่ 2

วันที่ 6 - 15 ธันวาคม 2553

สถานที่ หมู่ที่ 2 , หมู่ที่ 3 , หมู่ที่ 4

ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 12 คน

#### วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เรียนรู้จากการอบรมไปใช้ในการสัมภาษณ์สมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่น
2. เพื่อรวบรวมข้อมูลกรณีศึกษาการกลุ่มที่ยังมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับกลุ่มอาชีพที่หยุดดำเนินการ จำนวน 6 กลุ่ม

### 3. เพื่อเรียนรู้เทคนิควิธีการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นจริง

#### ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประชุมทีมวิจัย วางแผนการดำเนินงาน
2. แบ่งบทบาทหน้าที่และแบ่งโซนรับผิดชอบ
3. กำหนดวัน / เวลา / สถานที่ / กลุ่มเป้าหมาย
4. ลงทะเบียน / รับเครื่องมือแบบสอบถาม
5. ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์
6. สรุปรวบรวมข้อมูล

#### ผลการดำเนินงาน

1. กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง หมู่ที่ 4 บ้านท่ากลาง เล่าความเป็นมาโดยก่อนหน้านี้นักสมาชิกกลุ่มมีอาชีพประมงและในการประกอบอาชีพนั้น ก็มีการนำลูกปลาที่จับได้มาขังเลี้ยงไว้เพื่ออนุบาลและปล่อยลงสู่ทะเลแต่ด้วยจำนวนปลาที่ได้มาเยอะประกอบกับกระแสของธุรกิจรายได้และความต้องการของตลาดจึงมีการเลี้ยงปลาในกระชังกันเป็นลักษณะของธุรกิจส่วนบุคคลตั้งแต่ พ.ศ.2535 และด้วยกระแสเหล่านี้ก็ยังไม่มีการรวมตัวเพื่อจัดตั้งกลุ่ม แต่เมื่อเกิดภัยพิบัติธรรมชาติจากประสบการณ์ มีความรู้ในเรื่องการเลี้ยงปลาจึงได้มีความคิดที่จะรวมตัวจัดตั้งกลุ่มขึ้นในพ.ศ.2548 โดยมีนายสุดดินเป็นผู้คิดริเริ่มเป็นผู้ชักชวนเพื่อนคนที่เคยประกอบการเลี้ยงปลาและผู้สนใจเข้าร่วมจึงมีสมาชิกก่อตั้ง 45 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อรองราคากับนายทุน สร้างความสามัคคี การอนุรักษ์ดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และเพื่อรักษา

ผลประโยชน์ซึ่งกันและกันชนิดของปลาที่เลี้ยง คือ ปลาเก๋า ปลากะพง (พันธุ์ปลากะพง  
ซื้อมาจากข้างนอก) โดยมี ผู้ให้การสนับสนุนเป็นองค์กรชุมชน โดยได้จัดตั้งสมาชิกให้มีหน้าที่และการ  
จัดการการบริหารกลุ่มและต่อมาได้มีโครงการของรัฐบาลเข้ามาสนับสนุนต่อจากชม (โครงการอยู่ ดีมี  
สุข) มีสมาชิกในโครงการ 15 คน มีดังนี้ 1.นายสุตดิน ผดุงชาติ 2.นายก่อเดช อินตัน 3. นาย ก่อละห์  
ถलग 4. นายอยู่หนุด ถलग 5. นายส้าหาค ตางาม 6.นายรักษัก ถलग 7.นายชวน สาลี เป็นต้น เมื่อ  
เวลาผ่านไป 2 ปีก็ทำให้ขาดทุนหมุนเวียนและรายได้ไม่แน่นอนกลุ่มก็หยุดเลี้ยงปลาชั่วคราว ทุน  
หมุนเวียน ณ ปัจจุบันมีจำนวน 8,000 บาท การลงพื้นที่ของทีมวิจัยได้มีโอกาสได้พูดคุยพบว่าทางกลุ่ม  
พร้อมที่จะขับเคลื่อนและสนับสนุนไปพร้อมกัน

2. กลุ่มเกษตรยั่งยืนหมู่ที่ 3 บ้านเกาะกลาง ด้วยสภาพพื้นที่ของพื้นที่หมู่ที่ 3 นั้นส่วนใหญ่ประชากรจะประกอบอาชีพ 3 ลักษณะคืออาชีพ ค้าขาย ทำสวนเกษตร และประมง แต่เนื่องจาก  
อาชีพทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับความถนัดของบุคคลในครอบครัว เช่น แม่บ้านจะค้าขาย ส่วนสามี ทำการ  
ประมง หรือเกษตรกร เป็นต้น และด้วยค่านิยมของการใช้ปุ๋ยเคมีและการนำเข้ามาจำหน่ายในชุมชน  
ประกอบกับราคาต้นทุนที่สูงจึงมีการคิดถึงผลกระทบและค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าผลผลิตก็มีการรวมตัวในการ  
ผลิตปุ๋ยชีวภาพเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2550 เริ่มต้นมีสมาชิก 40 คน โดยมีโครงสร้างกลุ่มที่เป็นรูปธรรมมีการ  
จัดการแบ่งหน้าที่ชัดเจนดังนี้ 1. นายเกษม ดาวัน ประธานกลุ่ม 2. นาย พงศ์ศักดิ์ สาลี เหมัญญิก  
3. นายมุฮัมหมัด สาลี 4. นายฮารุดดิน หนูนอนันต์ 5. นายพีระพงษ์ พินิจ 6. นายพิเชษ หาญจิตร  
7. นายสมาน เวชศาสตร์ 8. นายอ้าหมาด หาญจิตร 9. นาย สุรเดช พินิจ 10. นายอดุลย์ ช้วยชาติ  
เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มเพื่อ ต้องการเปลี่ยนค่านิยมจากการใช้ปุ๋ยเคมีไปเป็นการใช้ปุ๋ย  
ชีวภาพ รักษาหน้าดิน และสภาพสิ่งแวดล้อม และเพื่อต้องการที่สร้างความรักความสามัคคี และความ  
ร่วมมือ ส่วนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน จากโครงการ อยู่ดีมีสุข งบประมาณของ sml และ  
งบประมาณจาก อบต.กำพวน

กิจกรรมของกลุ่ม ผลิตปุ๋ยชีวภาพ แต่ ณ ปัจจุบัน ไม่มีการผลิตปุ๋ยชีวภาพ เงินทุน  
หมุนเวียน ณ ปัจจุบัน มีจำนวน 10,000 บาท ส่วนสาเหตุที่ต้องหยุดการผลิตปุ๋ย ก็คือ เงินทุนหมุนเวียน  
น้อย ไม่พอกับการจัดซื้อวัตถุดิบผลิตให้กับสมาชิก แล้วสมาชิกไม่ยอม จ่ายเงินคืนให้กับกลุ่ม ส่วน  
อุปกรณ์การผลิตมีพร้อม ราคาในการสร้าง 40,000 – 50,000บาท ด้านที่ทำการกลุ่มไม่เป็น

ของกลุ่มต้องเสียค่าเช่าที่ดินราคาต่อปี 7,000 บาท ( หากหยุดการผลิตกลุ่มก็ไม่มีเงินในการเสียค่าเช่า  
โรงเรือนก็ต้องตกเป็นของเจ้าของที่ดิน ) สถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่มหยุดการดำเนินงาน

**3. กลุ่มสตรีสัมพันธ์ หมู่ที่ 3 บ้านเกาะกลาง** ที่ตั้งกลุ่ม 84 หมู่ที่ 3 ตำบลกำพวน  
อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง กลุ่มนี้ที่เกิดขึ้นเพราะเห็นผลกระทบจากเหตุการณ์สึนามิ 2548 แล้วยังมี  
แม่บ้านที่มีจิตใจยำแอ่งเก็บตัวอยู่แต่ในบ้านจึงได้ชักชวนมานั่งพูดคุยถามถึงสิ่งที่อยากให้มีการช่วยเหลือ  
และในการร่วมตัวของแม่บ้านทางองค์กรหลายๆองค์กรมองเห็นความสำคัญจึงได้มีการสนับสนุนอาชีพ  
ที่เหมาะสมและไม่เกิดการว่างงานพร้อมกับการส่งเสริมอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้โดยมีนางจริยา สาลี  
เป็นผู้คิดริเริ่มในการชักชวนและชวนคุยว่าจะทำอะไรกันทางสมาชิกกลุ่มจึงได้เสนอทำผ้ามัดย้อมจาก  
สีธรรมชาติจึงได้มีกิจกรรมเกิดขึ้นมาทุกวันนี้และกลุ่มยังได้มีกิจกรรมบริการที่นอกเนื่องจากการผลิต  
สินค้าแล้วยังได้ยื่นมือออกไปช่วยเหลือสังคมให้มีความตระหนักรู้มากกว่านี้เริ่มตั้งแต่ตัวเราเป็นผู้ที่ได้รับ  
ความช่วยเหลือแล้วก็ลองยื่นมือกลับไปเป็นผู้ให้ที่ไม่หวังผลตอบแทน กลุ่มก่อตั้งหลังสึนามิ ปี  
พ.ศ. 2548 โดยแรกเริ่มมีสมาชิก 20 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 13 คน เป็นคนทำงานและโครงสร้างของกลุ่ม  
โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นศูนย์รวมในการมาพบปะพูดคุยปรึกษาหารือเรื่องต่างๆ ส่งเสริมสตรีที่ว่างงาน  
ได้มีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อให้เป็นอีกหนึ่ง  
ทางเลือกในการหารายได้เสริมให้กับการช่วยเหลือครอบครัว เงินทุนของกลุ่ม ณ ปัจจุบันมี จำนวน  
160,000 บาท

#### **การดำเนินงาน**

- กิจกรรมการผลิตสินค้าของกลุ่มมีดังนี้ 1.ผ้ามัดย้อมสีเคมี/สีธรรมชาติ 2.แปรรูป  
ผลิตภัณฑ์จากผ้ามัดย้อมและผ้าอื่นๆ 3. ทำน้ายาล้างจานใช้เองในกลุ่มสมาชิกและเพื่อนบ้านใกล้เคียง
- กิจกรรมด้านสังคม หาทุนการศึกษาให้เด็กกำพร้าในชุมชน / กลุ่มสมทบให้เด็ก  
กำพร้าจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขึ้นละ 1 บาท

**การสนับสนุนจากหน่วยงาน เช่น** อบจ.ระนอง มูลนิธิรักไทย มูลนิธิไทยเยอรมัน  
พมจ.ระนอง NCAกองทุนโลก ยูเนสด สำนักงานพัฒนาชุมชน อ.สุขสำราญ และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน  
จังหวัดระนอง

การดำเนินการของกลุ่มก่อนหลังสินามิมีความแตกต่างกันอย่างไรมีการจัดตั้งกลุ่มสตรี สัมพันธ์ภายหลังสินามิข้อเสนอแนะความคิดเห็นการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมไม่ใช่เฉพาะกลุ่มอาชีพ ควรจะต้องมีความซื่อสัตย์จริงใจในกิจกรรมนั้นและมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกคนต้องรักษาคำมั่น สัญญาที่มีต่อกันต้องมีอามานะต้องมีการช่วยเหลือกันและกันเท่าที่มีความสามารถจะช่วยให้การทำงาน ทุกอย่างจะต้องไม่คิดว่าเราคือคนเก่งเพราะทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และถ่ายทอดให้แก่กันได้และ เปลี่ยนแปลงได้ การทำงานทุกอย่างจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ดำเนินไปภายใต้กรอบแห่งจริยธรรม อิสลามการทำงานกลุ่มเป็นอีกหนึ่งบททดสอบของความซื่อสัตย์สุจริตและการเสียสละ พยายามกระตุ้น และปลุกฝังให้สมาชิกมีจิตสำนึกที่ดีต่อสาธารณชน

**4. กองทุนฟื้นฟูอาชีพพริศไทยหมู่ที่ 2** ที่ทำการกลุ่ม 20 ม.2 ต.กำพวน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง ประธานกลุ่ม นายหมวดส้าเหล่ เรียบร้อย ปีที่จัดตั้งกลุ่มพ.ศ.2548 ภายหลังภัยพิบัติสินามิ มีสมาชิกแรกเริ่ม 50 คนปัจจุบันมีสมาชิก 65 คน อาชีพของสมาชิกส่วนใหญ่คือทำสวนและค้าขาย ระเบียบการเข้าเป็นสมาชิกออมทรัพย์เดือนละ 100 บาทเป็นเวลา 6 เดือนจึงจะกู้ได้ บังคับใช้กับสมาชิกทุกคน/เสมอภาคกัน เมื่อขาดประชุมกลุ่มหักครั้งละ 50 บาท ในระยะแรกเริ่มของการดำเนินการได้มี เจ้าหน้าที่รัฐไทยเข้ามาเป็นที่เลี้ยงเป็นระยะเวลา 3 ปี กิจกรรมของกลุ่ม เป็นกิจกรรมบริการให้กู้ยืมเงินทุน หมุนเวียนประกอบอาชีพโดยการสนับสนุนของมูลนิธิริศไทย วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกลุ่มเพื่อช่วยเหลือสมาชิกให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม สถานการณ์ของกลุ่มฟื้นฟูอาชีพพริศไทยหมู่ที่ 2 ดังนี้แรกเริ่มคณะกรรมการกลุ่มไม่มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ คณะกรรมการต้องเดินทางไปอบรมต่างจังหวัดบ่อยมากไม่มีเวลาให้ครอบครัวคนรอบข้าง ไม่เข้าใจเครือข่ายกับการอบรมในเรื่องการทำบัญชีชนิดต่างๆรวมทั้งถูกนิทาว่าร้าย (วิธีแก้ปัญหาคือการให้ กำลังใจกันภายในทีมงานให้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าทำงานเพื่อส่วนรวม) ประโยชน์ที่ได้รับรู้จักคำว่า เสียสละรู้จักการทำงานเป็นทีมได้เรียนรู้พัฒนาการของกลุ่มในพื้นที่อื่นมองโลกได้กว้างไกลขึ้นในการ อบรมแต่ละครั้งแฝงข้อคิดดีๆไว้มากมาย ได้นำความรู้ในระบบบัญชีมาใช้ประโยชน์ได้จริง ในปัจจุบัน ประสบปัญหา ดังนี้ สมาชิกบางส่วนไม่เคารพกติกาในการกู้ยืมตามที่ได้ตกลงกันไว้ต้องดำเนินคดีกับ สมาชิกบางคนทีละเมิดกฎที่กู้แล้วไม่ชำระคืน ไม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานแทนคณะกรรมการเกิดการ เหนื่อยล้าในการทำงาน คณะกรรมการทำงานหนักไม่เท่ากันสมาชิกกลุ่มกู้เงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ และระยะหลังกฎกติกาเริ่มไม่เข้มงวดซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ สถานการณ์ปัจจุบัน กลุ่มยังคงดำเนินการอยู่ ข้อเสนอแนะต้องการให้สมาชิกรักษาวินัยของตนเอง

5. **กลุ่มSML หมู่ 2 บ้านเหนือ** นายมะแอ วิเศษ ประธาน นายล่อเซษ กำพวน เจริญฤทธิ สมาชิกเริ่มแรก 25 คน กิจกรรมกลุ่มขายข้าวสาร(ซื้อมาขายไป) มี**วัตถุประสงค์**เพื่อให้คนในชุมชนซื้อข้าวสารได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาด ได้รับการสนับสนุนจากโครงการSML จากภาครัฐขนาดใหญ่ งบประมาณ 300,000 บาท ก่อตั้งกลุ่มหลังจากภัยพิบัติสึนามิก่อตั้งได้ไม่นานก็ล้มสลาย เนื่องจากขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกันไม่มีการประชุมภายในกลุ่ม ไม่มีการรายงานความเคลื่อนไหวและไม่มีการตรวจสอบใดใดทั้งสิ้น สถานการณ์กลุ่มปัจจุบันได้หยุดดำเนินการอย่างถาวรแล้ว ส่วนข้อเสนอแนะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต้องมีคุณธรรมต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ยึดติดกับตำแหน่ง(ตำแหน่งเจริญฤทธิเป็นตำแหน่งที่สำคัญ)

6. **กลุ่มศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลกำพวน** มีนางล่อมาขวัญ หนูอนันต์ เป็นประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสุขสำราญ มีกิจกรรมการผลิต ผลิตภัณฑ์จากใบเตย ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร พิธีภัณฑ์พื้นบ้านศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน(ลิเก / มโนรา / ร่องเง็ง) งบประมาณ 10,000 บาทต่อปี จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาประดิษฐ์ดอกกุหลาบจากใบเตยหอม เพื่อใช้ในการดับกลิ่น ส่งผลให้ดอกกุหลาบจากใบเตยหอมได้รับความสนใจจากชุมชนกำพวนและชุมชนอื่นๆ จึงได้มีโอกาสไปแสดงวิธีการประดิษฐ์ดอกกุหลาบจากใบเตยหอม ในงานต่างๆ เช่น งานด้านวัฒนธรรม งานถนนคนเดิน งานจังหวัดเคลื่อนที่ งานเปิดฟ้าเมืองระนอง เป็นต้น และทางสภาวัฒนธรรมอำเภอสุขสำราญ ได้ขึ้นทะเบียน ดอกกุหลาบจากใบเตยหอม ให้เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

### สรุปผลการดำเนินงาน

ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์ พูดคุย ได้ให้กรอบแนวทางการวิเคราะห์สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี เชื่อมโยงสู่ฐานเศรษฐกิจชุมชน ที่ใช้หลักการทางศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง โดยมีพื้นที่ศึกษา 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านกำพวน และหมู่ที่ 4 ภูเขาทอง(บ้านท่ากลาง) โดยกล่าวสรุปได้ดังนี้

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของกลุ่มโดยภาพรวมพบว่าจะมีปัญหา ในด้านวัตถุดิบ การใช้ปัจจัยการผลิตไม่คุ้มค่า การผลิตขาดความต่อเนื่อง ปัญหาการตลาด

การบริหารจัดการกลุ่มขาดความต่อเนื่อง โดยปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก คือ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม



การขาดความตระหนักในด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาความคิด ซึ่งกลุ่มอาชีพในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

การศึกษาวิจัยจึงเป็นเครื่องมือหนึ่ง เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง จะสามารถทำให้ลดการสูญเสียเงินงบประมาณที่อุดหนุนกลุ่มอาชีพไปโดยเปล่าประโยชน์ และชุมชนก็จะมีรายได้เสริมจากการทำกลุ่มอาชีพต่างๆ เชื่อมโยงไปสู่การสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้

### กิจกรรมที่ 13 เวทีนำเสนอผลงานวิจัย

วันที่ 15 มีนาคม 2554

สถานที่ ณ ห้องประชุมสถานีวิจัยเพื่อการพัฒนาชายฝั่งอันดามัน

ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 12 คน

พี่เลี้ยง 2 คน

ผู้เข้าร่วม 78 คน

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอผลงานวิจัย
2. เพื่อแลกเปลี่ยนสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน

### ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ลงทะเบียน / รับเอกสาร
2. แนะนำทีมงานและผู้เข้าร่วมเวที
3. ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดเวที
4. กล่าวเปิดรายงาน โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง
5. นำเสนอผลการดำเนินงาน
6. บรรยายหัวข้อ “สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน”
7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
8. วิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานวิจัย
9. สรุปแนวทางจากการประชุมและกล่าวปิดการประชุม

## ผลการดำเนินงาน

กล่าวรายงานและชี้แจงวัตถุประสงค์ โดย หัวหน้าโครงการ นายอับดุลเลาะห์ สาลี

เรียน ท่านรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน คุณก่อเดช อินตัน

กระผมและผู้เข้าร่วมการประชุมสัมมนาขอขอบคุณท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวนให้เกียรติเป็นประธานพิธีเปิดการประชุมสัมมนา “นำเสนอผลงานวิจัยบ้านกำพวน” การจัดสัมมนาเกิดจากความร่วมมือร่วมกันระหว่าง ทีมวิจัยบ้านกำพวน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่นจังหวัดระนองและจังหวัดพังงา รวมทั้งหน่วยงานราชการต่างๆที่ได้เข้าร่วมในวันนี้ ซึ่งกระบวนการงานวิจัยภายใต้โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2552 ถึง 30 เมษายน 2554

มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ของสมาชิก เพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้บทบาทสตรี ผู้นำอาสา องค์กรชุมชน นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยมีกระบวนการ ศึกษามิติด้านบริบทชุมชน โครงสร้างวัฒนธรรม มิติทางศาสนารวมถึงการทบทวนบทบาทความสัมพันธ์ของสมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่จุดเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมแก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม โดยการนำเทคโนโลยีผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพภายใต้พื้นฐานการมีทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการดำเนินชีวิต พัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ในการจัดการประชุมสัมมนาครั้งนี้ เพื่อให้ทีมวิจัยได้นำเสนอผลงานวิจัย ด้านเนื้อหา และกระบวนการที่ได้จากการเรียนรู้การทำงานวิจัยชุมชนต่อสาธารณะ

การประชุมสัมมนาครั้งนี้ประกอบด้วย

1. นิทรรศการจากเครือข่ายนักวิจัย
2. เอกสารประกอบการประชุมกระบวนการวิจัยและผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้
3. การนำเสนอผลงานวิจัยบ้านกำพวน โดย ทีมวิจัย
4. แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน โดย เครือข่ายนักวิจัยชุมชน

5. บรรยายพิเศษหัวข้อ“สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน” โดย...ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขากระบี่
6. นานาทัศนะต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น โดยวิทยากรจากหน่วยงานราชการ และชุมชน
7. การวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานวิจัย โดย..คุณสมบุรณ์ อภาสกิจ ผู้ประสานงาน สกว. ภาคใต้

บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอเรียนเชิญนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงน กล่าวเปิดการประชุมสัมมนา “นำเสนอผลงานวิจัยบ้านกำแพงน”

#### กล่าวเปิดงานโดย รองนายกอบต.กำแพงน นายก่อเดช อินตัน

เรียนท่านผู้มีเกียรติในฐานะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงน และในนามประธานของคณะผู้จัดงานประชุมสัมมนา ผมขอต้อนรับเข้าสู่การประชุมสัมมนา“นำเสนอผลงานวิจัยบ้านกำแพงน” การจัดประชุมสัมมนาครั้งนี้ถือว่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง คือ คณะผู้จัดงานประชุมสัมมนาได้นำเสนอองค์ความรู้แนวทางส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ของสมาชิก เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมบทบาทสตรี ผู้นำอาสาองค์กรชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยผ่านกระบวนการงานวิจัย เป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

ผมขอกล่าวว่า การจัดประชุมสัมมนาครั้งนี้เป็นสิ่งดีที่พ่อ แม่ พี่ น้องตำบลกำแพงน ตำบลนาคา รวมทั้งเครือข่ายนักวิจัยชุมชนจากอำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง และ เครือข่ายนักวิจัยจังหวัดพังงา ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ชุมชน และเครือข่ายนักวิจัย ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน ผมหวังว่าทุกท่านจะร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างปัญญา สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นตนเองและชุมชนใกล้เคียง ได้เรียนรู้อย่างเท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน เพื่อก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง

บัดนี้ได้เวลาอันสมควร ผมจึงขอเปิดการประชุมสัมมนา “นำเสนอผลงานวิจัยบ้านกำแพงน” ณ บัดนี้

## การนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัย โดย คุณจริยา สาลี

สวัสดีแก่ผู้เข้าร่วมและผู้มีเกียรติทุกท่าน วันนี้ก็จะนำเสนอกระบวนการวิจัยผลการดำเนินงาน สำหรับกระบวนการทำงานวิจัยของทีมวิจัยบ้านกำแพง คือเป็นกระบวนการที่เรามาเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างทีมวิจัย สมาชิกในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา เพื่อที่จะได้มาร่วมกันคิดว่าจะทำอะไร ในการที่จะมาหาวิธีการในการให้มีส่วนร่วมในการสร้างงานสร้างอาชีพเสริมให้กับสมาชิกในชุมชน เป็นกระบวนการส่วนหนึ่งที่เรานำกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์มาใช้ และในงานวิจัยเช่นกัน ในเรื่องของวิธีการเข้าถึงชุมชนคือ สมาชิกลงพื้นที่ไปเรียนรู้ไปวิเคราะห์ชุมชนโดยการเก็บข้อมูลของชุมชน เพื่อที่จะได้รู้ความเป็นมาของชุมชน และสิ่งที่ชุมชนได้ปฏิบัติด้วย นั่นคือกระบวนการส่วนหนึ่งที่ทางทีมวิจัยได้ลงมือปฏิบัติ ส่วนที่สอง การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นเรื่องของการสรุป ทบทวนหลังการดำเนินกิจกรรม มีการทบทวนกิจกรรม เมื่อดำเนินกิจกรรมแล้วมีความสำเร็จมากน้อยเพียงไหน ควรมีข้อปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ได้บทเรียนอะไรในการทำกิจกรรม นั่นคือส่วนหนึ่งในกระบวนการที่ทางทีมวิจัยนำมาใช้

ทุกครั้งที่มีการจัดเวที ซึ่งในแต่ละครั้งที่ทีมวิจัยมีการพูดคุยกันหลายครั้ง คือพูดคุยทีมงานว่าจะใช้วิธีไหนที่จะให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ส่วนหนึ่งนั้นก็ตกลงว่าเราสามารถที่จะนำกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัย นั่นคือทีมงานวิจัยของบ้านกำแพง เพื่อจะให้เราสร้างงานสร้างอาชีพกับสมาชิกชุมชนโดยภาพรวม เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ในอนาคต ส่วนหนึ่งเราสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้กับเทคโนโลยีสมัยปัจจุบัน เราขาดไม่ได้ แต่ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีที่ใช้ในกลุ่มอาชีพต่างๆ ทางกลุ่มอาชีพไม่มีความรู้ในการใช้เครื่องมือเหล่านี้ เช่น คอมพิวเตอร์หรือโน้ตบุ๊ก เป็นต้น เราก็นำสิ่งเหล่านี้มาประยุกต์ปรับใช้กับงานกลุ่มอาชีพ เพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านั้นนำไปสู่ทัศนคติ และคิดว่า เราทุกคน มีการเรียนรู้ได้และสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงกันได้ เพราะบางคนมองเทคโนโลยีนั้น “คิดว่าไม่สามารถใช้ได้เพราะเราไม่เคยเรียน” ก็เลยเอากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนหนึ่งมาเป็นการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการวิจัย ก็เลยนำสิ่งเหล่านี้มาใช้ในกลุ่ม เป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว คนในชุมชนส่วนหนึ่งเป็นทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปใช้ร่วมกับเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบ้านกำแพงของเราภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรของเราค่อนข้างจะมีพร้อมเช่น ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลบ้านเราก็ไม่น้อยหน้าบ้านคนอื่น สิ่ง

เหล่านี้ก็เลยทำให้งานวิจัยของเราดำเนินการมาจนถึงทุกวันนี้ ทั้งหมดนี้เพื่อการพัฒนาสมาชิกในชุมชนในการส่งเสริมอาชีพ การมีรายได้เสริม เพื่อที่จะให้เกิดทัศนคติที่ดีในการทำงานกลุ่มการทำงานร่วมกัน นั่นคือกระบวนการส่วนหนึ่ง ในส่วนของขอบเขตของการศึกษางานวิจัย มีขอบเขตการศึกษาอยู่ 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ 2, หมู่ 3, หมู่ 4 ด้วยศักยภาพในการทำงานเป็นการเริ่มต้นก็เลยศึกษาเพียงแค่ 3 หมู่บ้านเท่านั้น ถ้าหากใครมีข้อสงสัยก็สามารถแลกเปลี่ยนกันได้ในกระบวนการเวที ต่อไปเป็นการนำเสนอของทีมงานคนต่อไป ขอบคุณค่ะ

### กระบวนการทำงานวิจัย โดย คุณรุยยะ มาโนชน์

สวัสดิ์ทุกๆท่านค่ะ ในส่วนของกระบวนการทำงาน คือเป็นกระบวนการเรียนรู้ชุมชนของทีมวิจัย ด้วยการเรียนรู้การบริหารจัดการโครงการวิจัย โดยมีการวางแผนประชุมประจำเดือน มีการกำหนดการดำเนินงานกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อที่จะให้งานของเราขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง และทีมวิจัยมีการสรุปข้อมูลหลังจากทำกิจกรรมทุกครั้ง และทบทวนการทำงานหลังจากการดำเนินกิจกรรม ในส่วนของการจัดเวทีนำเสนอข้อมูลแต่ละครั้ง ก็จะเชิญผู้หลักผู้ใหญ่เข้าร่วมเวที เช่น นายกอบต. ประธานอิสลามประจำจังหวัด กำนัน โต๊ะอิหม่ามและผู้นำท่านอื่นๆ เป็นต้น ทั้งหมดนี้ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและได้ข้อเสนอแนะกับทีมวิจัย จากมุมมองและการสะท้อนของผู้ที่ได้มุมมองที่หลากหลายและได้นำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานกลุ่มได้เป็นอย่างดี

จากการทำกิจกรรมครั้งแรกก็เป็นการลงพื้นที่ไปสอบถามประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิตของผู้คนจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร โดยมีเครื่องมือในการทำงานคือเราใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์ ผู้เฒ่าผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หลังจากนั้นก็มีกิจกรรมลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้นำ สัมภาษณ์กลุ่มอาชีพ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน กลุ่มอาชีพได้สะท้อนออกมาว่ากลุ่มมีปัญหาอุปสรรคในการทำงาน เช่นกรณีที่กลุ่มไม่สามารถเดินต่อไปได้คือกลุ่มไม่มีการทำงานที่ต่อเนื่อง ไม่มีตลาดกลางที่จะส่งสินค้า ไม่มีผู้สนับสนุนจากภาครัฐ ไม่มีการติดตามการประเมินผล คาดหวังผลประโยชน์มากเกินไป ไม่มีความซื่อสัตย์ในการทำงาน ไม่มีความจริงใจในการทำงาน ไม่มีคุณธรรมจริยธรรม กลุ่มไม่มีสถานที่ทำงานที่แน่นอน ผู้นำสวมหมวกหลาย อาจมีงานทับซ้อน หรือทำงานไม่เต็มที่ กลุ่มไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน และไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลของกลุ่มและสมาชิกไม่รู้ข้อมูลของกลุ่มตัวเอง ส่วนกลุ่มที่สามารถเดินไปได้ คือกลุ่มมีการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส ตรงไปตรงมา เปิดเผยข้อมูลต่างๆให้กับสมาชิกกลุ่มได้รับทราบ โดยได้มีการดำเนินงานในระหว่างวันที่ 1-15 ก.พ. 53 จากการที่ลงพื้นที่

สัมภาษณ์เก็บข้อมูลทำให้ทาง ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูลปัญหาของกลุ่มอาชีพที่ยังอยู่ได้และและอยู่ไม่ได้หรือกลุ่มที่เหลือนแต่ชื่อ และได้รับรู้ว่าเขาต้องการอะไร ตลอดจนกระบวนการทำงานของกลุ่ม และได้รับข้อเสนอแนะในการทำงานจากกลุ่มอาชีพ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของกลุ่มอาชีพ

เมื่อดำเนินกิจกรรมไปแล้ว 2 กิจกรรม ก็ได้จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มอาชีพ เชื่อมโยงกับสถานการณ์ชุมชน ก็ได้นำข้อมูลจากการลงพื้นที่ที่ได้รับข้อเสนอแนะจากสมาชิกผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วม 51 คน จากกลุ่มอาชีพ เครือข่ายทีมวิจัย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 เจ้าหน้าที่มณฑลพิธีไทย สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง รองนายกอบต. กำพวน โดยกลุ่มอาชีพทั้งหมดที่เราสัมภาษณ์หมู่ที่ 2 มี 13 กลุ่ม หมู่ที่ 3 มี 13 กลุ่ม หมู่ที่ 4 มี 18 กลุ่ม รวมแล้วประมาณ 35 กลุ่ม ผลที่ได้จากการทำงานก็ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มทุกกลุ่มเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่มีชื่อว่า “ เวทีชวนชาวบ้านทำงานวิจัย ” เมื่อวันที่ 18 พ.ย. 53 ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกำพวน (ตึกเขียว) วัตถุประสงค์ของการจัดเวที คือ เพื่อที่จะนำเสนอผลงานหรือสิ่งที่กลุ่มได้ทำงานวิจัย และนำเสนอข้อมูลสิ่งที่ได้พบจากการลงไปสัมภาษณ์กลุ่มอาชีพ ผู้นำเราได้อะไรมาบ้าง ส่วนใหญ่แล้วงานกลุ่มอาชีพจะมีปัญหาอุปสรรคอยู่ 2 เรื่อง คือ 1.การบริหารจัดการ ของสมาชิก สมาชิกไม่มีความจริงใจต่อกันของตัวเอง ก็นำไปสู่ความไม่จริงใจต่อสมาชิกในองค์กรของตัวเองด้วย สิ่งที่ได้สะท้อนออกมา เมื่อวันที่ 18 จากผู้นำหรือหลายๆฝ่าย อยากให้กลุ่มอาชีพ ให้มีความซื่อสัตย์ ความจริงใจในการทำงาน

นอกจากจะจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนแล้ว ทีมวิจัยได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ (ด้วยการศึกษาดูงาน) เมื่อวันที่ 22-25 พ.ย. 2553 การเรียนรู้ก็มี 3 ฐานด้วยกัน ฐานที่ 1 การบริหารจัดการชุมชนบ้านบางโรง ต. ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต ซึ่งหลายๆส่วนหลายๆหน่วยเคยไปศึกษาดูงานมาบ้างแล้ว เป็นพื้นที่น่ายินดีและน่าชื่นชม เขาริเริ่มการทำงาน สาเหตุมาจากชุมชนมีหนี้สินมากมาย เพราะสาเหตุอะไรคนในชุมชนจึงมีหนี้สินมากมาย และชุมชนจะอย่างไร ให้ปัญหาเหล่านี้หมดไป ดังนั้นสมาชิกในชุมชนเกิดการรวมกลุ่มพูดคุยกัน จะทำอะไรไม่ให้คนในชุมชนบ้านบางโรงเป็นหนี้ เป็นสินกัน จึงมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์อ้อลอมานะห์เกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนบางโรงมีต้นทุนเพียงแค่สองพันกว่าบาท ณ ตอนนี้มี 21 ล้านบาท ส่วนใหญ่เขาบอกว่าเมื่อก่อนเขาจะทำตามระบบที่ราชการกำหนดให้ ชี้แนะให้ แต่หลังจากมาเขาเกิดคำถามกับตนเองว่า *สิ่งที่เรานั่นมันตรงกับวิถีชีวิตของคน บ้านเราหรือไม่* เมื่อทบทวนดูแล้วมันไม่ใช่ เขาก็มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ

ตนเอง โดยเริ่มจากการลดรายจ่ายในครัวเรือน และมีการเริ่มออมทรัพย์วันละ 1 บาท แล้วจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา นั่นคือที่มาของเงิน 21 ล้านบาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนบางโรงเป็นชุมชนมุสลิมส่วนใหญ่ เขามีกลุ่มออมทรัพย์วันละ 1 บาทและกลุ่มเงินออมจากการชากาต(เงินที่ได้จากการบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา) จากการสำรวจคนยากจนในชุมชนบ้านบางโรงต่อปี กลุ่มได้บริจาคเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพปีละ 30 ครัวเรือน การสำรวจโดยกลุ่มคณะวะฮ์ (ผู้ที่เผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม) เขาจะเดินทุกหัวบันได ทุกครัวเรือน ไปดูว่าบ้านไหนยากจน มีปัญหาเรื่องอะไร จนจริงหรือไม่ เขาใช้กลุ่มคณะวะฮ์ (ผู้แสวงบุญ) เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมในภาพอื่นๆอีกด้วย ซึ่งเงินออมที่ออกชากาตต่อปีเขาช่วยเหลือสมาชิกด้วยการซื้อเรือ ซื้อเครื่องซื้อรถจักรยานยนต์และสิ่งให้อำนวยในการประกอบอาชีพ เป็นต้น คือคนบางโรง นี่คือนอกเนื่องจากกองทุนอัลอามานะห์ หรือกองทุนวันละ 1 บาท นอกจากนี้ ชุมชนบางโรงได้รับรางวัล โอท็อปดีเด่น การออมดีเด่น ล่าสุดผ่านเกณฑ์เครือข่ายของโครงการ สสส. จากตำบลขุนทะเล

**ฐานที่ 2 กระบวนการงานวิจัยกับการจัดการสวัสดิการชุมชน ร้านค้าชุมชน แพชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านหัวหิน ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล** กลุ่มนี้ก็มาจากปัญหานี้เช่นกัน ส่วนใหญ่มาจากวิกฤตเรื่องการเงิน ชุมชนหัวหินมีอาชีพทำการประมง เขามีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อสินค้า ในราคาที่ถูก ไม่เป็นธรรม ทำงานได้เงินเท่าไรก็ทำให้สมาชิกในชุมชนมีหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องมาจากการที่เขาซื้อเครื่องมือในการทำการประมง เช่น อวนกุ้ง อวนปู ฯลฯ เป็นต้น แต่น่าชื่นชม ในชุมชนหัวหินมีผู้เฒ่าผู้แก่ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงเป็นเสาหลักคำจูนให้กับสมาชิกชุมชนบ้านหัวหิน ซึ่งเขาได้คิดและการจัดทำเรื่องสวัสดิการชุมชน เราจะทำอย่างไรให้ชุมชนบ้านเราหลุดพ้นจากหนี้สิน หลุดพ้นจากระบบเงินกู้ ดังนั้นเกิดการรวมตัวการพูดคุยกัน มีมติเห็นชอบการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนและแพชุมชน สวัสดิการชุมชนคือ จะมีเงินรวมจากการออมทรัพย์ วันละ 1 บาท ก็เลยกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์มาจัดตั้งเป็นร้านค้าสวัสดิการชุมชน ตอนนี้มีพนักงานบัญชี 2 คน ค่าจ้าง 6,000 บาทต่อเดือน และมีนักเรียน นักศึกษามาช่วยงาน และทางกลุ่มก็มีค่าตอบแทนให้ด้วยเช่นกัน และมีการจัดตั้งแพชุมชน คือการรับซื้อสินค้าจากทะเลของชาวประมง เขามารวมขายกันเอง เพื่อไม่ให้เกิดการกดขี่ข่มเหงเรื่องราคา และจะไม่ผูกติดกับพ่อค้าคนกลาง ว่าคนนี้ให้ราคาเท่าไร และจะมารับซื้อตลอด

ปัจจุบันผลผลิตของเขามาจากทะเลนั่นกุ้ง หอย ปู ปลา ขายได้ราคาดี เมื่อครบหนึ่งปีจะมีสวัสดิการให้กับสมาชิก 4-5 พันบาท เป็นเงินเวียนคืนให้กับสมาชิกที่ลงทุน เพื่อสมาชิกจะได้นำเงิน

ตรงนี้ไปซื้อเครื่องมือเครื่องมือในการทำงาน แต่ทั้งหมดก็มีปัญหาเหมือนกัน แต่ก็ส่วนน้อยคือเขามีวิธีการแก้ปัญหาของเขาเอง

**ฐานที่ 3 ฐานที่ อบต.แปะ-ระ การบริหารจัดการองค์กร อ.ท่าแพ จ.สตูล** มีกลุ่ม ออมทรัพย์วันละ 1 บาทเช่นเดียวกัน ก็สรุปทั้ง 3 ฐาน ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนมุสลิม สิ่งที่เขาอยู่ได้มาจนถึงทุกวันนี้ก็เพราะว่าเขามีการปรับเปลี่ยนวิถีคิดและวิถีชีวิต จากที่เราไปยึดติดกับภาครัฐรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐ มีความหวังกับคนโน้นทีคนนี้ที แล้วเขากลับมาพึ่งพาตนเอง พึ่งพาชุมชนตนเอง และผู้ที่มีส่วนร่วมตรงนี้ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จคือหัวหน้าองค์กร สมาชิก ชุมชนและคณะกรรมการ ทีมงาน จะต้องทำงานด้วยใจรัก ทำให้จริง ทำให้งานให้มีความสุข สนุกในการทำงาน พยายามสละความทุกข์ออกไป

นั่นคือประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้บ้านเพื่อน เรียนรู้ชุมชนต่างถิ่น จากที่ได้ศึกษาดูงาน ได้นำประสบการณ์ของเขามาปรับและประยุกต์ใช้ ทดลองใช้กับชุมชนบ้านกำแพงน ก็เลยมีกระบวนการเรียนรู้ชุมชนครั้งที่ 2 เกิดขึ้น เราไม่ได้สำรวจหมดทั้งตำบลกำแพงน แต่เราสำรวจแค่บางส่วน ไปสัมภาษณ์ผู้นำ คนที่นั่งมองเซยกๆ กลุ่มอาชีพ เราบิบลมมานิดหนึ่ง ด้วยศักยภาพของเราไม่สามารถที่จะขยายออกให้กว้าง แต่อนาคตอาจจะทั้งตำบล ทีมวิจัยก็ได้ลงไปพูดคุยกับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา กลุ่มอาชีพ แต่ทางทีมวิจัยได้กำหนดกลุ่มอาชีพแค่ 6 กลุ่ม เท่านั้น

1. กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง หมู่ที่ 4 เริ่มแรกที่มีการจัดตั้งกลุ่มมีสมาชิก 48 คน ปัจจุบันมี 15 คน มีกองทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม 8,000 บาท ซึ่งกลุ่มนี้ก็มีประธาน มีสมาชิก มีแกนนำเหมือนเดิม แรงบันดาลใจในการก่อตั้งกลุ่มนี้ สาเหตุที่มาจากเรื่องการทำประมง ปริมาณสัตว์น้ำในทะเลลดน้อยลง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย เป็นต้น

2. กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ หมู่ที่ 3 จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มหยุดการดำเนินงานไปแล้ว แต่ล่าสุดที่ได้ข่าวมาและเป็นที่น่ายินดี เขาบอกว่ากลุ่มยังคิดจะทำต่อไป ทางทีมวิจัยพูดคุยว่ากลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ไม่น่าจะหยุดไปเพราะเป็นสิ่งที่ดี มีวัตถุประสงค์ที่ดี เพื่อที่จะให้คนปรับเปลี่ยนวิถีคิดจากการที่ใช้ปุ๋ยเคมีที่ซื้อมาจากอื่น กลับมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อที่จะรักษาหน้าดิน รักษาสิ่งแวดล้อม เกิดความรัก ความสามัคคี การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันในสมาชิกชุมชนของเรา พุนหมุนเวียนมีอยู่ 100,000 บาท

3. กลุ่มสตรีสัมพันธ์ หมู่ที่ 3 นอกจากจะทำกลุ่มอาชีพแล้วกลุ่มยังทำงานเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม หาเงินมาช่วยเหลือเด็กที่กำพร้า เด็กที่ด้อยโอกาสต่างๆ เริ่มแรกกลุ่มทำงานในส่วนของ



งานเอดส์และได้ขยายมาเรื่อยๆจนถึงงานช่วยเหลือเด็กกำพร้า เป็นงานที่คิดว่าเราน่าจะมีหนึ่งองค์กรในชุมชนช่วยเหลือกลุ่มเหล่านี้ ปัจจุบันกลุ่มสตรีสัมพันธ์มีกองทุนวันละ 1 บาท นำมาช่วยเหลือเด็กกำพร้าในชุมชน นอกจากนี้ยังมีงานพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ด้วย เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดความสุข เงินกลุ่มสตรีสัมพันธ์ที่ได้มาปัจจุบันเราจะไม่เรียกว่าเงินทุน แต่เป็นเงินสะสม ทำมาขายไป

4. กลุ่มกองทุนฟื้นฟูอาชีพพริ้งไทย หมู่ที่ 2 เริ่มแรกมีสมาชิก 50 คน ปัจจุบันมี 65 คน กองทุนฟื้นฟูอาชีพพริ้งไทย มีกฎระเบียบที่ชัดเจน คือ ถ้าหากใครขาดการประชุมมีการปรับครั้งละ 50 บาท เพื่อที่จะนำเงินตรงนี้ไปช่วยคนในการบริหารจัดการกลุ่ม เพราะคนที่ทำงานตรงนี้ไม่มีเงินเดือน ปัญหาของกลุ่ม ไม่มีคนมารับไม้สอง เกิดความล่า การประชุมแต่ละครั้งคนที่ทำบัญชีก็จะมีปัญหาบ้างกระทบกระทั่งกันบ้าง แต่เขาทำงานด้วยความอดทน

5. กลุ่ม SML หมู่ที่ 2 จัดตั้งกลุ่มได้ไม่ถึงปี ปัญหาคือเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มไม่ชัดเจน ปัจจุบันนี้หยุดถาวรแล้ว มีทุนในการบริหาร 300,000 บาท

6. กลุ่มที่ 6 ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน การทำเรื่องสมุนไพรรักษาภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆให้กับกลุ่มอยู่เสมอ

กลุ่มอาชีพทั้งหมดเหล่านี้ที่ได้นำเสนอไป เป็นการศึกษา เพื่อเข้าถึงชุมชนเข้าถึงกลุ่มอาชีพ เป็นการวิเคราะห์ชุมชน หากใครมีข้อสงสัยหรืออยากแลกเปลี่ยนข้อมูลก็ได้นะคะ ขอขอบคุณค่ะ

### ข้อค้นพบในงานวิจัย โดยนายอัฒลเถาะห์ สาลี

สวัสดิ์แขกผู้มีเกียรติและผู้เข้าร่วมทุกท่าน วันนี้ผมได้รับมอบหมายในหัวข้อ “ข้อค้นพบในงานวิจัย” ด้วยความตั้งใจจริงและสำนึกถึงบ้านเกิด ก็เต็มใจในการทำงานวิจัยและได้รับการประสานงานที่ดีจาก คุณณัฐกานต์ ให้อำนวยความสะดวก ให้สะดวกนักวิจัย ผมถือว่าเป็นโครงการที่ดีมากสำหรับบ้านกำแพง

สิ่งที่ค้นพบจากงานวิจัยด้วยสายตาที่มองเห็นและประสบการณ์ที่ได้รับ พร้อมกับสมาชิกทีมวิจัยระยะเวลาที่ผ่านมาที่พิเศษๆ สิ่งที่เห็นได้ชัดผมเห็นเหมือนกับที่ผู้เข้าร่วมได้เห็น คือ ความกล้าแสดงออก ทีมวิจัยแต่ละคนกล้าที่จะพูด กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น เป็นต้น งานวิจัยทำให้เกิดการ

พัฒนาคน เช่น เด็กเยาวชนใช้คอมพิวเตอร์ ใช้เครื่องมือทันสมัยเป็น ในขณะที่เทคโนโลยีก้าวหน้า คนรุ่นเราตามไม่ทัน แต่ขณะเดียวกันเรายังไม่ให้เขาล้มกำพืดตัวเอง (ภูมิหลังความเป็นตัวตนที่แท้จริงของเขา) ไม่ให้ล้มภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้ล้มครัว ไม่ให้ล้มข้างบ้าน คือสิ่งที่ทีมวิจัยกำลังทำ พยายามไม่ให้เด็กเยาวชนเหล่านี้ตามเทคโนโลยีมากเกินไป ไม่ให้ตามความทันสมัยที่คอยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนทำให้เด็กเยาวชนเหล่านี้ล้มหูลืมตา แม้กระทั่งไม่ให้ล้มห้างสรรพสินค้าหลังบ้าน (ผักสวนครัว) แต่ปัจจุบันมีการซื้อผักสวนครัว เช่น ขมิ้น ตะไคร้ เครื่องแกง แกงถุง เป็นต้น นี่คือการพัฒนาทางสังคมของวัฒนธรรมบ้านเรา(กำพวน) จากการทำงานวิจัยทำให้สมาชิกทีมวิจัยได้รู้จักตนเอง โดยการเริ่มจากตนเอง ด้วยการลงทุนสร้างห้างสรรพสินค้าหลังบ้าน คือปลูกผักสวนครัว มันคือสิ่งที่ได้จากงานวิจัย เกิดการคิดทบทวนย้อนหลังของตัวเอง เรื่อยๆตามเทคโนโลยี ความทันสมัยจนกระทั่งเกิดภาวะตึงเครียดเป็นโทษให้กับตัวเราเอง สิ่งเหล่านี้อาจทำให้เราสามารถลดรายจ่ายไปได้ส่วนหนึ่ง

ผลที่ได้จากงานวิจัยจากการสำรวจไปพบกลุ่มอาชีพทั้งหมด สรุปได้ว่า เงินไม่ใช่ปัจจัยทำให้กลุ่มเข้มแข็ง หลายกลุ่มที่พบ เงินภายในกลุ่มสร้างความอ่อนแอให้กับคนในสังคม สร้างความแตกแยกให้กับคนในชุมชน ทำให้คนเกิดการเห็นแก่ตัวเป็นอย่างมาก แต่เห็นได้จากกลุ่มที่เกิดขึ้นหลังจากสึนามิ ซึ่งมีหน่วยงานกองทุนมากมายมาสนับสนุน บางกลุ่มที่อยู่ได้ก็มี

ปัญหาอีกอย่างหนึ่ง สิ่งที่เป็นข้อค้นพบจากการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ผู้นำ ผู้ใหญ่บ้านไม่ค่อยได้รับรู้ คือเกิดขึ้นในมุมหนึ่งของสังคม โดยที่ผู้ใหญ่บ้านไม่ได้รับทราบว่ามีกลุ่มเกิดขึ้นเลยทำให้กลุ่มไม่ยั่งยืน ปัญหาใหญ่เมื่อกลุ่มเกิดขึ้นมาแล้ว ไม่ได้พัฒนาคน การบริหารจัดการไม่ดีเท่าที่ควร เป็นการบริหารตามที่ใจคิดเลยเกิดความล้มเหลว ไม่ทำให้เกิดปัญหา ไม่ได้เสริมทักษะในการบริหารจัดการ เป็นปัญหาส่วนหนึ่งในการทำงานวิจัย ปัญหาของกลุ่มบ้างกลุ่มที่ยืนอยู่ได้ บริหารจัดการดี ไม่เกิดความขัดแย้ง ปัญหาที่ค้นพบอีกอย่างหนึ่งคือ เรื่องของตลาด เช่น กลุ่มผ้าขาวม้าบ้านโดนกลอย กลุ่มมีความเข้มแข็งมากแต่กลุ่มไม่มีตลาดรองรับในการขายสินค้า กลุ่มทำขนม ไม่มีตลาด แต่เขาสามารถทำแพ็คเกจของเขาเอง อีกส่วนหนึ่งกลุ่มเกิดตามกระแสสังคม เช่น เขานิยมเรื่องการเย็บผ้า อบรมเรื่องการเย็บผ้า ก็ไปนำคนที่ทำการประมงมาเย็บผ้า มันคือบริบทวิถีคนไม่สัมพันธ์กันในชุมชน ถ้าหากว่าคนทำประมงหันมาทำการแปรรูปอาหารทางทะเล ถ้ากลุ่มเกษตรก็ทำปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น นี่ไม่ใช่ข้อสรุปแต่เป็นสิ่งที่ค้นพบในมุมบางส่วนของสังคมตำบลกำพวน ความภาคภูมิใจในมิติผู้นำที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ได้ไปพบทุกคนพร้อมที่จะสนับสนุนและยินดีจะให้ความร่วมมือ หลังจากนั้นทุกคนสามารถแลกเปลี่ยน

ซักถาม มีสิทธิ์ที่จะขัดแย้งหรือว่านำเสนอข้อมูลหรือว่าเสนอแนะได้ เพราะฉะนั้นทุกคนในที่นี้มีความสำคัญ ความคิดของท่านถ้าหากว่าคิดคนเดียวสังคมก็จะไม่มีประโยชน์อะไร ขอให้ท่านนำเสนอความแนวคตินำเสนอไอเดียของท่านได้ในเวทีนี้ เราจะได้มีการพัฒนาต่อไป

### การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เข้าร่วมเวที

**นายวิโรจน์ เดชสองแพรก ตัวแทนจาก บ้านขมิ้น หมู่ที่ 8 อ.กะเปอร์ การมา**  
เข้าร่วมเวทีในวันนี้ เพื่อต้องการเก็บเกี่ยวความรู้ มาดูว่า “งานวิจัย” ที่รุ่นพี่เขาทำกันมาก่อน เขาทำกันอย่างไร มีข้อดี ข้อเสีย ตรงจุดไหนบ้าง เพื่อจะได้นำข้อดีของเขามาปรับใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนา และจะได้แก้ไข ปรับปรุงจุดที่บกพร่องต่อไป อย่างเช่นเหมือนที่หัวหน้าโครงการได้พูดว่า เมื่อก่อนบางคนเวลาที่อยู่หน้าเวทีมือไม้สั่น พูดไม่ออก คิดอะไรก็คิดไม่ออก ผมคิดว่างานวิจัยดีมาก เป็นงานที่ฝึกคนสอนคนให้มีความกล้าที่จะพูดในสิ่งที่สร้างสรรค์ สอนให้รู้จักการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ผมไม่มีอะไรมากไปกว่านี้ เพราะผมเพิ่งเริ่มเข้ามา ยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ

**นายบุญเรือง คงทอง ตัวแทนจาก ทีมวิจัยการจัดการป่าจาก บ้านบางลำพู หมู่ที่ 3**  
**อำเภอกะเปอร์** ทำการวิจัยเกี่ยวกับต้นจาก สำหรับกลุ่มของผม คงจะต้องขอความร่วมมือจากพี่เลี้ยงเป็นกรณีพิเศษหน่อยหนึ่ง ให้ไปช่วยพูดคุยกับชาวบ้าน เพราะว่าผมเองยังไม่ค่อยเข้าใจในวิธีการของงานวิจัย พูดแล้วชาวบ้านไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะชาวบ้านก็ไม่ค่อยเข้าใจว่า วิจัยไปทำไม จึงจำเป็นอย่างยั้งที่ต้องทำงานและข้อมูลให้ชัดเจน

**นายจักรพงษ์ ชูศรี ตัวแทนจากกลุ่มเยาวชนวันโตตรี บ้านด่าน อ. กะเปอร์** วันนี้ผมมีคำถามว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองที่ได้ส่งบุตรหลานไปศึกษาเล่าเรียนจนจบปริญญากลับมา เราอยากให้เขาไปเป็นลูกจ้างของคนอื่นหรือ อยากให้กลับมาดูแลท้องถิ่นบ้านเรา มาพัฒนาบ้านเรา วันนี้ผมจึงอยากฝากคำถามนี้ไว้ในเวทีวิจัยด้วย เพราะว่าวันนี้เรามาร่วมกันหลายกลุ่ม หลายองค์กร

**นายส่อแลห์ ภัคดี ตัวแทนจาก ทีมวิจัยอนุรักษ์หอยหวาน-หอยขาวบ้านบางหิน ต. บางหิน อำเภอกะเปอร์** ทำการวิจัยเกี่ยวกับ หอยขาว - หอยหวาน ในนามของหัวหน้าทีมวิจัยบ้านบางหิน การวิจัยของกลุ่มบ้านบางหิน ครอบคลุมพื้นที่ ตำบลบางหิน ม่วงกลวง นาคาและ กะเปอร์ เพื่ออนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานชนรุ่นหลังต่อไป เพราะหอยขาว – หอยหวาน เป็นทรัพยากรธรรมชาติเราต้องช่วยกันดูแลรักษา และอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืนต่อไป

**นายดลก่อเส็ม ผดุงชาติ ตัวแทนจาก ทีมวิจัยทรัพยากรสามงล้อบ้านบางกล้วยนอก**  
**อำเภอสหัสขันธ์** งานวิจัยนำไปสู่การสร้างคน การแก้ปัญหาาร่วมกัน ทำแล้วให้เกิดประโยชน์ และใช้ประโยชน์ได้จริง “ผมวิจัยมา ๒ โครงการและมีข้อมูลพอสมควร ข้อมูลเหล่านั้นได้มาจากชุมชน” เมื่อมี

ข้อมูลก็สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ง่ายขึ้น และปัญหาหลัก ๆ ในพื้นที่ของผม คือปัญหาสิทธิที่ทำกิน ทางทีมงานของเราก็ได้ทำการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำกระบวนการของ “งานวิจัย” มาแก้ปัญหาต่อไป

**นางอสาณะ อินตัน ตัวแทนจาก ทีมวิจัยบ้านบางมัน ต.นาคา อําเภอสุขสําราย งานวิจัย** ทำให้เราได้รู้จักคนมากขึ้น รู้จักชาวบ้านมากขึ้น มีความรู้มากขึ้น มีเพื่อนมากขึ้น ดีใจมากที่ได้มาทำงานนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทำให้เรามีความกล้าในการแสดงออกมากขึ้น และได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันเป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ เพราะทั้งหมดนี้เราได้มาจาก “กระบวนการของงานวิจัย”

**นางสาวรัตนา ละอาด ตัวแทนจาก ทีมวิจัยผ้าขาวม้าบ้านโดนกลอย ต.กำพวน อ.สุขสําราย งานวิจัย** ทำให้เราได้คิดว่า “เงิน” ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในการที่จะทำให้ “กลุ่ม” เกิดความเข้มแข็ง “แต่อาจจะมีบางคนกำลังคิดคําค้านอยู่ในใจ” แต่สำหรับกลุ่มของเรา วันนี้ เรารู้แล้วว่า เงินเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มเดินไปได้สะดวกมากขึ้น แต่สิ่งที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง และอยู่รอดได้ คือ งาน หรือ กิจกรรมของกลุ่มอย่างเช่น กลุ่มของเราทำผ้าทอมือ หากผ้าชิ้นขายไม่ออก เราก็นำมาแปรรูปเป็นอย่างอื่น เช่น กระเป๋า เสื้อ กางเกง ฯลฯ เพราะพื้นที่โดนกลอยเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ช่วงเทศกาลเราสามารถมาวางขายให้กับลูกค้าได้ “สรุปว่างานคือสิ่งที่ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง”

**นางสาวลัดดา อาหาญ ตัวแทนจาก ทีมวิจัยฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำกะปิบ้านทะเลนอก ต.กำพวน อําเภอสุขสําราย งานวิจัย** สามารถสร้างคน สร้างงาน รวมคนให้มาอยู่ด้วยกัน สร้างให้เกิดความรัก ความสามัคคีในการทำงาน บางคนถึงแม้ว่าจะมีภาระของตัวเองบ้าง แต่การมาทำงานวิจัยทุกคนมาด้วยใจ และสามารถทำให้กลุ่มมีการทบทวน ทำให้เดินต่อไปได้งานวิจัย ต้องทำไปเรื่อย ๆ ไม่ใช่จบโครงการแล้วเราก็หยุด เพราะงานวิจัยหากเราทำแล้ว สามารถหาคำตอบได้เกือบทุกคำถาม

## บรรยายหัวข้อ “สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน”

โดย **นายนิพนธ์ มาศบรรเจิด ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาอุบลูรี**

ผมคงต้องขออนุญาตพูดถึงเกี่ยวกับตัวเองนิดหนึ่ง ในช่วงที่ผมทำงานผ่านมามากหลายปี ในปี พ.ศ. 2540 เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ และได้มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนบางกลุ่ม ทำให้ได้เกิดการทบทวนว่า เกิดอะไรขึ้น หลังจากปี 2540 จนถึงปัจจุบัน คำถามที่ว่า มันเกิดอะไรขึ้น การที่ท่านทำงานวิจัย ท่านจะพบว่าทำไมเราถึงไม่สามารถที่จะเดินไปให้ถึงเป้าหมายที่หวังไว้ได้ ผมเคยทำงานอย่างนี้มาก่อน วันนี้มาเห็นกลุ่มต่าง ๆ ที่นี้ผมรู้สึกดีใจมาก ผมมีโอกาสดูระลึกถึงความหลังของตัวเองด้วย ผมไม่ท้อ แต่พอเข้ามาอยู่ในวงการของ ธกส. มาพบเรื่องที่น่าสนใจ และเศร้าใจ หลายเรื่อง แต่เรื่องที่จิตใจหลายเรื่อง ส่วนปัญหาอื่นก็เหมือนเดิม ผมเลยอยากจะสื่อความรู้สึกแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ดีกว่า จริง ๆ แล้ววันนี้ผมเตรียมข้อมูลที่เป็นวิชาการมาเยอะพอสมควรแต่พอมาฟังท่านพูดแสดงว่าท่านเข้าใจพอสมควร

ผมเคยตั้งคำถามตั้งแต้อย่างเป็นเด็ก ตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียน เป็นนักศึกษาว่า...ทำไมเห็นแต่ความขัดแย้งเห็นแต่การแบ่งพรรค แบ่งพวก เช่น สมัยที่ยังเป็นนักเรียน นักศึกษาเราจะถูกเรียกว่า “พวกคอน” หมายถึงคนนครศรีธรรมราช พอไปอยู่ภาคเหนือ เขาก็เรียกว่า...เด็กได้...ผมก็มาตั้งคำถามกับตัวเองมาวิเคราะห์ตัวเองว่า...ทำไมผมต้องมาตั้งคำถามให้ตัวเองอยู่เสมอ....และผมก็มาสรุปว่าเพราะวัฒนธรรมที่แตกต่าง ฉะนั้นงานที่ท่านทำอยู่วันนี้คำถามที่ท่านถามอยู่วันนี้ ...ทำให้ผมคิดได้ว่า ...ท่านเป็นคนที่ท่านควรภูมิใจ แต่ผมมีคำถามว่า...ทำอย่างไรให้คนประเภทท่านเพิ่มมากขึ้น กว้างขึ้นเรื่อย ๆ จนสามารถด้านกระแสนักได้ในระดับหนึ่ง เพราะว่าปัจจุบันนี้ ผมมองว่าปัญหาเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมกว้างมาก ผมได้ย้อนคิดกลับไปว่า...เรื่องที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันไม่ใช่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่ถูกกำหนดโดยโครงสร้าง เพราะการต่อสู้แข่งขันของโลกปัจจุบันนี้เป็นกลยุทธ เป็นแผนปฏิบัติการทางการเงิน เพราะจริง ๆ แล้วการยึดครองทรัพยากรในความเป็นจริง มันเป็นเรื่องโลก “โลกาภิวัตน์” ในความคิดของผม ผมมองว่าโลกแบ่งออกเป็นสองส่วนในความคิดของคนคือ เรื่องส่วนตัว และเรื่องสังคม คนคิดอยู่สองอย่างคือ ตัวกู ของกูและครอบครัวกู แต่อีกส่วนหนึ่งกลับ คิดว่า หากเราอยู่อย่างนี้สังคมจะอยู่อย่างไร เอาส่วนนี้มาเกี่ยวข้องด้วยเพราะโครงสร้างทางสังคมมีอยู่สองโครงสร้าง และต่อสู้แข่งขันกันมาตลอด เอาเป็นว่ายุคปัจจุบัน ยุคหลังจากมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ผมมองว่าเกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมืองคือ โครงสร้างเป็นตัวกรอบของความคิด ในแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ในการดูแลชาติ หรือการปกครองชาตินั้นเอง ถ้าจะพูดให้ตรงภาษาคือ การตีเมืองขึ้น ในสมัยก่อนเขาส่งทหารมายึดครองประเทศหนึ่งประเทศได้ แล้วบังคับว่าจะมีการทำนั้น ทำนี้...จะทำอะไรก็ใช้อาวุธบังคับ แล้วก็ทำได้ดังใจ แต่เมื่อเรื่องของกระบวนการทางเศรษฐกิจ มันเป็นเรื่องของการใช้ทุน เพื่อมาดูดทรัพยากรโดยใช้เงินเป็นตัวกลาง และใช้คำว่า “กลไกเสรี” ตลาดเสรีไม่ว่าจะทำอย่างไรก็แล้วแต่ ทำให้คนในสังคม ขาดการต่อต้าน หรือขาดการรู้เท่าทัน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการช่วงที่มีการต่อสู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2504 ในเรื่องของพัฒนาประเทศชาติโดยกำหนดเป้าหมายเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจ หรือแผนพัฒนาสังคมแห่งชาติ ให้ถือว่าเอาที่แผนได้กำหนด เราต้องปฏิบัติตามสิ่งนั้น เพราะเขาเขียนเป็นแผนของประเทศ

ก่อนปีพ.ศ. 2504 คนอยู่กันอย่างพอมือ พอกิน อยู่กับธรรมชาติทำงานเพื่อการยังชีพประมาณพอหลังจากนั้น เขามองเรื่องการพัฒนาชาติโดยใช้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นตัวชี้วัดของประเทศผมอยากบอกว่า ทุกครอบครัวของท่านถูกกำหนดให้เป็นหน่วยธุรกิจ คือหมายความว่าทุกคนมีหน้าที่ผลิตสินค้าแล้วเอาไปขาย เพื่อให้มีรายได้ เขาได้จัดสรรทรัพยากรให้ท่านส่วนหนึ่ง เช่น ที่ดิน ๑ ในประเทศไทยประกอบไปด้วยครอบครัว 5 ล้าน 6 แสนครอบครัว ทุกครอบครัวเป็นหน่วยธุรกิจทุกครอบครัวมีหน้าที่ในการผลิตสินค้า และรายได้ในครอบครัวหนึ่ง หักกับค่าใช้จ่ายในการผลิตหัก

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ที่เหลือคือรายได้สุทธิ และถ้าหากหนึ่งครอบครัวสามารถเพิ่มผลผลิตได้มีรายได้เพิ่มรายได้ขึ้นเพียง 100 บาท/ครัวเรือน/เดือน เท่ากับมีรายได้รวม 1,200 บาท/ปี ถ้า 5 ล้าน 6 แสนครอบครัว เท่ากับมูลค่ารายได้ของประชาชาติเพิ่มขึ้นเป็น  $(1,200 \times 5,600,000)$  นั่นคือค่า GDP ของประเทศ

การเปรียบเทียบหน่วยธุรกิจ สมมติท่านเป็นชาวสวน กว่าที่จะกลายมาเป็นผลผลิตได้ เขาเรียกว่า กระบวนการทางการผลิต เช่น สวนยาง ปาล์ม ต้นไม้ทุกต้นคือหน่วยผลิต ไม่ว่าเราจะได้มาโดยวิธีการใด ต้องมีต้นทุนในการผลิตทั้งนั้น ต้องมีค่าใช้จ่ายไปสู่การผลิต มีกระบวนการในการผลิต เพื่อให้ออกมาเป็นผลผลิต และต้องผ่านกลไกการตลาด กระบวนการทางการตลาด คือ (ราคา \* ผลผลิต) สมมติยางแผ่นกิโลกรัมละ 100 บาท จำนวน 100 ฟืน นี่คือมูลค่าที่ท่านได้เพิ่มขึ้น เป็นรายได้ทางการผลิต หักด้วยรายจ่ายในการผลิต ออกมาเป็น กำไร หรือ ขาดทุนถ้าขาดทุน ก็เท่ากับท่านจนลง ถ้าทุกครอบครัวในประเทศไทยขาดทุนหมด เท่ากับ GDP ลดลง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติก็ลดลง เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ หากทุกครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งหมด ก็หมายถึง GDP ของประเทศเพิ่มขึ้น เพราะเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น ที่ผมยกประเด็นนี้มาให้เห็นเพราะว่าสิ่งที่ท่านกำลังวิจัย มันเกิดจากปัญหาของชุมชน ผมจะชี้ให้เห็นว่า มันเกิดอะไรขึ้นในกระบวนการ สมมติท่านมีทรัพยากรในครอบครอง มีที่ดิน 10 ไร่ ๆ ละ 10,000 บาทเท่ากับท่านมีทรัพย์สินอยู่ 100,000 บาท ในช่วงแรกท่านไม่มีหนี้สิน เท่ากับการมีทุน แต่ต่อมาทรัพย์สินเป็นตัวก่อให้เกิดรายได้ หนี้สินเป็น ตัวก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย ผมขอยกตัวอย่างว่า นาย ก มีทรัพย์สินอยู่ 100,000 บาท ดัดยางได้ปีละ 120,000 บาท หักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว มีกำไร 24,000 บาท สิ้นปีปิด บัญชี เท่ากับเพิ่มทุนให้ตัวเอง หรือเพิ่มทรัพย์สินให้ตัวเอง ถ้า 5 ล้าน 6 แสนครอบครัว ได้เพิ่มทุน หรือ เพิ่มสินให้ตัวเองได้ตลอด รายได้หักค่าใช้จ่าย มีกำไร เท่ากับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเทศชาติก็ได้ประโยชน์จากจุดนี้ และนี่คือระบบทุนนิยม กระบวนการแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเขาขอส่วนให้ท่านเป็นผู้ผลิตสินค้าไปขาย นี่คือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 เป็นต้นมาเขาให้ท่านเป็นผู้ก่อเกิดสินค้า หรือเป็นผู้ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้ชาติ และประเทศชาติก็จะร่ำรวยด้วยภาษี ด้วยกระบวนการทางภาษีต่าง ๆ และการพัฒนาชาติก็เกิดขึ้นด้วยการเจริญเติบโตโดยท่านเป็นผู้ผลิตสินค้า หรือ ท่านเป็นหน่วยธุรกิจนั่นเองสมมติ นาย ข มีรายได้ปีละ 120,000 บาท หักลบค่าใช้จ่ายปีละ 144,000 บาท ขาดทุนปี ละ 12,000 แต่เขาไม่รู้ตัว เขาอยู่ได้ แต่ที่เขาอยู่ได้นั้นเพราะว่าเขาไปกู้ ธกส. เพิ่มการใช้จ่ายของ นาย ข จ่ายตามอารมณ์ที่ต้องการ โดยที่ไม่ได้มีการจดบัญชี แต่คนภายนอกก็มองว่าเขาอยู่รอด เพราะเขาซ่อนหนี้สินอยู่ ตั้งแต่ผมทำงาน ธกส. มาไม่เคยเห็นใคร มาขอกู้ครั้งแรก 5,000 บาท ครั้งที่สองจะลดลงน้อยกว่าครั้งแรก มีแต่กู้เพิ่มขึ้น ๆ ทุกครั้ง เช่น จ่าย 5,000 บาท ขอกู้ต่อ 10,000 บาท เพราะฉะนั้นท่านขาดทุน แต่ท่านไม่มีการจดบัญชีครัวเรือนเอาไว้ ว่าท่านเพิ่มหนี้สินขึ้นเรื่อย ๆ พอปิดบัญชีปลายปี ในระบบโครงสร้างของทุน ท่านก็สามารถอยู่อย่างสบายได้ เพราะ



ไม่มีใครทราบว่าท่านจนลง ๆ ทุกปี เมื่อไปถึงจุดที่หมุนไม่ได้ ธกส. ก็บอกท่านว่าไม่ให้กู้แล้ว ....ทำอะไรต่อไป ก็ขายที่ดินที่มีอยู่ นี่ก็เรื่องจริงของสังคมไทย โลกของทุนนิยม แล้วปัญหาที่ท่านพบจากงานวิจัยเป็นอย่างนี้หรือเปล่า? ปัญหาหนี้สินแก้กันมากกว่า 30 ปีแล้ว ธกส. ตั้งขึ้นมาเพื่อสร้างกลไกทุนให้เอื้อประโยชน์ต่อการผลิต เอื้ออย่างไร? ท่านเป็นหน่วยธุรกิจ เป็นอย่างไร? ท่านแผ้วถางป่ามา 50 ไร่จริง ๆ แล้วท่านต้องขาย 20 – 30 ไร่ เพราะอะไร? เพราะว่าท่านมาจากต่างถิ่น ที่ต้องขายเพราะต้องหาเงินมาเพื่อให้เกิดเป็นสวนยางขึ้น นี่คือ กระบวนการทางต้นทุนที่ท่านทำวิจัย ที่ท่านพบว่า ป้ายแพง ของแพง อะไรต่าง ๆ เหล่านั้น

จากที่ผมให้ท่านดูสองตัวอย่าง เพื่อท่านจะได้เข้าใจว่าโลกของทุนนิยม เขาได้ย้อยส่วนให้เราเป็นทาสทางอารมณ์ของความอยากไม่สิ้นสุด กระบวนการ กลไกทางการตลาด ที่ท่านวิจัยเกิดจากอะไร? เกิดจากโครงสร้างของทุนที่ถูกกำหนดไว้แล้วว่า ท่านคือหน่วยธุรกิจหนึ่ง และสิ่งที่ตามมาจากทุนนิยม สิ่งที่เกิดขึ้น มันเป็นกลไก หรือเครื่องมือที่เขาใช้ดูดทรัพยากรของแต่ละชาติ กระบวนการยึดครองมีอยู่สองวิธี คือ 1. การใช้กำลัง 2. ใช้กระบวนการโครงสร้าง ที่เขาเรียกว่าโลกาภิวัตน์ โลกไร้พรมแดน เห็นไหมครับ ลงทุนประเทศไหน ๆ ก็ได้ จังหวัดใดก็ได้ โดยการใช้จ่ายเงินเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนทาง เศรษฐกิจ เงินสามารถซื้อได้เกือบทุกอย่างในปัจจุบัน ณ เวลานี้กระบวนการดูดทรัพยากรของทุน เป็นคำถามท่านว่า? พอท่านได้เงินมา หมดไปกับสิ่งใด กระบวนการที่กระตุ้นตรงนี้เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เราไม่เคยจดบัญชีเลย และสิ่งที่ค้นพบจากการที่ผมทำงาน ธกส. เมื่อปีพ.ศ. 2524 จ่ายเงินกู้ 2 ครั้งทั่วประเทศ 30,000 ล้านบาท ปัจจุบันเมื่อปีพ.ศ. 2552 จ่ายวงเงินกู้ 8 แสนล้านบาท ตอนนั้นชาวบ้านเป็นหนี้ ธกส. อยู่ 8 แสนล้านบาทถามว่า? ประเทศชาติเจริญมากใช่ไหม? แล้วเงินหายไปไหนหมด ผมตอบว่า มันไหลครับ ไหลไปตาม โลกาภิวัตน์ ที่เป็นกระบวนการดูดทรัพยากรไม่มีที่สิ้นสุด ตรงนี้แหละที่ทำให้เกิดความยากจนจริงๆ แต่มันออกมาในรูปแบบหนี้สิน และมีกลไกทางการเงินรองรับอยู่ คือ ธนาคารต่าง ๆ โดยเฉพาะ ธกส. กระบวนการเหล่านี้ทำให้ดูเหมือนว่าเรามีความสุข มีบ้าน มีรถ มีการจัดการมากมาย แต่จริงๆ แล้วมันซ่อนโจทอยู่ เพราะเราขาดทุนตลอด และเราก็ถูกดูดโดยกระบวนการนี้

วันนี้เรามาดูคำถามว่า เรามาเสวนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มันเกิดอะไรขึ้น หากเรามองให้ลึก ผมมองว่าเราใช้โครงสร้างการปกครองจากส่วนกลาง แล้วเราก็วางแผน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมุ่งในด้านการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจ แล้วสิ่งเหล่านี้ต้องทำลายอะไรไปบ้าง? ต้องทำลายความเชื่อเดิม ๆ ต้องสร้างกระบวนการใหม่ ๆ หรือกระบวนการครอบงำทางความคิดนั่นเอง ถ้าหากว่าครอบงำความคิดไม่ได้ ก็ไม่สามารถดูดทรัพยากรได้

จากงานวิจัยของท่าน ที่ท่านพบว่าคนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น เก่งแข็งดีชิงเด่น เอา รัดเอาเปรียบ ขาดความสามัคคีเพราะอะไรครับ? เพราะว่าแต่ละครอบครัวเป็นหน่วยธุรกิจ และมุ่งสู่กำไรสูงสุด นี่คือการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม ส่วนการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมก็มากมาย มันเกิดอะไร

ขึ้นในสังคมไทย สิ่งที่ผมหยิบยกมาให้ท่านเห็นเพื่อที่จะโยงให้ท่านได้เห็นว่าจริง ๆ แล้วปัญหาที่เราพบเจอ มัน ถูกกำหนดโดยโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และเชื่อมโยงไปถึงสังคม วัฒนธรรม ในส่วนของการเมืองไม่ต้องพูดถึง ถึงแม้ว่าเราไม่โยงไปยังการเมืองท้องถิ่น แต่ถามว่า การเมืองระดับชาติแก้ปัญหาของชาติได้สำเร็จหรือเปล่า? เพราะอะไร? เพราะว่าคนที่ถือครองกลไกทางอำนาจทางการเมืองมีแค่ไม่กี่กลุ่ม และอีกอย่างการร่างข้อกฎหมาย ก็เป็นการร่างแบบชนโคไครร่างก็เพื่อชนชั้นนั้น แต่วันนี้ที่ผมบอกว่าผมคิดใจที่เห็นท่าน ผมมีความเชื่อมั่นว่าหากท่านอยู่อย่างนี้ ท่านอย่าท้อ ต้องเริ่มขยายไปเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าเราไม่สามารถที่จะดันโครงสร้างทางการเมืองได้ก็จริงอยู่ แต่ผมยังมีความเชื่อมั่นว่า ถ้ากระแสสังคมของชนบทรู้จักปกป้องตนเอง รู้สำนึกมีทัศนคติรู้เท่าทันโลกทุนนิยมแล้วหันมาสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกันแบบนี้ ก็สามารที่จะเชื่อมร้อยกันได้ ผมอยากมีส่วนร่วมผมเห็นท่านทำงานแล้ว ผมรู้สึกดีใจมาก ผมอยากชี้ให้เห็นว่าเราได้ต่อสู้กันมานาน แต่ก็คล้ายกับว่าในช่วงเวลาหนึ่งที่เราล้ม เพราะเราถูกเขากล่อมเกลามาให้เกิดความไม่สนใจ อย่างเช่นวัยรุ่นในวันนี้เป็นเช่นไร ท่านชักชวนให้มาร่วม แต่เขาก็ไม่มา บางทีคนข้างบ้านก็ไม่มา บอกว่า ไม่ว่าง ???

ผมได้ฟังคำบอกเล่าเมื่อตอนเช้าว่า บางครอบครัวที่บ้านจ้างแรงงานพม่ากรีดยางเดือนละ 10,000 บาท แต่ลูกตัวเองไปทำงานเป็นลูกจ้างที่จังหวัดภูเก็ตเดือนละ 8,000 บาท นี่ก็เรื่องจริงของสังคมบ้านเราในปัจจุบัน เพราะว่าเราถูกครอบงำทางสังคม แล้วถามต่อว่า การที่เราส่งบุตรหลานของเราไปเรียนในสมัยนี้ เราจ่ายให้เขาเดือนละเท่าไร? บางเดือนเป็นหมื่น แต่พอจบออกมาทำงาน ได้ค่าตอบแทนเดือนละ 8,000 บาท แต่พอใจ ภูมิใจคิดว่ามีงานทำ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540 เป็นต้นมาเขาเรียกกฎหมายนี้ว่า กฎหมายขายชาติ เพราะว่ารัฐบาลให้ต่างชาติมาตั้งอะไรก็ได้ในการดูแลทรัพยากรโดยเสรี แล้วพวกเราที่เป็นคนที่เป็นคนที่เป็นคนไปขายแรงงานให้กับต่างชาติเหล่านี้เดือนละ 6,000 บาท ก็เหมือนกับที่ท่านเล่ามาเมื่อตอนเช้า แล้วเราจะเหลืออะไรถ้าเรามองดี ๆ มองแบบใช้ความคิด เหมือนที่ผมได้เห็นทุกข์ของชาวบ้านจากประสบการณ์ที่ผมทำงาน รกส. ชาวบ้านจนลง ๆ มันทำให้เกิด ความท้อแท้ แล้วเมื่อไหร่ที่จะให้เขาเข้าใจโลกแห่งความเป็นจริง ผมมองโดยภาพรวมแล้วคิดว่า สังคม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นตัวกำหนดทุกอย่างแม้แต่โครงสร้างทางการเมือง

ถ้าท่านต้องการเปลี่ยนตัวเอง ท่านต้องทำบัญชีครัวเรือนสิ่งนี้สำคัญที่สุด ในการที่จะทำให้ท่านหายจนได้ เพราะว่าเราจะรู้ตัวเอง เราควรเพียงพอสักแค่ไหน แต่พวกเราส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดไม่มีการทำบัญชีครัวเรือนกันเลย เพราะขี้เกียจ ถ้าเราไม่จด เราคิดเท่าไรเราก็ไม่สามารถที่จะจำได้ และเราก็ไม่สามารถรู้กระบวนการผลิต ต้นทุน กำไร หรือ ขาดทุนได้ เมื่อไม่รู้เราก็ปล่อยไปเรื่อย ๆ ถึงสุดท้ายเราก็แก้ปัญหาไม่ได้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องพูดถึง แต่ถามว่าเรารู้จักตัวเราเองแล้วหรือยัง รู้เท่าทันโลกแล้วหรือยัง รู้โครงสร้าง กระบวนการที่เขากำหนดให้เราเดินแล้วหรือยัง รู้แล้วแก้ไขได้



หรือเปล่า ถ้าแก้ไม่ได้ ทำอย่างไรให้เราอยู่รอด กระบวนการในการเชื่อมโยงถ้าหากเรารู้ เราต้องมีการเปลี่ยนแปลง แล้วเราสามารถที่จะอยู่รอดได้ใน ยุคโลกาภิวัตน์

เปลี่ยนแปลง    เปลี่ยนกระบวนการ คือกลยุทธ์

เปลี่ยน วิธีคิด    เปลี่ยน ความเชื่อ

เปลี่ยน ความเชื่อ    เปลี่ยน ความคาดหวัง

เปลี่ยน คาดหวัง    เปลี่ยนทัศนคติ

เปลี่ยน ทัศนคติ    เปลี่ยนพฤติกรรม

เปลี่ยน พฤติกรรม    เปลี่ยนการกระทำ

เปลี่ยน การกระทำ    เปลี่ยนวิถีชีวิต

### ประเด็นคำถาม

**ผู้เข้าร่วม :** อยากถามว่าทำไมทุกคนทำบัญชีครัวเรือนไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ จริงๆแล้วก็อยากทำ เพราะว่าถ้าทำแล้วเราจะได้รับรายจ่าย ถ้าจ่ายมาก เราก็ได้ลด เป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ แต่ส่วนมากที่ไม่ทำ พอทำไปแล้วรายจ่ายมากกว่า รายรับ อีกอย่างรายจ่ายในการศึกษาภาคกลางคืน ( ค่าเหล้า เบียร์ ) ลงในรายจ่ายไม่ได้ ถ้าลงมีปัญหาแน่ นี่เป็นเรื่องจริงครับ ชกส.ช่วยได้บ้างไหมครับเรื่องนี้ เช่น ใครไม่ทำบัญชีไม่ให้อู้ จะเป็นอย่างไรหรือไม่

**วิทยากร :** ในขณะนั้นหลายสาขาที่ทำอยู่ และในเขตพื้นที่ที่ผมทำงานก็มีหลายคนที่มาเสนอว่า หากไม่นำบัญชีครัวเรือนมาให้ดู ก็ไม่ต้องให้อู้ทั้งหมดทุกสาขา แต่ผมไม่เห็นด้วย ผมบอกให้เอาเพียงแค่หน่วยเดียว เพราะกลัวว่าจะยุ่งยากทีหลัง สรุปได้ทำสาขาเดียว คือ “สาขานาบอน” เอาเข้าจริงในปีนั้น หน่วย นาบอน ที่มีเงินให้อู้ ประมาณ 180 ล้าน ทั้งปีก็ขึ้นเพียงแค่ 290 ล้านบาทโดยประมาณ เพราะไม่ให้กู้ โคนลูกค้ำมาไว้วาย มาหาเรื่อง จนในที่สุดก็ต้องล้มเลิก เพราะว่าเราใช้โดยวิธีบังคับเลยไม่ได้ผล ฉะนั้นไม่ว่าสิ่งใดก็แล้วแต่ หากเราใช้วิธีบังคับได้ผลไม่ยั่งยืน หรือว่าไม่ได้ผล

แล้วเราจะทำอย่างไรให้คนเปลี่ยนแนวคิด เปลี่ยนทัศนคติได้ ? ในปีพ.ศ. 2547 ผมย้ายมาทำงานที่ทุ่งสง ผมแปลแผนแม่บทชุมชน เพราะว่าแผนแม่บทเริ่มทำเมื่อปีพ.ศ. 2545 ผมเริ่มด้วยการจัดเวทีสาธารณะ ทั้งหมด 9 เวที เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และก่อนที่จะจัดเวทีผมได้ไปพูดคุย

เสวนากับผู้นำในชุมชนก่อนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำ และทำความเข้าใจเพื่อขอความร่วมมือ เมื่อผู้นำให้ความร่วมมือ และมานั่งจับเข่าคุยกัน ปัญหาทุกอย่างก็สามารถแก้ไขได้ไม่ยาก

หลังจากที่จัดเวทีเรียบร้อยแล้วทุกหมู่บ้าน ใช้กระบวนการเขียนข้อบังคับของชุมชน ก็เกิดสภาพประชาชนขึ้น การจัดระเบียบข้อบังคับของชุมชนก็เกิดจากชุมชนเอง และได้มีการระดมทุนขึ้นในชุมชน จนปัจจุบันในหมู่บ้านนี้มีเงินถึง 40 ล้าน หลังจากนั้นก็ไปทำต่อที่เขารู เขาก็ใช้วิธีการระดมทุนกันเองในชุมชน ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบันมีเงิน ในธนาคารชุมชนของหมู่บ้าน 80 ล้าน ถ้าท่านมีโอกาสผมอยากให้ไปดูงานที่เขารู ท่านทราบไหมว่าอะไรเกิดขึ้นที่เขารู ธกส. ขาดทุน เมื่อก่อน ธกส. เคยปล่อยเงินกู้ให้ชุมชนเขารูปีละประมาณ 100 ล้าน เคยได้ดอกเบี้ยจากคนเขารู ปีละประมาณ 8 ล้าน แต่หลังจากที่เขามีธนาคารชุมชนในหมู่บ้าน ดอกเบี้ยของธนาคารลดลงทุกปี และจากที่ธนาคารเคยมีเงินอยู่ 100 ล้าน ในที่สุดเหลือเพียง 60 ล้าน บางคนอาจจะมองว่าธนาคารขาดทุน แต่ในความคิดของผม ผมมองว่าเกิดความสำเร็จกับชุมชน เพราะว่าชุมชนไม่ต้องไปกู้เงิน ธกส. และบ้านเรา เราจะทำอย่างไร ให้ชุมชนอยู่ได้โดยไม่ต้องมีเงินกู้ของ ธกส. แต่ให้มีธนาคารของคนในชุมชนเองในตอนนี้ที่เขารู เรามีพนักงานที่จบ ป.ตรี 3 คนทำงานในธนาคารชุมชนเขาเองโดยเป็นเด็กในชุมชนเอง ทำไมเขาทำได้ “ผมคิดว่าต้องใช้กระบวนการพิสูจน์แนวร่วมของผู้นำ” และการสร้างคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง การเชื่อมโยงในการจัดเวที หรือทำอะไรก็ได้ที่สามารถให้สังคมของชุมชนได้รับรู้ทั้งหมด และถามว่าเงินที่มันเพิ่มขึ้นมาจากไหน ? มาจากดอกเบี้ยที่เขาเคยไปจ่ายให้กับ ธกส. และเงินที่เขาเคยไปกู้ ธกส. เมื่อก่อน ในแต่ละปีที่เขารูเขาจะกันเงินในส่วนที่กำไร 12 ล้าน สำหรับเป็นทุนทางสังคมหรือเป็นเงินสวัสดิการให้กับชุมชน โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาเงินจากภายนอกเลย เพราะอะไรที่ทำได้ เพราะว่า

1. ด้วยกระบวนการ การมีส่วนร่วม
2. สร้างคนรุ่นใหม่ หรือเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ตลอดเวลา

ทำให้สังคมเกิดความเชื่อมั่น เกิดการยอมรับ เพราะสัมผัสได้ ทำแล้วเกิดความต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีอีกมากมายที่มีปัญหา ก็เหมือนที่ผมบอกว่า トラバドที่เราไม่สามารถแก้โครงสร้างทางการเมืองได้ ขนาดแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11,12,13 เขาก็เขียนขึ้นเพื่อการนี้โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สร้างชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเอง แล้วก็สร้างเครือข่ายตามกระบวนการข้อที่ 2,3 ตามมาเรื่อย ๆ แต่ถามว่าไปถึงไหน เพราะอะไร เพราะว่าเป็นกระบวนการที่เชื่อม เรื่องการเมือง เรื่อง

แก้ไขกฎหมายให้ได้ประโยชน์ เพราะมาจากข้างบน เกิดประโยชน์กับชุมชนน้อยมาก เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ปล่อยปะละเลยทุกรัฐบาล แต่จริง ๆ แล้วในเรื่องของมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับระบบทุนทั้งนั้น ไม่ได้เอื้อประโยชน์ให้กับชุมชน ไม่ได้เอื้อประโยชน์เหมือนกับที่พูดเลย ที่ทำอยู่ก็มีสภาพพัฒนาเท่านั้น เพราะว่าเขาเป็นผู้เขียนแผนเอง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กฎหมายสภา ซึ่งเป็น กฎหมายแห่งชาติ แต่ถามว่ามีอำนาจในการเมืองหรือไม่ ไม่มีครับ เพราะอำนาจมาอยู่กับกลุ่มทุน

เวลานี้ มีการแก้กฎหมายให้ตั้ง เซเวน ได้ทุกท้องที่ อีกทั้งแม็กโคร โลตัส ถามว่าใครที่ได้ประโยชน์ตรงนี้ เพราะฉะนั้นเราแก้ปัญหายาก จากคำถามที่ท่านถามว่า ทำไมการแก้ปัญหาเรื่องนี้ไม่สำเร็จ แต่ในส่วนใหญ่ของวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องของการผลิต ก่อนข้างที่จะสำเร็จน้อย เพราะว่าไม่สามารถที่จะทำให้สมาชิกได้รับในเชิงของเศรษฐกิจได้ ฟังฟังได้น้อย เพราะต้องคล้อยตามสถานการณ์ เป็นแบบนี้ซ้ำ ๆ ในที่สุดก็เข้าสู่วังวนเดิม คือ การอุดหนุนทรัพยากร จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ผมคิดว่าสิ่งสำคัญคือ โครงสร้าง ความเชื่อ ทัศนคติของคน เราทำอย่างไรที่จะเปลี่ยนตรงนี้ได้ แต่ผมยังคงมีความมุ่งมั่นที่จะทำตรงนี้ วันนี้ผมคิดที่เห็นท่านมาทำตรงนี้ อย่าปล่อยให้กลไกทางการตลาดระบบทุนมาครอบงำหมด “พูดง่าย ๆ คือไม่มีเวทีสำหรับคนจน”

**หัวหน้าโครงการ :** วันนี้เราได้ประโยชน์มาก เพียงแค่เราได้ฟังผู้ที่เขามีประสบการณ์พูดให้เราฟังเรามีความรู้สึกว่า สะใจ (ได้แรง) แต่ที่สำคัญ เราทำอย่างไร ให้เราปฏิบัติได้หลังจากที่เราได้รับฟังจากสิ่งที่ท่านวิทยากรได้พูดให้เราฟัง ผมต้องขอขอบคุณเป็นอย่างสูงจากใจจริง ที่ท่านได้ให้ความสำคัญกับชุมชน ทั้ง ๆ ที่ท่านเองก็ไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่ของเรา ขอขอบคุณอีกครั้งครับ

**นางร่มละ อलग :** สรุปภาพรวมของกลุ่มอาชีพจากผลิตภัณฑ์ที่ท่านเห็นวางอยู่ด้านหลังเวทีนั้น จริง ๆ แล้วมันได้เกิดขึ้นมาด้วยแรงจูงใจจากการทำงาน เราได้มีการพัฒนาคน พัฒนางานขึ้นมา เนื่องจากเราอยู่ในสังคม เราต้องเอาทั้งคนเราต้องเอาทั้งงาน และได้ก่อเกิดเป็นกลุ่มอาชีพ ก่อเกิดงานขึ้นมา แต่การที่เราจะทำให้เกิดศูนย์กลางการตลาดของกลุ่มอาชีพ เรายังไปไม่ถึง แต่ ณ เวลานี้กำพวนบ้านเรามีอะไรบ้าง เรามีสินค้าที่หลากหลายจากการที่เรามาร่วมกันคิดว่า ทำอย่างไรให้ชุมชนบ้านเราเกิดงานขึ้นมาบ้าง และตอนนี้เราได้ทำให้สิ่งที่เราหวังเกิดขึ้นได้แล้ว คือ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ แต่ก็เป็นเรื่องปกติที่ บางครั้งการที่เราเดินไปข้างหน้าก็ต้องมีการสะดุด มีการตกหลุม ตกบ่อกันบ้าง เพราะฉะนั้น การทำงานก็เช่นเดียวกัน คงไม่มีใคร ไม่มีองค์กรใดที่ทำแล้วไม่ สะดุด ไม่ตกหลุม ซึ่งสิ่งเหล่านี้คงเป็นที่รู้กันดีของคนทำงาน การที่เราทำตรงนี้ขึ้นมาเชื่อว่าทุกกลุ่มที่มาในวันนี้ทำกันด้วยใจ แต่

เป็นเรื่องธรรมดาที่มีบ้างบางคนใจยังไม่เปิดแต่ตัวมาก่อน แต่เมื่อทำไปแล้วเชื่อว่าจะต้องเกิดความรัก ความผูกพัน ห่วงเห่น ในสิ่งที่เราได้ทำและสามารถทำต่อไปให้เกิดการแตกผลแตกหน่อขึ้นได้ อย่างเช่น กลุ่มผ้าทอโตนกลอย เมื่อก่อนทำผ้าขาวม้าอย่างเดียว แต่ตอนนี้มีการแปรรูปจากผ้าขาวม้าที่หลากหลายขึ้น ซึ่งตรงนี้ก็ได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดระนอง และหน่วยงานต่างๆที่เข้ามาช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และในส่วนของกลุ่มถัก โครเชต์ ก็เช่นกันเมื่อก่อนมีเฉพาะหมวก แต่ปัจจุบันมีสินค้าที่หลากหลายเช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ด้วยการพัฒนาคน และพัฒนางาน จากประสบการณ์การทำงาน จากการศึกษาดูงาน จากการได้รับการอบรม สัมมนา ฯลฯและที่สำคัญเกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในส่วนของกลุ่มผ้ามัดย้อม (กลุ่มสตรีสัมพันธ์)เขาไปไกลแล้ว ได้ 3 ดาวของจังหวัดมาแล้ว เพราะวันที่รับประกาศ ได้รับแทนให้กับกลุ่มด้วย เพราะว่ากลุ่มของเขาไม่ได้ไปด้วยตนเอง อันนี้แสดงให้เห็นว่าสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชนของเราได้มีการพัฒนาขึ้น ได้รับ มพข., อย. เป็นสินค้า OTOP ระดับ 3 ดาว 4 ดาวของจังหวัด

สิ่งเหล่านี้คือหัวใจหลักของกลุ่มอาชีพ และต่อไปเราจะพยายามช่วยกันหาตลาดให้ได้ และอยากให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องช่วยผลักดันให้เกิดตรงนี้ขึ้นด้วย แต่จริง ๆ แล้ววันนี้เรามีหลายหน่วยงานที่เข้าร่วมเสวนาอยากขอฝากทุก ๆ หน่วยงานให้มีที่วางจำหน่ายสินค้า OTOP ของชุมชนอำเภอสุขสำราญด้วย

### นันทาทัศนะต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น

**นายคำนึง จาระนิล : นักวิชาการชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระนอง**

จากการที่ได้สัมผัสกลุ่มทำงานวิจัย ตั้งแต่ประมาณ 2 ปีที่ผ่านมาครั้งแรก ที่บ้านโตนกลอย ขอชื่นชมจริง ๆ ว่า กลุ่มได้มีการพัฒนาขึ้นมาก สำหรับปัญหากลุ่มเท่าที่ได้นั่งฟังตั้งแต่ช่วงเช้า กลุ่มที่ไม่เข้มแข็ง ขอวิพากษ์นิดหนึ่งว่า ด้วยสาเหตุการแบ่งบทบาทหน้าที่ หรือ ได้รับการสนับสนุนเงิน ยืมจากภาคส่วนต่าง ๆ แล้ว ไม่ส่งคืน ตรงนี้ที่เป็นจุดอ่อนมากของกลุ่มหากพูดถึงมิติทางวัฒนธรรม คือ หลักการทางศาสนา ความซื่อสัตย์ โปร่งใส เป็นต้นแบบของท่านศาสดา คิดว่าถ้าพวกเรานำมาซึ่งมิติทางวัฒนธรรม มาพัฒนา กลุ่ม องค์กร ของเราก็จะเข้มแข็งขึ้นแน่นอน วันนี้เราเอาแค่เรื่องเดียวก่อนต่อไปก็จะเป็นเรื่องอื่น ๆ เช่น เรื่องความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ เช่น บ้านโตนกลอย เป็นสิ่งที่น่าจะทำได้ น่าจะมีการประชาสัมพันธ์ เราต้องสร้างอัตลักษณ์สร้าง Brand - name ของเราขึ้นมา ที่มีแล้วแบบร่วมสมัย แบบสากลทั่วไปที่เขาทำกันยังไม่ได้เป็นรูปแบบของเราอย่างแท้จริง แต่สิ่งที่เราสามารถทำได้มากกว่านั้น คือ การที่เราทอผ้าให้ลายที่ออกมานั้นสื่อถึงความเป็นชุมชนของเราเอง เช่น ที่เขามีลาย

ดอกพิกุล ลายช่อนกลิ่น ฯ นอกจากนั้นเราใช้กรอบของชุมชนเป็นจุดขาย หากมองในงานของวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ อาจจะลองเปลี่ยนผ้าคลุม จากผ้าอื่น ๆ มาเป็นลายผ้าขาวม้า ผ้าถุงจากผ้าบาเต๊ะ เป็นผ้าถุงลวดลายผ้าขาวม้า นุ่งกันทั้งหมู่บ้าน ฯ นี่เป็นแนวคิดในการสร้างจุดขายให้ชุมชนของเราได้

**นายสุรัตน์ ปาละนันท์ : ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดระนอง** หลายๆส่วนที่ได้เข้ามาตรงนี้ อย่างน้อยก็ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดระนองได้เข้ามาฝึกสอนเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ให้กับหลาย ๆกลุ่มในอำเภอสำราญ ที่แต่ละท่านได้นำเสนอไปแล้วแต่ละกลุ่มมีการผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์ ทำอาชีพร่วมกัน และปัญหาที่ได้รับทราบ คือเรื่องการตลาด เท่าที่ได้เคยพูดคุยกับหัวหน้าคิดว่า น่าจะใช้ช่องทางของทางราชการอีกทางหนึ่ง เช่น พาณิชย์จังหวัด เขามีเครือข่ายมากทั่วทุกจังหวัด อันนี้เป็นอีกแนวทางที่ได้ให้ข้อคิดไว้ ส่วนอีกทางคือ ในส่วนของศูนย์พัฒนา ฯ เช่นการที่เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องการเขียนแผนธุรกิจเกี่ยวกับงานอิสระที่ โดนกลอย และเรื่องของ Packing หรือหากต้องการต่อยอดพัฒนาฝีมือ ยกระดับฝีมือ ก็สามารถติดต่อ ประสานมาที่ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดได้ เพราะที่เราทำอยู่หรือที่เราเคยฝึกมาแล้วยังเป็นระดับเบื้องต้น เพราะฉะนั้นถ้าหากต้องการที่จะยกระดับฝีมือ เราต้องหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นมากกว่าปกติ หรือต้องหาผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบ เพราะว่าส่วนหนึ่งของสินค้าที่น่าจับตามอง คือ การออกแบบให้ถูกใจกลุ่มเป้าหมาย เมื่อตะกี้ที่ผมได้ฟังมา ส่วนใหญ่กลุ่มต่าง ๆ มีปัญหาช่องทางในการจัดจำหน่าย เราจะทดลองนำร่องเรื่องการใส่ Website ช่องทางเทคนิคบางที่พอเราลงไปแล้วก็จะมีช่องทาง จะลองดีไหม เราอยากได้คนที่มีทักษะ มีใจรักในด้านนี้จากกลุ่มอาชีพ เพราะทางเราเคยมาสอนที่นี่ 2 ครั้งแล้ว เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ เริ่มแรกเอาแค่พื้นฐานต่อไปเราอาจนำร่อง ลองดูว่าเป็นไปได้หรือไม่ เราจะทำ Web เกี่ยวกับสินค้าของเรา ของหมู่บ้านชุมชน เรื่องนี้ทางศูนย์พัฒนา ฯ ของเรามีบุคลากรพร้อม แต่อยู่ที่ว่าต้องหากคนที่มีทักษะ มีใจรัก ถ้าเราทำ Webpage ของเราเองได้ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เราสามารถ สื่อ สินค้าของเราสู่โลกภายนอกได้ หากท่านสามารถทำได้แล้วต่อไปท่านอยู่กับบ้านก็สามารถขายสินค้าได้ ถ้าสนใจ ขอคนนำร่อง 15 – 20 คน ตอนนี้เราต้องปรับตัวให้ทันกับโลก IT ด้วยอาจจะเป็นอีกหนึ่งช่องทาง สำหรับผมยินดีที่จะสนับสนุนครับ

**นายอับดุลเลาะห์ สาลี่ : หัวหน้าโครงการ** เป็นการประยุกต์ IT เข้ามาเชื่อมโยงกับงานชุมชนด้วย และผมคิดว่าที่กำพวนเรามีระบบ IT รองรับที่ทันสมัยคิดว่าหนึ่งในจังหวัดเลยที่เดียว ถ้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ ที่สถานีวิทยุพร้อมที่จะให้บริการ สามารถมาเรียนรู้ได้ และที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน (ตึก

เขียว) เป็นศูนย์ระดับภาค ได้รับรางวัลมากมาย ในส่วนนี้หากแต่ละคน แต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งจะยกระดับตัวเองให้เป็นคนรุ่นใหม่ ผมว่าไม่ยาก และในฐานะที่ผมเป็นหัวหน้าทีมวิจัย เป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับการบริหารงานใน อบต.ผมพร้อมที่จะสนับสนุนเต็มที่ครับ

**นายชุลกิฟลี มาโนชน์ :** สมาชิกอบต.และทีมวิจัยหมู่ที่ 4 บ้านกำพวน ผมเกรงว่าที่เราได้นำเสนอไปแล้ว จะสูญหายไปโดยไม่ได้ทำอะไรเลย เรามาช่วยกันคิดว่าทำอะไรให้เป็นจริงให้ได้ ผมคิดว่าแต่ละกลุ่มที่มาในวันนี้ส่งรายชื่อวันนี้เลยดีหรือไม่ กลุ่มละ 2 คน แต่ที่สำคัญใครคือเจ้าภาพอยากให้หัวหน้าโครงการรับผิดชอบในส่วนนี้ด้วยครับ

**นายอับดุลเลาะห์ สาลี :** หัวหน้าโครงการ ผมต้องการทราบว่าทางศูนย์พัฒนาต้องการกี่คน / รุ่น

**นายสุรัตน์ ปาละนันท์ :** ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดระนอง คิดว่าถ้าเรียนให้ได้ผล ต้องคัดคนที่มีใจรัก มีทักษะ สนใจ 20 คน / รุ่น เพราะการสอนจะได้ทั่วถึง แต่การที่เราฝึกหัดอะไรก็แล้วแต่ เราต้องมีตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพนิดหนึ่งด้วย ส่วนในเรื่องวิทยากร เรื่องงบประมาณ ทางศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานยินดีครับ

**นายอับดุลเลาะห์ สาลี :** หัวหน้าโครงการ ผมขอรับเป็นเจ้าภาพในการรับสมัคร ให้ไปสมัครที่ อบต. กำพวน ฝ่ายธุรการ หลักฐาน สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชน ใน วัน นี้ เราได้เนื้อ ๆ ทั้งนั้นในการเสวนาครั้งนี้

**นายก่าจัด รื่นเรงดี :** หัวหน้าสถานีวิจัยเพื่อการพัฒนาชายฝั่งอันดามัน (หาดประพาส) ยินดีที่มีโอกาสได้เข้าร่วม ที่ได้ฟังมาเกี่ยวกับการวิจัยกลุ่มอาชีพ พอจะรับทราบได้ว่ากลุ่มมีปัญหาเรื่องการวางจำหน่ายสินค้า จริง ๆ แล้วที่สถานี เราเคยจัดทำที่วางจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ ของชุมชน เพราะที่นี่มีคนมาเยี่ยมบ่อย เราพยายามนำสินค้า OTOP ทั้งหมดของกำพวนมาวางไว้ที่นี่ เรามีนักวิจัยหลายโครงการ ส่วนหนึ่งก็พยายามนำสินค้าท้องถิ่นเข้ามาเสนอคนที่เข้ามาเยี่ยมชมเรา ฉะนั้นในสิ่งที่ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานนำเสนอในเรื่องการทำ Webpage จริง ๆ แล้วเรื่องนี้ก็มีความจำเป็นมากเลย ผมเห็นด้วยเพราะว่าเราจะได้มีการขายตรงจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภคโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง ทางสถานีเราก็น่าสนใจ หากมีใครที่สนใจเราก็จะหาให้เรามีห้องอยู่ห้องหนึ่งเพื่อ โชว์สินค้าเมื่อปีที่ผ่านมามีนักศึกษาจากต่างประเทศ 23 ประเทศ มาทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผมคิดว่าเอกสารรูปแบบของเขาน่าจะเสร็จในปี

ซึ่งเป็นมุมมองของต่างชาติที่ เขาได้มาสัมผัสกับกลุ่มอาชีพ ผมคิดว่าหลายกลุ่มที่ได้พบกับนักศึกษาต่างชาติที่มาทำวิจัย แล้วเราจะได้ว่ามุมมองที่เขามองเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนของเราเป็นอย่างไร เขาเก็บข้อมูล และดูตัวอย่างสินค้า จริง ๆ แล้วของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขาก็มี Out-let อยู่ 2 แห่ง คือที่บางเขน และที่กำแพงแสน ถ้าหากกลุ่มมีความต้องการที่จะ โชว์สินค้า ก็สามารถมาติดต่อที่ศูนย์วิจัยได้ เพราะเท่าที่เห็นสินค้าที่นำมาวางที่ศูนย์วิจัยส่วนมากก็เป็นสินค้าที่ค่อนข้างมีคุณภาพ เช่น หมวกถัก กระเป๋า ผ้าบาติก ฯลฯ สินค้าเหล่านี้เวลาคนที่เขามาจากกรุงเทพ ฯ มาจากพื้นที่อื่น ๆ เขาจะมองมีคุณค่า เพราะว่าเป็นสินค้า Hand made ผมอยู่ที่นี้ 3 ปี แต่ส่วนใหญ่ก็อยู่ที่กรุงเทพ ฯ มาเห็นที่นี้เขามีกลุ่มอาชีพ เราเคยจัดของ ธกส. เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เราก็เอากลุ่มในพื้นที่เขามานำเสนอให้กับกลุ่มสมาชิกของ ธกส. ด้วย เช่น กลุ่มทำ ไม้กวาด ทำน้ำยาล้างจาน (กลุ่มสตรีสัมพันธ์) กลุ่มที่เข้มแข็งอยู่แล้ว เราควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาขึ้นอีก โดยเฉพาะกลุ่มประเภทแปรรูปจากการประมง สินค้าทางทะเล เพราะว่าเราก่อนข้างมีวัตถุดิบเยอะ ถ้าใครต้องการจัดกลุ่มในส่วนของการประมง เรามีอาจารย์ที่เชี่ยวชาญให้เข้ามาช่วยเสริมในส่วนที่มีอยู่แล้ว ให้นำมาซื้อมากขึ้น เพราะว่าสินค้าบางประเภทไปที่อื่นไม่มีให้ซื้อ เช่น ที่ญี่ปุ่น เขามีสินค้า OTOP อยู่ทุกตำบล แต่สินค้าจะไม่เหมือนกันเลยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกัน เป็นการโยกย้าย ถ่ายเทเงินทำให้มีมูลค่า มากขึ้น เรื่อย ๆ ผมคิดว่าถ้าเราเข้มแข็งที่อื่นมาดูเราก็มีการผลักดันซื้อผลักดันขาย ก็เป็นการนำรายได้เข้ามาในชุมชนของเรา และสำหรับผลิตภัณฑ์ในสุขสำราญ สถานีวิจัย อยู่ในพื้นที่และภารกิจหลักของ สถานีวิจัย คือการบริการ นำความรู้ต่าง ๆ จากทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพราะว่าเจ้าหน้าที่ของสถานีวิจัยอย่างเดียว ก็ไม่สามารถช่วยได้มากนัก แต่เราสามารถจะประสานกับคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ซึ่งมีอยู่ 10 กว่าคณะเราสามารถประสานมาเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพได้ ซึ่งบางส่วนก็พัฒนาไปบ้างแล้ว แต่ถ้าต้องการพัฒนาเพิ่มขึ้นอีกเราก็ยินดี เพราะจริง ๆ แล้วนโยบายของ ผอ. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาชายฝั่งอันดามัน ต้องการให้สถานีวิจัยในพื้นที่ให้บริการกับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่

**นายวิทยา สุวรรณสอง : ปลัดตัวอำเภอสุขสำราญ** ในวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2554 ที่อำเภอสุขสำราญ มีการให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคสุนัขบ้า ทำหมัน (ทั้งสุนัข ,แมว) บริการครบวงจร ผมขอพูดถึงหน้าที่ 1. ฐานะที่เป็นปลัดตัวของอำเภอ ศักยภาพของจังหวัดระนอง ฐานะของประชากรอยู่ในภาคการเกษตร แต่อาจจะถูกกลืนที่สุขสำราญเป็นพื้นที่พิเศษของจังหวัด เพราะเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างจะเข้มงวดในเรื่องของวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมที่เกี่ยวข้องก็ต้องมองถึงวัฒนธรรมทางศาสนาด้วย ดังนั้นในส่วนของการปลัดตัว ที่เข้ามาส่งเสริมก็ส่งเสริมสนับสนุนให้เลี่ยงจากการสำรวจ



ในอำเภอสุขสำราญแพะ 2 ตำบล มีการบริโภคแพะปีละประมาณ 1,600 ตัว ด้วยสาเหตุว่าพี่น้องมุสลิม เวลาที่มีกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาจะมีการแกงแพะ เกือบทุกครั้ง แต่ทั้ง 2 ตำบลในปัจจุบันมีแพะประมาณ 800 ตัว และในวันนี้ ในปัจจุบันนี้ แพะที่มีราคาแพงที่สุดน่าจะอยู่ที่อำเภอสุขสำราญราคาอยู่ที่ กิโลละประมาณ 100 - 150 บาท ที่จังหวัดลพบุรี แพะราคากิโลกรัมละ 35 บาท ที่จังหวัดเพชรบุรีราคากิโลกรัมละ 55 - 65 บาท และที่จังหวัดชุมพรกิโลละ 80 บาท เพราะฉะนั้น แนวทางในการแก้ไข ปัญหาความยากจนของพี่น้อง ผมอยากให้ลองทบทวนตัวเองดูก่อน ผมคิดว่าหากเรามีสินค้า (แพะ) อยู่ในพื้นที่ ปัญหาทางการตลาดน่าจะไม่มี เพราะในพื้นที่ซึ่งมีความต้องการอยู่ เราอาจจะหาวิธีการในการเลี้ยง โดยให้เด็ก ๆ เลี้ยงคนละ 1 - 2 ตัว เป็นรายได้ และยังเป็นการศึกษาให้เด็กไปในตัว และอีกอย่างที่ยกนำเสนอให้พี่น้องได้ทบทวนดู คือ การเลี้ยงวัว ในอำเภอสุขสำราญ 2 ตำบลมีวัวอยู่ประมาณ 400 ตัว แต่ในอำเภอสุขสำราญมีการบริโภควัวปีละประมาณ 350 ตัว ทุกวันนี้เราซื้อวัวมาจากต่างถิ่น และผมคิดว่าจะจะเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจ และคิดว่าเราน่าจะนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของเราได้ ระหว่าง อาชีพ การท่องเที่ยว และวัว ควาย เพราะว่าผมเคยสัมผัสมา ที่นี้จะมีวิธีการเลี้ยง วัว ควาย ที่แปลกแตกต่างจากที่อื่น คือ เขาจะมีการเลี้ยงแบบรวมฝูง และปล่อยไว้ในทุ่ง แต่ทุกคนสามารถจำ วัว ควาย ของตัวเองได้ และอยากให้พี่น้องที่นี้หาโอกาสไปเรียนรู้ วัฒนธรรมหมู่บ้านควายที่จังหวัด สระแก้ว ที่สุพรรณบุรี เพื่อเราจะได้ปรับใช้ให้ถูกวิธี

และเรื่องที่น่าสนใจอีกเรื่อง คือ เรื่องของนกกรงหัวจุก ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก และมีบางพื้นที่เขาเริ่มทำได้แล้ว และหากจะนับสัตว์เศรษฐกิจที่มาแรงในตอนนี้ ผมคิดว่านกกรงหัวจุกมาแรงในอันดับต้น ๆ เลยทีเดียว ผมเคยตั้งชมรมนกกรงหัวจุกของอำเภอสุขสำราญ มีสมาชิก 800 กว่าคน มีนกกรงหัวจุกในพื้นที่ประมาณ 5,000 ตัว เพราะฉะนั้นหากเราจะเชื่อมโยงในเรื่อง วัฒนธรรม อาชีพ รายได้ น่าจะทำได้ เพราะว่าหากเรามีการเพาะเลี้ยงเองได้ ก็เกิดรายได้ และเป็นองค์ความรู้ในเชิงการต่อสู้ เรื่องของกฎหมาย เพราะนกหัวจุกเป็นสัตว์ป่าสงวน ถ้าเราทำตรงนี้ได้ อาจจะนำเสนอเพื่อให้ภาครัฐแก้กฎหมายก็เป็นไปได้ เราก็สามารถมาสร้างอาชีพและนำมาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ ผมคิดว่าทุกงานเราสามารถนำนกหัวจุกเข้ามาเชื่อมโยงได้ ในวันนี้เราน่าจะคิดให้เป็นระบบในเรื่องของ คน สัตว์ พืช ว่าเราต้องอยู่อย่างไร และน่าจะเป็นวิธีที่จะลดปัญหาความยากจนลงได้

พ.ร.บ. ปี 2551 ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาท สภาเกษตรกรเข้ามาพยายามจะให้บทบาทกับพี่น้องประชาชน สภาชุมชน ต. กำปวนที่จดทะเบียน 59 กลุ่ม ต. นาคา 48 กลุ่ม แต่จนถึงวันนี้เรา



ยังขาดการดูแลด้านศักยภาพของกลุ่มในการขับเคลื่อนไปข้างหน้า ณ วันนี้สิ่งที่น่าจะเป็นคือการบริหารจัดการกลุ่มของตัวเอง เราจะได้เดินข้างหน้าอย่างถูกวิธี สามารถจัดทำแผนงานได้ถูก แต่ ณ วันนี้ในความรู้สึกของผม พวกเรากำลังวิ่งตามหาอะไรก็ไม่รู้ โดยที่เราไม่สามารถที่จะทำอะไรได้ เพื่อเป็นการตอบโจทย์ให้ตัวเองได้ ตอบโจทย์ความต้องการให้กับชุมชนได้ หรือยัง ผมคิดว่าเราต้องมาทบทวน หันมาตอบโจทย์ให้ตัวเอง ให้ครอบครัว ให้ชุมชนบ้านเราให้ได้ก่อน ทางภาคเกษตรก็พยายามเร่งสร้างสภาชุมชน เร่งสร้างกลุ่มองค์กร เพื่อให้เกิดแผนงานของชุมชน แต่จนถึงวันนี้ผมยังทำไม่ได้ เพราะว่าชุมชนบริหารจัดการไม่ได้ สภาวัฒนธรรมลงมาก็เพื่อให้เราตอบโจทย์ตัวเองเช่นกัน วันนี้ก็ขอฝากไว้ด้วยนี้ที่ผมพยายามแทรกเข้ามาในสภาชุมชนและอีกไม่นานคิดว่าคงจะมีการนัดหมายกับชุมชน เพื่อนั่งคุยกันในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาศักยภาพ เพื่อเราจะได้ทราบว่าเราขาดสิ่งใด จะได้มีการเชื่อมต่อได้ถูกทาง อีกเรื่องที่ผมอยากรับผิดชอบ คือ เรื่องเครือข่ายประชาชน เรื่องต่อต้านยาเสพติด ในส่วนของการปราบปรามยาเสพติดภาค 8 เขาให้โอกาสเรามาก วันนี้เราต้องมาหาโจทย์จากชุมชนว่า เรามีปัญหาดังนี้หรือไม่อย่างไร เราพยายามให้บุคลากรของเราปลอดภัยจากยาเสพติดได้หรือไม่ ทำหน้าที่ความร่วมมือที่ปรึกษา สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งเป็นรอยต่อกับกลุ่มในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ และแนวทางในการสร้างความร่วมมือของจังหวัดระนอง ไม่ให้มีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ ก็จะต้องมีความคิดเห็นจากกลุ่ม องค์กรต่างๆ ที่เข้ามาแลกเปลี่ยน ทำหน้าที่ศูนย์ประสานงาน ความช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมาย ที่ผ่านมามักเจอปัญหาในกรณีปัจเจก เช่น ขับรถชน เรื่องป่าไม้ ก็มาปรึกษาที่ศูนย์ประสานงานได้ ผมจะเป็นผู้ช่วยประสานให้ เพื่อช่วยหาวิธีเจรจาให้ถูกต้อง จะได้สร้างองค์ความรู้ร่วมกัน และมีกิจกรรมในพื้นที่ที่ยินดีมาร่วมตลอดเวลา

**นายโสภณ พรหมเนตร : วัฒนธรรมอำเภอสุขสำราญ** ตำแหน่งนักวิชาการอำเภอสุขสำราญ จะเข้ามาอาทิตย์ละ 1 วัน เข้ามาเพื่อหาแนวทางในการช่วยส่งเสริมเรื่องศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิต การที่ได้ เข้ามาร่วมในวันนี้ เท่าที่สังเกตก็จะเกี่ยวกับการ จัดตั้ง การทำกิจกรรม กลุ่มอาชีพ ในส่วนของวัฒนธรรมถ้ามองแล้วเป็นปัจจัยหนึ่งอาจไม่เป็นรูปธรรม เป็นลักษณะของนามธรรมมากกว่า แต่จริง ๆ แล้วในเรื่องของงานอาชีพต่างๆ ที่เราพยายามบูรณาการเอาวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ นั้น ก็อยากจะให้มีความแตกต่าง และอยากให้มีความเป็นตัวตน เป็นอัตลักษณ์ของเราเอง

**นายอัลดุลละห์ สาลิ :** หัวหน้าโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นการทำงานจนถึงวันนี้ 1 ปี 2 เดือน กับอีก 8 วัน กำลังจะปิดโครงการ สำหรับ ตั้งแต่เช้า ถึงบ่าย เราได้เนื้อหาสาระมากมายจากผู้เข้าร่วม โดยเฉพาะในส่วนของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และองค์กรต่าง ๆ ที่เราได้เชิญมาร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล แนวคิด และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทำให้เราได้รู้จักตัวตนของเรามากขึ้น และเราจะทำอย่างไรกับตัวเราเองกับกลุ่ม กับชุมชน ทำให้เราได้ข้อคิดที่ดี ๆ มากมาย และมีแนวทางในการพัฒนาต่อไป ผมคิดว่าในเวทีวันนี้เราได้ประโยชน์เกินคุ้ม เราสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เกี่ยวกับงานด้านกลุ่มอาชีพ เพื่อจะได้เดินหน้าต่อไปได้อย่างสะดวก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสถานที่ งบประมาณ บุคลากรด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ ต่อไปเราจะได้ผนวกกับสถานีวิจัย เพราะว่าค่อนข้างจะมีพร้อมในสิ่งที่เราต้องการ และที่สำคัญในวันนี้เราได้มีการสัญจรระหว่างกัน กับ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่เข้าร่วม ในการที่จะสนับสนุนกลุ่มอาชีพต่อหน้าสาธารณชนอย่างเปิดเผย และเราก็มีโอกาสนี้จะได้มีการพัฒนาศักยภาพของเราเองในด้านต่าง ๆ ต่อไปให้ชัดเจน

ส่วนในเรื่องของวัฒนธรรม เราก็มีคนที่มีความรู้ในเรื่องนี้ สามารถที่จะถ่ายทอดความรู้นั้นให้กับเราได้ เราสามารถที่จะเรียนรู้ได้ ผมได้ฟังที่ คุณล่อมาขวัญ หนูนอนันต์ พูดถึงภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อน ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ของเรา เกี่ยวกับหอมพื้นบ้านที่โด่งดังมากในสมัยนั้น เช่น ครูเชื่อม นายแพทย์คำหา (แพทย์พื้นบ้าน) ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียง เป็นสิ่งที่เราควรภูมิใจในชนรุ่นเก่าก่อน

**นายสุรัตน์ ปาละนันท์ :** ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด เกี่ยวกับประกันสังคม ตอนนี้รัฐบาลจะให้ประชาชนทั่วไป สามารถเข้าสู่ประกันสังคมได้ ในส่วนนี้ กระทรวงแรงงานให้ช่วยมาเผยแพร่ข่าวสารว่า แรงงานนอกระบบ คือ ท่านทั้งหลายที่ไม่ได้ทำงานในระบบโรงงาน ราชการ สถานประกอบการใด ๆ แต่มีอาชีพ ทำไร่ ทำสวน ทำประมง ฯลฯ แต่อยากเข้าสู่ประกันสังคม ทางกระทรวงได้มีการเริ่มต้นแล้ว เราสามารถเข้าสู่ประกันสังคมได้ ในวันนี้ผมมีเอกสาร ใครสนใจเอาเอกสารได้ผมจะให้ไว้ที่ ผู้นำ (ที่ อบต.) แบบสมัครมีอยู่ 2 แบบ คือแบบส่งเงินสมทบ เดือนละ 100 – 150 บาท ส่งที่ ธกส. หรือ ที่ เซเว่น จะประกาศใช้ในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2554

**นายก่าจัด รื่นเริงดี :** สถานีวิจัยเพื่อการพัฒนาชายฝั่งอันดามัน (หาดประพาส) หากมีการประชุม สัมมนา หรือใช้บริการอื่น ทางเรายินดี ห้องประชุมขนาดเล็กก็มี ยินดีให้ความร่วมมือทุก ๆ

ด้าน ไม่ว่าด้านวัฒนธรรม สังคม และเราก็มีนักวิจัยทางสังคมอยู่ด้วยทางเรายินดีที่จะเข้าร่วมงานวิจัย สังคม และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชน มีอะไรที่เราจะใช้ชุมชนได้เราก็ยินดี

**นายวิทยา สุวรรณสอง : ปุสัต์ว่อำเภอสุขสำราญ** วันนี้ผมขอฝากนิดหนึ่งว่าที่เขายก ว่าสังคมไทยล้มเหลวก็เพราะว่า 1. หวังพึ่ง 2. เลียนแบบ 3. ตามน้ำ 4. เอาอย่าง เพราะฉะนั้น อะไร คือตัวตนของเรา เราต้องตอบตัวเองให้ได้ ทุกเรื่อง วันนี้เราทำงาน คำตอบของเราอยู่ที่หมู่บ้านทั้งนั้น ฉะนั้นวันนี้เวทีวิจัยเรามาประมวลร่วมกัน แต่ผมอยากเห็นเวทีวิจัยครอบคลุมทั้งหมู่บ้าน และจากที่ได้ คลุกคลีตรงนี้นาน เวทีวิจัยเป็นเวทีที่มีรสชาติมากที่สุด ลองให้นักวิจัยหมู่บ้าน 2 จัดในหมู่บ้าน 2 กินแบบหมู่บ้าน 2 อยู่แบบหมู่บ้าน 2 เห็นสิ่งแวดล้อม เห็นวัฒนธรรมของหมู่บ้าน 2 ช่วยกันหาคำตอบ เวทีทุกเวทีเป็นที่เรียนรู้ เวที หาคำตอบให้กับชุมชนเอง ผมขอฝากไว้แค่นี้

**นายโสภณ พรหมเนตร : วัฒนธรรมอำเภอสุขสำราญ** ในส่วนของวัฒนธรรมได้พูดไป แล้วว่า เป็นวิถีชีวิต แต่ในหลาย ๆ เรื่องให้มองว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว และสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมากที่สุดน่าจะเป็นครอบครัว ชุมชนต้องเกี่ยวข้องกันอยู่แล้ว ดังนั้นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวต้องระลึกถึง และ ต้อง ปฏิบัติให้ดี ในฐานะของสมาชิก ในชุมชนงานวัฒนธรรมสายใยชุมชน พยายามสืบทอด และรักษา ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังต่อไป ไม่อยากให้หมดไป ส่วนใหญ่เราจะพูดว่า สืบสาน หรือ อนุรักษ์อย่างนั้น อย่างนี้ แต่ควรปฏิบัติตั้งแต่ตอนนี้ ในมุมมองเราต้องสืบสานไว้ อย่าให้มันสูญหายไปกับยุคสมัยของคน โดยเฉพาะเรื่องของ กำพืด หรือ ประเพณีของเราเองเราต้องทราบ เช่น กำพืดมีความเป็นมาอย่างไร และ วิถีชีวิตรักษาไว้ สืบสานไว้ให้เป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในจิตใจ และเราสามารถสะท้อนออกมาในลักษณะ ของการปฏิบัติ ผมขอฝากไว้แค่นี้

#### วิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานวิจัย

**คุณสมบูรณ์ อภาสกิจ :** เคยร่วมเวทีที่ตึกเขียวมาครั้งหนึ่ง ผมคิดว่าโครงการอย่างนี้ เป็นโครงการที่น่าสนใจ มันดูเหมือนกับว่าเรากำลังจะปิดโครงการ แต่เรายังไม่เห็นอะไร แต่ผมมองว่า มันเป็นหัวใจเลยทีเดียวที่เราสนับสนุนงานวิจัยแบบนี้ ก็คือว่าอยากให้เขาได้เรียนรู้ร่วมกันว่าเขาคือใคร สิ่งที่กำลังเป็นอยู่ เป็นอยู่อย่างไร แล้วจะไปไหนต่อไปอย่างไร นี่ถือเป็นคำถามหลัก ๆ ที่โครงการนี้ จะต้องดู ความเป็นมาของเรา เท่าที่ผมดูในเอกสารที่สรุปมาคร่าว ๆ ก็มีหลายเรื่อง เราได้ทำการศึกษา 3 หมู่บ้านในหนึ่งตำบล แต่ผมมองว่าผลสรุปมันเป็นปรากฏการณ์ทั่ว ๆ ไปในชุมชนท้องถิ่นบ้านเรา

ของสังคมไทย เหมือน ๆ กัน เราก็อยู่ในส่วนหนึ่งของสถานการณ์นี้ แต่มันก็ทำยว่าเราจะไปอย่างไร เราได้เรียนรู้ว่ากลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ เป็นอยู่อย่างไร มีหลายกลุ่มที่ไปไม่ได้ มีปัญหา ไม่ค่อยดีเท่าไร และเราเห็นว่าเป็นเพราะอะไร แต่มันก็มีบางกลุ่มที่ดีกว่าอีกหลาย ๆ กลุ่ม แล้วเราจะได้บอกตัวเราได้ว่ามีแนวทางอย่างนี้ละ โดยใช้เรื่องราว สิ่งที่เราได้เรียนรู้เหล่านั้นมาเป็นบทเรียน หากเราอยากเห็นการสร้างทางเลือกให้แก่อาชีพหมู่บ้านของเราที่อยู่บนฐานศักยภาพที่เหมาะสมของการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น หรือว่ามีการบูรณาการหลาย ๆ ส่วนเข้าด้วยกัน แล้วยกระดับในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ฉะนั้น การที่จะไป ให้ถึง แหล่งเรียนรู้ แสดงว่า ต้องมีอะไรดี ๆ หลาย ๆ ส่วน หมายถึงว่า ทำจนคนอื่นได้เรียนรู้ด้วย เราก็ได้ผลที่ดี นี่คือโจทย์ที่เราได้จากการเรียนรู้ ที่เราต้องมองหน้า และเหลียวหลังไว้ แล้วมองข้าง ๆ ของเราเป็นโครงการที่ดีมาก มีหลายคนพูดง่าย ๆ ว่า เงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ จริงๆ แล้วงานแบบนี้เป็นงานที่ สร้างคน มันเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้ มาทำ มาแก้ไขปัญหา หรือว่าหลาย ๆ คำพูดที่ ผมได้ฟัง ผมคิด ว่าเขาใช้ได้ เราสามารถสรุปถึงแก่นได้ว่าเราทำ เราได้อะไร ในส่วนนี้เราได้อะไรมากมาย ถ้าดูจากเอกสาร จากการฟังในวันนี้ หลายเรื่องที่เราเล่ามาเราได้มา มันยังไม่ตอบโจทย์ ที่เรากำหนดไว้ว่า อยู่อย่างไร จะไปไหน แต่สิ่งที่เราได้ คือการเปลี่ยนแปลง เราได้พัฒนาคน พัฒนาทีมงานในการทำงานด้วยกัน เขาคุยกันได้อย่างไรตั้ง 22 ครั้งในรอบ 1 ปี

ผมมีเรื่องเล่าให้ฟัง ที่จังหวัดปัตตานี อาจเรียกว่ามีปัญหาตั้งแต่ “กองทุนสาม” ใครให้มากที่สุด แล้วอยู่มาวันหนึ่งเขาคิดขึ้นมาว่า ทำไม บ้านเราจึงเป็นแบบนี้ ถ้าไม่ให้กลุ่มลัทธิ จะทำอย่างไร เขาก็มานั่งคุยกันเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้คุยกัน ได้วิเคราะห์กัน เชื่อมโยงกัน และคุยกันต่อเนื่อง ช่วยกันคิด และลงมือทำ 1 ปีผ่านไป จากที่ลัทธิเหลว กลับมาได้รางวัลที่ 2 ของจังหวัด หลังจากนั้นเขาก็ทำกันได้ดีขึ้น ๆ ผมคิดว่านี่เป็นกรณีที่ดีมาก ที่เราจะนำมาเป็นกรณีศึกษา เราต้องทำทนาย ผมคิดว่าหลาย ๆ เรื่องต้องเชื่อมโยงกัน ต้องคุยกันให้มาก หลาย ๆ กรณีที่ออกมาในรูปของการไม่มีเงิน ไม่มีคนช่วยสนับสนุน แต่พอคุยกันลึก ๆ แล้ว มันไม่ใช่ พอมันไม่ใช่เงิน เราจะมีวิธีคิด วิธีทำความเข้าใจ วิธีความสัมพันธ์ของคน เรื่องราวแบบนี้ ผมคิดว่าของเราก็ได้เช่นกัน เพราะมีคนที่ยื่นมาพูดว่า ได้ความสัมพันธ์ ได้เรียนรู้กัน ได้เรียนรู้การทำงานด้วยกัน เพราะว่า หากเราทำตรงนี้ไม่ได้ ชุมชนของเราจะไปอย่างไร ถ้าเราไม่มีความสัมพันธ์กัน เพราะมันหลายเรื่องที่ไม่ใช่เรื่องของเราคนเดียว แต่เป็นเรื่องของผลประโยชน์ร่วมกัน เรื่องลูกหลานของเรา ดังนั้นหากกระบวนการไม่ได้สร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ก็ไปได้ยาก

กรณีที่ 2 เราเริ่มเห็นมีการบูรณาการหลักศาสนามาใช้ชัดเจนมาก ทุกพื้นที่เมื่อเรานำศาสนาเข้าไป มันจะมีพลัง ผมมั่นใจว่าที่นี่มีใช้อยู่ แต่น่าจะทำให้มากขึ้นเพราะว่า ศาสนา สามารถที่จะร้อยใจคนเข้ามาหากันได้ทุกกิจกรรม ผมขอทิ้งท้ายกับหัวหน้าส่วน หัวหน้าราชการ คิดว่าเป็นโอกาสที่ดีมาก ๆ ที่เวทีวันนี้มีการจัดเสวนาในช่วงท้ายของกิจกรรม เพราะว่าเราจะได้เห็นรอยต่อ ว่าศูนย์พัฒนาฝีมือ แรงงาน มีประเด็นโจทย์ที่เชื่อมโยงให้เขาช่วยหนุนเสริม เรื่องความรู้ ทักษะ หลาย ๆ เรื่อง ที่เราต้องการ หรืออีกหลายเรื่องที่เราไม่ต้องการ แต่เขาให้เราเห็นว่าเราต้องการอะไร แล้วเราจะเป็นผู้เชื่อมโยงที่มีประโยชน์มาก และที่เราได้เปรียบมาก คือ ที่นี่ มีสถานีวิจัย และสามารถเชื่อมต่อกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งมีฐานะระดับประเทศทีเดียว เราจะเอามุมไหนได้หมด เป็นสิ่งที่หายากมาก ๆ สำหรับชุมชนเล็ก ๆ อำเภอเล็ก ๆ จะมีสถาบันอย่างนี้ โจทย์เป็นโอกาสของเราทุกเรื่อง นักวิชาการตอบให้เราได้หมด รวมถึงเรื่องการพัฒนาด้านการแปรรูปอาหารทะเล แปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของ ม.เกษตรเขาสุคนธ์อุดมมาก เราควรใช้โอกาสนี้ หากมีพื้นที่แสดงสินค้าก็เป็นโอกาสดีมาก หลายกรณีที่ผมเคยเห็นสถาบันแบบนี้ เช่น ภูมิปัญญาชุมชนที่พัทลุง เขาก็มีการเชื่อมโยงกับชุมชนรอบข้างเขามีความร่วมมือกันแบบนี้ แต่มีประโยชน์มาก ๆ

ยังมีอีกหลายกรณี หลายมิติ เรื่องราวของทุนเดิม เรื่องราวของวัฒนธรรม เอกลักษณะ อุตสาหกรรม แต่ผมขอเอาประเด็น เรื่องแพะที่ *คุณวิทยา* นำเสนอ มีข้อมูลที่ดีมาก การบริโภคแพะ 1,800 – 2,000 ตัว/ปี แต่มีการแพะเลี้ยงในชุมชนแค่ 800 ตัว เรื่องของวัว การบริโภค 350 /ปี แต่มีวัวอยู่เพียงแค่ 400 ตัว ผมคิดว่าเป็นเรื่องของโอกาส ฐานเรื่องอาชีพของคนในชุมชน

**นายอัลดุลละห์ สาลี : หัวหน้าโครงการ** ในนามหัวหน้าทีมวิจัย ต้องขอขอบคุณหัวหน้าส่วนราชการ ตัวแทนองค์กรเครือข่าย และต้องขอภัยผู้เข้าร่วมหลาย ๆ ท่านที่ไม่ได้แลกเปลี่ยน และแสดงความคิดเห็น เนื่องจากเวลาของเรามีน้อยมากเพียงแค่วันเดียว แต่หวังเป็นอย่างยิ่งว่าโอกาสต่อไปเราคงได้ร่วมเสวนา กันอีก หากท่านใดที่มีความต้องการความร่วมมือ ไปแสดงความคิดเห็น เรายินดี และเราก็ยังหวังว่าเรา ยังจะเดินต่อ

ท้ายที่สุดเราขอขอบคุณพระเจ้า (เอกองค์อัลเลาะห์ ซ.บ.) ที่ได้คล้อยตามให้เราได้มาแสดงความคิดเห็น นานาทัศนะ เพื่อเราจะได้ปรับปรุง พัฒนาชุมชนของเราให้เข้มแข็ง และน่าอยู่ต่อไป เรามีหลักคิดว่า เราจะทำเพื่อความสุขของชุมชน ไม่ใช่ตนเอง ขอให้ทุกท่าน ประสพแต่ความสุขความสำเร็จ สมหวังดังปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ ทุกประการ

## สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

**กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม 1) กลุ่มอาชีพ** สานกระเป๋า/ธนาคารขยะ/กลุ่มปุ๋ยเกษตรยั่งยืน/  
กลุ่มสตรีสัมพันธ์/วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน/กลุ่มবাদิก **2) หน่วยงานราชการ** ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน  
/ สถานีวิทยุทรัพยากรชายฝั่ง จังหวัดระนอง / ปศุสัตว์อำเภอ นักวิชาการวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ  
**3) เครือข่ายทีมวิจัย** ทีมทะเลนอก / ทีมบางกล้วยนอก / ทีมโดนกลอย / ทีมบางหิน / ทีมบางลำพู / ทีมซีมี  
/ ทีมบ้านด่าน / ทีมบางซอย / ทีมบางวัน / ทีมบางดิบ / ทีมบางเนาะ **4) ภาลัท้องถิ่น** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่  
2,3,6,7 ตำบลกำพวน / อีหม่อมมัสยิดอัสเตฟีกียะห์ / สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนองเขต  
อำเภอสุขสำราญ / สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน หมู่ที่ 4 / เครือข่ายสตรีชุมชน หมู่ที่ 7

### 1. ก่อนทำกิจกรรมความคาดหวังว่าจะเกิดอะไรขึ้น

- 1.1 เราจะได้ทราบว่ามืกลุ่มอาชีพอะไรบ้างในพื้นที่ทำงานวิจัย
- 1.2 อยากค้นหาสาเหตุกลุ่มอาชีพที่ดำเนินการไม่ได้ เพราะอะไร
- 1.3 คาดหวังว่างาน สกว.จะมาฟื้นฟูกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้ดำเนินต่อไป
- 1.4 คาดหวังว่าจะค้นหาคนที่มีใจมาร่วมทำงานวิจัย
- 1.5 คาดหวังว่างานวิจัยจะช่วยทำความเข้าใจให้กับกลุ่มงานอาชีพได้ในระดับหนึ่ง
- 1.6 คาดหวังว่างานวิจัยจะช่วยให้การทำงานเป็นทีมทำให้คนรู้จักเรามากขึ้น
- 1.7 คาดหวังว่างานวิจัยจะทำให้เรารู้จักตนเองมากขึ้น
- 1.8 คาดหวังว่าจะเกิดบุคลากรที่มีคุณภาพจากการทำงานวิจัย

### 2. สิ่งที่เกิดขึ้นจริง

- 2.1 เราได้รู้ได้ทราบว่ากลุ่มอาชีพมีกี่กลุ่มแต่ละกลุ่มมีปัญหาอะไรบ้าง
- 2.2 เราได้ค้นพบสาเหตุโดยภาพรวมว่ากลุ่มจะดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ เป็นเรื่องระบบการบริหารจัดการ (ไม่เข้าใจกระบวนการ)
- 2.3 งาน สกว. สามารถฟื้นฟูกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้ดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ระดับหนึ่ง

- 2.4 เราได้คนที่มิจิตอาสาร่วมทำงานวิจัย
- 2.5 งานวิจัยทำให้เราเข้าใจกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่
- 2.6 งานวิจัยทำให้ได้รู้จักตนเองและคนอื่น
- 2.7 กลุ่มอาชีพยังมีความหวังกับทีมวิจัยว่าทีมสามารถช่วยขับเคลื่อนกลุ่มได้
- 2.8 กลุ่มเป้าหมาย ชุมชนยังไม่ค่อยเข้าใจคำว่า สกว.หรืองานวิจัยฯ
- 2.9 ยังมีกลุ่มอาชีพหมู่บ้านอื่น ๆ ที่อยากเข้าร่วมงานวิจัย (หมู่ที่ 5 และ 7)
- 2.10 เกิดการพัฒนาคนในทีมงาน

### 3. อะไรคือสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นจริงหรือแตกต่าง

- 3.1 มีกระบวนการทำงานและเครื่องมือ/คนทำงาน/มีการประชุมทีมวิจัย  
ทำความเข้าใจก่อนทำงาน
- 3.2 กระบวนการลงพื้นที่เข้าหาชุมชนโดยใช้ (SALT) มีแบบฟอร์ม  
สำรวจกลุ่มที่ชัดเจน
- 3.3 มีพี่เลี้ยงผู้ประสานงานโครงการที่ตั้งใจจริงมีคุณภาพในการทำงาน
- 3.4 สิ่งแตกต่าง (ความสำคัญในการทำงานเป็นเครือข่ายฯ)
- 3.5 สิ่งแตกต่าง (ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายฯ)

### 4. เราได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรมนี้ (งานวิจัย)

- 4.1 ไม่ตัดสินคนอื่นโดยพลการก่อนการพูดคุย
- 4.2 กระบวนการทำงาน (สกว. หรือ วิจัย) มีความละเอียดมาก
- 4.3 ได้เรียนรู้การทำงานวิจัยท้องถิ่น
- 4.4 การขยายเครือข่ายในการทำงาน
- 4.5 แนวทางในการแก้ไขปัญหา (ของการทำงานกลุ่ม)
- 4.6 ได้เรียนรู้กระบวนการเข้าหาชุมชน (SALT)

### 5. ทำอย่างไรให้ดีขึ้น

- 5.1 ต้องเข้าหาด้วยความจริงใจ
- 5.2 ต้องเรียนรู้กลุ่มเป้าหมายก่อนลงพื้นที่ บริบทชุมชนนั้น ๆ
- 5.3 ต้องทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน
- 5.4 ต้องช่วยกันสรรหาผู้มีจิตอาสาเพิ่มขึ้น
- 5.5 คนทำงานต้องเปิดใจให้กว้างขึ้น
- 5.6 มีการประชุมสังเคราะห์ (ในทีมงาน)

## บทที่ 4

### ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา ประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และมิติทางศาสนา 2) เพื่อศึกษา ทบทวนบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ความสัมพันธ์ของสมาชิก ผู้นำและชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชน ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านกำพวน และหมู่ที่ 4 บ้านภูเขาทอง(บ้านท่ากลาง)

ชุมชนบ้านกำพวน ตั้งอยู่ที่อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง อยู่ในเขตการปกครองของ ต.กำพวน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง มีประชากรทั้งหมด 5,655 คน ชาย 2,902 คน หญิง 2,753 คน มีบ้านเรือน 1,457 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน อาชีพทำประมง อาชีพค้าขาย เมื่อว่างเว้นจากอาชีพหลักชาวบ้านในชุมชนก็จะประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า การเลี้ยงปลา ปลูกผัก การทำขนม ก่อสร้างและรับจ้างทั่วไป เป็นต้น ต่อมาได้มีความพยายามของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรท้องถิ่นที่จะส่งเสริมอาชีพ พัฒนาอาชีพให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยส่วนมากสนับสนุนในรูปแบบของเงินทุนเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) โครงการกองทุนเงินล้าน กองทุนชิบ พอช. การส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

#### 4.1 กระบวนการเรียนรู้จากงานวิจัย

จากผลการศึกษาการรวบรวมการจัดตั้งกลุ่ม พบว่า มีกลุ่มจำนวนมาก จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับเงื่อนไขจากรัฐ รวมทั้งหน่วยงานต่างๆที่ลงไปสนับสนุนชุมชน และกลุ่มที่ริเริ่มชุมชน ซึ่งกลุ่มลักษณะนี้มีฐานมาจากการประกอบอาชีพหลักที่สอดคล้องกับ การรวมกลุ่มทำกิจกรรม ซึ่งมีเหตุผลดังนี้

**4.1.1 เหตุผลที่ให้เกิดการรวมกลุ่ม** พบว่า การรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน เพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็งเกิดจากเหตุผลที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม สรุปได้ดังนี้



(1) การต้องการรายได้เพิ่มขึ้น อันเป็นเหตุผลหลักที่พบในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมีรายได้น้อยไม่พอเพียงต่อค่าครองชีพ เช่น กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล กลุ่มแปรรูปอาหารด้านการเกษตร กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มผ้ามัดย้อม กลุ่มทำขนม กลุ่มค้าขาย กลุ่มเลี้ยงปลาดุก กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มเลี้ยงแพะ กลุ่มเลี้ยงโคบ้านเหนือ กลุ่มไม้กวาดคอกอ้อกลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์ กลุ่มปักผ้าบาติก กลุ่มขนมไทยและกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นต้น

(2) คนในชุมชนมีปัญหาด้านสุขภาพ จึงเกิดการรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น เครือข่ายสตรีสัมพันธ์ ฟันฟูจิตใจกับผู้ป่วยเอดส์ กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาชุมชน เครือข่าย อสม. เป็นตัวแทนของสมาชิกในชุมชนเข้ารับการอบรมความรู้ และนำความรู้ด้านสุขภาพมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แต่ละครัวเรือน การดูแลสุขภาพ การดูแลลด ละ เลิก ยาเสพติดประเภทต่างๆ เป็นต้น

(3) ผู้นำและแกนนำของชุมชนต้องการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน โดยกระตุ้นให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตั้งแต่การร่วมคิดร่วมทำ ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหา เช่น เครือข่ายเกษตรกรรม กลุ่มเกษตรยั่งยืน เพื่อจัดการตลาดกลางสินค้าทางการเกษตร กลุ่มประมงพื้นบ้าน เพื่อการจัดการแนวเขตการทำประมง กลุ่มปฎิชีวนาหมู่ที่ 3 เพื่อแก้ปัญหาปฎิชีวนาแพง และส่งเสริมการใช้วัสดุในท้องถิ่น และเป็นลดต้นทุนการผลิต และ เครือข่ายสตรีมุสลิม จ.ระนอง เป็นต้น

(4) ได้รับการแนะนำ ส่งเสริม และสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน จะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น ซึ่งหลังจากเหตุการณ์สึนามิ มีกลุ่มต่างๆเกิดขึ้นมาจำนวนมาก เช่น กลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียน กลุ่มฟื้นฟูอาชีพรักษาสัมคี่ ม.3 กลุ่มออมทรัพย์เครือข่ายสตรี ศูนย์ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตในชุมชน และกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เช่น การอบรมให้ความรู้การประกอบอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุ และงานเครือข่ายวัฒนธรรมอำเภอสุขราญ กลุ่มอาสาชกาดบ้านเหนือ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่ม SML บ้านเหนือ กลุ่มพัฒนาเกษตรบ้านเหนือ และกองทุนฟื้นฟูอาชีพ(รักษ์ไทย) เป็นต้น โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคีอื่นๆ

(5) ความต้องการเงินทุนและความรู้เพื่อประกอบอาชีพ พบว่า หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนเงินทุนหรือความรู้เพื่อประกอบอาชีพเสริม จะดำเนินงานโดยรวมกลุ่มสมาชิก ให้ได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ ส่วนการดำเนินงานของกลุ่มบางกลุ่มสามารถนำเงินทุนและความรู้ที่ได้รับมาต่อยอดให้กับกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีกลุ่มอีกจำนวนไม่น้อยที่ได้รับเงินทุนและความรู้ แต่ไม่สามารถบริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็งได้ สุดท้ายกลุ่มประเภทนี้เหลือทิ้งไว้เพียงชื่อกลุ่มเพียงเท่านั้น

(6) การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการรวมกลุ่มเพื่อถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน รวมทั้งเพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เช่น กลุ่มไม้กวาดดอกอ้อ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ เป็นต้น

(7) ความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาแหล่งต้นน้ำ ลำคลอง ธนาคารปู การอนุรักษ์ป่าชายเลน การรักษาระบบนิเวศชายฝั่ง เป็นต้น

(8) กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่เห็นได้ชัดเจน คือ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งทำให้คนหันมาบริโภคผลผลิต ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากธรรมชาติมากขึ้น จึงได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อการแปรรูปสมุนไพร การปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นต้น

#### 4.1.2 ลักษณะการรวมกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่าลักษณะการดำเนินงาน ในแต่ละชุมชน ต่างมีการดำเนินงานในกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ สภาพดินฟ้าอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งนี้ลักษณะการดำเนินงานของชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน มีลักษณะการรวมกลุ่มแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน โดยจะรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นของคนในชุมชนร่วมกัน เช่น ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ปัญหาการตลาด การขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี โดยมีการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เช่น การตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ธนาคารแพะ เครือข่ายสตรีสัมพันธ์ เครือข่ายวัฒนธรรมระดับตำบล และระดับอำเภอ การตั้งกลุ่มปฏิตัวภาพ การจัดตั้งธนาคารปู เป็นต้น

2. การรวมกลุ่มอาชีพ โดยคนในชุมชนต้องการสร้างรายได้ ซึ่งการรวมกลุ่มอาชีพนี้มักเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการรวมกลุ่มออมทรัพย์ เช่น กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มผ้ามัดย้อม กลุ่มผ้าบาติก การแปรรูปสมุนไพร กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล และ กลุ่มมาดอวน เป็นต้น

3. การรวมกลุ่มเพื่อส่วนรวม พบว่า ในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อส่วนรวม เช่น มุ่งเน้นการอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำ ลำคลอง การเฝ้าระวัง ภัย แต่เป็นการรวมกลุ่มเฉพาะกิจ ส่วนใหญ่เป็นการรวมกันเป็นกิจกรรมมากกว่ามีการจัดการเป็นรูปกลุ่ม เช่น กิจกรรมการปลูกป่าชายเลน กิจกรรมการเฝ้าระวัง ภัย เป็นต้น โดยภายใต้กิจกรรมจะเป็นหน่วยงานต่างๆเป็นผู้ริเริ่ม ชวนชาวบ้านมาทำกิจกรรม

#### 4.1.3 ด้านการบริหารจัดการ

ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยการคัดเลือกคนในชุมชนเข้ามาบริหารจัดการ กำหนดกฎระเบียบ หลักเกณฑ์การดำเนินงาน และผลตอบแทนของสมาชิก รวมทั้งทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการประสานขอความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรนอกชุมชน ส่วนการระดมทุนหมุนเวียน จะมาจากเงินทุนภายในชุมชน ซึ่งเป็นการระดมทุนจากสมาชิกในชุมชนในลักษณะการลงหุ้น การออมทรัพย์เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ และเงินทุนจากภายนอกชุมชน ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในรูปแบบของการให้เปล่า หรือการให้กู้ยืมในช่วงเริ่มก่อตั้งกลุ่ม และด้านการตลาด การจัดการด้านการตลาดของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของสินค้านั้นๆ โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่แหล่งผลิตโดยตรง คนในชุมชนเป็นตัวกลางในการจำหน่าย และมีการจำหน่ายตามร้านค้าทั่วไปตามงานต่างๆ ในจังหวัด

#### 4.1.4 ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ

การก่อให้เกิดการรวมกลุ่มมีปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ มีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน ควรทำงานด้วยใจรัก ได้แก่

1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำ คณะกรรมการสมาชิกของกลุ่ม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ล้วนเป็นปัจจัยภายใน ผู้นำหรือคณะกรรมการ มีคุณธรรม มีจริยธรรม ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ มีจริงใจ และตรงต่อเวลา มีความเคารพซึ่งกันและกันต่อหน้าที่ ผู้นำควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิก และเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับและ เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์กล้าการตัดสินใจ จึงจะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน และนำหลักคำสอนของศาสนาไปปรับใช้ในกระบวนการทำงาน รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วมยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่ม/ชุมชนเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีสติในการแก้ปัญหา และสามารถจัดหาเงินทุนและตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ สมาชิกกลุ่มหรือคนในชุมชน ต้องมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำในกิจกรรม มีจิตสำนึกที่ดีต่อกลุ่ม “ฉันไม่ใช่เจ้านาย คุณไม่ใช่ลูกน้อง แต่เราเป็นครอบครัวเดียวกัน” มีการร่วมกันพัฒนาและร่วมทำกิจกรรมในชุมชน และสิ่งหนึ่งที่ทีมวิจัยได้ข้อสรุปที่ตรงกันก็คือ การใช้มิติทางศาสนา ทางวัฒนธรรมมาเป็นหลักการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้สมาชิกในชุมชน สมาชิกกลุ่มมีความผูกพันและมีความเอื้อเฟื้อต่อกันยิ่งขึ้น ส่วนด้านทรัพยากรในชุมชน ก็เป็นส่วนสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต โดยการนำปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการคัดแปลงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ให้เหมาะสม สามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ทำให้คนในชุมชน

ชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และต้องมีการขยายผลการทำงานสู่กลุ่มต่างๆ สร้างเครือข่าย และสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาทำงานสานต่อ

2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมด้านความรู้ วิชาการ คำแนะนำ ด้านการเงิน การตลาดและวัสดุอุปกรณ์การผลิตสำหรับการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องสานสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก การประสานงานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานอื่นๆ ให้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม รวมทั้งการประสานเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ร่วมกันพัฒนาเชื่อมโยงด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด และ มีการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

จากการเรียนรู้แนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน พบว่า กลุ่มอาชีพต่างๆ ที่สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องนั้นมีปัจจัยหลายประการ เช่น มีการกลุ่มกันบนพื้นฐานอาชีพของตัวเอง มีการระดมทุนกันเอง มีการสนับสนุนเงินทุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน มีการประสานงานเชื่อมกับภาครัฐอย่างต่อเนื่อง และที่เห็นเป็นประเด็นที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ในที่นี้หมายถึงการ แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน และมีการประชุมการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่องร่วมกันสรุปผลการดำเนินงาน สมาชิกทุกคนจะต้องเข้ามาเรียนรู้พร้อมกัน รับทราบผลสำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคด้วยกัน ทั้งนี้ต้องช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยกัน ต้องไม่วางน้ำหนักอยู่ที่คนใดคนหนึ่งเท่านั้น โดยใช้หลัก ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจทุกขั้นตอน และสิ่งหนึ่งที่สมาชิกสะท้อน เป็นแนวทางเดียวกันคือ ความมีน้ำใจ เกื้อกูลกัน

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านกำพวน เล็งเห็นว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดการพึ่งพาภายนอกให้น้อยลง ให้ชุมชนกลับมาให้ความสำคัญกับทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่ และเริ่มต้นจากเล็กตามกำลัง ลดรายจ่ายซึ่งเท่ากับเพิ่มรายได้ ลดการพึ่งพาผลผลิตจากตลาดภายนอก จัดระบบการผลิต การบริโภค การตลาด และการแปรรูป ซึ่งอยู่ในรูปของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ชุมชนเป็นเจ้าของเป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบและเกื้อกูลกัน มีการเรียนรู้เป็นหัวใจ และการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย ซึ่งแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมนั้น มีหลายรูปแบบ ดังนี้

1. ด้านเกษตรกรรม การทำการเกษตรผสมผสาน การปลูกพืชสมุนไพร เพื่อรักษาภูมิปัญญาและฟื้นฟูความรู้ดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ให้สามารถนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์
2. ด้านปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ เช่นการเลี้ยงปลาเก๋ในกระชัง การเลี้ยงหอยนางรม การเลี้ยงหอยแครง และการเลี้ยงแพะ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

3. ด้านการแปรรูปอาหาร เป็นการนำผลผลิตทางการเกษตร หรือวัตถุดิบอื่นๆที่มีมากตามฤดูกาล รวมทั้งสัตว์น้ำ มาเพิ่มมูลค่า และสามารถเก็บรักษาได้นาน เช่น การแปรรูปผลไม้ การแปรรูปผัก น้ำพริก ทำเครื่องแกง และการแปรรูปสัตว์น้ำ
4. ด้านหัตถกรรมและสิ่งทอ เพื่อรักษาภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่นการจักสาน การทอผ้า ถักโครเชต์ การทำเสื้อ การทำไม้กวาดดอกหญ้า การเย็บจากมุงหลังคา และการเย็บหมอนอิงหลังจาก
5. ด้านการช่าง การตีเหล็กเพื่อการทำมิด ทำจอบ ทำเสียม และอุปกรณ์ทางการเกษตรต่างๆ ช่างตัดเย็บเสื้อ รวมถึงช่างไม้ ช่างทำเรือ เป็นต้น
6. ด้านการค้าในชุมชน ร้านค้าผู้ประกอบการ เพื่อให้ชุมชนได้มีการหมุนเวียนรายได้และเกิดการแลกเปลี่ยนสินค้ากันภายในชุมชน
7. ด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การคัดแยกขยะ แล้วนำมารวมกันเพื่อให้ได้จำนวนมาก เพื่อขายให้ได้ราคาดี หรือการรับซื้อของเก่าในชุมชน ชุมชนใกล้เคียง ก็นับได้ว่าไปการพัฒนาอาชีพอีกด้วย และนอกจากนี้ยังเป็นการจัดการขยะที่ถูกทิ้งอยู่ในชุมชน เช่น การเก็บเศษผักเหลือทิ้งในตลาดมาทำปุ๋ยหมัก การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุในท้องถิ่น เป็นต้น
8. ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบท วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน และทรัพยากรชุมชนก่อให้เกิดหมุนเวียนรายได้ในชุมชน
9. ด้านวัฒนธรรม การทำเครื่องดนตรี ของเล่นพื้นบ้าน เป็นการสร้างอาชีพ และยังช่วยรักษา วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมอีกด้วย

อาจกล่าวโดยสรุปว่า การส่งเสริมอาชีพเกิดขึ้นได้เพราะมีการเรียนรู้ของคนในชุมชน การรู้จักตนเอง รู้จักสภาพที่แท้จริง มีรายรับ รายจ่าย หนี้สิน มีศักยภาพ มีทุนทางสังคม มีทรัพยากร มีความรู้ มีภูมิปัญญา มีปัญหาความต้องการ การเรียนรู้ที่ทำได้ตลอดเวลา คือ การพูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง อย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้นำชุมชนจนได้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ในชุมชนร่วมกัน ซึ่งประเด็นหลักคือ การเรียนรู้เป็นหัวใจของการพัฒนา ซึ่งต้องมีการจัดการการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ได้เรียนในสิ่งที่อยากรู้ และให้ประชาชนในตำบลได้รู้ในสิ่งที่ควรรู้ หรือต้องทำ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

หากพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว แม้กลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่นตำบลกำแพงนาจะยังมีข้อจำกัดอยู่ระดับหนึ่ง แต่การที่ส่วนใหญ่สนใจ ให้ความสำคัญและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเสริมสร้างท้องถิ่น เพราะเห็นว่าจะสามารถคลี่คลายปัญหาของชุมชนท้องถิ่นที่สั่งสมมาเป็นเวลานานได้ขณะที่แต่ละกลุ่มต่างก็มีศักยภาพในตัวเอง เพราะเหตุนี้ โอกาสที่กลุ่มองค์กรชุมชนตำบลกำแพงนาจะเข้มแข็งและสามารถเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นได้จริงจึงมีความเป็นไปได้ สำคัญแต่จะต้องได้รับความสนใจ ให้ความสำคัญ

รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมทั้งนี้เพราะว่า แม้กลุ่มที่เกิดขึ้นตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมจะไม่มีศักยภาพในตัวเองมากพอที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่นได้ แต่ก็ เป็นเงื่อนไขที่ควรพัฒนาขึ้นไปมากกว่าจะอาศัยการจัดตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ตามรูปแบบและเกณฑ์จากภายนอก โดยเฉพาะของราชการ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ทุนของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากร สังคมวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งเงื่อนไขทางสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขเอื้อที่ชุมชนท้องถิ่นเกิดกิจกรรมรวมกลุ่ม ให้สามารถ ร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

#### 4.2 บทเรียนจากการทำงาน

การศึกษาครั้งนี้ เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ สร้างความเข้มแข็ง ให้กับกลุ่มต่างๆ สามารถดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จได้นั้น โดยนำนามิติตางศาสนาเข้ามาเป็นหลักในการ ดำเนินงาน ส่วนทางด้านองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน ได้ดำเนินการตามแผนงานการส่งเสริมอาชีพ โดย จะนำข้อสรุปจากผลการศึกษาของทีมวิจัย มาวางแผนงานในการพัฒนา สนับสนุนกลุ่มอาชีพ โดยเน้นการสร้าง กระบวนการเรียนรู้ให้กับสมาชิกในชุมชน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ จึงส่งผลให้คนในชุมชนสามารถเรียนรู้ ฝึกฝนร่วมกัน และแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เพื่อสร้างรูปธรรมให้เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ต่อไป

การหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างรูปธรรมโครงการวิจัยที่มีคุณภาพ แม้ว่า กระบวนการงานวิจัยเป็นสิ่งใหม่ของชุมชน การเปิดรับคนทุกระดับมาทำงานวิจัย มีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ก่อนการทำงาน ทำความเข้าใจร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมาย และมีการคืนข้อมูลให้กับชุมชน จากการทำงานในช่วง ระยะเวลาแรก จะเห็นได้ว่า ศักยภาพของคนที่เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยนั้น ล้วนแล้วแต่มีศักยภาพในแต่ละด้าน แตกต่างกันไป ทีมวิจัยจึงมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัด ให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกคน และสิ่ง หนึ่งที่ทีมวิจัยให้ความสำคัญกับที่ปรึกษา ผู้นำ และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพราะทีมวิจัยมองว่า ถ้าให้ ให้ความสำคัญกับผู้นำ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะทำให้งานที่เราทำสามารถเคลื่อนงานได้ เพราะผู้นำมีส่วนให้การ ผลักดันการทำงานของคนในชุมชนได้ นายอับดุลเลาะห์ สาลี<sup>1</sup> ได้กล่าวว่า “ สิ่งที่เรากำลังมาทำงานงานวิจัย ร่วมกัน คือการสร้างนวัตกรรมทางความคิด ใจมา เวลาเมื่อ เวทีเกิด เกิดผลกระทบ เกิดการขยายผล”

1

หัวหน้าโครงการวิจัย โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน  
อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง วันที่ 18 มกราคม 2553 เวทีประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในการเก็บข้อมูล  
ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน

ในส่วนการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน (อบต.กำพวน) เป็นสร้างพื้นที่การทำงานร่วมกันสมาชิกกลุ่มสตรีกับฝ่ายบริหารของอบต. โดยให้เข้ามาเป็นทีมวิจัย และเป็นทีปึกษาโครงการวิจัย ซึ่งจากการทำงานพบว่า หัวหน้าโครงการวิจัย ซึ่งเป็นเลขานายกอบต.กำพวน มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนงาน สามารถทำงานร่วมกับกลุ่มอาชีพต่างๆ ได้ ซึ่งด้วยประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ และเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เรียนรู้ แสดงความคิดเห็น ซึ่งบทบาทที่ปรากฏนั้นมีส่วนสำคัญในการเคลื่อนงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน โดยมีแผนงานที่บรรจุอยู่ในแผนของชุมชนวิจัยในพื้นที่ตำบลกำพวน โดยจะพัฒนาชุมชนวิจัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่ง อบต.กำพวน ได้รับการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ จากโครงการสร้างสุขภาวะจากตำบลทุนทะเลด้วยการเรียนรู้เพื่อขยายสู่ตำบลเครือข่าย โดยมีอบต.ขุนทะเลเป็นแม่ข่าย มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

จากการข้อสรุปการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน ทางอบต.กำพวนได้สรุปว่าจะพัฒนาต่อยอดจากชุมชนวิจัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้วยการขยับงานกับฐานกลุ่มอาชีพและการสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลกำพวน ที่สอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมอาชีพในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้น ควรให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น หรือทุนในชุมชนตลอดจนการมีส่วนร่วมของ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ องค์กรชุมชน และภาคีร่วมอื่นๆ ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาในระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ

#### 4.2.1 ความรู้สึกของทีมวิจัย

นางสาวอวีระ ภายสะอาด ; ตั้งแต่ได้ทำงานเพื่อสังคมหลากหลายงานยังไม่ได้ใจของคนทำงานด้วยกันเลยแต่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ตัวเองได้เข้าร่วมทำงาน ครั้งแรกที่เข้ามาได้เห็นรายชื่อทีมงานซึ่งมีอยู่หลายคนทั้งชายและหญิงรวม15คนพอเปิดโครงการอย่างเป็นทางการเพื่อให้ชุมชน ได้รู้จักก็พอมีทีมทำงานวิจัยอยู่นะหัวหน้าโครงการได้ชี้แจงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการพร้อมกับทีมงานซึ่งตัวเองก็ยังตกตัวเองอยู่เหมือนกัน ได้ยินว่า “ยะเด็กบ้านเราเป็นนักวิจัยของชุมชนบ้านเรา” แต่ในความตกก็ได้ความท้าทาย คำว่างานวิจัยสามารถทำงานได้ทุกคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับชั้นการศึกษา งานวิจัยที่ขยายลงชุมชนลงท้องถิ่นเป็นความคิดที่บอกด้วยความรู้สึกและเขียนด้วยน้ำหมึกปากกาได้เลยว่างานวิจัยไม่ได้แบ่งแยกความคิด ไม่ได้แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ และงานวิจัยได้ต่อเติมให้ตัวเองเข้าหาข้อมูลได้ถูกต้อง ได้พูดคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่กล้าลุยแม่แสงแดดอันร้อนระอุ ฝนตกน้ำท่วมกล้า ยืนหน้าชั้นกล้ายกมือแสดงความ



คิดเห็นของตัวเองให้กับทีมงานได้รับรู้และ งานวิจัยได้มอบพลังแรงใจของทีมวิจัยที่เหลืออยู่ไม่ถนัด ที่เสี่ยงไปบ้างตามภารกิจแต่ตัวเองก็อยากรู้ว่าตอนที่หนึ่งผ่านหลายเวทีผ่านด้วยการให้ความร่วมมือบางเวทีผ่านด้วยอุปสรรคปัญหาเล็กน้อย แต่ทีมวิจัยที่เหลือก็ยังมาประชุมทีมครบข้าง ไม่ครบข้างซึ่งมันทำให้ตัวเองมีความรู้สึกพยายามอยากทำงานวิจัยนี้จนสิ้นสุดโครงการให้ได้

งานวิจัยมีการจัดเวทีเกิดขึ้นหลายครั้งในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีการ ไปดูงานมีการลงพื้นที่มีการสอบถามและรับฟังและที่สำคัญตัวเองได้ฝึกการจดบันทึกได้เห็นประโยชน์ของการบันทึกเพราะเมื่อทำงานแล้วลืมนิดก็ไม่มี ความหมายในงานนั้นๆ เพราะที่ได้ก็เหตุผลที่ทีมสะท้อนออกมาให้รู้ว่าตัวเองเป็นคนจับประเด็นเก่งมาพิจารณาอีกทีก็เป็นอย่าง ที่ทีมบอกนั้นแหละเหตุที่ตัวเองอยู่จนจบงานวิจัยก็เพราะยังรู้และทราบข้อมูลไม่หมดจากงานวิจัยชิ้นนี้ได้สอนให้เด็กวัย 26 ปีคนนี้ได้เรียนแค่คน. ได้เรียนเพราะต้องการเรียนต่อแต่พ่อแม่ไม่มีเงินที่จะส่งเสียได้ งานวิจัยที่ตัวเองเข้าใจคือคำว่านักวิจัยนั้นต้องมีความรู้มาก ๆ จากสถาบันการศึกษาสูงๆ ต้องอยู่ในห้องปฏิบัติการมีเครื่องมือทดลองสารเคมีต่างๆ มากมายไม่ใช่หรือและคำว่า “นักวิจัย” อย่างน้อยต้องจบการศึกษาชั้นปริญญาไม่ใช่หรือแต่พอได้มาทำงานวิจัยจริงๆ ก็รู้เลยว่าคำว่างานวิจัยไม่ต้องอยู่ในห้องปฏิบัติการไม่ต้องแปรค่าสารเคมีไม่จำเป็นต้องเก่งวิทยาศาสตร์ก็คือนักวิจัยของสกว.ได้เพราะสิ่งเล็กๆ ที่ สกว.มองเห็นเป็นสิ่งที่หาข้อมูลได้จริงและสามารถถอดบทเรียนได้

ความรู้สึกที่ได้จากการไปดูงานภูเก็ต-สตูล ที่เสี่ยงทั้งสองท่านไม่ทอดทิ้งได้ว่าทีมวิจัยบ้านหัวหินก็มีดีได้ว่าคำว่าผู้นำบางโอกาสก็ต้องเป็นผู้ตามได้รู้ว่าการพูดที่ไร้สาระบางครั้งก็ก่อให้เกิดการโต้เถียงที่รุนแรงได้รู้ว่าการอยู่ร่วมกันหลายวันก็รักใคร่กันดีไม่ทิ้งกันเพราะไม่ใช่บ้านของเราและได้รู้ว่าการมีความความกลัวและหวาดเสียวแบบคนใกล้ชิดตายเป็นอย่างไรและสิ่งเดียวที่ฉันและทุกคนในวันนั้นนึกถึงคืออัลเลาะห์และได้ใจทีมวิจัยทุกคนที่ได้มอบความรู้สึกดีๆ ต่อกัน

**นางรวิษยะ มาโนชน :** เป็นโครงการที่ฉันได้มีโอกาสเข้ามาเป็นทีมวิจัยคนหนึ่งซึ่งฉันได้เรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัยซึ่งมีความละเอียดอ่อนเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมและสมาชิกในชุมชนเป็นงานที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆของกลุ่มอาชีพที่ได้สำรวจได้รู้จักได้สัมผัสกลุ่มที่มีอยู่ในพื้นที่การวิจัยได้รู้ว่าการจัดตั้งกลุ่มมาจากหลายสาเหตุหลายปัจจัยแต่ส่วนมากจัดตั้งขึ้นหลังจากภัยสึนามิเพื่อรองรับงบประมาณที่หลังไหลลงมาช่วยเหลือในพื้นที่เมื่อกลุ่มอาชีพบางกลุ่มเลิกกิจการสมาชิกบางคนก็สามารถนำความรู้ที่ได้มาประกอบอาชีพต่อไปถือว่ากลุ่มอาชีพในชุมชนไม่ได้ล้มเหลวทั้งหมดงานวิจัยเป็นงานที่ทำให้ฉันได้ฝึกคิดและไตร่ตรองว่าอย่ามองเพียงภายนอกหรือนาฬิกาแรกที่เห็นจึงพูดคุยอย่างเปิดใจแล้วจะได้ในสิ่งที่กำลังค้นหางานวิจัยต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจริงๆ ไม่ใช่แต่งเติมเขียนเพื่อให้เกิดเป็นเล่มรายงานจากวันนั้นถึงวันนี้ถือว่างานวิจัยของเราได้สำเร็จก้าวไปสู่อีกขั้นหนึ่งแล้ว



นางสาวสำริยะ สาลี : มีความรู้สึกลึกซึ้งที่ได้ร่วมงานกับ สกว. โดยมีคุณณัฐกานต์ให้สุวรรณ เป็นที่ปรึกษาทำให้ฉันรู้จักคำว่า สกว. มากขึ้นว่า สกว. ตั้งขึ้นมาเพื่ออะไรก็เพื่อทำการวิจัยในสิ่งที่จะก่อประโยชน์แก่ชุมชนและเป็นผลดีต่อชาติบ้านเมืองในภายหน้าฉันเป็นหนึ่งในทีมวิจัยชุมชน ต.กำแพงแก้วจะเป็นแค่อาสาสมัครที่ไม่มีเงินเดือนแต่สิ่งที่ได้คือความรู้เล่มใหญ่และประสบการณ์แก่ชีวิตของฉันได้เรียนรู้ด้านต่างๆ มากมายเช่นการประชุม การวางแผน การแสดงความคิดเห็น การประสานงานการลงมือปฏิบัติงาน การติดตามผล การปรับปรุงแก้ไขตลอดจนการดำเนินโครงการให้ประสบผลสำเร็จนั้นไม่ง่ายเลยแต่ก็ไม่ยากเกินความสามารถหากทีมสามีคือ สกว. ทำให้ฉันรู้จักชุมชนของฉันมากขึ้นรู้สึกรักและภูมิใจและห่วงใยในความ เป็นตำบลกำแพงแก้วที่มีศักยภาพไม่แพ้ตำบลอื่นๆเลย สกว.ยังให้โอกาสทีมวิจัยไปเรียนรู้วิถีชีวิตของพี่น้องชาวไทย ในต่างจังหวัดอีกด้วยเพื่อนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนาท้องถิ่นของเราต่อไป สกว.คือครูผู้ให้โอกาสอย่างแท้จริง ขอขอบคุณ สกว.จากใจของคนกำแพงแก้ว

งานวิจัยครั้งนี้ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันงานวิจัยต้องทำอย่างต่อเนื่องต้องอาศัยหลายปัจจัยต้องใช้ระยะเวลาดังนั้นการวิจัยชุมชนครั้งนี้ทราบว่าเหตุใดกลุ่มอาชีพในชุมชนกำแพงแก้วส่วนมากไม่เติบโต และทราบปัญหาของกลุ่มอาชีพต่างๆและแนวทางแก้ไขและอนาคตของกลุ่มที่คาดหวังความสำเร็จของกลุ่ม อาชีพไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงินงบประมาณแต่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนต่างหาก

นางสุจิตรา อุ่นเรือน : อย่างแรกได้ความรู้ลึกซึ้งได้เข้าใจในกระบวนการทำงานได้เรียนรู้ใน ทีมวิจัยปรับใช้มากขึ้นได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันกับคำว่าให้โอกาสได้เรียนรู้กับบุคคลที่หลากหลาย ได้แยกแยะกับ สิ่งที่ได้สัมผัสกับสิ่งที่มองเห็นบางสิ่งที่เห็นอาจไม่ใช่สิ่งที่คิดไว้ก็ได้ งานวิจัยสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนิน ชีวิตเช่นบทสรุปเพื่อที่จะได้ให้เกิดการปรับเปลี่ยนกับตัวเองและคนรอบข้างได้อย่างลงตัว งานวิจัยตัวเองเข้าใจ ว่าเป็นงานที่ละเอียดอ่อนและเป็นงานที่ค่อนข้างไม่ได้เพราะเป็นงานที่ต้องศึกษาต่อเนื่องต้องเรียนรู้กับชุมชน และบุคคลหลากหลายและมีความคิดที่แตกต่างมีการแตกแยกเป็นบางเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ จึง ต้องใช้เวลาในการทำงานวิจัย ยิ่งวิจัยคนต้องใช้ความละเอียดมาก

การศึกษาชุมชนได้เรียนรู้การปกครอง ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นนั้นๆสามารถ นำมาปรับใช้ในชุมชนได้ ได้เรียนรู้การบริหารจัดการในกลุ่มอาชีพต่างๆที่เหมือนและแตกต่างกับชุมชนของเรา มีการเปิดใจยอมรับคนอื่น การมีกติกาในการอยู่ร่วมกันอย่างมีเป้าหมายซึ่งหากนำมาปรับใช้กับบริบทชุมชน บ้านเราก็อาจทำได้ไม่ยาก อย่างน้อยอาจทำให้เกิดความพอเพียง พอดีบ้างไม่มากนักน้อย สิ่งทีกล่าวมาทั้งหมดก็ ขึ้นอยู่กับกำลังใจของทีมงาน พี่เลี้ยงที่จะเดินไปด้วยกันสู่เป้าหมายที่วางไว้ ฉันดีใจและยินดีที่ได้ร่วมงานกับ สกว.ทำให้ได้โอกาสหลายอย่างในชีวิต มีประสบการณ์ต่างๆมากมายได้เรียนรู้การปฏิบัติงานจริงในการทำงาน

เป็นทีมให้ประสบความสำเร็จ แม้ว่าจะไม่ใช่คนกำพวน โดยกำเนิดแต่รู้สึกรักและวางแผนความเป็นตำบลกำพวนเสมือนบ้านเกิดของตัวเอง ยังได้มีโอกาสศึกษาวิถีชีวิตของคนกำพวนทำให้ทราบว่ายังมีสิ่งดีๆ มากมายรอการค้นพบภายในตำบลกำพวน สกว.เป็นส่วนหนึ่งที่ได้ร่วมสร้างสรรค์คนกำพวนให้รู้จักรักและอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม สกว.ทำให้ได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ด้านอาชีพที่มีอยู่ภายในชุมชนกำพวน ว่าแต่ละหมู่บ้านทำมาหากินอย่างไร มีการพัฒนาอาชีพของตนมากน้อยแค่ไหน สุดท้ายนี้ขอขอบคุณสกว.อีกครั้งจากใจจริง

**นางล่อมาขวัญ หนูอนันต์ :** จากการวิเคราะห์ในการทำวิจัยสกว.คนกำพวนสิ่งที่จะนำเดินต่อให้เศรษฐกิจของคนกำพวนดีขึ้น มีดังนี้

1. มาตรการให้มีการรวมตัวกันขายผลิตภัณฑ์เช่น สินค้าการเกษตร ผลไม้ ผัก กุ้งหอยปูปลา ผลิตภัณฑ์ให้มีการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้
2. มาตรการเรื่องการรักษาความสะอาดในบริเวณแหล่งชุมชนตลาดร้านค้า ที่ทำการกลุ่มบ้านผู้นำชุมชน สถานที่เผยแพร่ความรู้ในชุมชน เริ่มจากเด็ก บ้าน สถานศึกษา
3. มาตรการเรื่องมารยาทในการต้อนรับลูกค้าหรือผู้มาเยือนให้มีความเป็นกันเอง สร้างความประทับใจแก่ลูกค้าและคนต่างถิ่น ถ้ามัวแต่บึ้งเมื่อพบคนแปลกหน้าเข้ามาในชุมชนอย่ามองแล้วทำเมิน(เราเป็นเจ้าบ้านที่ดี)
4. มาตรการให้รักษา ห่วงแหนรู้จักใช้ รู้จักดูแลในทรัพยากรธรรมชาติที่พระเจ้าสร้างไว้ให้
5. มาตรการให้มีการยกย่องภูมิปัญญาพื้นบ้าน ค้นหาบรรพบุรุษ
6. เห็นสมควรแยกประเภทแต่ละ โครงการแต่ละกิจกรรมเช่นเรื่องสมุนไพรใกล้บ้าน การทำนา การทำเสื่อใบเตย การทำประมงแบบดั้งเดิมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

**ข้อคิดสอนใจ “สูตรชะลอความแก่ อย่าทำใจให้กลัว อย่าทำตัวให้แก่ อย่าคิดว่าแก่ เดี่ยวความแก่จะมาเยือน คนอายุโสดใช้ไร้ค่า แต่เป็นคลังปัญญาของเยาวชนและชุมชน”**

**นางจริยา ชาติ :** เริ่มจากครั้งแรกที่ผู้ประสานงานได้นัดหมายเพื่อพูดคุยกัน ตั้งแต่ปลายปี 2552 เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่า เราจะทำงานวิจัยท้องถิ่นของเราเกี่ยวกับเรื่องอะไร ช่วงแรก ๆ กว่าที่การพูดคุยของเราจะตกผลึกลงได้มีการนัดพูดคุยกันบ่อยมาก และสุดท้ายก็มาตกลงกันว่า เราจะทำวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนบ้านกำพวน สุดท้ายก็มีชื่อโครงการ “แนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำพวน” ตอนแรกที่ได้ฟังชื่อ โครงการ “ ง ” นิดหนึ่งเพราะชื่อยาวมาก จำไม่ค่อยได้ หลังจากได้ฟังคำอธิบาย เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการของการทำงานวิจัยแล้ว มีความรู้สึก ว่า ทำไม่ถึงต้องละเอียดขนาดนั้น จนกระทั่งถึงปีใหม่ 2553 จัดเวทีเพื่อเปิดตัว

งานวิจัยท้องถิ่น กับชุมชนก็ยังมีความรู้สึกไม่กระจ่างชัดเจนว่างานนี้จะออกมาในลักษณะใด ยิ่งพอได้เห็นแบบฟอร์มที่ผู้ประสานงาน นำมาเพื่อให้เตรียมเก็บข้อมูลด้วยแล้ว ละเอียดมาก ๆ จากที่ไม่ค่อยกระจ่าง เปลี่ยนเป็นความรู้สึก ...ที่ไม่ค่อยมั่นใจว่า...เราจะทำกันได้ตลอดรอดฝั่งหรือเปล่า ?

หลังจากนั้นก็มีการนัดพูดคุยกันบ่อยมากขึ้น ทั้งใน และนอกเวที ทั้งทีม ทั้งส่วนตัว แต่ทีมของเราค่อนข้างจะโชคดี เพราะว่าส่วนใหญ่ของทีมเราทำงานด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอยู่ด้วย “เรา” จึงไม่ค่อยและเราก็เดินจงมือกันเรื่อยมา เมื่อมีใครที่มีความรู้สึก เหนื่อย ถ้า เรา ก็จะช่วยกันเติมพลัง ใครรู้สึกจะล้า เราจะช่วยกันพุง เพื่อเราจะได้ไปถึงเส้นชัยที่เราหวังไว้ด้วยกัน จนกระทั่ง เราเดินมาได้ครึ่งทาง ความรู้สึกของเราเริ่มเปลี่ยนไป (จากการนั่งพูดคุย) เรารู้สึกว่า เราเดินได้แล้ว เราเริ่มมองเห็นทางเดินที่เราจะเดินต่อไป จากการเริ่มต้นที่ทุกคน ละถ้า ลังเล เราจิตใจเลยมองไปข้างหลัง เส้นทางที่ไม่ค่อยสะดวกนัก แต่เราก็ผ่านมาได้ จะเดินต่อไปคงไม่ไกลเกินฝัน จากระยะทางที่เราเดินมาด้วยกัน จากวันนั้น ถึงวันนี้ หลายอย่างก็เปลี่ยนไป ทั้งความรู้สึกพฤติกรรม ทำไมเราถึงเปลี่ยนไป จากที่ไม่ค่อยเข้าใจ จากคำถามที่เคยถามกันเจิบ ๆ ว่า ทำไม ๆ วันนี้...เรามาลง บ้างแล้วละ

ผลจากงานวิจัย ทำให้เราได้คิดอย่างถี่ถ้วนทำให้เรารู้ปัญหา อุปสรรค รู้เขา รู้เรา งานวิจัย ทำให้เรารู้จักตัวเองมากขึ้น รู้จักกลุ่มบุคคลที่เราได้ไปสัมผัสอย่างจริงจังมากขึ้นงานวิจัย ทำให้เราใคร่รู้ที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนโดยรวมมากขึ้น

- งานวิจัย ทำให้เราเกิดการพัฒนามากขึ้น ในทุก ๆ ด้าน
- งานวิจัย ไม่ใช่เรื่อง ยาก สำหรับเราอีกต่อไป
- งานวิจัย ทำให้เรารู้ปัญหา เกือบทั้งหมด โดยภาพรวม
- งานวิจัย ทำให้เรารู้จักความเป็นกันแท้ของทีมงานแต่ละคน
- งานวิจัย ทำให้เราเกิดความผูกพันกันมากขึ้นในทีมงาน โดยเฉพาะ กับพี่เลี้ยงนักวิจัย
- งานวิจัย ทำให้เราได้เปลี่ยนมุมมอง ในมิติที่ต่างกัน
- งานวิจัย ทำให้เรารู้ว่า เงิน ในบางครั้ง มิใช่ ตัวแปรที่สำคัญเสมอไป แต่เงินเป็นเพียงแค่ตัวสำรอง เพื่อมาสนับสนุนในสิ่งที่เราอยากให้เป็น เป็นไปอย่างสะดวกมากขึ้น
- งานวิจัย มาเติมเต็มให้เกิดความรู้สึกนึกคิดที่ดี ๆ ที่บกร่อง ให้ดียิ่งขึ้น
- งานวิจัย สามารถนำมาบูรณาการกับ วิถีชีวิต ของตัวเอง ครอบครัวยุค และสังคมได้อย่างลงตัวที่สำคัญ

เมื่อถึงบทสุดท้ายของโครงการ มันทำให้เรามีความรู้สึก “กระหาย” ที่จะทำต่อเพราะเรามีความเข้าใจแล้วว่า งานวิจัย คืองานที่เราต้องการ คำตอบ ในทุก ๆ อย่างที่เรามีคำถามโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำถามที่เรามีให้กับตัวเราเอง และเราก็สรุปได้ว่า งานวิจัย มิใช่สิ่งที่เพิ่งจะเกิดขึ้นในยุคนี้ สมัยนี้ แต่มันมี

มาแล้ว ตั้งแต่ ชนรุ่น บรรพบุรุษของเรา และเรายังพอจะสรุปได้ว่า งานวิจัย ไม่ใช่หมดโครงการหมดเงิน แล้วเราก็หยุด แต่ทว่าเราจะต้องทำต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด แต่จะด้วยวิธีการอย่างไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับปัจเจก หรือ ชุมชน เพราะว่า งานวิจัย เป็นงานที่เราจำเป็นต้องนำมาใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์

กิจกรรมของงานวิจัยท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการประชุม พูดคุย การเปิดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกัน ศึกษาดูงาน เราสามารถนำมาบูรณาการ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เชื่อมโยงกับหลักธรรมคำสอนของศาสนา ล้วนแล้วเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด สิ่งดี ๆ มากมาย และสุดท้ายนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ของตนเอง และทีมงาน และคิดว่า “คำตอบสุดท้าย ที่เราอยากได้อาจเห็น อยากให้เป็น จากงานวิจัย คือ การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มในชุมชนโดยรวม ว่ามีอาชีพที่เหมาะสม และก่อให้เกิดรายได้ เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป”

#### 4.2.2 การเรียนรู้ตลอดระยะเวลาโครงการวิจัย สรุปกระบวนการได้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการโครงการวิจัยภายในทีมวิจัย โดยกำหนดให้มีการประชุมประจำเดือน เพื่อร่วมวางแผนการดำเนินงาน เพื่อสร้างให้เกิดกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดย ทีมวิจัยจัดประชุมวางแผนก่อนการดำเนินงาน และร่วมกันสรุปข้อมูล/บทเรียนการบริหารจัดการโครงการ หลังการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมทั้งหมดจำนวน 22 ครั้ง ณ ห้องประชุม อบต.กำพวน

2. กิจกรรมชี้แจงทำความเข้าใจต่อชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ที่ให้การสนับสนุนกลุ่มอาชีพ องค์การชุมชน เครือข่ายสตรีสัมพันธ์ในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้ทีมวิจัย กับชุมชน ผู้นำ และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ และความมั่นใจต่อโครงการที่จะดำเนินงานในพื้นที่ ทีมวิจัยได้จัดเวทีชี้แจงงานวิจัย เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2553 ณ ห้องประชุมโรงเรียนมิสบาฮุดดิน โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 48 คน จากตัวแทนกลุ่มอาชีพ หมู่ที่ 2,3,4 เช่น กลุ่มเลี้ยงแพะบ้านทับเหนือ กลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์ กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง กลุ่มค้าขาย กลุ่มตัดเย็บ เสื้อผ้า กลุ่มมาดอวน กลุ่มธนาคารปู กลุ่มเลี้ยงเป็ด และกลุ่มแปรรูปอาหารทะเล เป็นต้น เครือข่ายสภา วัฒนธรรมอำเภอสุขสำราญ ผู้นำศาสนา ประธานกรรมการอิสลามจังหวัดระนอง นายกอบต.กำพวน กำนัน ตำบลกำพวน เป็นต้น

จากมุมมองและการสะท้อนของผู้นำ สมาชิกผู้เข้าร่วมเวทีชี้แจงงานวิจัย ได้แนวคิดที่ หลากหลาย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานกลุ่มได้เป็นอย่างดี และในฐานะที่ทีมงานเป็นผู้ดำเนิน กิจกรรมหลากหลาย ได้มีการทบทวนการทำงานที่ผ่านมาและปรับปรุงแก้ไขในการทำงานครั้งต่อไป จาก มุมมองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมเวทีชี้แจงงานวิจัย ทีมงานได้รับรู้ข้อมูลเรื่องปัญหา

อุปสรรคในการทำงานกลุ่มที่กลุ่มไม่สามารถเดินต่อไปได้ ด้วยหลายปัจจัย เช่น 1) กลุ่มไม่มีการทำงานที่ต่อเนื่อง เนื่องจากขาดการติดตามที่ชัดเจน / การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ครบวงจรและไม่ต่อเนื่อง และไม่มีการติดตามประเมินผล 2) หวาดระแวงซึ่งกันและกัน / เห็นแก่ตนมากเกินไป 3) มีความคาดหวังในผลประโยชน์มากเกินไป 4) ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน / ไม่มีความจริงใจในการทำงาน 5) ไม่มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น ส่วนการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและเดินต่อไปได้ เพราะส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการอย่างตรงไปตรงมา มีความซื่อตรงต่อกันภายในกลุ่ม

### 3. กิจกรรมลงพื้นที่สัมภาษณ์ประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน โครงสร้างทางสังคม

เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี มิติทางศาสนา วิถีชีวิตในอดีต จนถึงปัจจุบัน โดยทีมวิจัยร่วมกันออกแบบเครื่องมือแบบสำรวจ/แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้รู้ ปราชญ์ท้องถิ่น ได้ดำเนินการระหว่างวันที่ 1-15 กุมภาพันธ์ 2553 จากการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลชุมชน โครงสร้างทางสังคมและกลุ่มอาชีพ ทำให้ได้รู้ถึงสภาพปัญหาของแต่ละกลุ่มอาชีพที่ยื่นอยู่ได้และกลุ่มที่เหลืแต่ชื่อ และได้รับรู้ถึงความต้องการของกลุ่มแต่ละกลุ่มว่าเขาต้องการอะไรตลอดจนกระบวนการทำงานของแต่ละกลุ่ม อีกทั้งยังได้ข้อเสนอแนะที่ดีๆจากผู้นำหลายๆท่านในการลงพื้นที่ในครั้งนี้ ส่วนสภาพปัญหาอุปสรรคที่พบคือ 1) บางกลุ่มสถานที่ดำเนินงานไม่แน่นอน 2) ผู้นำกลุ่มหลายคนสวามิภักดิ์หลายใบ มีนัดซ้อนกัน 3) มีผู้นำหลายคนมีเวลาจำกัดในการให้ข้อมูล 4) บางกลุ่มมีข้อมูลที่ไม่ชัดเจน / ไม่ยอมเปิดเผย 5) สมาชิกกลุ่มบางกลุ่มไม่เรียนรู้ข้อมูลของกลุ่มตนเอง

### 4. เวทีวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มอาชีพที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ชุมชน ในวันที่ 5 เมษายน

2553 ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกำพวน (ตึกเขียว) เพื่อนำเสนอข้อมูลจากการลงพื้นที่ประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และมิติทางศาสนา และทบทวน บทบาท ความสัมพันธ์และการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ สะท้อนมุมมอง ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากสมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 51 คน จากตัวแทนกลุ่มอาชีพ เครือข่ายนักวิจัยชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 และเจ้าหน้าที่ภาคสนาม มูลนิธิมูลมิตรไทย เป็นต้น การนำเสนอข้อมูลสถานการณ์กลุ่มอาชีพ หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ กลุ่มอาชีพ จำนวน 13 กลุ่ม หมู่ที่ 3 บ้านกำพวน กลุ่มอาชีพ จำนวน 9 กลุ่ม และหมู่ที่ 4 ภูเขาทอง (ท่ากลาง) กลุ่มอาชีพ จำนวน 13 กลุ่ม จากการดำเนินงานได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำ และได้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ มุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี สามารถนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งผลต่อการทำงานกลุ่มที่สู่ความสำเร็จได้ ในส่วนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มอื่นๆ บางกลุ่มไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือเท่าที่ควร เพราะมีความอคติต่อผู้นำกลุ่ม ขาดความไว้วางใจ คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว และหลายๆกลุ่มให้ความสำคัญร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะต้องการเห็นความ

เข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม อยากพัฒนาตนเองและชุมชน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการทำงาน สมาชิกกลุ่มหลายคน (ใจไม่มา เวลาเลยไม่มี)

ส่วนกลุ่มที่สามารถอยู่ได้ จะต้องมีการปรับตัวเข้าหากัน ไม่ตั้งแง่ต่อกัน ต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีกฎกติการ่วมกัน ให้อภัยต่อกัน ส่วนมุมมองสถานการณ์ปัญหาของสังคม เศรษฐกิจที่เกิดผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่างๆ จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของกลุ่มโดยภาพรวมพบว่าจะมีปัญหา ในด้านวัตถุดิบ การใช้ปัจจัยการผลิตไม่คุ้มค่า การผลิตขาดความต่อเนื่อง ปัญหาการตลาด การบริหารจัดการกลุ่มขาดความต่อเนื่อง โดยปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก คือ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การขาดความตระหนักในด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาความคิด ซึ่งกลุ่มอาชีพในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ

4. อบรมปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเอง เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการกลุ่ม การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ เพื่อการพึ่งพาตนเองให้สอดคล้องกับบริบทและทรัพยากรในชุมชน ทีมวิจัย เครือข่ายกลุ่มอาชีพ เดินทางเข้าร่วมอบรมปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเองเมื่อวันที่ 17 – 21 พฤษภาคม 2553 ณ ศูนย์ฝึกอบรม อบต.ขุนทะเล ต.ขุนทะเล อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีฐานเรียนรู้ทั้งหมด 20 ฐานเรียนรู้ ดังนี้

- ฐานเรียนรู้ที่ 1 ร้านน้ำชาแม่เฒ่า
- ฐานเรียนรู้ที่ 2 ชี้แจงเป้าหมายการเรียนรู้และการก่อเกิดตำบลเครือข่าย ณ ห้องประชุมตาขุนพล นำเสนอโดย คุณเนตรชนก ไชยจิตต์
- ฐานเรียนรู้ที่ 3 “ระบบการบริหารจัดการฐานข้อมูล เสียงตามสาย” ณ ห้องประชุมตาขุนพล นำเสนอโดย นายเคโซ หนูเขียว ตำแหน่งนิติกร อบต.ขุนทะเล
- ฐานเรียนรู้ที่ 4 “พลังเหรียญบาท สร้างพลังชุมชน” กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลขุนทะเล (กองทุนวันละบาท) ณ ห้องประชุมตาขุนพล นำเสนอโดยวิทยากร นางสาวภี สุทธิธรรม นักพัฒนาชุมชนอำเภอลานสกา
- ฐานเรียนรู้ที่ 5 ระบบเกษตรเพื่อสุขภาพ :ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “เดินที่ละก้าว กินข้าวที่คำ ทำทีละอย่าง” โดยวิทยากรนายสมบุรณ์ จันทรจรัส
- ฐานเรียนรู้ที่ 6 ระบบองค์การการเงินออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ที่ 1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านบ่อน้ำซับ นำเสนอโดย นายสมพงศ์ เรือง ฐ์
- ฐานการเรียนรู้ที่ 7 ระบบการจัดการองค์การการเงิน ธนาคารหมู่บ้าน หมู่ที่ 10 บ้านนาทอน นำเสนอโดย นายมานิตย์ พงษ์วิฑูรย์

- ฐานการเรียนรู้ที่ 8 การจัดการสวนมังคุดนอกฤดู นำเสนอโดย นายนิพนธ์ ภูวนะพันธ์
- ฐานการเรียนรู้ที่ 9 ระบบเศรษฐกิจชุมชน การเพาะเห็ด นางฟ้าเห็ดหนู และเห็ดฮังการี หมู่ที่ 5 นำเสนอโดย ขนิษฐา บุญแก้ว (พี่เจียว)
- ฐานการเรียนรู้ที่ 10 การทำดอกไม้ดินวิทยาศาสตร์ หมู่ที่ 3 นำเสนอโดย วิทยากรประจำฐาน
- ฐานการเรียนรู้ที่ 11 ระบบการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อชีวิต กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านสำนักใหม่ หลักสูตรสาระบ้านบ้าน นำเสนอโดย อาจารย์สมปอง ขาวสมบูรณ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
- ฐานการเรียนรู้ที่ 12 ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ตาขุนพล วัดสอน นำเสนอโดยวิทยากร นายคณัย ราพิงนิตย์ ตำแหน่งปลัดอบต.ขุนทะเล
- ฐานการเรียนรู้ที่ 13 ระบบการดูแลสุขภาพและอาสาศักดิ์ : การบริหารจัดการกองทุนสุขภาพ โดยวิทยากร นายจำลอง ศรีจรัส ตำแหน่งผู้ช่วย 8 น้ำที่พัฒนาชุมชน
- ฐานการเรียนรู้ที่ 14 ระบบการมีส่วนร่วม องค์ความรู้ การจัดทำแผนแม่บทชุมชน สภาผู้นำ ณ ห้องประชุมตาขุนพล นำเสนอโดย นางอภิรดี ปลอดภัย และนายมนิตย์ พงศ์วิฑูรย์
- ฐานการเรียนรู้ที่ 15 โรงเรียนเกษตรแก่นจันทน์ หมู่ที่ 9 นำเสนอโดย นางวรรณรัตน์ รัตนจำนองและครูแม่ไก่
- ฐานการเรียนรู้ที่ 18 ระบบการดูแลสุขภาพและอาสาศักดิ์ การผลิตสมุนไพรหมู่ที่ 2 นำเสนอโดย หมอศรวณี กำลังเกื้อ
- ฐานการเรียนรู้ที่ 19 ระบบเศรษฐกิจพอเพียง การผลิตสินค้าทดแทนในครัวเรือน หมู่ที่ 4 นำเสนอโดยวิทยากรประจำฐาน
- ฐานการเรียนรู้ที่ 20 ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้นกสวยงาม(นกหงส์หยก) หมู่ที่ 6 นำเสนอโดย นายธีรวัฒน์ เจริญผล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6

จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและการจัดการพึ่งพาตนเอง ทำให้ทราบถึงกระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ การสร้างความร่วมมือในชุมชน มีการเรียนรู้ที่ตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยวิธีการที่ ลองผิด ลองถูก ด้วยการปฏิบัติจริง การอยู่ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว โดยการอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน การประทับประคองผู้ที่ย้อยโอกาสกว่าให้มีชีวิตที่ดีและสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติ โดยที่ไม่หลบหล่อนๆและการใช้ชีวิตแบบพอมี พอกิน พอเพียง พอประมาณ ในส่วนของวิถีชีวิตชุมชนต้องการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมและเครื่องใช้แบบโบราณเพื่อที่จะให้คนรุ่นปัจจุบันได้รู้จักเครื่องใช้โบราณในสมัยอดีตรวมถึงประวัติศาสตร์ที่มีมายาวนาน



5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ บทบาทการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมที่เหมาะสมและก่อให้เกิด รายได้แก่ สมาชิกในชุมชน ทีมวิจัยเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ชวนชาวบ้านทำงานวิจัย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอข้อค้นพบจากกระบวนการงานวิจัยและบทเรียนของชุมชนกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทชุมชนบ้านกำแพง ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2553 เวลา 08.30 น. – 14.30 น. ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกำแพง (ตึกเขียว) หมู่ที่ 2 ต.กำแพง อ.สุขสำราญ จ.ระนอง โดยประธานสมาชิก ผู้นำ และผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นบทบาทการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกในชุมชน พัฒนาแนวทางการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชน

6. กิจกรรมเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วยกิจกรรมศึกษาดูงาน โดยทีมวิจัยประสานงานกับกลุ่มอาชีพที่จะไปศึกษาดูงานเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมอาชีพ เมื่อวันที่ 22-25 พฤศจิกายน 2553 ฐานเรียนรู้ที่ 1 ชุมชนบ้านบางโรง ต.ป่าคลอก อ.กลาง จ.ภูเก็ต ซึ่งมีความโดดเด่นในหลายด้าน อาทิ ด้านความเข้มแข็งขององค์กรมัสยิด โดยเฉพาะการตั้งกลุ่ม ออมทรัพย์ในนามของกลุ่มออมทรัพย์อัลอามานะห์บ้านบางโรง ที่เกิดจากแนวคิดของผู้นำ ชุมชนและชาวบ้านที่ต้องการปลดปล่อยหนี้สินของชาวบ้าน ปัจจุบันสถาบันการเงินแห่งนี้ได้กลายเป็น ธนาคารของชุมชนของหมู่บ้าน มีเงินหมุนเวียนรวม 21 ล้านบาท นอกจากนี้ชุมชนบ้านบางโรงยังเคยได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย อาทิ รางวัลหมู่บ้าน OTOP Village Champion รางวัลแผนแม่บทชุมชนดีเด่น ระดับเขต 8 รางวัลหมู่บ้านเขียวขจี รางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงรางวัลหมู่บ้านวิสาหกิจชุมชนดีเด่นและรางวัลหมู่บ้านกลุ่มออมทรัพย์ดีเด่นระดับจังหวัด และล่าสุดได้รับการคัดเลือกเป็นตำบลต้นแบบ ขยายผลจากตำบลขุนทะเล ฐานเรียนรู้ที่ 2 ชุมชนวิจัย การจัดการสวัสดิการชุมชน ต.หัวหิน อ.ละงู จ.สตูล โดยชุมชนเป็นคนบริหารจัดการในรูปแบบร้านค้าชุมชน แพชุมชน ซึ่งเริ่มต้นจากการที่ชุมชนเริ่มทำมาหากินอาชีพประมง มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อสัตว์น้ำในราคาถูก ถูกกดราคา ขณะที่ชาวบ้านหาเช้ากินค่ำ รายได้ไม่พอแทบไม่สมดุลกับรายจ่าย ทำให้เกิดการพูดคุยหาทางแก้ปัญหา จึงเป็นที่มาของแพชุมชน ร้านค้าชุมชน และฐานเรียนรู้ที่ 3 เครือข่าย อบต.แปะ-ระ ต.แปะ-ระ อ.ท่าแพ จ.สตูล เรื่องของการบริหารจัดการองค์กร การสนับสนุนงบประมาณให้กับเครือข่ายกลุ่มอาชีพ เงื่อนไข ปัจจัยรวมทั้งรูปแบบการจัดการ สนับสนุน ติดตามประเมินผล เป็นต้น

7. กระบวนการเรียนรู้ชุมชนลงพื้นที่สัมภาษณ์สมาชิก ผู้นำและชุมชนท้องถิ่น ด้านบทบาทและความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ หลังจากการอบรมทีมวิจัยทดลองนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เรียนรู้จากการอบรมไปใช้ในการสัมภาษณ์สมาชิก ผู้นำ และชุมชนท้องถิ่น และรวบรวม



ข้อมูลกรณีศึกษาการกลุ่มที่ยังมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับกลุ่มอาชีพที่หยุดดำเนินการ จำนวน 6 กลุ่มเมื่อวันที่ 6- 15 ธันวาคม 2553 จากการลงพื้นที่ที่ทีมวิจัยได้เรียนรู้เทคนิควิธีการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นจริง

8. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ผลการศึกษา โดยทีมวิจัยเปิดเวทีนำเสนอผลงานวิจัย เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 ณ สถานีวิจัยเพื่อการพัฒนาชายฝั่งอันดามัน (หาดประพาส) เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนวิจัย และเป็นการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของงานมากขึ้น และเห็นแนวทางในการขยับงานต่อไป

## บทที่ 5

### สรุป อภิปราย ข้อเสนอแนะ

#### 5.1 สรุป อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำแพง อ.สุขสำราญ จ.ระนอง โดยมีพื้นที่ศึกษา 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านกำแพง และหมู่ที่ 4 ภูเขาทอง(บ้านท่ากลาง) พบว่า สภาพชุมชนกำลังพัฒนาสู่ความเป็นชุมชนเมือง สังคมวัฒนธรรม ประเพณี ยังไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ในการพัฒนาการของชุมชนเชื่อมโยงสู่ฐานเศรษฐกิจชุมชน ที่ใช้หลักการทางศาสนาเป็นหลักในการดำเนิน มีการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็งเกิดจากเหตุผลที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม

อย่างไรก็ตามชุมชนมีความต้องการส่งเสริมอาชีพ การทำมาหากิน ทั้งภาคการเกษตร ประมงชายฝั่ง ค้าขาย และอาชีพเสริมอื่นๆ ที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ โดยผู้นำและสมาชิกในชุมชนต้องการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน โดยกระตุ้นให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตั้งแต่การร่วมคิดร่วมทำ ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหา เช่น เครือข่ายเกษตรกรรม กลุ่มเกษตรยั่งยืน เพื่อจัดการตลาดกลางสินค้าทางการเกษตร กลุ่มประมงพื้นบ้าน เพื่อการจัดการแนวเขตการทำประมง กลุ่มปศุสัตว์หมู่ที่ 3 เพื่อแก้ปัญหาปศุสัตว์ราคาแพง และส่งเสริมการใช้วัสดุในท้องถิ่น และเป็นลดต้นทุนการผลิต และ เครือข่ายสตรีมุสลิม จ.ระนอง เป็นต้น ส่วนการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน จะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคีอื่นๆ ในด้านเงินทุน และความรู้ เพื่อการส่งเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพ ส่วนการดำเนินงานของกลุ่มบางกลุ่มสามารถนำเงินทุนและความรู้ที่ได้รับมาต่อยอดให้กับกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีกลุ่มอีกจำนวนไม่น้อยที่ได้รับเงินทุนและความรู้แต่ไม่สามารถบริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็งได้ ที่สุดแล้วกลุ่มเหล่านั้นก็หยุดดำเนินการ

จากบทเรียนและประสบการณ์ของชุมชนในการพึ่งตนเองจะประสบความสำเร็จหรือว่าล้มเหลวขึ้นขึ้นอยู่กับ คุณภาพของคนในชุมชน กระบวนการคิดเอง ทำเอง พึ่งตนเองได้ คือหัวใจสำคัญที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ก่อเกิดกิจกรรมที่หลากหลาย ในรูปแบบการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็น กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มทอผ้า กลุ่มไม้กวาดดอกอ้อ

กลุ่มสมุนไพร กลุ่มผ้ามัดย้อม กลุ่มแปรรูปอาหาร เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือตนเองได้ มีการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพทุกกลุ่ม มีการส่งเสริมทั้งด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านเงินทุนหมุนเวียน ด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ รวมถึงด้านการตลาด จากการทำงานที่ผ่านมาต่างคนต่างมีชุดประสบการณ์การทำงานกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน ทำให้เกิดแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน เพื่อการประกอบอาชีพ การดำรงชีพ ยังก่อให้เกิดทุน มีการดำเนินงาน และมีการบริหารจัดการกลุ่มเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานกลุ่ม บทเรียนความช่วยเหลือหลังจากเหตุการณ์สึนามิ เกิดกลุ่มอาชีพต่างๆ จำนวนมาก ล้มลุกคลุกคลาน สูญเสียกำลังใจ สูญเสียงบประมาณ ความพยายามต่อมาได้เกิดแนวคิดในการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ โดยการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพระดับตำบลเพื่อเป็นการสร้างอำนาจต่อรอง เป็นการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด ขยายโอกาสและกลุ่มลูกค้าซึ่งจะทำให้รายได้และผลกำไรหมุนเวียนอยู่ภายในชุมชน และมุ่งเน้นให้ชุมชนต้องเป็นเจ้าของกิจกรรม ผลผลิตได้มาจากการกระบวนการชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งการผสมผสานความรู้จากภายนอก เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน สร้างการริเริ่มสร้างสรรค์จากชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดจากการเรียนรู้ที่ชุมชนได้ค้นพบ ทุน ที่แท้จริงของตนเอง และเพิ่มมูลค่าและพึ่งพาตนเองได้ โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญคือ เศรษฐกิจชุมชนมิได้หมายความว่าสร้างรายได้ซึ่งเป็นกอบเป็นกำ แต่กระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน หวังให้ชุมชนเรียนรู้การจัดการอย่างเท่าทัน

อาจกล่าวโดยสรุปว่า กระบวนการทำงานชุมชนในการสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชน วิเคราะห์ และทบทวนศักยภาพทุนทางสังคมของตนเองควบคู่กับการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิกชุมชนบ้านกำแพงนาคี เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้ของสมาชิก เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ เน้นบทบาทภาคประชาชน องค์กรชุมชน ผู้นำทางศาสนา ในการดำเนินงานเพื่อเป็นกลไกกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองให้สามารถขับเคลื่อนประเด็นเฉพาะในพื้นที่ และการเชื่อมประสานภาคี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน ท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภาคประชาชน ผู้นำศาสนา กรรมการประจํามัสยิด องค์กรชุมชน เป็นต้น นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและ เพื่อการพัฒนา กลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็งด้วยระบบการจัดการโดยชุมชนด้วยชูรอ เพื่อ นำไปสู่การจัดการชุมชนและ นำไปสู่การขยายผลสู่ชุมชนอื่นต่อไป

## 5.2 ข้อเสนอแนะ

1. การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพมุ่งเน้นการพัฒนาคน (กลุ่ม) ในชุมชนสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะการประกอบอาชีพ ของในชุมชนให้ดีขึ้น เริ่มจากการฟื้นฟูกลุ่มอาชีพ สร้างการเรียนรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
2. การส่งเสริมและการพัฒนาอาชีพให้คำนึงถึงอาชีพเดิม และทรัพยากรในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นหลัก
3. พัฒนาอาชีพเน้นการแปรรูปผลผลิตต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร ด้านการประมง โดยสร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มแม่บ้านเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
4. ส่งเสริมอาชีพเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน การเล็งเห็นสิ่งที่มีค่า ไร้ราคามาแปรรูปให้เกิดประโยชน์ การช่วยลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมภาคการเกษตร
5. ส่งเสริมการออมทรัพย์ การสร้างสวัสดิการชุมชน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในกลุ่ม ด้วยการลงหุ้น หรือการเน้นให้มีการออมทรัพย์

### 5.2.1 มุมมองจากชุมชน

1. สร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการอบรมให้สมาชิกกลุ่มได้มีความรู้ความเข้าใจก่อน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคน
2. การดำเนินการจะต้องมีลักษณะเอื้ออาทรต่อกัน และให้โอกาสสำหรับผู้ด้อยโอกาส ในการพัฒนากลุ่มอาชีพใดๆในชุมชน ชนบทส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสอยู่เสมอ
3. ผู้นำจะต้องเสียสละสูง การสร้างกลุ่มอาชีพใดๆ จะต้องค้นหาผู้เสียสละและอุทิศตนในการทำงานมาเป็นผู้นำกลุ่มอาชีพให้ได้จึงจะช่วยให้กลุ่มสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน
4. ต้องการแก้ไขปัญหในสังคมเรื่องการดำรงชีวิตการทำมาหากินที่เริ่มฝืดเคือง ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มหมดไปรายได้ต่ำกว่ารายรับ
5. บุคคลในท้องถิ่นมี 2 ประเภทคือ บุคคลที่ยากจนและบุคคลที่อยากจน ต้องอาศัยหลักคำสอนของศาสนาเข้ามาเสริมในเรื่องการช่วยเหลือ บุคคลที่อดอยากยากจน มีรายได้เล็กน้อย ไม่เพียงกับรายจ่าย

6. ชุมชนอิสลามเป็นส่วนใหญ่ควรนำหลักคำสอนของศาสนามาเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
7. มีความเชื่อพื้นฐานร่วมกันในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลและทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพของตนเพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข
8. การช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสในชุมชนให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
9. ความภาคภูมิใจคือ โครงการ “หนึ่งบาท หนึ่งครอบครัว หนึ่งวัน แบ่งปันเด็กกำพร้า”
10. สมาชิกช่วยเหลือการทำงานของกลุ่มด้วยความเสียสละช่วยกลุ่มอย่างเต็มกำลังความสามารถ
11. ทุกคนในกลุ่มพร้อมที่จะทำงานภายใต้สภาวะที่ขาดแคลน เนื่องจากชุมชนไม่มีนายทุนในพื้นที่ประชาชนส่วนใหญ่ยากจนกับฐานะปานกลาง
12. ประสานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญและช่วยเหลือในการทำงานของกลุ่มที่ทำเพื่อประโยชน์ของชุมชน
13. คณะกรรมการผู้นำองค์กรยังให้ความช่วยเหลืออยู่กลุ่มสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนแต่ต้องการความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกและนายทุนใหญ่ ๆ นอกพื้นที่ได้รับทราบนโยบายการทำงานของกลุ่มและช่วยเหลือกลุ่มตามสมควร
14. เปลี่ยนคนรุ่นเก่าที่มีประสบการณ์การทำงานที่ล้มเหลวมาแล้วเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูง มีความคิดความอ่าน หูตากว้างไกล มาทำหน้าที่แทน หากยังมีแนวทางเก่า ๆ ก็จะเกิดความน่าเบื่อ ส่งผลให้ครั้งต่อไปไม่เป็นที่ยอมรับแก่ชาวบ้าน
15. ขอให้กลุ่มอาชีพทุกกลุ่มเจริญก้าวหน้าตั้งจุดหมายไว้ที่ สำนักักรักบ้านเกิด ให้ชุมชนมีอาชีพเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายและให้ลูกหลานกลับมาพัฒนาบ้านเกิด
16. ใจมาเวลามี เวทีเกิด คนทำงานกลุ่มต้องมีอิสระ
17. ฉันทไม่ใช่เจ้านาย คุณไม่ใช่ลูกน้อง เราครอบครัวเดียวกัน

อย่างไรก็ตามการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสนับว่าเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไม่ว่าเขาจะอยู่ในสภาพเช่นไร เป็นการยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือภายใต้จิตสำนึกของผู้ที่เสียสละ การเป็นผู้นำของคน เราควรที่จะเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เพื่อเป้าหมายที่จะก้าวเดินไปข้างอย่างพร้อมกัน

## บรรณานุกรม

“อับดุลอะซีส บินชาฟิอีซ”.แนวคิดการพัฒนาชุมชนมุสลิมที่เป็นสุขอย่างยั่งยืน.

[ ออนไลน์ ]. สืบค้นได้จาก . [www.thaingo.org](http://www.thaingo.org)

“วิรัช วิรัชนิภาวรรณ”. ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียงและแนวคิด  
พื้นฐานของการพัฒนา. [ ออนไลน์ ]. สืบค้นได้จาก . [www.wiruch.com](http://www.wiruch.com)

## ภาคผนวก

ภาคผนวก  
ภาพกิจกรรม  
ประชุมวางแผนทีมวิจัย ประจำเดือนครั้งที่ 1  
วันที่ 4 มกราคม 2553





## เวทีชี้แจงทำความเข้าใจต่อชุมชน

วันที่ 7 มกราคม 2553







ประชุมวางแผนการออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจเก็บข้อมูลกลุ่มอาชีพ  
วันที่ 21 มกราคม 2553



ประชุมทีมวิจัยสรุปข้อมูลการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553







เวทีวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มอาชีพที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ชุมชน  
วันที่ 5 เมษายน 2553











